

علی اکبری:
عرضه محصولات
کشاورزی در
بورس کالا، کاهش
تصدی گری دولت

محمد نهاوندیان:
دولت از بین المللی
شدن بازار سرمایه
حمایت می کند

بورس کالا روشنگر جاده ابریشم در توسعه معاملات بین المللی

در این شماره بخوانید:

- ◀ ظرفیت های بورس کالا برای ورود به بازار عراق
- ◀ بررسی روند معاملات در بازار فلزات
- ◀ سناریوهای بورس کالا برای ساماندهی بازار

آغاز خریدتوافتنی زعفران
در بورس کالای ایران

بورس کالا

صاحب امتیاز: شرکت بورس کالای ایران - زیر نظر شورای سردبیری

مدیر مسئول: حامد سلطانی نژاد

همکاران این شماره: امیر حسین مرادی فخر، محمد حسین بابالو، مهدی حاجی وند، امید امانی، جواد

موسوی، مهدی طاهری، محسن نعمتی، سودابه کیوان فر، محبوبه مغانی، ستار مرادی، الهه پیروی

مدیر هنری و صفحه آرایی: مهدی امامی

عکاس: سجاد رزم

نشانی: تهران، خیابان آیت الله طالقانی، نبش بندر انزلی، شماره ۳۵۱

تلفن: ۲-۸۵۶۴۰۰۰۰ | نمابر: ۸۸۳۸۳۰۰۰

- بورس های کالایی سکوی توسعه تجارت بین الملل..... ۵
دولت از بین المللی شدن بازار سرمایه حمایت می کند..... ۶
شفافیت اقتصادی با نقش آفرینی بورس کالا در تولید ناخالص داخلی..... ۸
امکان کنترل حجم آلودگی هوا با ابزارهای مالی..... ۱۲
دولت مشوق های بانکی و مالیاتی را افزایش دهد..... ۱۵
بورس کالا روشنگر جاده ابریشم در توسعه معاملات بین المللی..... ۱۶
حضور در سرزمین فرصت ها..... ۱۸
افزایش سهم بازار مشتقه..... ۲۲

کشاورزی

- کودکی که در ده سالگی بالغ شد..... ۶۶
سناریوهای بورس کالا برای ساماندهی بازار..... ۷۰
نظام انبارداری طلای سبز توسعه می یابد..... ۷۴
یک توافق برای خرید طلای سرخ..... ۷۵
عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالا، کاهش تصدی گری دولت..... ۷۶
اما و اگرهای عرضه تخم مرغ در بورس کالا..... ۷۸
اولین سفر جوجه های یک روزه به مقصد بورس کالا..... ۸۰

صنعتی و معدنی

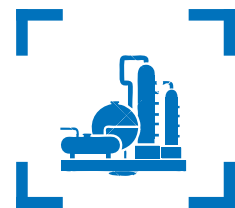
- آینده پژوهی بازار فلز نقره ای..... ۲۶
آینده نگر بازار فولاد..... ۳۲
خوش بینی های شکننده در بازار مس..... ۳۴
تداوم خوش بینی ها در بازار مولیبدن..... ۳۷
جایگاه میلگرد در بازار فولاد..... ۳۸
تالار صادراتی بورس کالا به کمک صنعت سرب و روی بیاید..... ۴۰

بازار مشتقه

- دست پر سرمایه گذاران صندوق های سرمایه گذاری طلا نسبت به بازار نقدی..... ۸۶
ذخیره ثروت در صندوق «زر»..... ۹۰
دماسنجی به نام گواهی سپرده سکه طلا..... ۹۲
معمایی به نام راه اندازی بورس مشتقه ارز..... ۹۶
اما و اگرهای راه اندازی بورس مشتقه ارز در کشور..... ۱۰۰
بازار مشتقه سبزی پر از ابزارهای مناسب..... ۱۰۴
ضرورت پوشش ریسک برای تمام کالاهای پرمصرف..... ۱۰۵
جای خالی یک بازار..... ۱۰۶
بازار فرعی ابزاری نامحدود برای حمایت از بازار..... ۱۱۰

پتروشیمی

- رشد ۲۷ درصدی ارزش معاملات روی ریل محصولات فلزی و پتروشیمی..... ۴۴
فراز و فرود بازار پتروشیمی..... ۴۶
معرفی برخی از شاخص های کالایی در بازارهای جهانی..... ۴۸
بررسی ویژگی های و کیوم باتوم و مختصات بازار آن..... ۵۰
یک بازار دست یافتنی..... ۵۲
نیمه نخست امسال در بازار پتروشیمی چه گذشت؟..... ۵۴
افزایش عرضه، کاهش تقاضا و رشد حجم معاملات..... ۵۹

بورس‌های کالایی سکوی توسعه تجارت بین‌الملل

◀ دکتر حامد سلطانی نژاد
مدیر عامل بورس کالای ایران

در این رابطه، راه‌اندازی سکوهای معاملاتی مشترک یکی از اهدافی است که در بورس کالای ایران در حال پیگیری بوده و می‌تواند با نزدیک‌تر شدن روابط میان تجار بین دو کشور و در نتیجه افزایش حجم و ارزش معاملات بین بورس‌های کالایی، به افزایش صادرات و واردات کالاها کمک کند تا این امر در بستری شفاف، قانونمند، تأثیرگذار بر قیمت‌های منطقه‌ای و هدفمند صورت گیرد. ضمن اینکه راه‌اندازی سکوهای معاملاتی مشترک، می‌تواند به انتقال تجارب موفق و دو طرفه بین بازارها در حوزه بورس‌های کالایی منتهی شود و علاوه بر اینکه خرید از طریق بورس به عنوان مرجع قابل استناد برای خریداران دیگر کشورها امکان‌پذیر خواهد شد، کالاهای جدید صنعتی فرصت معرفی و حضور در دیگر بازارها را نیز پیدا خواهند کرد.

کاهش هزینه‌های معاملات ناشی از صادرات و واردات بی‌واسطه کالاها نیز موضوع دیگری است که به کمک راه‌اندازی سکوهای معاملاتی مشترک به ارمغان می‌آید تا در بستر فراهم شده توسط بورس‌ها، ریسک‌های بازار کالا در حوزه بین‌المللی به شکل بهتری پوشش داده شود.

با توجه به همه این مزیت‌ها، بورس کالای ایران در صدد ایجاد و توسعه سکوهای معاملاتی مشترک با همتایان خارجی خود برآمده تا در آینده شاهد اتصال کارگزاری‌های بورس‌های کالایی به یکدیگر باشیم. هدفی که در راستای تحقق آن، برای نخستین بار در منطقه شاهد عملیاتی شدن فاز نخست سکوی معاملاتی مشترک بین بورس کالای ایران و بورس ملی کالایی و مشتقه هند بودیم. در این راستا هم‌اکنون امکانی ایجاد شده است تا تجار دو کشور از طریق وب سرویسی به‌طور مستقیم قیمت‌های کشف شده قیر را روی تابلوی بورس‌های خود ببینند و بتوانند براساس اطلاعات کسب کرده، مبادلات تجاری و کالایی خود را پیگیری کنند. همچنین بورس کالای ایران در نظر دارد با اتخاذ تدابیر لازم و با همکاری بانک‌های جهانی بستری را فراهم کند تا زمانی که معامله‌گر خارجی روی سکوی مشترک معامله می‌کند، انتقال پول به آسانی انجام شود؛ ضمن اینکه با این راهکار می‌توان از فرآیندهایی همچون پولشویی نیز جلوگیری کرد.

علاوه بر این بورس کالا در حال ایجاد فرآیندهای صادرات بی‌واسطه و مستقیم با بورس کالای پاکستان است که امید است این پیگیری‌ها در ماه‌های آینده به نتیجه دلخواه برسد.

با اجرای این برنامه، می‌توان معامله‌گران بین‌المللی را نیز به شکل مستقیم در بورس کالا پذیرش کرد؛ به طوری که در حال حاضر حدود ۴۰۰ معامله‌گر خارجی عضو بورس کالا هستند که امکان افزایش آن از طریق افزایش تعاملات با بورس‌های دیگر کشورها و راه‌اندازی سکوهای معاملاتی مشترک وجود دارد. در پایان اینکه بورس کالای ایران در راستای توسعه فعالیت‌های بین‌المللی خود، پذیرش انبارها در مناطق آزاد و خارج از ایران برای تحقق اهداف صادراتی، طراحی مدلی جهت انتشار بلیط حمل و نقل، ایجاد بستر بازاریابی بین‌المللی و جذب مشتری خارجی و ایجاد زیرساخت‌های ارتباطی با بورس‌های منطقه را نیز در دستور کار دارد تا در حوزه بین‌المللی شاهد یک جهش از سوی بورس کالای ایران باشیم.

امروزه تجارت بین‌المللی بیش از گذشته مورد توجه خاص جوامع قرار گرفته است به طوری که از تأثیر تجارت بین‌الملل بر توسعه اقتصادی، نمی‌توان چشم‌پوشی کرد. در این میان کشورهای در حال توسعه از چندین سال پیش به تجارت بین‌الملل به عنوان یکی از مولفه‌های توسعه اقتصادی و روندی برای جهانی شدن اقتصاد، نگاه ویژه‌ای داشته‌اند و در کشور ما نیز از زمان امضای برجام، تلاش‌های گسترده‌ای در راستای توسعه تجارت بین‌الملل صورت گرفته است. در این میان نهادهای اقتصادی در کشور به هر اندازه به سمت بین‌المللی شدن حرکت کنند، تأثیرگذاری آنها بر اقتصاد داخل و حتی بر اقتصاد بین‌الملل بیشتر خواهد شد. بورس کالای کشور نیز با وجود اینکه تنها یک دهه از آغاز فعالیتش می‌گذرد و یک بورس جوان به شمار می‌رود، اما در همین مدت کوتاه توانسته رسالت شفافیت، کشف عادلانه قیمت‌ها و تأمین بهینه مواد مورد نیاز تولید را به خوبی انجام دهد و دست واسطه‌های غیر ضروری را از بازار کوتاه کند. به این ترتیب بورس کالا با حفظ و تقویت فعالیت‌های داخلی و ارائه خدمات متنوع‌تر به صنایع و فعالان اقتصادی، در مسیر توسعه فعالیت‌های بین‌المللی خود با سرعت بیشتری قدم برمی‌دارد.

ورود بورس کالا به مبادله کالاها در سطح بین‌الملل باعث می‌شود خریداران خارجی وارد قراردادهای دو طرفه و مستقیم نشوند که ممکن است ریسک پرداخت پول یا تحویل کالا را داشته باشد و با انجام معاملات بین‌المللی در بستر بورس کالا، معامله‌گران از مکانیسم اتاق تسویه پای پای بورس کالا بهره‌مند می‌شوند.

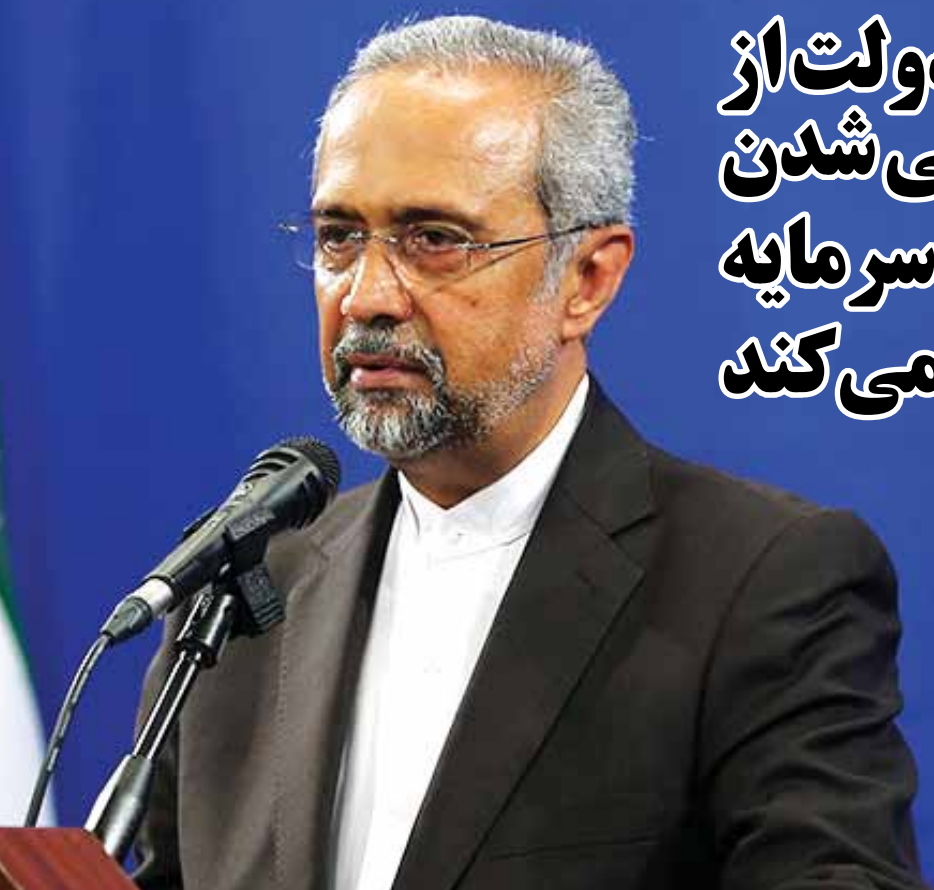
در معاملات بین‌المللی، بحث استانداردها بسیار حائز اهمیت است؛ در این راستا ورود تاجران که به طور مستمر روی یک کالای خاص تجارت نمی‌کنند، سبب از بین رفتن اعتبار کالای ایرانی در بازارهای جهانی خواهد شد؛ در این زمینه بحث استمرار عرضه و توجه به کیفیت هم موضوعی است که با مبادلات بین‌المللی در بورس کالا، رعایت می‌شود و دیگر شاهد به خطر افتادن نام و اعتبار کالای ایرانی در بازارهای جهانی نخواهیم بود.

بر این اساس با بین‌المللی شدن حوزه فعالیت‌ها و تعاملات با بورس دیگر کشورها، بورس کالای ایران می‌تواند رفته رفته به جایگاه واقعی خود به عنوان مرجعی به منظور قیمت‌گذاری تعدادی از محصولات و نیز تنوع‌بخشی به عرضه و تقاضای کالاها در بستر معاملاتی مربوطه دست یابد که این امر در نهایت منجر به برندسازی و در نتیجه جذب و ترغیب بیشتر سرمایه‌گذاران خارجی به حضور در بورس کالای ایران خواهد شد.

بررسی‌ها بیانگر آن است که یکی از مهم‌ترین مسیرهای افزایش تعاملات اقتصادی بین کشورهای از طریق مبادلات فیزیکی کالا، معاملات اوراق بهادار مبتنی بر کالا و بازارهای مشتقه از بستر بورس‌های کالایی است که در این راستا ایجاد روابط تجاری بین بورس‌ها یکی از مهم‌ترین اهداف در افق چشم‌انداز بین‌المللی بورس کالای ایران تعیین شده است تا این بورس به مرجع قیمت‌گذاری کالاهای اساسی و مواد اولیه واسطه‌ای در منطقه و یکی از گزینیه‌های اولویت‌دار تولیدکنندگان برای تأمین مالی و پوشش ریسک تجاری تبدیل شود.

محمد نهاوندیان
معاون اقتصادی رئیس جمهور

دولت از بین‌المللی شدن بازار سرمایه حمایت می‌کند

الیه پیروی

موقعیت اقتصادی، سیاسی و جغرافیایی برخی کشورهای همسایه ایران، فرصت‌ها و ظرفیت‌های بالقوه‌ای را برای کشور فراهم نموده است که با بهره‌گیری مناسب از آنها می‌توان بر سرعت رشد و توسعه اقتصادی ایران افزود. بهره‌برداری از چنین ظرفیت‌هایی می‌تواند از طریق گسترش مناسبات تجاری بین کشورها در بستر بازار سرمایه و بورس‌های کالایی اتفاق بیفتد. بر همین اساس، بورس کالای ایران به عنوان یکی از ارکان بازار سرمایه با توجه به جایگاه، موقعیت و نقش خود در اقتصاد ملی و مختصات محیط کسب و کار و روند توسعه و گسترش آن،

روند رو به رشد فعالیت‌های آن در بُعد داخلی و بین‌المللی بوده و در این رابطه، یکی از کشورهایی که ظرفیت بالایی برای تعامل و همکاری با بورس کالای ایران را دارد، عراق است. بطوریکه تعمیق ارتباط میان تجارت و شرکت‌های ایرانی با طرف عراقی، همکاری با مناطق آزاد تجاری و اقتصادی ایران و عراق و تسهیل موانع گمرکی، استفاده از ابزارهای نوین مالی همچون معاملات گواهی سپرده کالایی و استقرار نظام انبارداری در مناطق آزاد و در نهایت رشد و تسهیل صادرات ایران به عراق می‌تواند در بستر تعاملات بین‌المللی دو کشور صورت پذیرد.

در همین ارتباط، معاون اقتصادی رئیس جمهور در گفتگو با پیام اقتصادی بورس کالا به استفاده از

به برنامه‌ریزی دقیق برای قرار گرفتن در مسیر پیشرفت نیازمند است و از این رو، بسترسازی لازم برای بهره‌برداری مناسب از تحولات داخلی و بین‌المللی یکی از مهم‌ترین محورهای پیش‌روی آن است.

در این رابطه، بورس کالای ایران علاوه بر توسعه فعالیت‌های داخلی می‌تواند در گسترده‌تر شدن ارتباط تجاری کشور در سطح بین‌المللی نیز نقش قابل توجهی داشته و مسوولیت یکی از شریان‌های اصلی جریان سرمایه‌های بین‌المللی به داخل مرزهای ایران را ایفا کند و از ظرفیت تبدیل شدن به مرجع قیمت‌گذاری در منطقه و نیز تسهیل تأمین مالی بین‌المللی برخوردار باشد. بررسی عملکرد این بورس در سال‌های اخیر نیز بیانگر

کالا آیا این بازار مالی می‌تواند با بورس عراق ارتباط تجاری برقرار کند، افزود: عراق می‌تواند نزدیک‌ترین و مناسب‌ترین شریک تجاری ایران باشد که در ارتباطات بین بورسی لازم است ساختارهای اداری و اقتصادی کاملاً در جای خودش قرار بگیرد و هماهنگ باشد که این مهم امکان‌پذیر است؛ در این میان حتماً باید با انجام اقداماتی اعتماد بیشتری میان تجار و فعالان اقتصادی دو کشور جلب کرد و گام به گام به سمت جلو حرکت کرد. بنابراین، در این زمینه طبیعی است که غیر از همکاری‌های بخش دولتی، بخش خصوصی هر دو کشور نیز می‌تواند نقش موثری داشته باشد که اتاق مشترک ایران و عراق در این حوزه اصلی‌ترین بازیگر خواهد بود.

نرخ رشد جهانی را تجربه کرد؛ این‌ها علامت‌هایی است که در بازارهای بین‌المللی هم نسبت به سرمایه‌گذاری در ایران علاقه ایجاد می‌کند. به گفته‌ی نه‌اوندیان طبیعی به نظر می‌رسد که بازار بورس کالانیز می‌تواند با توجه به ظرفیت‌هایی که دارد حضور خود را در بازارهای بین‌المللی طراحی و گسترش دهد.

وی تأکید کرد: ما در سال‌های گذشته یک یا دو مورد عرضه اوراق بهادار ایرانی را در بازارهای بین‌المللی تجربه کرده‌ایم که مورد استقبال قرار گرفت؛ اما باز هم تأکید می‌کنم برنامه‌ریزی دقیق می‌تواند ما را به اهدافمان نزدیک‌تر کند. معاون اقتصادی رئیس‌جمهور در پاسخ به این پرسش که با توجه به ظرفیت‌های صادراتی بورس

ظرفیت‌های بازار سرمایه به خصوص بورس کالای ایران در توسعه تجارت ایران و عراق اشاره کرد و گفت: در سیاست‌های دولت در بازار سرمایه، ارتباطات بین‌المللی هم دیده شده است، منتهی در این زمینه باید گام به گام و مرحله به مرحله پیش رفت.

محمد نه‌اوندیان در خصوص شرایط اقتصادی کشور و امکان جذب سرمایه‌گذار از طریق بازارهای بین‌المللی افزود: خوشبختانه با ثبات کلی که در شاخص‌های اقتصاد کلان ایران پیدا شده و با رشد مستمری که مجموعه اقتصاد ایران طی دو سال گذشته نشان داده است اگر چه برخی از این بخش‌ها همچنان جای رشد دارد، اما در مجموع اقتصاد کشور در سال گذشته بالاترین

علی صالح آبادی نخستین رییس سازمان بورس و اوراق بهادار؛

شفافیت اقتصادی با نقش آفرینی بورس کالا در تولید ناخالص داخلی

سودابه کیوانفر

مقدمه

نیاز به ایجاد بازاری متشکل و سازمان یافته برای تقابل آزاد عرضه و تقاضا و دستیابی به اثرات مثبت این مهم در اقتصاد تولید و مصرف، دولت و مجلس شورای اسلامی را بر آن داشت تا بستر قانونی لازم جهت تاسیس و راه اندازی بورس های کالایی را در ایران فراهم سازند. در این راستا با تصویب بند (ج) ماده (۹۵) قانون برنامه سوم و بند (الف) قانون برنامه چهارم، شورای عالی بورس موظف به تشکیل و گسترش بورس های کالایی در ایران شد. در پی این امر، سازمان کارگزاران بورس فلزات تهران در شهریورماه سال ۸۲ به عنوان اولین بورس کالای کشور فعالیت خود را آغاز کرد و پس از آن نیز سازمان کارگزاران بورس کالای کشاورزی در شهریورماه سال ۸۳ شروع به فعالیت کرد و پس از ادغام این دو بورس در سال ۱۳۸۵، بورس کالای ایران تاسیس شد و از مهرماه ۱۳۸۶ به طور رسمی فعالیت خود را آغاز کرد. دهمین سال فعالیت این بورس بهانه ای شد تا با «علی صالح آبادی» به عنوان نخستین رییس سازمان بورس و اوراق بهادار که در زمان تاسیس بورس کالای ایران ساکن دار بازار سرمایه بود، با محوریت عملکرد ۱۰ ساله این بورس به گفت و گو بپردازیم که شرح آن در ادامه آمده است.

❖ **در بحث عملکرد بورس کالای ایران با توجه به اینکه در دهمین سال فعالیت خود قرار دارد و با توجه به اینکه شما هم در سال‌های ابتدایی فعالیت بورس در سازمان بورس و اوراق بهادار فعالیت داشتید، عملکرد این بورس را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ به نظر شما طی یک دهه اخیر این بورس چقدر به اهداف و برنامه‌هایی که برایش تعریف شده، رسیده است؟**

ما زمانی بورس فلزات و بورس کشاورزی را داشتیم؛ در زمان اجرای قانون جدید بازار اوراق بهادار تصمیم گرفته شد که وظایف این دو بورس، در بورس کالای ایران تجمیع شود. در اواخر سال ۱۳۸۶ تصمیم گرفته شد که محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی هم در این بازار در یک تابلوی مستقل و مجزا مورد معامله قرار بگیرند، در مجموع بورس کالای ایران در بخش فلزات، کشاورزی و محصولات پتروشیمی فعالیت می‌کرد؛ علاوه بر محصولات کالایی و فیزیکی، بحث بازار اوراق بهادار مبتنی بر کالانیز در سال ۱۳۸۷ راه‌اندازی شد. معاملات قراردادهای آتی سکه طلا در بورس کالای ایران شروع شد و در سال‌های اخیر هم اتفاقات خوبی افتاده است و بورس کالای ایران پیشرفت‌های قابل ملاحظه‌ای در حوزه محصولات کالایی، به صورت فیزیکی در بخش فلزات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی داشته تبدیل به بازار بزرگ و قابل ملاحظه‌ای شده است. علاوه بر این، سال‌های اخیر محصولات کشاورزی هم در این بازار مورد مبادله قرار می‌گیرد و با سیاست‌های حمایتی دولت محترم، افزایش قابل ملاحظه‌ای در حجم محصولات کشاورزی در بورس کالای ایران اتفاق افتاده است؛ طی چند سال اخیر، بورس کالای ایران در بخش محصولات کشاورزی موفقیت‌های قابل توجهی کسب کرده است. علاوه بر این، در حوزه قراردادهای آتی خوشبختانه بورس کالا یکی از موفق‌ترین‌ها بوده است و توانسته قراردادهای آتی سکه طلا را راه‌اندازی و توسعه دهد؛ به طوری که حجم معاملات آن افزایش پیدا کرده و امکان انجام معاملات آنلاین قراردادهای آتی سکه طلا فراهم شده است. علاوه بر این، قراردادهای اختیار معامله هم در بورس کالای ایران راه‌اندازی شده که موجب گسترش ادبیات مهندسی مالی در بازار سرمایه به ویژه در بورس کالای ایران شده است؛ به طوری که امروز بورس کالای ایران نه فقط در بازار محصولات فیزیکی در حال فعالیت است، بلکه در حوزه اوراق بهادار از قبیل قراردادهای آتی و اختیار معامله کالایی هم فعال است که نشان می‌دهد بورس کالای ایران توانسته هم معاملات کالایی و هم اوراق بهادار مبتنی بر کالا را گسترش دهد. در مجموع اینکه حجم معاملات بورس کالای ایران در سال‌های

اخیر گسترش قابل ملاحظه‌ای پیدا کرده و فکر می‌کنم به جایگاه واقعی خود نزدیک‌تر شده است.

❖ **در زمان شروع فعالیت بورس کالای ایران چه چالش‌هایی برای معرفی جایگاه این بورس به تولیدکنندگان و فعالان بازار کالایی وجود داشت و چگونه با مقاومت‌هایی که همواره در مقابل اتخاذ سیاست‌ها و اجرای برنامه‌ها و طرح‌های جدید شکل می‌گیرد، مقابله کرده و آنها را به عرضه محصولاتشان در این بازار ترغیب کردید؟**

ما در بورس کالا برای کسی که قصد دارد محصولش را در آن بفروشد، مزیت‌های مختلفی داریم. در وهله اول اینکه فروشندگان یک کالا می‌توانند اطمینان حاصل کند که بهای ناشی از فروش محصولش را در زمان مشخص دریافت می‌کند؛ بنابراین ریسک نکول در معامله وجود ندارد و عرضه‌کننده می‌تواند بهای فروش محصولش را به سهولت دریافت کند. در مقابل خریداران اطمینان دارند کالایی را که از بورس خریداری می‌کنند با کیفیت مشخصی است که در سایت بورس اعلام می‌شود. ضمن اینکه کالای فروخته شده در زمان مشخصی که در قرارداد و سایت بورس کالا اعلام شده تحویل خریدار می‌شود. افزون بر این، اگر خریدار فروشنده اختلافی پیدا کنند، هیأت داوری مرجع رسیدگی به اختلافات است و رای هیأت داوری برای طرفین معامله قطعی و لازم‌الاجرا است. پس در بورس کالا یک ضمانت اجرایی قوی وجود دارد تا بر مبنای آن هم خریدار و هم فروشنده به حق و حقوق خودشان برسند. علاوه بر این، فروشنده می‌تواند محصول خودش را به صورت سلف فروخته، پول فروش محصول را به صورت نقد دریافت کند و کالا را دو، سه یا شش ماه دیگر به خریدار تحویل دهد؛ به عبارت بهتر، بورس کالای ایران امکان تامین مالی را نیز برای فروشنده فراهم می‌کند. علاوه بر این، در بورس کالا قیمت‌ها به صورت رقابتی و آزاد کشف می‌شود؛ بنابراین، هم خریدار و هم فروشنده در یک فضای کاملاً شفاف، منصفانه و رقابتی کالا را معامله می‌کنند؛ در واقع، در نتیجه نبود بورس کالای ایران، قیمت کالاها به صورت دستوری تعیین می‌شد و قیمت‌گذاری دولتی روی کالا انجام می‌گرفت؛ اما در حال حاضر بورس کالا در حوزه فولاد، پتروشیمی و حوزه‌های دیگر ابزاری برای آزادسازی قیمت‌ها است تا به کمک آن کالاها در یک فضای رقابتی و شفاف مورد معامله قرار گرفته و کشف قیمت اتفاق بیافتد. یکی از مزیت‌های بورس کالای ایران کشف قیمت است و با توجه به اینکه با راه‌اندازی این بورس قیمت‌ها رقابتی و شفاف شد، به طور طبیعی، به نفع عرضه‌کنندگان بود که وارد بورس شوند؛ چراکه در این بازار قیمت‌ها بر اساس عرضه و

تقاضا تعیین می‌شد؛ در حالی که زمانی که بورس نبود قیمت کالاها به مراتب پایین‌تر از نرخ واقعی قیمت‌گذاری و فروخته می‌شد؛ بنابراین بورس کالا این امکان را فراهم کرد تا کسانی که به صورت حواله‌ای محصولات را از شرکت‌ها دریافت می‌کردند و به تبع آن کالاها به قیمت‌های رانتی فروخته می‌شد، این رانت به طور کلی با ورود بورس کالا حذف شود. این بود که فروشندگان رغبت کردند که کالای خود را وارد بورس کنند و بتوانند آنجا با قیمت شفاف، عادلانه و واقعی محصولات خودشان را بفروشند و این بود که اگر مقاومتی هم وجود داشت فضای شفاف فراهم شده در نهایت سبب شد تولیدکنندگان بورس را بهترین محل برای عرضه محصول خود بدانند.

❖ **با توجه به وجود ابزارهای مختلف در بورس‌های دنیا، تنوع و توسعه این ابزارها را در ایران چگونه ارزیابی می‌کنید؟**

به نظر من پیشرفت این ابزارها در ایران بسیار خوب بوده است؛ اینکه ما امروز هم معاملات فیزیکی کالاها را در بورس کالای ایران داریم که مورد معاملات قرار می‌گیرد و هم قراردادهای آتی و اختیار معامله و به عبارتی ابزارهای مالی مبتنی بر کالاها یک حرکت مثبت به شمار می‌رود. به نظر من روند پیشرفت در مقایسه با کشورهای دنیا خیلی خوب بوده است و هنوز جا دارد که توسعه پیدا کند.

❖ **به نظر شما پیشرفت کدام یک از بازارهای بورس کالای ایران بهتر بوده است و در کدام یک از تالارهای پتروشیمی، صنعتی و معدنی، کشاورزی و صادراتی، پتانسیل توسعه بیشتری وجود دارد؟**

در تالارهای داخلی اقدامات خوبی انجام شده است؛ چه در حوزه پتروشیمی چه در حوزه فلزات و چه در بخش کشاورزی؛ در این بخش‌ها اقدامات خوبی انجام شده است و من فکر می‌کنم یکی از اولویت‌های آتی، توسعه تالار صادراتی در بورس کالای ایران است که الان هم فعال است.

❖ **فکر می‌کنید در کدام بازار این قابلیت برای توسعه بحث صادرات وجود داشته باشد؟**

با توجه به اینکه ما امروز بورس انرژی را داریم؛ در حوزه‌های انرژی بورس انرژی باید بیشتر فعال باشد منتهی در حوزه‌های مربوط به فلزات و کشاورزی بورس کالای ایران باید بیشتر تمرکز کند. در این زمینه، یکی از بازارهای مهم در منطقه بازار عراق است و مهم این است که بورس کالای ایران روی صادرات به کشورهای منطقه به ویژه عراق تمرکز بیشتری کند.

❖ **معاملات سلف و انتشار اوراق سلف موازی استاندارد چقدر می‌تواند در بحث تامین مالی به ویژه**

در حال حاضر بورس کالا در حوزه فولاد، پتروشیمی و حوزه‌های دیگر ابزاری برای آزادسازی قیمت‌ها است تا به کمک آن کالاها در یک فضای رقابتی و شفاف مورد معامله قرار گرفته و کشف قیمت اتفاق بیافتد

باشد، اما خریداری حاضر نشود، هیچ بازاری شکل نمی‌گیرد. ایران جزو تولیدکنندگان مهم در دنیا است و ضرورت دارد در این زمینه فرهنگ‌سازی لازم انجام شود تا شاهد رونق بیشتری در معاملات محصولات کشاورزی باشیم.

❖ **آیا می‌توانیم از طریق عرضه در بورس کالا به مرجعیت قیمت‌گذاری این محصولات تبدیل شویم؟**

اگر همه خریداران و تولیدکنندگان به سمت بورس کالای ایران بایند و معاملات خارج از بورس کاهش پیدا کند، می‌توانیم در بورس مرجع تعیین قیمت باشیم؛ ولی اگر از بورس استقبال نشود طبیعی است که همین وضعیت موجود ادامه پیدا می‌کند.

❖ **بارها بحث خروج محصولات پتروشیمی از بورس کالا مطرح شده است؛ نظر شما در این رابطه چیست؟**

معاملات پتروشیمی حتما باید از طریق بورس کالای ایران انجام شود؛ زیرا بورس کالا یک فضای رقابتی و شفاف است؛ هم تولیدکننده اطمینان دارد که محصولش را با قیمت منصفانه می‌فروشد و هم خریدار مطمئن است که منصفانه محصول را خریداری می‌کند. اگر محصولات پتروشیمی بخواهد خارج از بورس کالای ایران مبادله شود، شفافیتی که امروز در بازار این محصول وجود دارد، از بین می‌رود.

نکته‌ای در خصوص عرضه محصولات پتروشیمی

تجارت است؛ اما بورس کالای ایران به مفهوم یک بورس مستقل و نظام‌مند می‌تواند در صادرات محصولات به کشور عراق و یا کشورهای دیگر منطقه نقش‌آفرینی بالایی داشته باشد.

❖ **در شرایطی که طبق گفته اعضای انجمن صنفی کارفرمایان صنعت سیمان قرار بود از اول مهر سیمان در بورس کالای ایران عرضه شود عرضه محصول سیمان در بورس کالا چقدر می‌تواند در بحث رقابت منفی که در بازار آن وجود دارد، اثر بخش باشد؟**

بورس یک بازار رقابتی است. بر همین اساس، اگر فروش محصولات خارج از بورس باشد، امکان شکل‌گیری رقابت منفی بیشتر از زمانی است که کالایی در بورس عرضه می‌شود، اما اگر فروش محصولات مختلف در بورس کالا باشد، این رقابت منفی از بین می‌رود؛ به طوری که برای اینکه صادرکننده ما بتواند سیمان خودش را به قیمت مناسب به خارج صادر کند، انجمن این صنعت می‌تواند هماهنگی‌های لازم را با شرکت‌های عرضه‌کننده انجام دهد تا در فروش محصول روی قیمت رقابت منفی نکنند. اینجاست که نقش انجمن صنفی کارفرمایان صنعت سیمان می‌تواند یک نقش کلیدی و موثر باشد تا با تعامل با بورس کالای ایران و هماهنگی با عرضه‌کنندگان سیمان، از رقابت منفی بین تولیدکنندگان جلوگیری کند. با توجه به اینکه تابلوی بورس تابلو شفاف و رقابتی است، دیگر امکان رقابت منفی در آن وجود ندارد. اگر فضای حاکم بر معاملات شفاف نباشد خیلی از عرضه‌کنندگان ممکن است اقدام به رقابت منفی کنند، اما با توجه به ماهیت اصلی بورس که معامله بر مبنای شفافیت است، این امکان کاهش پیدا می‌کند.

❖ **در بخش بازار کشاورزی اخیرا بحث راه‌اندازی بازار پسته، زعفران و دیگر محصولات وجود دارد. از سویی طبق آمارهایی که اعلام می‌شود، ایران جایگاه اول جهان را در تولید پسته در اختیار خود دارد، اما به دلیل نبود بازاری منسجم در کشور، آمریکا که رقیب ایران در تولید پسته محسوب می‌شود، قیمت‌گذاری را در اختیار دارد، آیا با عرضه پسته در بورس کالای ایران می‌توانیم به جایگاه اصلی خودمان در جهان دست یابیم؟**

از یک طرف باید تجارت، بازرگانان و فعالان اقتصادی در حوزه زعفران و پسته و سایر محصولات کشاورزی به این نتیجه برسند که می‌توانند از طریق این بازار محصولات خودشان را راحت‌تر در بازار صادراتی عرضه کنند؛ از سوی دیگر، خریداران پسته نیز باید خرید خود را از طریق بورس کالای ایران انجام دهند؛ بنابراین، یک فرهنگ‌سازی برای فروشنده و خریدار لازم است؛ یعنی اگر فروشنده حاضر به عرضه در بورس

در بلندمدت برای فعالان اقتصادی موثر باشد؟ ابزار سلف در بورس کالا یک ابزار تامین مالی کوتاه‌مدت حداکثر یک ساله است؛ بنابراین، برای تامین مالی کوتاه مدت می‌تواند ابزار مناسبی باشد و مورد استفاده قرار گیرد.

برای تامین مالی بلند مدت هم در قالب اوراق سلف موازی استاندارد می‌توان اقدام کرد. اوراق سلف موازی استاندارد اوراقی است که امکان تامین مالی بلندمدت را از طریق عقد سلف فراهم می‌کند؛ بنابراین شرکت‌ها می‌توانند مبتنی بر یک کالای استاندارد، اوراق سلف موازی تعریف و از امکان سلف برای تامین مالی بلندمدت در بورس کالا استفاده کنند که خوشبختانه این بستر هم در بازار سرمایه فراهم است.

❖ **با توجه به ابزارهایی که در بورس کالا وجود دارد، به چه میزان امکان پیش‌بینی پذیر کردن بازارها از جنبه کشف قیمت برای ماه‌های آتی می‌تواند فراهم شود؟**

همین اوراق سلف‌ایزاری برای کشف قیمت و پیش‌بینی‌پذیر کردن بازار است، قرارداد‌های آتی و اختیار معامله نیز ابزارهایی هستند که می‌توانند امکان پوشش ریسک را برای فعالان بازار فراهم کنند؛ به طوری که ما امروز امکان پیش‌بینی قیمت‌ها را از طریق قرارداد‌های آتی و اختیار معامله در بورس کالای ایران داریم. همچنین، در عقد قرارداد سلف کوتاه‌مدت هم یک نوع امکان پیش‌بینی کردن قیمت وجود دارد؛ زیرا برای اینکه کالا ۶ ماه یا یک سال دیگر به خریدار تحویل داده شود، در این قرارداد امروز قیمت مشخص می‌شود و شما پیش‌بینی قیمت را از آینده بازار دارید؛ بنابراین، هم‌اکنون، ابزارهایی که در بورس کالای ایران وجود دارد امکان پیش‌بینی قیمت را برای آینده فراهم کرده است.

❖ **در بحث صادرات سیمان به عراق که در برهه‌ای از زمان متوقف شد، با توجه به مسائلی که عراق هم‌اکنون درگیر آن است آیا می‌توان به از سرگیری صادرات این محصول به عراق از کانال بورس کالا امیدوار بود؟**

سیمان یکی از محصولات خوب است و با توجه به اینکه ما در عراق بعد از اتمام حملات و تجاوز داعش به خاک این کشور، دوره سازندگی را داریم، طبیعی به نظر می‌رسد که سیمان و سایر محصولات صنعتی و معدنی جزو محصولاتی هستند که می‌توانند در بورس کالا مورد توجه قرار گیرند؛ منتهی از سوی دیگر، از جانب کشور عراق و سیاست‌های کلی کشور هم مشکلات خاصی در بحث‌های مربوط به تعرفه، مقررات واردات و غیره وجود دارد که خارج از حیطه اختیارات و وظایف بورس کالا بوده و رسیدگی به آنها بر عهده دولت به ویژه وزارت صنعت، معدن و

بورس یک بازار رقابتی است. بر همین اساس، اگر فروش محصولات خارج از بورس باشد، امکان شکل‌گیری رقابت منفی بیشتر از زمانی است که کالایی در بورس عرضه می‌شود، اما اگر فروش محصولات مختلف در بورس کالا باشد، این رقابت منفی از بین می‌رود

که نزد بورس کالا داشتند، جوابگوی این میزان افزایش قیمت نبود؛ مارجین حساب سرمایه گذار ۱۰ درصد بود و قیمت خیلی بیشتر از این میزان بالا رفته بود که یک معضل اساسی و مهم بود.

آن روزی که این اتفاق تحت تأثیر رشد بهای ارز در بورس کالای ایران افتاد، کارگزاران بورس کالا همه به دفتر من آمدند تا برای این چالش چاره اندیشی شود. در آن زمان دامنه نوسانات قیمت تنها سه درصد بود و به دلیل التهابی که در بازار ایجاد شده بود، تصمیم بر این شد تا بازار جبرانی آن روز را برگزار نکنیم. دو روز معاملاتی بعد نیز بازار را تعطیل کردیم تا به روز چهارشنبه رسیدیم؛ در نهایت یک سری تمهیداتی چون افزایش سطح مارجین ها و بالا بردن دامنه نوسان قیمت اندیشیده شد. همچنین، مقرر شد که موقعیت جدید خرید سکه آتی (Long Futures Position) بسته شود تا خریدار جدیدی اجازه ورود به بازار را نداشته باشد و فقط افرادی که موقعیت فروش (Short Futures Position) داشتند اجازه داشتند موقعیت خرید جدید بگیرند و با این استراتژی ریسک ناشی از موقعیت معاملاتی خودشان را خنثی کنند. در آن زمان فکر می کردیم با این تصمیمات مشکلات بازار معاملات آتی سکه طلا در بورس کالا حل می شود که خوشبختانه در همان روز مشکل حل شد و با این تصمیم مشکلات کارگزاران بورس کالا که ممکن بود تحت تأثیر التهاب بازار ارز دچار مشکل جدی شوند، حل شد و این تصمیم یکی از تصمیمات بسیار سخت و حساس در طول دوران قریب به ۱۰ سال مدیریت بنده در بازار سرمایه و ریاست سازمان بورس و اوراق بهادار بود که در رابطه با نوسانات شدید قیمت سکه طلا در بورس کالای ایران گرفته شد و با این تصمیم از آن بحران خطرناکی که در انتظار بورس کالا بود، عبور کردیم.

❖ **چشم انداز بورس کالا را در اقتصادمان چگونه می بینید؟**

با توجه به اینکه سیاست دولت این است که بخش خصوصی متولی اصلی اقتصاد کشور باشد و بنگاه ها به بخش خصوصی واگذار شوند تا رانت در اقتصاد به طور کامل از بین برود، به نظر می رسد که در این فضا بورس کالا می تواند رونق پیدا کند؛ زیرا بورس کالا بازار شفاف و کارا و رقابتی است و در اقتصادی این بورس رشد پیدا می کند که فضای فعالیت بخش خصوصی وجود داشته باشد و قیمت گذاری ها به صورت رقابتی باشد، نه به صورت دستوری و دولتی؛ بنابراین، با توجه به اینکه سیاست های عمومی دولت به این سمت است، بنده آینده بورس کالای ایران را آینده خوبی می بینم.

سیاست کلان کشور، راه اندازی بورس ارز و ایجاد صندوق ارزی و معاملات آتی ارز را تا چه حد امکان پذیر می دانید و با توجه به اینکه هنوز در اقتصاد تک نرخی شدن ارز را نداریم و وجود این ابزارها برای پوشش ریسک تولید کنندگان و صادر کنندگان و کسانی که در بحث واردات نیازمند ارز هستند، چقدر می تواند مزیت داشته باشد؟

راه اندازی بورس ارز مقوله جدیدی نیست و سالیان زیادی است که این موضوع مطرح است. به طوری که در زمان حضور بنده در سازمان بورس و اوراق بهادار نیز همین قضیه مطرح بود. منتهی تحقق آن مراتبی دارد. من هم فکر می کنم بورس ارز خوب است، اما بورس ارز یک سری پیش شرط هایی دارد. بانک مرکزی باید بتواند به صورت فعال در این بازار ورود پیدا کند و حضور داشته باشد. ضمن اینکه ارز باید تک نرخی باشد و امکان دسترسی مناسبی به ارزهای مختلف را در کشور داشته باشیم.

❖ **با توجه به حجم و ارزش معاملات بورس کالای سال ۹۵ و اینکه این معاملات حدود ۶٫۵ درصد GDP کل کشور را به خود اختصاص داده است، در اقتصاد کشور ما چه جایگاهی دارد و به چه نقطه ای می تواند دست پیدا کند؟**

هر چه سهم معاملات بورس کالایی در GDP افزایش پیدا کند، نشان از این است که اقتصاد در حال حرکت به سمت شفاف تر شدن است. بدین ترتیب، اینکه امروز حجم قابل توجهی از محصولات مختلف در بورس کالا معامله می شود، نشان از این است که در حال پیشرفت به سمت اقتصاد شفاف، کارا، منصفانه و رقابتی هستیم. اگر با سالیان گذشته که قیمت خیلی از محصولات را دولت تعیین می کرد، مقایسه کنیم، امروز خیلی از محصولات در فضای رقابتی تعیین قیمت می شود؛ بنابراین، طبیعی است که هر چه حجم معاملات بورس کالایی کشور افزایش پیدا کند نشان از رقابت و شفافیت بیشتر در اقتصاد کشور است که در این زمینه روند خیلی خوب و مثبتی بوده است و باید تداوم پیدا کند.

❖ **آیا خاطره ای در رابطه با بورس کالای ایران در زمان حضور خودتان در ریاست سازمان بورس و اوراق بهادار دارید؟**

خاطرات بسیار زیادی دارم؛ یکی از این خاطرات بر می گردد به زمانی که قیمت سکه طلا افزایش قابل ملاحظه ای پیدا کرد؛ به طوری که در طول یک روز قیمت از ۸۰۰ هزار تومان به بالای یک میلیون تومان افزایش یافت؛ این اتفاق در سال های ۹۰ و ۹۱ که قیمت دلار در حال افزایش بود رخ داد. در آن زمان موقعیت فروش سکه طلا برای کسانی که قرار دادهای آتی را در بورس کالای ایران معامله کرده بودند با توجه به بالا رفتن قیمت موقعیت آنها منفی شد و وجه التزامی

در بورس کالای ایران وجود دارد که باید به آن توجه کرد. ممکن است برای یک سری از محصولات خریداران خاصی وجود داشته باشد که بهتر است آن محصولات در تابلوی خاص خودش معامله شود؛ یعنی افراد دلال و واسطه گر نتوانند این محصولات را معامله کنند.

با توجه به اینکه در گذشته این امکان ایجاد شد که هر کدام از خریداران و فروشندگان کدهای کالایی خاصی را در بورس به خودشان اختصاص دهند، طبیعی است که خریداران واقعی و اشخاص حقوقی باید بتوانند محصولات را خریداری کنند که برای این مورد از گذشته در بورس کالای ایران تدبیری اندیشیده شده است و سایتی به نام بهین یاب در وزارت صنعت، معدن و تجارت راه اندازی شد که بر اساس پروانه ای که در اختیار شرکت ها قرار دارد، آنها می توانند در این بورس خرید کنند. به نظر من کدهایی که در بورس کالای ایران وجود دارند، باید بر اساس میزان تولید و مصرفی که در گروه های مختلف کالایی وجود دارد، به صورت مرحله ای پالایش شوند تا تولید کنندگان و مصرف کنندگان واقعی بتوانند در این بورس مبادلات کالایی انجام بدهند. علاوه بر این، هر چقدر قیمت ها رقابتی تر و شفاف تر باشد، فقط تجار واقعی وارد معامله خواهند شد. از این رو، بنده بر بورس کالای ایران به عنوان مرجع کشف قیمت محصولات پتروشیمی با نظارت لازم اصرار دارم.

❖ **با توجه به شرایط اقتصادی و**

هر چه سهم معاملات بورس کالایی در GDP افزایش پیدا کند، نشان از این است که اقتصاد در حال حرکت به سمت شفاف تر شدن است. بدین ترتیب، اینکه امروز حجم قابل توجهی از محصولات مختلف در بورس کالا معامله می شود، نشان از این است که در حال پیشرفت به سمت اقتصاد شفاف، کارا، منصفانه و رقابتی هستیم

در گفت‌وگو با نخستین رئیس هیات مدیره بورس کالای ایران مطرح شد

امکان کنترل حجم آلاینده‌گی هوا با ابزارهای مالی

نرگس عباسی

مقدمه

در راستای تحقق اهداف برنامه سوم و چهارم توسعه که مطابق با آنها شورای عالی بورس موظف به راه‌اندازی و گسترش بورس‌های کالایی در ایران شناخته شده بود، بورس فلزات در شهریور ۱۳۸۲ (نخستین بورس کالایی در ایران) و بورس کالای کشاورزی در شهریور ۱۳۸۳ آغاز به فعالیت کردند. بر مبنای قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۴، مجلس شورای اسلامی) و با تصویب شورای عالی بورس، شرکت بورس کالای ایران از مهرماه ۱۳۸۶ کار خود را زیر نظر سازمان بورس و اوراق بهادار آغاز کرد و وظایف دو بورس فلزات و کشاورزی به این بورس واگذار شد. به مناسبت دهمین سالگرد تاسیس بورس کالای ایران با محمدرضا شهیدی تبار نخستین رئیس هیات مدیره این بورس به گفت‌وگو پرداخته‌ایم تا از حال و روز آغاز فعالیت آن با خبر شده و نگاهی گذرا به عملکرد دهه اول فعالیت بورس کالای ایران بیندازیم.

بهترین گزینه در آن زمان بود.

❖ **در حال حاضر آیا اخبار مرتبط با بورس کالای ایران را دنبال می کنید؟**

به عنوان یک مخاطب عام اخبار این حوزه را پیگیری و اخبار مربوطه را مطالعه می کنم چرا که همیشه موفقیت های بورس کالا برای من اهمیت دارد.

❖ **روند توسعه فعالیت های بورس کالا را طی دهه اول فعالیت آن چطور ارزیابی می کنید و به نظر شما این بازار تا چه اندازه به اهدافی که برای آن تعریف شده، دست یافته است؟**

روند این بازار را باید در چار چوب کلی اقتصاد کشور و البته نسبی بررسی کنیم. اگر نسبت به دیگر بخش ها عملکرد آن را مورد ارزیابی قرار دهیم، نتایجی عالی و مطلوب برای این دوره ۱۰ ساله به دست می آید؛ زیرا طی این مدت در بورس کالای ایران به عنوان یک شرکت سهامی عام، که سهامدارانش عمدتاً متشکل از کارگزاران، نهادهای مالی، تولید کنندگان، عرضه کنندگان و سهامداران خرد است، نه تنها مشکل سهامداری رخ نداده، بلکه پرونده ها و موارد خاص اقتصادی که در سایر بخش های اقتصادی گهگاه بروز می کند، دیده نشده و این به دلیل شفافیت بالایی بوده که در آن اتفاق افتاده است.

الگوی اجرا شده در این بازار، یک الگوی موفق و مردمی بوده و این موفقیت حاصل مدیریت بخش خصوصی و نظارت دولت و سازمان بورس و اوراق بهادار است و نه دخالت در آن.

❖ **راه اندازی بورس ارز چند سالی است مطرح شده، اما هنوز عملیاتی نشده است. آیا تحقق این امر با توجه به شرایط کلی حاکم بر اقتصاد امکان پذیر است؟**

ورود به این حیطه باید آرام آرام باشد تا مقاومت های موجود به تدریج شکسته شود؛ زیرا اگر اقدامی ضربتی و سریع انجام شود، کنترلی که در حال حاضر در بازار وجود دارد نیز ممکن است از بین رفته

و روند بازار از دست بانک مرکزی خارج شود. از این رو، به نظر می رسد راه اندازی معاملات آتی و تاسیس صندوق ارزی بهترین گزینه ممکن باشد.

❖ **ابزارهای موجود در بورس کالا به چه میزان قدرت پیش بینی پذیری را در بازارها افزایش می دهد و تا چه اندازه در پوشش ریسک عرضه کنندگان کالا و خریداران موثر است؟**

روند معاملات در بورس تابعی از اقتصاد کلان است و بدون اینکه بتوان پیش بینی درستی از اقتصاد داشت، نمی توان نسبت به حل چالش های موجود اقدام و برای آینده برنامه ریزی دقیقی کرد و این عدم ثبات، درصد احتمال موفقیت و یا

مقاومت های موجود، تدوین دستورالعمل های مورد نیاز و تأکید بر اینکه بورس مکانی سالم و شفاف و رقابتی به شمار می آید، کار بسیار دشواری است و این امر نیاز به این امر دارد که مدیران بورس دائم بازار و شرایط آن را رصد کنند و همواره برای آن وقت گذاشته و در لحظه تصمیم گیری کنند.

❖ **حال و هوای این روزها در بورس کالا چه تفاوتی با حال و هوای تالار در زمان آغاز فعالیت آن دارد؟**

حال و هوای فیزیکی تالار بورس کالا به دلیل توسعه سیستم های الکترونیک و تلفن های همراه بسیار متفاوت است و مراجعات حضوری از معاملات حذف شده و انجام معاملات آنلاین جای آن را گرفته است. در بورس های فعال دنیا نیز دیگر از حضور فیزیکی خبری نیست و همه فعالیت ها الکترونیک شده است؛ اما از جنبه معاملاتی، عامل مهم دیگری طی سال های اخیر بر فضای حاکم بر معاملات اثر گذاشته و حال و هوای آن را تغییر داده که آن هم به دلیل رکود حاکم بر اقتصاد کلان کشور است که غیر قابل انکار بوده و حل نشده است؛ به طوری که سستی و عدم هیجان در همه بورس ها را در پی داشته است. این در حالی است که نبض اقتصاد ملی کشور به دست بورس هاست و وقتی اقتصاد با رونق همراه باشد، نبض آن نیز بهتر می زند. بورس ها تنها جایگاه برای کنار هم قرار گرفتن عرضه و تقاضا در فضای شفاف و رقابتی هستند و هر کدام از دو طرف این موازنه دچار مشکل باشند، سازو کار اقتصادی را دچار رخوت می کند.

❖ **از اولین هیات مدیره شرکت بورس کالای ایران بگویید.**

نکته جالب توجه آن دوره در هیات مدیره بورس کالای ایران این بود که اعضای آن هیچ موضوعی را با اکثریت آراء تصویب نمی کرد؛ بلکه تمام تصمیمات با اتفاق آراء اعضا گرفته می شد و این امر ناشی از تلاش تمام اعضا برای بررسی و رسیدگی به تمام موضوعات و متقاعد کردن دیگر اعضا بود تا نگاهی واحد در شرکت حاکم باشد.

❖ **ساختمان کنونی بورس کالای ایران که در خیابان طالقانی واقع شده است، چه زمانی خریداری شد؟**

خرید این ساختمان یکی از خاطرات بنده در دوره حضورم در ریاست هیات مدیره بورس کالای ایران است. ساختمان بورس فلزات سابق بالاتر از میدان فردوسی واقع شده بود که با توجه به توسعه بازار و کمبود شدید فضا، تصمیم بر نقل مکان گرفته شد که بهترین گزینه، خرید یک ساختمان آماده در مکانی با دسترسی آسان و موقعیت مکانی در وسط شهر بود؛ زیرا برای ساخت یک ساختمان جدید محدودیت زمانی وجود داشت. از همین رو، ساختمان کنونی بورس کالای ایران که به ساختمان هما معروف بود و به شرکت هما یا همان ایران ایر تعلق داشت، خریداری شد و برای بازسازی آن اقدام به دریافت تسهیلات بانکی کردیم و فکر می کنم

❖ **مهم ترین چالش هایی که هیات مدیره بورس کالای ایران در زمان تاسیس با آن رو به رو بود، چیست و چگونه با آنها مقابله کردید؟**

در مباحث مدیریتی هر گونه تغییر مانند زایمانی است که با درد همراه است، ولی یک زایش و تولد را به همراه دارد. بورس کالای نیز یک زایش جدید در حوزه اقتصادی و بازارهای کالایی بود و در ابتدای تاسیس، به دلیل ناآشنایی بنگاه های تولیدی، نبود ثبات در برنامه ریزی ها و سیاست های کلان اقتصادی با مقاومت هایی از سوی متصدیان عرصه تولید مواجه و این مقاومت ها یکی از چالش های آغاز راه بورس بود. به طوری که به عنوان مثال چندین مرتبه بحث بر سر خروج محصولات پتروشیمی در بازار به گوش می رسید که خوشبختانه با پیگیری مسئولان در بازار سرمایه و به ویژه مدیران بورس کالا جلسات متعددی در این زمینه با مسئولان عالی رتبه کشور برگزار شد تا محصولات پتروشیمی امروز یکی از تالارهای مهم بورس کالای ایران را در بر بگیرد. چالش دیگر این بازار به تدوین ضوابط و قوانین مورد نیاز بود و به دلیل اینکه یک الگوی قبلی برای آن در اقتصاد وجود نداشت، موضوعی جدید محسوب می شد؛ بورس فلزات و بورس کشاورزی که پیش از بورس کالای ایران فعال بودند، به دلیل محدود بودن نمی توانستند الگوی مناسبی برای راه اندازی بورس کالای ایران و ضوابط و قوانین آن باشند. حال آنکه وقتی یک الگو پیش از شروع هر کار جدیدی در دسترس باشد، راحت تر می توان نسبت به اصلاح قوانین اقدام کرد.

چالش دیگری که در آن زمان با آن مواجه بودیم، نبود نگاه بلندمدت در برنامه ها بود؛ به طوری که همواره نگاه ها کوتاه مدت و محدود بوده و همین امر موجب می شد، نگاه های مختلفی که البته چندان مثبت هم نبود، به بورس کالا وجود داشته باشد. هر چند به تدریج این نگاه ها بهبود یافت و مثبت شد. توسعه بازارها و ابزارها نیز چالش دیگر راه اندازی بورس کالا بود؛ زیرا عمده این ابزارها با الگو برداری از بورس های دنیا است و جانداختن این ابزارها یکی از مشکلاتی محسوب می شد که هیات مدیره آن زمان بورس کالا برای حل آن تلاش می کرد. البته این چالش ها در بورس فلزات و کشاورزی متفاوت و محدودتر بود؛ به عنوان مثال، در بورس کشاورزی چالش های موجود به دلیل نبود استاندارد و همگن بودن محصولات کشاورزی در کل محصول تولیدی و وجود تفاوت بین کیفیت محصول در ابتدای دوره برداشت با پایان این دوره مطرح بود.

یکی از خصوصیت های بورس کالا که البته یک مزیت نیز برای آن محسوب می شود، اثرات لحظه ای تصمیم گیری ها و نوسانات قیمتی متغیرها در آن است که به موجب آن در کمترین زمان اشکالات موجود بروز می کند. با این شرایط، مدیریت این اتاق شیشه ای همراه با جدید بودن فضای کار،

حال و هوای فیزیکی
تالار بورس کالا
به دلیل توسعه
سیستم های
الکترونیک و
تلفن های همراه
بسیار متفاوت است
و مراجعات حضوری
از معاملات حذف
شده و انجام معاملات
آنلاین جای آن را
گرفته است

طرح انتقاداتی در مقابل عرضه برخی محصولات خاص در بورس کالا نشان از عدم اطلاع از موضوع و نبود شناخت نسبت به دیگر بورس‌هاست که حل آن هم نیازمند معرفی چهره به چهره، آموزش و فرهنگ‌سازی جهت ایجاد شناخت است

عدم موفقیت را بیشتر می‌کند. به طوری که بخشی از فعالان اقتصادی نمی‌توانند ریسک کنند و نبود یک برنامه حداقل پنج‌ساله در کشور پیش‌بینی‌ها را سخت می‌کند که یکی از موارد و چالش‌های موجود در بازارها پیش‌بینی نرخ ارز است؛ زیرا اگر نتوانیم نرخ ارز را برآورد کنیم، ریسک ناشی از آن بر روند معاملات اعمال اثر می‌کند. این در حالی است که یکی از کارکردهای بورس، خرید ریسک‌های آتی است و اگر دولت تکلیف نرخ ارز را مشخص کند، ریسک‌های موجود تا حد زیادی کاهش می‌یابد. نرخ بهره بانکی نیز چالش دیگر بورس است؛ چراکه بورس و بهره بانکی با یکدیگر رابطه معکوس دارند و نرخ بهره بالا سرمایه‌گذاران را به جای بورس به سرمایه‌گذاری در بانک‌ها ترغیب می‌کند؛ اما در شرایط کنونی سیاست‌های پولی و بانکی کشور چندان بلندمدت نیست که بتوان نسبت به آن برای آینده برنامه‌ریزی کرد. یکی دیگر از چالش‌های بورس جهش‌های ناشی از رشد بهای ارز در کشور است که نوسانات شدیدی را در بازار به همراه داشته و تبدیل به کالایی همچون سکه ایجاد می‌کند؛ بنابراین، باید ارز در بازاری شفاف و دارای چارچوب منظم عرضه شود تا امکان پیش‌بینی برای بازیگران و فعالان بورس فراهم شود و این امر بر لزوم راه‌اندازی بورس ارز تأکید دارد.

❖ به نظر شما به غیر از کالاهای کنونی، چه کالاهای دیگری قابلیت عرضه در بورس کالا دارند؟
بورس کالا قابلیت عرضه خیلی از کالاها را دارد؛ اما به شرط اینکه

صرفه اقتصادی در آن وجود داشته و مسئولان امر به دنبال تحقق آن باشند؛ به طوری که املاک نیز می‌تواند در آن مورد معامله قرار گیرد.

❖ با این وجود شاهد هستیم که در مقابل عرضه برخی کالاهای نهایی به ویژه در تالار فرعی بورس کالا انتقاداتی مطرح می‌شود مبنی بر اینکه در این تالار تنها باید کالای واسطه‌ای عرضه شود؛ به عنوان مثال، پذیرش و عرضه برخی کالاهای جدید از جمله محصولات حوزه سلامت همچون قوز بند، شکم بند و کمربند طبی با مقاومت و انتقاد روبه‌رو می‌شود. چطور باید این نگاه را رفع کرد؟

در بورس کریستیز لندن کالای یونیک و آثار هنری مثل تابلوهای نقاشی و تابلو فرش در فضایی قانون‌مند و شفاف قابل معامله است. حتی بورس آب و هوای اروپا در حال حاضر بزرگ‌ترین بورس تخصصی دنیا در زمینه معاملات ابزارهای مالی موسوم به آلاینده‌های کربنی است که میزان آلاینده‌های واحدهای تولیدی خرید و فروش می‌شود؛ به طوری که در آن میزان آلاینده‌های کمتر از حد مجاز از سوی واحدهایی که سطح آلاینده‌های خود را کاهش داده‌اند، فروخته شده و واحدهای تولیدی با سطح آلاینده‌های غیرمجاز اقدام به خرید آن می‌کنند و به گونه‌ای جریمه خود را به واحدهای دارای استانداردهای آلاینده‌های می‌پردازند و در مقابل واحدهای با سطح آلاینده‌های پایین از این محل برای خود درآمدزایی می‌کنند. چنین بورسی واحدهای تولیدی را به رعایت استانداردها و کاهش میزان آلاینده‌های خود ترغیب می‌کند. با این توصیف، بورس کالای ایران نیز می‌تواند به این حوزه وارد شده و بورس محیط زیست راه‌اندازی کند؛ البته درک بازیگران این حوزه

نسبت به این ابزارها و بازارهای جدید بحث دیگری است. از این رو، نکته حائز اهمیت این است که همواره در مقابل بازارهای جدید مقاومت‌ها و عدم شناختی ناشی از عدم درک کامل از موضوعیت بورس کالا وجود دارد که موجب طرح این قبیل انتقادات می‌شود. به طوری که طرح انتقاداتی در مقابل عرضه برخی محصولات خاص در بورس کالا نشان از عدم اطلاع از موضوع و نبود شناخت نسبت به دیگر بورس‌هاست که حل آن هم نیازمند معرفی چهره به چهره، آموزش و فرهنگ‌سازی جهت ایجاد شناخت است. اگر این انتقادات صرفاً از باب منافع گروهی خاص باشد که از طریق بورس به مخاطره می‌افتد، به دلیل آن است که شخص منتقد خود را به خواب زده است. حال آنکه موجودیت بورس یک تالار شیشه‌ای و شفاف است.

بر همین اساس، اینکه بگوییم الزاماً باید کالای واسطه‌ای در بورس کالا و به ویژه تالار فرعی عرضه شود، به هیچ وجه درست نیست و هیچ ایرادی برای عرضه کالای نهایی در بورس وجود ندارد؛ چراکه مهم‌ترین نکته‌ای که باید مورد توجه قرار گیرد این است که حتی اگر کالای نهایی را از طریق بورس کالا و در تالار فرعی عرضه کنیم، شفافیت را برای آن کالا فراهم کرده‌ایم.

❖ جای چه ابزارهایی برای توسعه بازارهای بورس کالا خالی است؟ و کدام بازار بیشترین ظرفیت توسعه را دارد؟

با توجه به شرایط کنونی، توسعه کمی در اولویت نبوده و باید به توسعه کیفی توجه بیشتری داشت؛ زیرا در حال حاضر ابزارهای موجود برای پاسخ به نیاز بازار کفایت می‌کند و برای شرایط اقتصادی کشور باید توسعه کیفیت ابزارها بیشتر مدنظر قرار گیرد. هم‌اکنون در بازار فلزات تقریباً تمام بازیگران اصلی و خریداران محصولات در بورس کالا حضور دارند. همچنین، در بازار محصولات پتروشیمی و فراورده‌های نفتی نیز بازار به سمتی حرکت کرده که با وجود برخی مقاومت‌ها، عرضه این محصولات در بورس انجام می‌شود، اما می‌توان بهتر عمل کرد. گفتنی است، در بخش کشاورزی به دلیل نبود استانداردهای کالایی، انبارهای مورد تأیید و تبدیل شدن کالاها به محصول قابل عرضه در بورس، جای رشد زیادی وجود دارد.

❖ چشم‌انداز بورس کالا را در اقتصاد ایران چطور ارزیابی می‌کنید؟

بورس مکانی برای شفاف‌سازی معاملات بین خریدار و فروشنده است تا دو طرف معامله به راحتی یکدیگر را پیدا کنند و قیمتی منصفانه و به روز برای هر کالایی تعیین شود. هم‌اکنون در برخی بخش‌های اقتصادی با عدم شفافیت روبه‌رو هستیم که این می‌تواند به کمک بورس کالا رفع شود. با همه این تفاسیر، آینده بورس ایران مثبت ارزیابی می‌شود.

محمود رضا الهی فرد؛ مدیر عامل شرکت کارگزاری سی ولکس کالا

دولت مشوق‌های بانکی و مالیاتی را افزایش دهد

مبادلات فیزیکی بوده و هم اینکه بخش مهمی از آن مربوط به اوراق مبتنی بر کالا شامل معاملات قرار دادهای آتی، اختیار معامله، سلف موازی استاندارد و گواهی سپرده کالایی بوده است. نقش بورس کالای ایران در اقتصاد ملی طی ۱۰ سال گذشته قابل تقدیر و رشد حجم و تنوع کالایی نیز گویای این مهم است، اما کافی نیست. هم اکنون لازم است که برای جذب بخش خصوصی به فعالیت بیشتر در بورس کالای ایران مشوق‌های جدیدی در نظر گرفته شود. امید است با مساعدت دولت مشوق‌های بیشتری، به خصوص در بخش تسهیلات بانکی و تخفیف‌های مالیاتی، در اختیار فعالان بورس (عرضه‌کنندگان و خریداران) قرار گیرد تا انگیزه آنها برای حضور قوی‌تر در بورس کالا بیشتر شود.

معاملات از طریق تضمین تعهدات طرفین دادوستدها، آشکار کردن وضعیت واقعی بازار کالاها و کمک به برنامه‌ریزان اقتصادی کشور برای اعمال سیاست‌های صحیح اقتصادی به منظور تنظیم بازار است. علاوه بر آن با توجه به حساسیت‌های ویژه‌ای که دولت به واسطه شرایط اقتصادی کشور طی دهه اخیر داشته، بورس کالای ایران در برخی مقاطع زمانی کمک‌های شایانی به تنظیم بازار و اقتصاد کشور کرده است. ارزش ریالی مبادلات بورس کالای ایران از مبلغ ۱۱۷ هزار میلیارد ریال طی سال ۱۳۸۶ (اولین سال تشکیل و شروع به فعالیت بورس کالای ایران) به رقم ۸۱۷ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ رسیده که رشدی معادل ۷۰۰ درصد را تجربه کرده است. این افزایش قابل توجه هم در

براساس قانون بازار اوراق بهادار و همچنین مطابق مصوبه شورای عالی بورس، بورس کالای ایران در سال ۸۶ تأسیس شد و شروع به فعالیت کرد. این بورس که ابتدا با دو گروه محصولات صنعتی و معدنی و کشاورزی شروع به فعالیت کرده بود، پس از چند ماه از آغاز به فعالیت خویش، گروه محصولات پتروشیمی و نفتی را نیز به جمع کالاها قابل دادوستد اضافه کرد؛ بعد از آن نیز معاملات قرار دادهای آتی نیز به مجموع فعالیت‌های بورس کالای ایران پیوست و حجم دادوستدها در این بورس افزایش قابل توجهی پیدا کرد. به لحاظ کارکردی باید گفت که بورس کالای ایران مانند سایر بورس‌های دنیا دارای کارکردهای ذاتی شامل شفافیت در مبادلات تجاری و کشف قیمت واقعی کالاها، امنیت

روابط تجاری ایران و هند باراه اندازی سکوی
معاملاتی مشترک گسترش می یابد

بورسی کالا روشنگر جاده ابریشم در توسعه معاملات بین المللی

تجارت قیر بین دو کشور بی واسطه‌تر و یا کم واسطه‌تر صورت پذیرفته و محصول باکیفیت تضمین شده به دست مصرف‌کننده برسد؛ زیرا هندوستان برای ساخت جاده‌ها و خیابان‌های خود نیاز بالایی به قیر داشته و به عنوان یکی از مصرف‌کنندگان بالقوه این فرآورده نفتی محسوب می‌شود.

با اتصال بورس کالای ایران و بورس ملی کالایی و مشتقه هندوستان به کمک راه‌اندازی سکوی معاملاتی مشترک بین بورس کالای ایران و بازار نقدی این کشور به عنوان یکی از زیرشاخه‌های این بورس، اولین قدم برداشته شد تا از این پس خریدار هندی از طریق کارگزاری‌های عضو به صورت مستقیم در خواست خرید قیر را صادر کرده و به واسطه آن تاجران هندی و ایرانی می‌توانند به شکل مستقیم در فضایی که قیمت عادلانه‌تر کشف و کیفیت تضمین شده، جزئیات و روند معاملات کالاهای مورد مبادله را مشاهده کنند.

به گفته مدیرعامل بورس کالای ایران، صادرات و واردات بی‌واسطه کالاها روی سکوی بورس کالای ایران باعث می‌شود از هزینه‌های معاملات کاسته شده و ریسک‌های بازار کالا به شکل بهتری در حوزه بین‌المللی پوشش داده شود.

بدین ترتیب، طبق مذاکرات به عمل آمده بین بورس‌های کالایی دو کشور مقرر شده در مقابل فراهم شدن امکان معامله محصول قیر تولید شرکت‌های ایرانی، محصولات غذایی همچون برنج هندی روی این تابلوی معاملاتی مورد دادوستد قرار گیرد تا تسویه پول ناشی از انجام این مبادلات به صورت پایاپای (Netting) انجام شده و یا به صورت تسویه خارج از بورس صورت گیرد.

در این راستا، امضای تفاهم‌نامه همکاری در حاشیه دومین روز از برگزاری چهارمین نمایشگاه بین‌المللی بورس، بانک، بیمه و خصوصی سازی (کیش اینوکس ۲۰۱۷) و ایجاد وب سرویسی که کالاهای هر دو بورس را به صورت جداگانه روی

صفحه وب به نمایش در می‌آورد، اولین اقدام زیرساختی برای ایجاد این سکوی معاملاتی مشترک بوده است تا رفته رفته تعداد کالاهای پذیرش شده در دو بورس جهت انجام معامله روی این سکوی مشترک افزایش یابد. گرچه به نظر می‌رسد با توجه به ظرفیت‌های موجود در بورس‌های کالایی ایران و هند، در بلندمدت اهداف بالاتری دنبال شود؛

راه‌اندازی بازار معاملات آتی برای محصولاتی از جمله قیر از جمله این ظرفیت‌هاست تا ضمن پوشش ریسک برای معامله‌گران این سکوی مشترک، روابط تجاری بین دو کشور بیش از پیش توسعه یابد.

ایران و تامین محصول باکیفیت و تحویل سفارش‌ها در کوتاه‌ترین زمان ممکن از جمله مزایای اصلی ارتباط مستقیم با تولیدکنندگان قیر ایران است.

در حال حاضر شرکت‌های بزرگ تولیدکننده قیر ایران از ظرفیت‌ها و امکانات لازم برای تولید و عرضه قیر به روش فله، بشکه، بگ و بیتوتینر برخوردار بوده و این امکان را دارند که قیر مورد نظر مشتریان را در محل پروژه یا هر مکانی که مورد نظر تجار و پیمانکاران بزرگ بین‌المللی باشد تحویل دهند.

نکته قابل تامل دیگر، جهت‌گیری پالایشگاه‌های اصلی ایران به ارتقای فرآیندهای تولیدی و کاهش تولید فرآورده‌های سنگین مانند نفت کوره و قیر و تولید فرآورده‌های سبک‌تر و با ارزش افزوده بیشتر است؛ به گونه‌ای که پیش‌بینی می‌شود، طی پنج تا شش سال آینده و با اجرای این پروژه‌ها، روند تولید قیر ایران با رشد قابل ملاحظه‌ای مواجه شود. در مجموع به نظر می‌رسد ایجاد شراکت‌های استراتژیک بین‌المللی بین تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان و تجار به منظور تامین قیر مورد نیاز آنها و تغییر قراردادهای تامین از اسپات به قراردادهای استراتژیک بلندمدت از ویژگی‌های اصلی بازار قیر باشد که امضای تفاهم‌نامه بورس کالای ایران و هند برای راه‌اندازی سکوی معاملاتی مشترک نقطه آغازینی برای تحقق این امر مهم محسوب می‌شود که به کمک این سکوی معاملاتی مشترک، بازرگانان دو کشور می‌توانند وضعیت سفارش‌های ارائه شده و قیمت‌ها را رصد کنند.

ایده این همکاری مشترک پس از برگزاری اولین کنفرانس قیر آسیا، آفریقا و خاورمیانه که در تاریخ ۲۱ و ۲۲ تیرماه ۹۶ (۱۲ و ۱۳ جولای ۲۰۱۷ میلادی) در بمبئی هندوستان برگزار شد، شکل گرفت؛ چراکه موارد متعددی مشاهده شده که بازرگانان هندی از دریافت قیر بی‌کیفیت از بازار ایران ابراز نارضایتی کرده و حضور و انجام مذاکراتی بین تجار فعال در بازار قیر دو کشور همسایه در این کنفرانس، مدیران بورس کالای ایران را برای گسترش روابط بین دو کشور مصمم‌تر کرد. اتفاقی که امضای یک تفاهم‌نامه مهم تجاری را در تاریخ ۹ آبان ماه سال جاری (۱۳۱۱ اکتبر ۲۰۱۷) به همراه داشت تا در تعامل بین بورس کالای ایران با بورس ملی کالایی و مشتقه هندوستان (NCDEX)،

بورس‌های کالایی در جهان به عنوان نمادهای اقتصاد مدرن به شمار می‌روند و در این رابطه طراحی سامانه معاملات بین‌المللی بین بورسی برای تجارت انواع کالاهای پذیرش شده می‌تواند در معرفی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بازار سرمایه ایران به بازارهای جهانی و سرمایه‌گذاران دیگر کشورها موثر واقع شود. به گونه‌ای که می‌توان گفت با افزایش مناسبات تجاری ایران با تجارت جهانی، بورس کالای ایران می‌تواند همچون جاده ابریشم مسیر توسعه ارتباطات و معاملات بین‌المللی را فراهم آورد. ضمن اینکه نباید این نکته را از نظر دور داشت که یکی از کارکردهای بورس‌های کالایی، کشف قیمت‌های درست و شفاف براساس سازوکار عرضه و تقاضا در بازار است؛ از این رو، قیمت‌های کشف شده در بورس‌های کالایی مورد وثوق و اطمینان نهادهای بین‌المللی بوده و به عنوان قیمت‌های معتبر و شاخص مورد توجه محافل اقتصادی بین‌المللی و همچنین نهادهای سیاست‌گذار تجارت و اقتصاد بین‌الملل مانند سازمان تجارت جهانی، کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (آنکتاد) و صندوق بین‌المللی پول است.

بر همین اساس بورس کالای ایران طی سالیان اخیر و با استفاده از ظرفیت تالار صادراتی خود در منطقه آزاد کیش و معاملات تعدادی از محصولات شاخص ایران در بازارهای جهانی از جمله قیر، سنگ آهن، گوگرد و گندم توانسته است قیمت‌های کشف شده در تالار صادراتی خود را در سایت‌های معتبر قیمتی و تحلیلی بین‌المللی از جمله آرگس، متال بولتن، پلاتس و آپسیس در کنار تولیدکنندگان بزرگ دنیا انتشار دهد و به مرجع قیمتی این کالاها در منطقه خاورمیانه بدل شود.

در این رابطه، ایران به عنوان یک کشور نفت خیز در بخش تولید و به تبع آن صادرات محصول قیر، به عنوان یکی از فرآورده‌های نفتی، به کشورهای آسیایی و آفریقایی جزو پنج کشور برتر دنیاست که کیفیت این محصول تولیدی زبانزد بوده و از جایگاه ویژه‌ای در جهان برخوردار است.

قیر تولیدی پالایشگاه‌های بزرگ قیر ایران که تحت تکنولوژی‌های روز دنیا اقدام به تولید می‌کند، همواره به عنوان باکیفیت‌ترین قیر دنیا مطرح است، به گونه‌ای که الزامات استاندارد سخت‌گیرانه همه کشورها را نیز تامین می‌کند. در فضای جدید کسب و کار و با توجه به قوانین و مقررات صریحی که در زمینه مبارزه با پولشویی و فساد در تبادلات مالی وجود دارد، تاکید و ترجیح

تولیدکنندگان بزرگ قیر ایران و تجار بزرگ و معتبر بین‌المللی بر انجام معاملات به صورت رسمی و شفاف در قالب‌های تعریف شده نظیر بورس کالا بوده و از این مسیر امکان ارتباط مستقیم خریداران قیر با شرکت‌های بزرگ تولیدکننده قیر

به گفته مدیرعامل
بورس کالای ایران،
صادرات و واردات
بی‌واسطه کالاها
روی سکوی بورس
کالای ایران باعث
می‌شود از هزینه‌های
معاملات کاسته شده
و ریسک‌های بازار
کالا به شکل بهتری
در حوزه بین‌المللی
پوشش داده شود

ظرفیت‌های بورس کالا برای ورود به بازار عراق حضور در سرزمین فرصت‌ها

محمد حسین بابالو

اشاره

عراق سرزمین فرصت‌هاست. شواهد این ادعا را می‌توان در تحلیل‌های کارشناسی و توجیهات فنی و اقتصادی ورود به بازار عراق جست‌وجو کرد. ادعایی که اغلب کارشناسان به آن اذعان داشته و تعلل در ورود به بازار عراق را تنها به منزله از دست دادن فرصت‌ها تعبیر می‌کنند. ذخایر عظیم نفت خام با حجم صادرات نزدیک به دو برابر ایران و نیاز به بازسازی‌های عظیم و رشد جمعیت فزاینده، مواردی است که جذابیت‌های این بازار را دوچندان ساخته است. امنیت جنوب عراق، توسعه صنایع مرتبط با انرژی و به خصوص تلاش عراق برای احداث صنعتی ملی مواردی است که نشان می‌دهد بازاری مطمئن، امن و دائمی پیش روی مواد اولیه، محصولات غذایی و دارویی و سیستم‌های مالی و حمل‌ونقل ایران قرار دارد که نمی‌توان جذابیت‌های آن را نادیده گرفت. سال‌هاست بورس کالای ایران رخدادهای بازار عراق را مورد رصد دقیق قرار داده و شاید اکنون زمان آن فرا رسیده باشد تا با حضور در این بازار، موفقیت‌هایی مثال‌زدنی را برای بورس کالا به ارمغان آورد. رویکردی که در صحبت‌های اخیر «حامد سلطانی نژاد» مدیر عامل بورس کالای ایران در همایش همکاری‌های تجاری ایران و عراق به صراحت به آن اشاره شده است.

همایش بزرگ تجارت ایران و عراق با حضور مقامات ارشد دو کشور، در سالن اجلاس سران را می‌توان نقطه عطف مهمی در رونق تجارت دو کشور به شمار آورد؛ زیرا بخش‌های مهم تجاری و دولتی این فرصت را پیدا کردند تا در فضایی شفاف و صریح به بیان نظرات خود پرداخته و پاسخ‌سوال‌های احتمالی را از زبان دست‌اندرکاران دولتی و تجاری دو کشور دریافت

کنند. گفت‌وشنودهای این اجلاس نشان داد که مقامات و تجار هر دو کشور با رویکردی همراه با علاقه‌مندی پیگیر توسعه روابط تجاری دو کشور هستند که این ذهنیت را می‌توان نکته بسیار مهمی برای توسعه روابط تجاری به شمار آورد. بررسی مشکلات گمرکی، حمل‌ونقل و نقل و انتقالات مالی را می‌توان مهم‌ترین مباحث مطرح شده در این نشست و به خصوص در پنل‌های

تخصصی آن به شمار آورد. یکی از مهم‌ترین بخش‌های این همایش را می‌توان سخنرانی «حامد سلطانی نژاد» مدیر عامل بورس کالای ایران به شمار آورد؛ زیرا وی در سخنرانی خود به مانعیت و نقشه راه حضور بورس کالا در بازار عراق پرداخت. صحبت‌های «سلطانی نژاد» به صراحت نشان داد که عزم بورس کالا برای حضور در بازار عراق جدی‌تر از

شفاف جهت مبادله کالاها در بازار عراق یا صادرات کالاهای عراقی، ساختاردهی بازارهایی چون بازار مسکن، خودرو، محصولات غذایی و برخی محصولات کشاورزی مانند خرما در بستر بورس کالا، ایجاد و گسترش ساختارهای بازار سرمایه در جهت توسعه بازار سرمایه اسلامی و نیز ایجاد و گسترش فضای کسب و کار B۲B بین دو کشور از دیگر مزایای ورود بورس کالا به بازار عراق است.

وی با بیان اینکه B۲B فعالیت تجاری بین تجار و فروشندگان عمده در یک بستر معاملاتی است، به مزایای B۲B اشاره کرد و گفت: ایجاد دسترسی سراسری، پوشش سراسری بازار، اتصال خریدار به فروشنده، ایجاد ارزش افزوده برای فعالان بازار، پشتیبانی از ضمانت‌ها و مدل‌های پذیرش ریسک و دامنه بزرگ‌تر مشتریان و در نتیجه امکان فروش بهتر، از مزایای این بستر معاملاتی است. «سلطانی‌نژاد» بورس کالای ایران را یک بازار B۲B و دارای دو بازار اوراق بهادار مبتنی

مختلف صنعتی و تجاری را در این بستر امن برای همیشه تامین کرد.

◀ نقشه راه بورس کالا در بازار عراق

به گزارش «پایگاه خبری بورس کالای ایران»، «حامد سلطانی‌نژاد» مدیرعامل بورس کالای ایران در این همایش به تشریح مزایای توسعه تجارت ایران و عراق از بستر این بورس پرداخت و گفت: ورود بورس کالای ایران به بازار عراق مزایایی همچون افزایش تجارت خارجی و توسعه صادرات کالاهای ایرانی با فراهم کردن زیرساخت‌های مبادلاتی و مالی، تضمین کیفیت مناسب، قیمت شفاف و عادلانه، کاهش هزینه‌های معامله و ریسک‌های تجاری و ساختارمند شدن صادرات ایران به عراق را در پی دارد.

«سلطانی‌نژاد» رونق بازار سرمایه در عراق را از دیگر مزایای ارتباط تجاری دو کشور از بستر بورس کالا عنوان کرد و افزود: ایجاد بستری

چیزی است که به نظر می‌رسد و البته ترسیم ساز و کار ورود این بازار مالی به تجارت با عراق خود گواهی می‌دهد که برنامه‌ریزی‌های متقن و دقیقی برای ورود علمی و حرفه‌ای به عرصه تجارت با عراق در دستور بورس کالای ایران قرار دارد. تقویت صادرات ایران به عراق، بر طرف کردن بسیاری از موانع بر سر راه این مسیر، حضور امن و دائمی محصولات ایرانی و اقلام صنعتی با فرض تعهدات کیفی و مالی و همچنین به حداقل رساندن پتانسیل اختلافات تجاری، بخش کوچکی از مزایای حضور بورس کالای ایران در فرآیندهای صادراتی به عراق است. پتانسیل تامین مالی ارزی و ریالی و همچنین حمایت از صنایع عراق با عرضه ممتد مواد اولیه و همچنین ایجاد بازار صادراتی دائمی برای محصولات کشاورزی در این کشور می‌تواند منافع دو جانبه‌ای را برای دو کشور به همراه داشته باشد؛ این در حالی است که تجربه‌های پیشین بورس کالا گواه این امر است که می‌توان نیاز بخش‌های

۷۳ درصدی مواجه شد. همچنین حجم معاملات محصولات مختلف طی سال ۹۵ در بازار فیزیکی بورس کالای ایران افزون بر ۲۵ میلیون و ۴۷۵ تن کالا به ارزش بیش از ۳۷۱ هزار میلیارد ریال بود که این ارقام بیانگر افزایش ۱۰ و ۲۵ درصدی حجم و ارزش معاملات به نسبت سال ۹۴ است. او در ادامه به کالاهای قابل عرضه بورس کالای ایران در عراق اشاره و تصریح کرد: با ورود بورس کالا به بازار عراق انواع محصولات فلزی، فرآورده‌های پتروشیمی، محصولات کشاورزی، انواع سیمان و محصولات غذایی می‌تواند در این بازار عرضه و معامله شود.

◀ پنج سناریوی پیشنهادی برای توسعه تجارت

مدیرعامل بورس کالای ایران برای افزایش مبادلات ایران و عراق پنج سناریو پیشنهاد کرد و گفت: سناریوی نخست، فعال کردن تجار عراقی

ایرانی در بستر بورس عراق، تامین مالی و جذب سرمایه‌گذاری جهت فعالیت در عراق و جذب سرمایه‌گذار عراقی جهت تولید داخلی، از جمله این اهداف است.

«سلطانی‌نژاد» در ادامه به ابزارهای معاملاتی بورس کالای ایران اشاره کرد و گفت: معاملات نقد، نسبه، سلف، قرارداد های سلف موازی استاندارد، قرارداد های آتی و اختیار معامله، گواهی سپرده کالایی، صندوق کالایی و اوراق خرید دین و همچنین قراردادهای بلندمدت از ابزارهای معاملاتی بورس کالای ایران است که سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی در دیگر کشورها می‌توانند از این ابزارها بهره‌مند شوند. وی در ادامه با اشاره به آمار معاملات بورس کالای ایران در سال گذشته، اظهار کرد: طی سال ۹۵ ارزش کل معاملات بورس کالای ایران شامل بازار فیزیکی و مالی به بیش از ۸۱۷ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال ۹۴ بار شد چشمگیر

بر کالا و فیزیکی عنوان کرد و گفت: تامین مالی، امکان حضور بازیگران بین‌المللی، پوشش ریسک، تنظیم بازار، شفافیت معاملات و نیز اخذ تضمین از خریداران و فروشندگان از مزایای توسعه تجارت از کانال بورس کالای ایران است.

◀ اهداف بورس کالا برای حضور در بازار عراق

مدیرعامل بورس کالای ایران همچنین به اهداف این بورس جهت فعالیت در عراق اشاره کرد و افزود: توسعه و تحکیم روابط اقتصادی و سیاسی ایران و عراق، افزایش تجارت خارجی و توسعه صادرات، ایجاد بازار پایدار و شفاف برای کالاهای ایرانی و اعتبار بخشی به برند و کیفیت کالاهای ایرانی، توسعه بین‌المللی بازار مالی ایران، ایجاد زیرساخت مالی و صادراتی جهت تسهیل مبادلات به کشور عراق برای طرفین، بنا و نفوذ پایدار در بازار مالی عراق، صادرات مجدد کالاهای

از طریق عرضه محصول ایرانی در رینگ صادراتی و عرضه محصول توسط تجار عراقی در رینگ داخلی بورس کالای ایران است؛ سناریوی دوم نیز پذیرش انبارهای عرضه کالاهای استاندارد در کشور عراق و شهرهای مرزی ایران است تا به کمک ابزار گواهی سپرده کالایی با تایید بورس کالای ایران، شاهد معاملات کالاهای مختلف با کیفیت باشیم.

«سلطانی نژاد» ادامه داد: سناریوی سوم فعال کردن تجار عراقی و ارائه تسهیلات و مشوق‌هاست تا بر مبنای آن رینگ خاصی مختص به تجار عراقی در بورس کالا تعریف کرد؛ به طوری که روز و ساعت خاصی را برای معاملات تجار عراقی در نظر گرفت و همچنین زمینه ارائه خدمات بیمه

و حمل و نقل در ایران و عراق را نیز فراهم کرد؛ سناریوی چهارم ایجاد شعبه یا تاسیس نمایندگی بورس کالا در کشور عراق است که بیشتر می‌توان به آن پرداخت.

وی سناریوی پنجم را تاسیس بورس مشترک ایران و عراق عنوان کرد و گفت: وقت تغییر ساختار سنتی بازارها به سمت بازارهای مدرن است تا از این پس مشکلات حقوقی در قراردادهای را نداشته باشیم و برای هر قرارداد تضامین لازم را دریافت نکنیم. اجرای این موارد بر مبنای سناریوهای پیشنهادی می‌تواند به توسعه صادرات، ایجاد بازار پایدار و شفاف و بقای تجارت بین دو کشور کمک شایانی کند تا در بازارهای دو کشور یک روند مدرن پایدار داشته باشیم. وی در

خاتمه سخنان خود تاکید کرد: در حال حاضر بحث اصالت، کیفیت و عرضه کالای استاندارد مطرح است و بورس کالای ایران آمادگی دارد برای اجرای هر یک از این سناریوها با مسئولان کشور عراق همکاری خود را آغاز کند.

❖ چرا بورس کالا؟

تصمیم‌سازان سیاسی و اقتصادی عراق با پیگیری‌های زیاد به سمت ایجاد صنعت داخلی و صنایع ملی متمایل شده‌اند؛ گویی توسعه صنعتی عراق را به عنوان هدفی استراتژیک تعقیب می‌کنند. همین نکته ساده نشان می‌دهد که عراق در آینده به یک عرضه‌کننده امن و قابل اعتماد مواد اولیه نیاز دارد، آن هم در شرایطی

که کشورهای منطقه را نمی‌توان قطب مهمی برای تغذیه عراق از مواد اولیه و ملزومات صنعتی به شمار آورد، زیرا به جز محصولات پتروشیمی و برخی مواد اولیه صنعتی محدود، خودشان هم یک واردکننده به شمار می‌آیند. این نکته ساده مزیت بزرگی را برای بورس کالای ایران ترسیم می‌کند تا با ثبت عرضه‌های صادراتی به بازار عراق، عرضه‌کننده‌ای امن، دائمی، مطمئن و رسمی برای مواد اولیه، محصولات کشاورزی و پتروشیمیایی و حتی محصولات نهایی باشد. این ویژگی مهم را می‌توان با فرض ارتباطات مستقیم بانکی و تضمین کیفیت و تعهد تحویل کالا در هم آمیخت که در نهایت حضور بورس کالا در بازار عراق را می‌توان ابزار بسیار مهمی در دستان تصمیم‌سازان اقتصادی دو کشور به شمار آورد. حضور بورس کالا می‌تواند پیش قراول ورود مستقیم بازار سرمایه به کشور عراق نیز قلمداد شود که خود جذابیت‌های بزرگی در خصوص تامین مالی، عرضه سهام شرکت‌های داخلی در این بازار و حتی پذیرش شرکت‌های عراقی در بازار سرمایه ایران محسوب شود. با توجه به وجود مشکلاتی در زمینه صادرات

همچون نقل و انتقالات مالی و تسویه وجوه، اما و اگرهای کیفی محصول و استانداردهای کالایی و زمان و مکان تحویل و تعهدات تجاری، حضور بورس کالا در بازار عراق را می‌توان باطل السحر بسیاری از مشکلات ذکر شده به شمار آورد که همگی آنها را می‌توان در چارچوب‌های رسمی به سادگی حل و فصل کرد. از سوی دیگر هفت میلیارد دلار حجم روابط اقتصادی ایران و عراق به صورت سالیانه با فرض حجم واردات و صادرات دو کشور و سایر مراودات اقتصادی نیز با شیب بسیار تندی به سمت صادرات ایران متمایل شده است؛ یعنی ایران یک صادرکننده بزرگ به عراق محسوب می‌شود ولی با نادیده گرفتن مسافرت زائرین ایرانی به عراق، این مسیر یک طرفه شاید از دوام استراتژیک مطلوب برخوردار نباشد. کاهش جدی حجم واردات عراق از کشورهای ترکیه و عربستان نیز به صراحت این نکته را یادآوری می‌کند، بنابراین حضور بورس کالای ایران در تامین مواد اولیه و یا واردات بسیاری از کالاها به صورت رسمی از این کشور به کمک بازار فرعی می‌تواند جایگاه روابط استراتژیک و اقتصادی دو کشور را تقویت کند.

تجربه بورس کالای ایران در معاملات محصولات مختلف، وجود ابزارهای بازاریابی گسترده با تکیه بر شبکه کارگزاری قوی، جایگاه رسمی این بازار مالی در مناسبات اقتصادی در کشور و همچنین ارتباطات تجاری و راینی‌های صورت گرفته بین مدیران بورس کالای ایران و مقامات اقتصادی و تجاری در عراق بستری‌های مورد نیاز برای آغاز روابط تجاری از بستر بورس کالای ایران را فراهم کرده است.

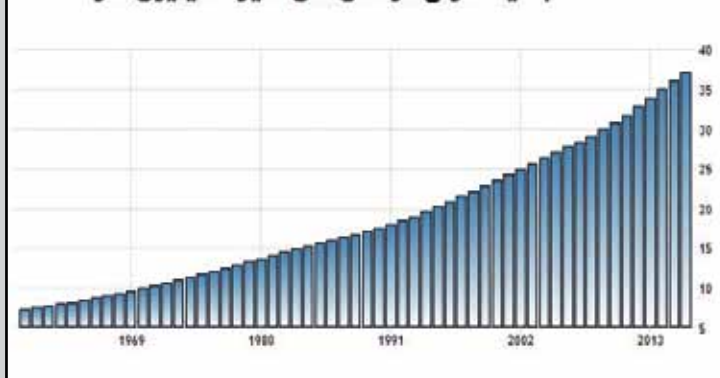
❖ چرا عراق؟

اگر ایران را بزرگ‌ترین بازار نوظهور در جهان با فرصت سرمایه‌گذاری یک هزار میلیارد دلاری به شمار آوریم؛ به طور قطع، عراق جذاب‌ترین کشور برای فعالیت اقتصادی است؛ زیرا عراق همچنان که از تقاضای بسیار بالایی برخوردار است، کشور ثروتمندی هم به شمار می‌رود. شاید پس از عراق کشورهای لیبی و یانجریه را بتوان در این چارچوب به شمار آورد، ولی هیچ کدام به پای عراق نمی‌رسند. قربات‌های فرهنگی، جغرافیایی و اقتصادی ایران و عراق موجب شده تا بتوان این کشور را فرصتی استثنایی برای ایران به شمار آورد که یکی از مهم‌ترین منابع آن را می‌توان

جمعیت عراق در سال های اخیر - میلیون نفر

جمعیت عراق در سال های اخیر - میلیون نفر

بیشتری خواهد گرفت؛ یعنی برای ۲۰ سال آینده رسیدن جمعیت عراق به بیش از ۶۵ میلیون نفر مطلب عجیبی نخواهد بود. رشد صادرات نفت خام عراق، بازسازی های گسترده در کنار افزایش جمعیت به سه رکن اصلی برای افزایش تقاضای عراق منجر می شود که از یک سو نیاز به صنعت داخلی در این کشور را برجسته ساخته و از سمت دیگر فضا برای مراودات اقتصادی دائمی و امن را تقویت خواهد کرد.

طبق گزارش بانک جهانی، نگاهی به تراز تجارت خارجی عراق نشان می دهد که پس از سال ۲۰۰۹ و سقوط آزاد قیمت جهانی نفت خام، دیگر تراز تجارت این کشور منفی نشده و ارقام بزرگی را ثبت کرده است که این وضعیت یعنی ثبت رقم ۴/۴ میلیارد دلار تراز تجارت خارجی عراق در کنار ثبات قیمت ارز این کشور باز هم معرف مهمی از جذابیت های بازار عراق برای اقتصاد ایران به شمار می رود. تجمع تمامی این موارد نشان می دهد که عراق را باید سرزمین فرصت ها به شمار آورد که تعلل در ورود به این بازار مهم و جذاب با حجم واردات سالانه نزدیک به ۴۰ میلیارد دلار تنها از دست دادن فرصت ها خواهد بود.

دلار برآورد شده و به طور قطع، رقم خسارت ها بیشتر از این مقدار است. در صورت سفر به عراق و به خصوص مسافرت به نقاطی که از دست داعش آزاد شده، می توان حجم انبوه ویرانی ها را با چشم ملاحظه کرد. این در حالی است که در نقاطی که به تصرف داعش درآمده اند و سپس توسط نیروهای دولتی آزاد شده شاید هیچ نقطه سالمی به صورت کامل وجود نداشته باشد تا جایی که حتی نمی توان به کارکرد شبکه های انتقال آب کشاورزی نیز امید کامل داشت؛ این موضوع نشان می دهد نیاز به بازسازی بیشتر از آن چیزی است که در نگاه اول تصور می شود. از سوی دیگر نیاز عراق به خدمات فنی و مهندسی بیش از ۵۰ میلیارد دلار برآورد شده که تمامی آنها خود پتانسیل حضور پیمانکاران ایرانی و صادرات مصالح ساختمانی را برجسته می سازد.

نکته دیگر را می توان در جمعیت رو به رشد عراق رصد کرد؛ زیرا جمعیت عراق در سال ۲۰۰۶ میلادی رقمی نزدیک به ۲۶ میلیون نفر بوده ولی در سال ۲۰۱۶، این نرخ به بیش از ۳۷ میلیون نفر افزایش یافته است. این وضعیت نشان می دهد هر سال یک میلیون نفر به جمعیت عراق افزوده شده و در آینده سرعت رشد جمعیت عراق شتاب

نفت خام به شمار آورد. این در حالی است که هنوز ذخایر قطعی پس از اکتشافات تفصیلی این کشور به وضوح مخایره نشده و این احتمال بسیار زیاد است که با افزایش جدی حجم ذخایر روبه رو شویم. این در حالی است که (بدون در نظر گرفتن اما و اگرهای اقلیم کردستان و ذخایر نفت کرکوک)، حجم صادرات نفت خام ماه سپتامبر عراق به ۳/۹۸ میلیون بشکه افزایش یافته که بیشترین حد از دسامبر سال گذشته تاکنون است. این در حالی بود که عراق برای دومین ماه پیاپی توانست جایگاه عربستان را در صادرات نفت خام به آمریکا از آن خود کند که اتفاق بسیار مهمی برای این کشور به شمار می آید. طبق گزارش های وزارت نفت، حجم صادرات نزدیک به چهار میلیون بشکه ای نفت عراق در شرایطی بسیار مهم است که در این بازه زمانی ایران ۲ میلیون و ۲۵۰ هزار بشکه نفت خام در روز صادرات داشته و در این بازه زمانی هم به انضمام میعانات گازی این رقم به ۲ میلیون و ۶۰۰ هزار بشکه در روز رسیده است. برنامه های دولت عراق در سال های گذشته بر پایه افزایش جدی تولید قرار داشته تا جایی که در چشم انداز بلندپروازانه خود، هدف گذاری بین ۱۰ تا ۱۲ میلیون بشکه تولید روزانه را تعریف کرده و بر پایه آن برنامه ریزی های گسترده ای انجام داده ولی رسیدن به این رقم شاید بیش از حد خوش بینانه باشد. این در حالی است که شاهد سرمایه گذاری های گسترده ای هستیم تا جایی که برآورد رسیدن به تولید بیش از ۶ میلیون بشکه در روز با فرض تجربه تولید بیش از چهار میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه در اواخر سال گذشته میلادی چندان دور از ذهن نیست. در هر حال ذخایر متعارف نفت خام این کشور بزرگ تر از آمارهای رسمی منتشر شده است؛ بنابراین باید آینده تولیدات نفت عراق را بسیار بزرگ تر از شرایط کنونی به شمار آورد. این شرایط نشان می دهد که باید منتظر آینده بسیار جذابی از درآمدزایی عراق باشیم، اگر چه با افزایش حجم تولید این کشور در کنار واقعیت های شیل های نفتی در آمریکا شاید شاهد قیمت های پایین تری برای بهای نفت خام باشیم. به کمک رشد حجم تولید و صادرات نفت عراق، رشد اقتصادی این کشور به ۱۱ درصد افزایش یافته که بالاترین حد از سال ۲۰۱۲ تاکنون است. به رغم نوسان قیمت جهانی نفت خام و مشکلات تامین مالی و هزینه های نظامی و عمرانی این کشور، شاهد هستیم که ارزش دینار عراق به نسبت دلار آمریکا به نسبت ثابت بود و البته تورم نیز در سطوح بسیار پایینی (کمتر از یک درصد) قرار دارد.

هنوز تخمین دقیقی نمی توان از واقعیت خرابی های پس از داعش تعریف کرد. سال گذشته حجم ویرانی ها بیش از ۳۸ میلیارد

بررسی آمار هشت ماهه معاملات بورس کالا نشان می‌دهد

افزایش سهم بازار مشتقه

امید آمانی

آمار معاملات بورس‌های کالایی و بررسی روند کاهشی یا افزایشی آن در دنیا همواره به عنوان یکی از شاخص‌های مهم عملکرد بورس‌ها به شمار می‌رود. به عبارت ساده‌تر با بررسی حجم معاملات و مقایسه آن با دوره‌های پیشین می‌توان درباره اینکه یک بورس کالایی تا چه اندازه در جذب بازیگران یک صنعت موفق بوده و تا چه حد توانسته فعالان اقتصادی را به سمت این بازار سوق دهد، قضاوت و تحلیل درستی ارائه کرد. بورس کالای ایران طی سال‌های فعالیت خود با جذب و هدایت فعالان اقتصادی به بورس کالا توانسته زمینه‌های گذر از بازار سنتی به یک بازار مدرن و رقابتی را در لایه‌های گوناگون اقتصادی فراهم کند. آمار معاملات بورس کالا در هشت ماهه سال ۹۶ (از ابتدای فروردین ۹۶ تا سوم آذر همین سال) گویای رشد معاملات بازار فیزیکی و بازار مشتقه بورس کالا هم از نظر حجم و هم از نظر ارزش است؛ در این بین تالار فرعی بورس کالا با رشد چشمگیر ۱۲۵ درصدی در حجم و ۱۳۰ درصدی در ارزش معاملات بهترین عملکرد را در این مدت به نام خود به ثبت رسانده است. در ادامه این گزارش به بررسی جزئیات معاملات انجام شده در بورس کالا در بازه زمانی مورد بحث خواهیم پرداخت.

افزایش را نشان می‌دهد.

❖ **بازار مشتقه به دنبال سبقت از بازار فیزیکی**

مقایسه آمار بورس کالا در مدت یادشده نشان می‌دهد که معاملات بازار مشتقه نسبت به سال گذشته از رشد قابل توجهی برخوردار بوده است.

و محصولات صنعتی و معدنی در سال جاری بوده، ارزش معاملات در بازه مورد بحث رشد درخور توجهی داشته است. بر این اساس از ابتدای سال تا سوم آذر ارزش معاملات بورس کالای ایران به بیش از ۵۹۵ هزار و ۲۰۰ میلیارد ریال رسیده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته که این رقم ۴۶۳ هزار و ۲۹۱ میلیارد ریال بوده، ۲۸ درصد

حجم کل معاملات بورس کالای هشت ماهه سال ۹۶ به رقم ۱۸ میلیون و ۹۳۱ هزار و ۸۶۵ تن رسیده که نسبت به دوره سال ۹۵ که این رقم ۲۲ میلیون و ۹۸۸ هزار و ۱۱۵ تن بوده است، ۱۷٫۶ درصد کاهش را نشان می‌دهد. اما در مقابل کاهش حجم معاملات که عمده آن ناشی از کاهش انعقاد قراردادهای سلف موازی استاندارد

بورس کالا

به طوری که ۸۶ درصد از حجم و ارزش بازار فرآورده‌های نفتی به این دو محصول تعلق دارد.

❖ معامله ۱/۱ میلیون تن گندم در تالار کشاورزی

در بین تالارهای معاملاتی بورس کالا، بازار محصولات کشاورزی در بورس کالای سال‌های گذشته رنگ و بوی دیگری به خود گرفته است. چرا که با اجرای ماده ۳۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی حجم عظیم ذرت، جو و همچنین گندم چهار استان کشور به بورس کالا سرازیر شد. علاوه بر این تلاش برای شناساندن مزیت عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالا از سوی دولتمردان و نمایندگان مجلس سبب شده که نگاه تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان محصولات کشاورزی تغییر کرده و توجه‌ها نسبت به عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالا بیشتر جلب شود.

اما آمار معاملات بازار فیزیکی بورس کالا از ابتدای سال تا سوم آذر فروش یک میلیون و ۸۱۴ هزار تن محصول کشاورزی به ارزش بیش از ۲۱ هزار میلیارد ریال حکایت دارد. ثبت این ارقام سبب شد که حجم معاملات نسبت به دوره مشابه سال گذشته ثابت مانده و ارزش معاملات ۲ درصد تقویت شود.

در این میان معاملات گندم بیشترین حجم (۶۱ درصد) و ارزش (۴۵ درصد) این بازار را به خود اختصاص داد، بر این اساس طی مدت یادشده بیش از یک میلیون و ۱۰۹ هزار تن گندم به ارزش بالغ بر ۹ هزار و ۴۹۴ میلیارد ریال در تالار کشاورزی بورس کالا مورد معامله قرار گرفت. پس از گندم، شکر از بیشترین ارزش بازار برخوردار بوده، به طوری که با مبادله بیش از ۲۸۹ هزار تن شکر به ارزش ۷ هزار و ۲۲۲ میلیارد ریال، ۳۴ درصد از ارزش کل معاملات تالار کشاورزی به معاملات این محصول اختصاص داشته است.

❖ قدم مبارک جوجه‌های یک‌روزه در بازار فرعی

مثل اینکه پا قدم جوجه‌های یک‌روزه در تالار فرعی خوب بوده، چرا که معاملات این تالار در دوره یادشده امسال ۱۲۵ درصد از لحاظ حجم و ۱۳۰ درصد از نظر ارزش نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد داشته است. در این مدت ۱۳۲ هزار و ۸۳۳ تن کالا به ارزش یک هزار و ۹۷۸ میلیارد ریال در این بازار مورد معامله قرار گرفته است. نگاهی به آمار مربوط به این تالار نشان می‌دهد که معامله ۴۳ هزار و ۶۱۶ تن کالای کشاورزی به ارزش ۵۷۷ میلیارد ریال، ۳۲،۸ درصد و ۲۹ درصد از ارزش کل معاملات این تالار را به خود اختصاص داده است. در این میان به تعداد ۶۳۱ هزار و ۲۰۰ عدد جوجه یک‌روزه طی دوره سال ۱۳۹۶ در گروه کشاورزی بازار فرعی مورد معامله قرار گرفته است.

از طرف دیگر مانند همیشه معاملات فولاد بیشترین سهم معاملات این تالار را به خود اختصاص داده، به طوری که ۸۰،۸ درصد از حجم و ۷۸ درصد از ارزش معاملات تالار صنعتی و معدنی مربوط به معاملات انواع فولاد بوده است. پس از فولاد، فلز مس با در اختیار گرفتن ۱۵،۷ درصد از ارزش معاملات این تالار مکان دوم را از لحاظ ارزش از آن خود کرده است.

❖ رشد ۲۲ درصدی حجم معاملات پتروشیمی

همچنین طی هشت ماهه امسال، بیش از ۲،۶ میلیون تن محصول پتروشیمی به ارزش بیش از ۹۴ هزار و ۶۸۵ میلیارد ریال در بازار فیزیکی مورد معامله قرار گرفت تا محصولات پتروشیمی ۳۱،۴ درصد از ارزش کل معاملات بازار فیزیکی را به خود اختصاص دهند. اما در عین اینکه محصولات پتروشیمی از لحاظ ارزش در جایگاه دوم قرار دارند، تنها ۱۵،۴ درصد از حجم بازار را به خود اختصاص داده‌اند. حجم و ارزش معاملات این تالار به ترتیب ۱۰ و ۲۸ درصد نسبت به دوره مشابه سال گذشته رشد داشته است.

اما در جریان معاملات امسال نیز، پلیمری‌ها مانند همیشه رتبه اول را هم از لحاظ ارزش و هم در حجم به خود اختصاص داده‌اند، به طوری که ۷۱ درصد از حجم و ۸۱ درصد از ارزش معاملات پتروشیمی به این گروه کالایی تعلق داشت. از طرف دیگر طی دوره مورد اشاره، معامله محصولات شیمیایی در سال جاری با رشد ۲۲ درصدی در حجم و رشد ۶۷ درصدی در ارزش معاملات همراه بوده است. همچنین این گروه کالایی با ثبت ۲۹ درصد از حجم و ۱۹ درصد از ارزش معاملات بازار پتروشیمی تقریباً بقیه معاملات این گروه را به خود اختصاص دادند.

❖ وکیوم باتوم و قیر، شاخص‌های بازار فرآورده‌های نفتی

اما تالار فرآورده‌های نفتی نیز همچون همسایه خود یعنی تالار پتروشیمی طی هشت ماهه سال ۹۶ شاهد رشد در حجم و ارزش معاملات نسبت به مدت مشابه سال گذشته بوده است. بر این اساس طی این مدت بیش از ۷،۲ میلیون تن فرآورده نفتی به ارزش بیش از ۶۱ هزار میلیارد ریال مورد معامله قرار گرفته که رشد ۱۶،۳ درصدی در حجم و ۵۴،۵ درصدی نسبت به مدت زمان مشابه در سال گذشته را نشان می‌دهد. در جریان معاملات امسال گروه فرآورده‌های نفتی ۴۱،۶ درصد از حجم و ۲۰،۲ درصد از ارزش معاملات کل بازار فیزیکی را به خود اختصاص دادند و از نظر حجم در جایگاه اول و از لحاظ ارزش به سومین گروه کالایی این بازار تبدیل شدند. ناگفته نماند که بیشترین حجم و ارزش این بازار مربوط به معاملات قیر و وکیوم باتوم به علت حجم بالای استفاده در صنعت راه‌سازی و عایق کاری است،

بر این اساس از ابتدای سال ۹۵ تا سوم آذر همین سال، تعداد قراردادهای بازار مشتقه یک میلیون و ۶۴۲ هزار و ۶۸۳ و ارزش این بازار نیز بیش از ۱۸۵ هزار و ۶۳۰ میلیارد ریال بوده است. این در حالی است که تعداد قراردادهای منعقد شده در بازار مشتقه در مدت مشابه سال ۹۶ به عدد ۲ میلیون و ۳۳ هزار و ارزش معاملات این بازار نیز به رقم ۲۸۸ هزار و ۲۱۷ میلیارد ریال رسیده است؛ این یعنی رشد ۲۴ درصدی در حجم و افزایش ۵۵ درصدی در ارزش معاملات این بازار.

از سوی دیگر نگاهی به حجم و ارزش معاملات بازار فیزیکی نشان می‌دهد که در هشت ماهه امسال بیش از ۱۷ میلیون و ۳۳۷ هزار و ۲۲۳ تن کالا مورد معامله قرار گرفته است. حجم معاملات این بازار در مدت زمان مشابه سال گذشته، تقریباً برابر با امسال بوده است (۱۷ میلیون و ۲۵۳ هزار و ۹۷۲ تن)، بر این اساس در سال جاری شاهد رشد نامحسوس ۰،۵ درصدی در حجم معاملات بازار فیزیکی بوده‌ایم. این در حالی است که ثابت ماندن حجم معاملات مانع از بالا رفتن ارزش معاملات این بازار نشده به طوری که در سال جاری ارزش ریالی بازار فیزیکی به بیش از ۳۰۱ هزار و ۵۴۱ میلیارد ریال رسیده که نشان از رشد ۲۸ درصدی دارد.

اما مقایسه سهم بازار مشتقه از بازار فیزیکی بورس کالا نشان می‌دهد که این بازار هر روز که می‌گذرد بیشتر جای خود را در میان اهالی بازار باز می‌کند. درواقع از طرفی فرهنگ‌سازی‌ها و تبلیغات صورت گرفته برای معرفی این بازار و از سوی دیگر بکارگیری ابزارهای جدید در آن سبب شده که علاوه بر رشد حجمی و ارزشی معاملات بازار مشتقه شاهد سهم بیشتر این بازار از ارزش کل معاملات بورس کالا باشیم. بر این اساس در دوره سال گذشته سهم بازار مشتقه از کل معاملات بورس کالا ۴۰ درصد بوده، اما این رقم طی دوره یادشده در سال جاری به ۴۸،۵ درصد رسیده و این یعنی فرهنگ بازار به سمت بازارهای نوین و استفاده از ابزارهای مشتقه در حال حرکت است.

❖ سلطه صنعتی‌ها بر بازار فیزیکی

اما بررسی معاملات تالار صنعتی و معدنی نشان می‌دهد که از ابتدای سال تا سوم آذر بیش از ۵،۵ میلیون تن کالا در این گروه مورد معامله قرار گرفته که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۸،۵ درصد کاهش را نشان می‌دهد. با این حال رشد قیمت فلزات طی این مدت سبب شد ارزش معاملات این تالار در دوره سال ۹۶ به رقم ۱۲۲ هزار و ۷۳۰ میلیارد ریال برسد و افزایش ۲۲ درصدی را نسبت به دوره سال گذشته تجربه کند. در اختیار گرفتن ۳۱،۷ درصد از حجم و همچنین ۴۰،۶ درصد از ارزش بازار فیزیکی توسط این تالار نیز سبب شد که این گروه کالایی بیشترین ارزش بازار را در میان تالارهای بازار فیزیکی داشته باشد.

جایگاه آلومینیوم در آینده اقتصاد جهانی چگونه است؟ آینده پژوهی بازار فلز نقره‌ای

همچنین شرایط بازار آلومینیوم، مهم‌ترین سیگنال را می‌توان تحلیل قیمت‌های جهانی این فلز نقره‌ای به شمار آورد که در تقابل عرضه و تقاضای آزادانه در جهان کشف نرخ می‌شود. تجربه نشان داده است که در بازارهای جهانی تقاضای آلومینیوم همه ساله در مسیر رشد قرار داشته و به نظر می‌رسد این روند افزایشی تقاضای صنعتی، باز هم ادامه یابد؛ بنابراین، در رشد مداوم تقاضا، جایگاه عرضه آلومینیوم اهمیت بیشتری داشته یعنی وزن عرضه در تعیین قیمت‌ها اغلب بیش از تقاضا خودنمایی کرده است. این در حالی است که در جایگاه، آلومینیوم همه ساله در مناسبات اقتصادی و صنعتی در جهان در مسیر ترقی قرار دارد و استفاده از آلومینیوم‌های آلیاژی (سبک و مقاوم) در دستور کار بسیاری از واحدهای صنعتی قرار داشته و دارد. از سوی دیگر مصرف آلومینیوم در تولیدات صنعتی سودآوری مطلوبی را به همراه داشته که موجب شده کشش تقاضای این کالا افزایش یابد؛ یعنی با افزایش قیمت‌ها، به صورت کلی مصرف این کالا کاهش پیدا نکرده و نخواهد

هم ملاک غالب در بازارهای جهانی بورس لندن است. این در حالی است که بورس شانگهای نرخ‌های متفاوتی با بورس فلزات لندن دارد که دلیل اصلی آن را باید در مکان تحویل و معامله آلومینیوم در کشور چین به شمار آورد که خود تولیدکننده و مصرف‌کننده مهمی به شمار رفته، ولی تعرفه واردات در این کشور نیز به جز شرایط کلی عرضه و تقاضا، در تعیین نرخ اهمیت به‌سزایی دارد. این شرایط در نهایت موجب شده تا قیمت‌های بورس شانگهای موسوم به SHFE با نرخ‌های LME تفاوت داشته باشد، اما در نهایت از یک روند کلی تبعیت کنند. عرضه‌های صادراتی ایران بر پایه قیمت‌های بورس لندن قیمت‌گذاری شده و همین ویژگی در کنار شرایط تاریخی و سنتی معامله آلومینیوم موجب شده تا قیمت‌گذاری در بورس کالای ایران نیز بر پایه نرخ‌های بورس فلزات لندن صورت پذیرد؛ بنابراین، قیمت‌های پایه بورس کالای ایران در تقارن کاملی با نرخ‌های جهانی و نوسان قیمت دلار آزاد نوسان می‌کند. با توجه به این موارد برای بررسی نوسان قیمت‌ها و

آلومینیوم را برخی از تحلیل‌گران بازار فلزات با لقب فلز آینده خطاب می‌کنند که همین ادبیات نشان‌دهنده آینده درخشان این صنعت در بازارهای جهانی است. چگالی پایین و سبکی آلومینیوم، مقاومت بالا، عدم خوردگی و اکسید شدن، آلیاژپذیری بالا و بسیاری از ویژگی‌های مثبت مشابه موجب شده تا تقاضای این فلز در بازارهای جهانی روز به روز افزایش یافته و توجه بیشتری در بخش‌های صنعتی به سمت استفاده از این فلز جلب شود. رشد قیمت‌های مداوم آلومینیوم در کنار کاهش موجودی انبارها و همچنین سرمایه‌گذاری‌های گسترده برای تولید و فرآوری فلز خالص آلومینیوم در کنار رشد جدی قیمت مواد معدنی حاوی این فلز مواردی است که اهمیت فلز نقره‌ای را در بازارهای داخلی و بین‌المللی افزایش داده است.

به‌ای آلومینیوم در اغلب بازارهای جهانی بر پایه قیمت‌های کشف شده در بورس فلزات لندن موسوم به LME مورد معامله قرار می‌گیرد؛ اگرچه دو بورس شانگهای و شیکاگو نیز راسا اقدام به معامله و قیمت‌گذاری می‌کنند ولی باز

ایران، دهمین سال جاری با پیگیری‌های وزارت امور خارجه و وزارت صنعت، معدن و تجارت کشورمان، بهره‌برداری از معادن بوکسیت گینه به مدت ۲۵ سال دیگر تمدید شد.

ذخیره بوکسیت این معدن به ۳۰۰ میلیون تن می‌رسد و یکی از منابع تامین مواد اولیه برای دستیابی به اهداف توسعه صنعت آلومینیوم در ایران محسوب می‌شود. منابع مالی این طرح از طریق بانک توسعه اسلامی و بانک توسعه آفریقا تامین خواهد شد.

با توجه به برنامه‌های توسعه جمهوری اسلامی ایران و نیاز صنایع آلومینیوم، پیش‌بینی می‌شود سالانه چهار میلیون تن بوکسیت از این معدن استخراج و برای تبدیل به پودر آلومینا به جنوب ایران منتقل شود.

توجه به ذخایر بوکسیت آن هم در کشوری دور از ایران را می‌توان مهم‌ترین تصمیم استراتژیک تاریخ صنعت آلومینیوم در ایران به شمار آورد که پس از توسعه ظرفیت استحصال و فرآوری این فلز، می‌تواند جایگاه ایران را در تولید این فلز مهم در جهان به شکل محسوسی ارتقا دهد. این در حالی است که دوگانه تولید معدنی در داخل و واردات مواد اولیه از خارج کشور در نهایت می‌تواند شرایط امنی را برای تولید در کشورمان فراهم آورد که به ثبات بیشتری در بازار و این صنعت مهم منجر شود؛ شرایطی که کشورهای رقیب اغلب از آن برخوردار نیستند.

❖ دوگانگی خطرناک صنعت آلومینیوم در جهان

موارد فوق یعنی تولید مواد معدنی در برخی از کشورها و استحصال و فرآوری نهایی و تولید آلومینیوم خالص در دیگر کشورها باید با دقت بالایی مورد بررسی قرار گیرد؛ زیرا یک دوگانه مهم را برجسته می‌سازد. این شرایط نشان می‌دهد که برخی از کشورها در صورت تامین نشدن امن مواد اولیه ممکن است با وقفه در تولید روبه‌رو شوند که در نهایت برای بسیاری از کشورها و البته بازارهای جهانی نگران‌کننده است.

یکی از شواهد این امر را باید در رشد نکردن ظرفیت تولید در خلال سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ در کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس جست‌وجو کرد؛ زیرا به رغم سرمایه‌گذاری‌های گسترده و پوشش رسانه‌ای عملکردشان، باز هم در این سال‌ها شاهد رشد ظرفیت تولید در آمارهای بین‌المللی نیستیم.

این وضعیت به صراحت نشان می‌دهد که شرایط تامین مواد اولیه این صنعت، به خصوص آلومینا، در سال‌های اخیر دشوارتر شده که یکی از خروجی‌های آن را می‌توان

فرآیندی است که به سوخت و انرژی بالایی نیاز دارد؛ بنابراین، کشورهایی که از ذخایر انرژی بالاتر برخوردار هستند تمایل بیشتری به احداث واحدهای فرآوری آلومینیوم داشته که می‌توان کشورهای حاشیه خلیج فارس را یکی از نقاط جذاب برای سرمایه‌گذاری در این خصوص به شمار آورد.

پس از ایران، کشورهای عربستان، بحرین، قطر و امارات متحده عربی در خصوص استحصال آلومینیوم سرمایه‌گذاری‌های گسترده‌ای انجام داده‌اند تا جایی که در سال ۲۰۱۶، این چهار کشور عربی ذکر شده جمعا چهار میلیون و ۷۵۰ هزار تن آلومینیوم خالص تولید کرده‌اند که رقم بزرگی به شمار می‌آید. این در حالی است که افزایش ظرفیت تولید در دستور کار این کشورها قرار گرفته بوده و در سال‌های اخیر شاهد افزایش ظرفیت جدی در این کشورها نیستیم اما سایر کشورهای جهان هنوز در حال افزایش ظرفیت تولید خود هستند.

از سوی دیگر کشورهای غنی از ذخایر آلومینیوم که بعضا از لحاظ ذخایر انرژی فقیرتر هستند، تمایل کمتری به استحصال آلومینیوم و تولید فلز خالص از خود نشان داده و ترجیح می‌دهند که مواد معدنی خود را به صورت کانه‌آرایی شده (فرآوری ابتدایی معدنی) به فروش برسانند که کشورهای عربی، از همین شرایط برای توسعه زیرساخت‌های استحصال آلومینیوم بهره برده‌اند، ولی ذات عدم رشد جدی تولید و حتی توسعه واحدهای تولید آلومینیوم در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که آنها چندان هم برای تامین امن مواد اولیه شرایط مطلوبی را پیش روی خود ترسیم نمی‌کنند.

دقیقا مخالف این شرایط را در ایران شاهد هستیم؛ یعنی نزدیک به یک سوم از مواد معدنی تولید آلومینیوم در کشورمان و اغلب از معدن جاجرم تولید شده و البته سرمایه‌گذاری‌های گسترده‌ای را برای تکمیل اکتشاف در این معدن و ذخایر مشابه شاهد هستیم که در آینده می‌تواند وضعیت بهتری را پیش روی صنعت آلومینیوم در ایران به وجود آورد.

هنوز نتایج اکتشافات این معدن به صورت کامل مخابره نشده، ولی برآوردهای زمین‌شناسی نشان از بهبود وضعیت معادن بوکسیت به عنوان مهم‌ترین ذخایر آلومینیوم در ایران دارد. در هر حال تامین امن ماده اولیه با فرض رشد روزافزون تقاضا، مهم‌ترین کلید حل مشکلات این صنعت در ایران و جهان به شمار می‌رود و کم توجهی به اکتشاف ذخایر جدید و توسعه معادن کنونی شاید در آینده به پاشنه آشیل نگران‌کننده‌ای در این صنعت بدل شود.

نزدیک به ۳۰ سال پیش، قرارداد بهره‌برداری از یکی از بزرگ‌ترین ذخایر بوکسیت در جهان بین ایران و گینه کوناکری منعقد شد که امید است به تولید این ماده معدنی منجر شود اگر چه به زیرساخت‌های بسیاری نیاز دارد. به گزارش

کرد. این وضعیت را باید بسیار مهم ارزیابی کرد، زیرا آلومینیوم در تولیدات صنعتی به دلیل وزن پایین، استحکام مطلوب، آلیاژی‌پذیری بالا و کاربردهای متنوع آن شاید جایگزینی نداشته باشد؛ بنابراین به مرور زمان، آلومینیوم در حال تبدیل شدن به یک کالای استراتژیک است و نه تنها جایگزینی نداشته، بلکه صنایع بیش از پیش به سمت مصرف این فلز حرکت کرده‌اند. این شرایط در دوره‌های پیشین برای فولاد نیز خودنمایی کرد و در آینده می‌توان به نقش آفرینی بیشتر آلومینیوم در فرآیندهای صنعتی مختلف خوش‌بین بود.

با توجه به این موارد تقاضای آلومینیوم به مرور زمان رشد مطلوبی را تجربه خواهد کرد، اما پاشنه آشیل این بازار را باید در طرف عرضه مخصوصا عرضه معدنی این فلز جست‌وجو کنیم؛ زیرا با محدودیت‌های بسیاری روبه‌رو بوده و این شرایط باز هم ادامه خواهد داشت. این در حالی است که استفاده از قراضه آلومینیوم نیز در حال افزایش است، ولی عرضه قراضه آلومینیومی هنوز جوابگوی تقاضای رو به رشد آن نیست و بنابراین جایگاه تولیدات معدنی این فلز بیش از پیش برجسته خواهد شد.

طی سال ۲۰۱۶ میلادی مهم‌ترین تولیدکننده آلومینیوم در جهان، کشور چین با تولید ۳۱ میلیون تن فلز خالص آلومینیوم بوده و پس از آن با فاصله زیادی روسیه با تولید سه میلیون و ۵۸۰ هزار تن و کانادا با تولید سه میلیون و ۲۵۰ هزار تن در رتبه‌های بعدی قرار دارند. این در حالی است که کل تولیدات آلومینیوم در جهان در سال ۲۰۱۶ برابر با ۵۷ میلیون و ۶۰۰ هزار تن بوده که نشان می‌دهد چین به تنهایی ۵۳٫۸ درصد از کل آلومینیوم تولیدی از ذخایر معدنی در جهان را به خود اختصاص داده است.

چین در سال ۲۰۱۵ رقمی نزدیک به ۳۱ میلیون و ۴۰۰ هزار تن آلومینیوم تولید کرده، ولی این رقم در سال ۲۰۱۶ به ۳۱ میلیون تن کاهش پیدا کرده است که البته دلیل آن را باید در سخت‌گیری‌های زیست محیطی کشور چین، افزایش بهای آلومینا (مهم‌ترین ماده اولیه این صنعت) در بازارهای داخلی و جهانی و البته واردات آلومینیوم خالص جست‌وجو کرد که البته وزن داده‌های زیست محیطی در این میان بیشتر است و سخت‌گیری جدی دولت این کشور برای سال ۲۰۱۶ به کاهش ۴۰۰ هزار تنی تولید این کالا منتهی شده است؛ این شرایط می‌تواند در سال ۲۰۱۷ نیز ادامه یابد. سخت‌گیری‌های جدید در استخراج ذخایر بوکسیت به عنوان ماده معدنی حاوی آلومینیوم در چین نیز به این مشکلات دامن زده است تا جایی که سود آربیتراژی در بازار چین به نسبت بورس لندن قابل شناسایی شده است.

نکته دیگر در خصوص بازار آلومینیوم را باید ویژگی‌های فنی تولید این فلز به شمار آورد، زیرا استحصال فلز آلومینیوم از مواد معدنی

تقاضای آلومینیوم به مرور زمان رشد مطلوبی را تجربه خواهد کرد، اما پاشنه آشیل این بازار را باید در طرف عرضه مخصوصا عرضه معدنی این فلز جست‌وجو کنیم؛ زیرا با محدودیت‌های بسیاری روبه‌رو بوده و این شرایط باز هم ادامه خواهد داشت

حضور به صورت
تعاونی در فرآیند
خرید می تواند
توانمندی صنایع
پایین دستی و
مصرف کننده
آلومینیوم را افزایش
داده و البته ذات
همکاری و همبستگی
بیشتر را در بین این
بخش از فعالان بازار
افزایش دهد

رشد سریع بهای آلومینا در بازارهای جهانی برشمرده که یکی از محرک های اصلی رشد قیمت آلومینیوم بوده است.

نکته دیگر و البته مهم در بازار جهانی آلومینیوم را باید کاهش حجم تولید این فلز در کشور چین دانست که نشان می دهد وضعیت این صنعت سخت تر از چیزی است که به نظر می رسد.

در تولید آلومینیوم، انرژی نقش برجسته ای دارد و البته انرژی الکتریکی شاید اهمیت بیشتری داشته باشد. این شرایط موجب شده تا برای تولید انرژی کافی برای مصرف در این کشور، صنعتگران چینی به فکر استفاده از زغال سنگ و احداث نیروگاه های زغال سنگی باشند تا هزینه های تولید خود را تا حد بالایی پوشش دهند. این وضعیت در کنار سخت گیری های زیست محیطی دولت چین موجب شده تا با محدودیت بر فعالیت این قبیل نیروگاه ها، حجم تولید آلومینیوم خالص نیز در این کشور کاهش یابد که تاثیر مهمی بر

بازارهای این کشور و بازارهای جهانی داشته است. البته این سخت گیری ها هم اکنون بر استخراج بوکسیت از معادن چین نیز سایه افکنده است.

دو گانه خطرناک بازار و صنعت آلومینیوم به این موارد محدود نمی شود و فاصله ذخایر تا رشد حجم تولید شکننده تر از این موارد است؛ به عنوان مثال، حجم تولید فلز خالص آلومینیوم در سال ۲۰۰۶ میلادی رقمی نزدیک به ۳۳ میلیون و ۷۰۰ هزار تن بوده ولی در سال ۲۰۱۶، این رقم به ۵۷ میلیون و ۶۰۰ هزار تن افزایش یافته است. این در حالی است که ذخایر زیرزمینی شناخته شده در سال ۲۰۰۶ نزدیک به ۲۵ میلیارد تن بوده که این رقم در پایان سال ۲۰۱۶ به ۲۸ میلیارد تن افزایش یافته است. این رشد ذخایر زیرزمینی در سال های اخیر در مقایسه با فلزات مشابه و حتی طلا، نشان می دهد که رشد چندان در حجم ذخایر به ثبت نرسیده و حتی این رشد را در مقایسه با سایر فلزات می توان تقریباً هیچ به شمار آورد.

از سوی دیگر، اکتشاف جدید و تکمیلی در ذخایر موجود و انومالی و اندیس های معدنی بالقوه (مناطق که احتمال وجود آلومینیوم در آنها وجود دارد) تداوم یافته، ولی نتایج چندان حاصل نشده است. همچنین، حجم استخراج بوکسیت در سال ۲۰۰۶ نزدیک به ۱۷۸ میلیون تن بوده که در سال ۲۰۱۶ به ۲۶۲ میلیون تن افزایش یافته است. به عبارت ساده تر شاهد استخراج بیشتر از ذخایر قدیمی بوده ایم که از یک سو به افزایش عمر معدن، رشد هزینه تولید و کاهش عیار محصول استخراجی منجر شده

که در نهایت هزینه های نهایی تولید را افزایش می دهد.

با توجه به شرایط کنونی باید این گونه عنوان کرد که احتمالاً اوضاع سخت بازار آلومینا باز هم تداوم داشته و قیمت این ماده معدنی باز هم باقی خواهد ماند. هم اکنون بهای هر تن آلومینا بار کشتی در سواحل استرالیا بین ۴۴۰ تا ۴۵۰ دلار در هر تن است که رقم بالایی به شمار آمده و پتانسیل کاهش قیمت آلومینیوم در بازارهای جهانی را محدود می سازد، البته بهای آلومینا هنوز هم در مسیر رشد قرار دارد.

❖ آخرین وضعیت بازار جهانی آلومینیوم

بهای آلومینیوم در بازارهای جهانی از ابتدای سال ۲۰۱۶ تاکنون در مسیر رشد مداوم قرار داشته که یکی از بهترین رکوردهای قیمتی در جهان را به ثبت رسانده است. این در حالی است که در ابتدای سال ۲۰۱۶ شاهد قیمت هایی نزدیک به یک هزار و ۴۵۰ دلار در هر تن بودیم، ولی هم اکنون بهای این فلز در ارقامی نزدیک به ۲ هزار و ۱۵۰ دلار در هر تن نوسان می کند. لازم به ذکر است که موجودی انبارهای آلومینیوم در بورس فلزات لندن در این مدت در مسیری کاهشی تغییر کرده که به صراحت برتری تقاضا بر عرضه را نشان می دهد.

در ابتدای سال ۲۰۱۴ موجودی انبارهای آلومینیوم در انبارهای بورس فلزات لندن در اقصی نقاط جهان رقمی نزدیک به پنج میلیون و ۵۰۰ هزار تن بود که از آن دوره تاکنون شاهد کاهش موجودی انبارها هستیم و در روزهای اخیر این رقم به کمتر از یک میلیون و ۲۵۰ هزار تن کاهش یافته است.

در صورت تداوم این روند کاهشی و همچنین رشد قیمت آلومینا و همچنین مشکلات تولید، به احتمال قوی نرخ های موجود در بازار پایدار بوده ولی ذات قیمت های موجود و بالا بودن محسوس آنها باز هم سیگنالی برای عقب نشینی خریداران است که می تواند چند فاز وقفه را در رشد قیمت ها پدید آورد. این در حالی است که خریداران آلومینیوم فضای چندان برای نوسان حجم تقاضای خود در اختیار نداشته و در نهایت مجبور هستند تا فلزات مورد نیاز خود را خریداری کنند. این وضعیت موجب خواهد شد تا برتری تقاضا بر عرضه ها تداوم یابد؛ یعنی نرخ های بالای کنونی هنوز هم از داده های بنیادین قدرتمندی برخوردار خواهد بود مگر آنکه رخدادهای جدیدی در این بازار به ثبت برسد.

❖ معاملات آلومینیوم در بورس کالای ایران

شرایط کشف قیمت آلومینیوم در بورس کالای ایران در تقارن کامل با قیمت دلار در بازار آزاد و همچنین نرخ های بورس فلزات لندن تغییر می کند؛ یعنی با فرض ثبات فرمول قیمت گذاری

آلومینیوم، این دو داده مهم را می توان مهم ترین سیگنال های تاثیرگذار بر قیمت آلومینیوم در بورس کالای ایران به شمار آورد. نگاهی به وضعیت عرضه آلومینیوم در بورس کالای ایران نشان می دهد که این روند به صورت کلی از یک روال عمومی و مشخص تبعیت نمی کند و در ماه های اخیر، فراز و فرودهایی را تجربه کرده است؛ اگرچه ویژگی های فنی و تولیدی آلومینیوم را نیز باید در این خصوص مورد توجه قرار داد.

آمارهای معاملاتی آلومینیوم در بورس کالای ایران نشان می دهد که در ماه های اخیر کمترین حجم معامله در خرداد و در رقم یک هزار تن به ثبت رسیده، ولی این رقم در شهریور به ۱۱ هزار و ۸۰۰ تن افزایش یافته است. از سوی دیگر،

پایین دستی و مصرف کننده آلومینیوم را افزایش داده و البته ذات همکاری و همبستگی بیشتر را در بین این بخش از فعالان بازار افزایش دهد. با توجه به تجربیات پیشین و همچنین صادرات محور بودن بسیاری از صنایع مصرف کننده فلز آلومینیوم، این رویکرد اجرایی حتی در آینده‌ای نه چندان دور می‌تواند به ایجاد کنسرسیوم‌های صادراتی منجر شده و ذات بازاریابی و حفظ سهم بازار این صنعت را در بازارهای جهانی تقویت کند. امید است این موارد با دقت و حساسیت بیشتری از سوی صنایع مصرف کننده تعقیب شود تا از یک سو حجم انتقادات موجود کاهش یافته و از سوی دیگر توانمندی این بخش مهم از اقتصاد کشور را تقویت کند.

محدود، اما و اگرهای خاص خود را دارا بوده و می‌تواند بخشی از فعالان بازار را ناخودآگاه به حاشیه براند.

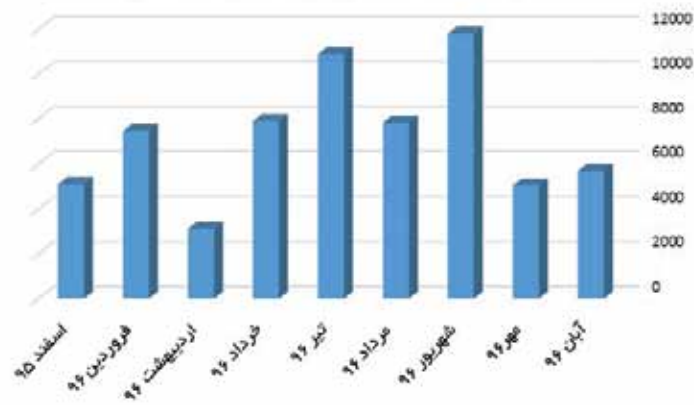
ساده‌ترین و شاید کاراترین رویکرد معاملاتی را می‌توان تجمیع تقاضا به شمار آورد؛ یعنی خریداران کوچک‌تر می‌توانند با تجمیع حجم خرید خود، با تقاضای بزرگ‌تری در بازار حاضر شده و در فرآیند چانه‌زنی، حتی قیمت‌های کمتری را طلب کنند. این رویکرد اجرایی در بازار پلیمرها تجربه شده و به نسبت موفقیت‌هایی را نیز حاصل کرده است.

حضور چند خریدار با یکدیگر یا یک تقاضای واحد و یا حضور به صورت تعاونی در فرآیند خرید مبادی است که می‌تواند توانمندی صنایع

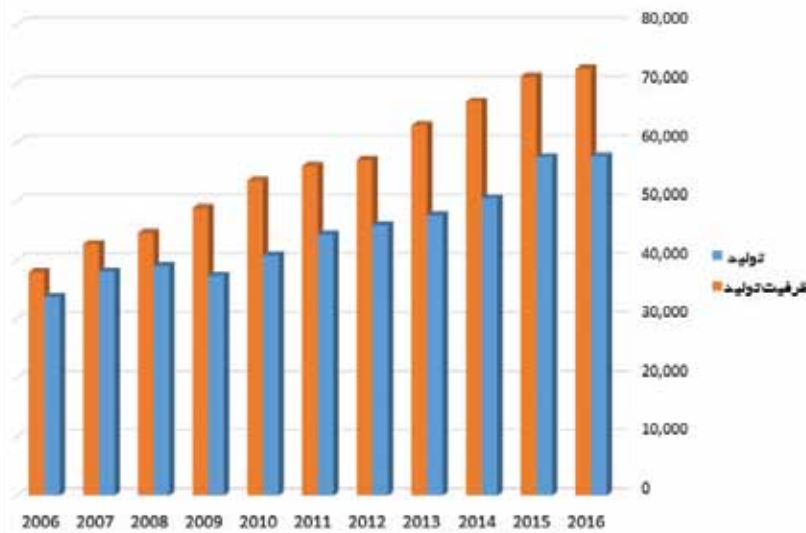
متوسط هر معامله در شهرپور، عددی نزدیک به یک هزار و ۶۸۵ تن بوده که نشان می‌دهد برخی از خریداران برجسته، اغلب محموله‌های معاملاتی را در اختیار گرفته‌اند. این وضعیت را باید جدی گرفت زیرا نشان می‌دهد حجم عرضه‌های خرد در این بازار کاهش یافته و البته افزایش حجم معاملات خود سیگنالی برای اعمال تخفیف بیشتر در فرآیند خرید به شمار می‌رود. این شرایط واقعیت‌های بازار است که بهتر است خریداران توجه بیشتری نسبت به آن داشته باشند.

با توجه به موارد فوق باید رویکردی عملگرا از سوی خریداران آلومینیوم در بورس کالای ایران به کار گرفته شود؛ زیرا حجم تقاضای

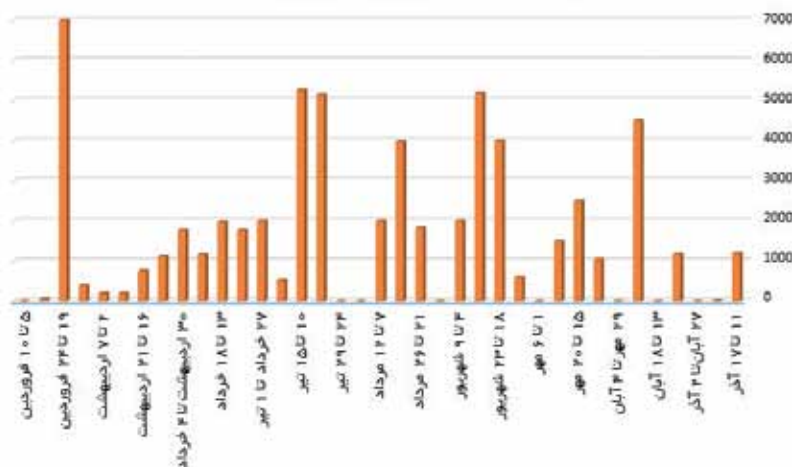
حجم معامله آلومینیوم در بورس کالا در ماه های اخیر

تولید و ظرفیت تولید و فرآوری آلومینیوم در جهان - هزار تن

حجم معاملات هفتگی آلومینیوم در بورس کالا - تن

وضعیت تولید و ذخایر آلومینیوم در جهان - میلیون تن					
سال	تولید جهانی	ظرفیت تولید	استخراج بوکسیت	ذخیره معدنی	درصد استفاده از ظرفیت های صنعتی نصب شده
۲۰۱۶	۵۷,۶۰۰	۷۲,۵۰۰	۲۶۲,۰۰۰	۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۷۹,۴۵
۲۰۱۵	۵۷,۵۰۰	۷۱,۲۰۰	۲۹۳,۰۰۰	۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۸۰,۷۶
۲۰۱۴	۵۰,۵۰۰	۶۶,۹۰۰	۲۴۵,۰۰۰	۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۷۵,۴۹
۲۰۱۳	۴۷,۶۰۰	۶۲,۹۰۰	۲۸۳,۰۰۰	۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۷۵,۶۸
۲۰۱۲	۴۵,۹۰۰	۵۷,۰۰۰	۲۵۸,۰۰۰	۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۸۰,۵۳
۲۰۱۱	۴۴,۴۰۰	۵۶,۰۰۰	۲۵۹,۰۰۰	۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۷۹,۲۹
۲۰۱۰	۴۰,۸۰۰	۵۳,۵۰۰	۲۰۹,۰۰۰	۲۹,۰۰۰,۰۰۰	۷۶,۲۶
۲۰۰۹	۳۷,۳۰۰	۴۸,۸۰۰	۱۹۹,۰۰۰	۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۷۶,۴۳
۲۰۰۸	۳۹,۰۰۰	۴۴,۶۰۰	۲۰۵,۰۰۰	۲۷,۰۰۰,۰۰۰	۸۷,۴۴
۲۰۰۷	۳۸,۰۰۰	۴۲,۷۰۰	۲۰۲,۰۰۰	۲۷,۰۰۰,۰۰۰	۸۸,۹۹
۲۰۰۶	۳۳,۷۰۰	۳۷,۹۰۰	۱۷۸,۰۰۰	۲۵,۰۰۰,۰۰۰	۸۸,۹۲

وضعیت معامله آلومینیوم در بورس کالا - تن			
بازه زمانی (ماهانه)	عرضه	تقاضا	معامله
شهریور ۹۶	۱۳۱۰۰	۱۵۸۶۰	۱۱۸۰۰
مرداد ۹۶	۸۳۶۰	۱۵۰۰۰	۷۸۲۰
تیر ۹۶	۱۱۳۲۰	۱۲۲۰۰	۱۰۸۸۰
خرداد ۹۶	۱۶۹۴۰	۹۱۳۰	۷۸۹۰
اردیبهشت ۹۶	۱۰۷۴۰	۳۴۲۰	۳۱۰۰
فروردین ۹۶	۱۹۱۲۰	۷۵۶۰	۷۴۶۰
اسفند ۹۵	۱۶۸۲۰	۵۸۲۰	۵۱۰۰

وضعیت تولید و ظرفیت تولید آلومینیوم در برخی از کشورهای جهان - هزار تن				
تولید ۲۰۱۵	تولید ۲۰۱۶	ظرفیت ۲۰۱۵	ظرفیت ۲۰۱۶	
۱۵۸۷	۸۴۰	۲۰۰۰	۱۷۳۰	آمریکا
۱۶۵۰	۱۶۸۰	۱۷۲۰	۱۷۲۰	استرالیا
۹۶۱	۹۷۰	۹۷۰	۹۷۰	بحرین
۷۷۲	۷۹۰	۱۴۰۰	۱۴۰۰	برزیل
۲۸۸۰	۳۲۵۰	۳۲۷۰	۳۲۷۰	کانادا
۳۱۴۰۰	۳۱۰۰۰	۳۸۶۰۰	۴۰۱۰۰	چین
۲۳۶۰	۲۷۵۰	۳۸۵۰	۳۸۵۰	هند
۱۲۳۰	۱۲۳۰	۱۵۵۰	۱۵۵۰	نروژ
۶۱۰	۶۴۰	۶۴۰	۶۴۰	قطر
۳۵۳۰	۳۵۸۰	۴۱۸۰	۴۱۸۰	روسیه
۶۸۲	۷۴۰	۷۴۰	۷۴۰	عربستان سعودی
۶۹۵	۶۹۰	۷۱۵	۷۱۵	آفریقای جنوبی
۲۴۰۰	۲۴۰۰	۲۴۰۰	۲۴۰۰	امارات متحده عربی
۵۹۰۰	۶۲۴۰	۸۳۵۰	۸۳۷۰	سایر کشورها
۵۷۵۰۰	۵۷۶۰۰	۷۱۲۰۰	۷۲۵۰۰	مجموع

بررسی بازار شمش در مناسبات تجاری صنعت فولاد

آینده نگر بازار فولاد

معاملات شمش و تختال را می توان داده ای برای تخمین اوضاع پیش روی بازار فولاد به شمار آورد

مقدمه

عرضه شمش فولادی در بورس کالای ایران را می توان داده ای مهم برای رصد رخداد های پیش روی بازار فولاد در روز های آینده به شمار آورد؛ زیرا جایگاه این محصول میانی مهم در بازار فولاد به گونه ای است که بر اساس واقعیت های عرضه و تقاضا و نوسان قیمت کشف شده، می توان دور نمای قیمت ها در بازار مصنوعات فولادی همچون میلگرد را تخمین زد. به جز تقابل عرضه و تقاضا و قیمت های کشف شده، حجم معاملات شمش در این بازار داده مهمی برای تغذیه بازار از محصولات میانی مورد نیاز است که می تواند به صورت کلی بازار فولاد را تحت تاثیر قرار دهد. با فرض این موارد، شرایط بازار و قیمت شمش در بورس کالای ایران را می توان به عنوان چراغ راهنمای مهمی در بازار فولاد به شمار آورد و حتی لقب آینده نگر بازار هم برای شمش چندان غیر منطقی نیست.

شمش فولادی را می توان مهم ترین محصول میانی در بازار و صنعت فولاد به شمار آورد؛ زیرا بسیاری از مصنوعات ساختمانی همچون میلگرد و تیر آهن و حتی برخی مقاطع فولادی از این محصول ساخته می شود. این در حالی است که در کنار شمش (بیلت و بلوم) می توان از اسلب (تختال) به عنوان یکی از مهم ترین محصولات میانی برای تولید ورق نیز نام برد که توجه به این دو بازار می تواند راهگشای تحلیل بسیاری از رخدادهای بازار فولاد به شمار بیاید؛ اگرچه این صراحت در خصوص بازار اسلب داخلی تا حدودی خوش بینانه به شمار می رود.

با توجه به مصوبات رسمی، بهای سنگ آهن و گندله بر مبنای نوسان قیمت در بورس کالای ایران کشف نرخ می شود که بر اهمیت قیمت های کشف شده در این بازار رسمی می افزاید. با توجه به دستورالعمل های جدید انتظار افزایش حجم عرضه شمش در بورس کالا قوت گرفته و شاید از هم اکنون بتوان به افزایش حجم معاملات این محصول در بورس خوش بین باشیم.

با توجه به جایگاه شمش در تولید مصنوعات فولادی حتی می توان قیمت های کنونی این محصول را با نرخ های کالاهایی همچون میلگرد در تناسبی مطلوب فرض کرد؛ بنابراین، با فرض رخدادهای جدید شاید بتوان از بهای شمش به عنوان یکی از مهم ترین داده های قیمتی برای تخمین قیمت تمام شده میلگرد

و مصنوعات فولادی مشابه نام برد؛ یعنی جایگاه شمش فولادی را در این مناسبات تقویت می کند.

تداوم عرضه شمش فولاد از سوی کارخانه های معتبر در بورس کالای ایران خود سیگنال مهمی برای مدیریت بازار خواهد بود که البته به افزایش حجم معاملات و تقویت توانمندی کشف نرخ در این بورس برای این محصول میانی مهم نیاز دارد. از سوی دیگر می توان به رخدادهای ماه های اخیر در بازار فولاد و نوسان قیمت ها و التهاب معاملات اشاره کرد.

بر اساس گزارش ها و آمار، اوج التهاب در بازار فولاد امسال را می توان در مرداد ماه جست و جو کرد، اگرچه این نوسان قیمتی از اواسط تیر ماه آغاز شد، پس با توجه به این سیگنال می توان به صورت دقیق تری وضعیت بازار شمش را بررسی کرد. نگاهی به نمودار حجم تقاضا به نسبت حجم معاملات نشان می دهد که اوج التهاب تقاضا در تیر ماه به ثبت رسیده که نشان می دهد آغاز التهاب در این بازار در همین بازه زمانی کلید خورده است.

از سوی دیگر، در فروردین ماه امسال و دی پار سال، شمش فولادی در بورس کالای ایران عرضه نشد که نکته مهمی در خصوص واقعیت های بازار به شمار می رود.

متوسط حجم تقاضا به نسبت حجم معاملات در ماه های اخیر، رقمی نزدیک به ۱/۵ است؛ یعنی به

خام نقش آفرینی کند؛ یعنی پس از تامین نیاز داخلی در بازار، پتانسیل‌های صادراتی نیز در دستور کار قرار گیرد. البته تفاوت قیمت تمام شده بین شمش تولیدی از سوی کارخانه‌های بزرگ در کنار واحدهای کوچک‌تر القایی نیز واقعیتی است که نمی‌توان از کنار آن به سادگی عبور کرد؛ به عبارت ساده‌تر، باید نگاهی فراگیر به واقعیت‌های بازار فولاد داشته باشیم تا یک سواز تمامی واحدهای صنعتی در کشور حمایتی جدی به عمل آمده و از سوی دیگر توسعه کلی در صنعت فولاد را به عنوان هدف اصلی مد نظر قرار داده و تا حدودی از بخشی‌نگری فاصله بگیریم. این دو سیگنال را می‌توان گاهی در تناقض با یکدیگر رصد کرد، اما ساز و کارهای بازار آزاد خود در نهایت می‌تواند بهترین کارنامه اجرایی را در این عرصه، نمایش دهد. توجه به قیمت تمام

پاییز و به خصوص مصادف با دهه محرم، جمع‌آوری آهن قراضه با مشکل روبه‌رو می‌شود که بخشی از رشد بهای شمش به دلیل وقفه در عرضه گسترده قراضه را توجیه می‌کند.

نکته دیگر در خصوص بازار شمش را می‌توان حجم معاملات آن به شمار آورد که در یک سال گذشته، بیشترین حجم معاملات ماهانه، در ابتدای آذرماه ۹۵ و سپس در مردادماه ۹۶ به ثبت رسید که البته وضعیت معاملاتی مردادماه امسال اهمیت بیشتری دارد.

همچنین، در تیرماه ۹۶ نیز شاهد بودیم که برتری تقاضا به نسبت حجم عرضه و معاملات موجب شد تا التهابی محسوس در این بازار به ثبت برسد اگر چه پس از این فاز معاملاتی، شمش فولاد بیشتری در این بازار مورد معامله قرار گرفت که نشان‌دهنده وجود تقاضای موثر

در بازار فولاد بود. این

در حالی است که التهاب بازار فولاد در اواخر شهریورماه ۹۶ به کلی فرونشست که نشان می‌دهد حجم معامله و عرضه شمش در بورس کالای ایران می‌تواند سیگنالی مهم برای رصد رخدادها در بازار فولاد باشد.

نکته مهم دیگر در

خصوص معاملات شمش را باید در چهره صادرات محور این بازار به شمار آورد. با توجه به صادرات بیش از پنج میلیون تن فولاد از کشور و همچنین پیش‌بینی بیش از هشت میلیون تن برای سال جاری باید به جایگاه شمش در مناسبات تجاری فولاد توجه بیشتری داشت؛ زیرا بخش بزرگی از صادرات فولاد خام کشور به این صورت در حال انجام است و شمش فولادی یکی از عرضه‌های صادراتی مهم کشورمان به شمار می‌آید. این در حالی است که در سال‌های گذشته ایران بیش از چهار میلیون تن شمش فولادی به صورت مرسوم واردات داشته ولی هم‌اکنون در برابر این رقم را می‌توان پیش‌بینی صادراتی کشورمان به شمار آوریم. با توجه به این شرایط و با فرض نیاز به کشف بازارهای صادراتی جدید و البته تجربه موفقیت‌آمیز صادرات سنگ آهن در بورس کالا و همچنین جایگاه شمش در صنعت و بازار داخلی فولاد، شاید نیاز به شفافیت

بیشتری در این بازار حس شود.

این در حالی است که تلاش‌های دولتی برای عرضه حداکثری شمش در بازار فولاد می‌تواند با پتانسیل‌های صادراتی فولاد

صورت کلی با فرض ثبت التهابات قیمتی در بازار، در برابر هر تن معامله اگر ۱/۵ تن تقاضا به ثبت برسد، شرایط بازار از حالت تعادل کلی خارج نشده است.

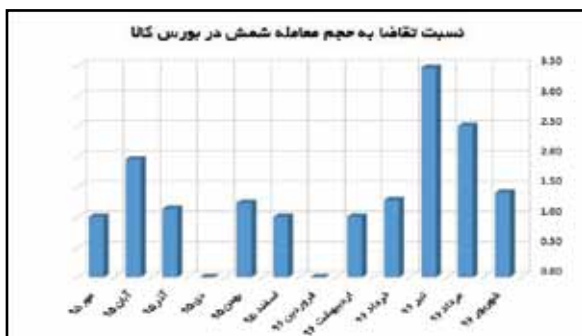
البته وضعیت کلی در نمودارهای معاملات شمش در بورس کالای ایران نشان می‌دهد که تقاضای شمش در مقایسه با حجم معاملات در شرایط تعادل بازار رقمی نزدیک به یک است و البته عدد یک و نزدیک به یک را می‌توان یک سیگنال مهم فنی به شمار آورد؛ زیرا خریداران این کالا اغلب کارخانه‌های نوردی هستند که در بورس کالا مواد اولیه خود را خریداری کرده و این به معنی آن است که فضای چندانی برای واسطه‌گری و سفته‌بازی وجود ندارد. حال اگر اوضاع این بازار از تعادل خارج شده و شاهد برتری جدی تقاضا بر عرضه‌ها باشیم، به این معناست که بازار، خود را برای تغییر فازی جدی آماده می‌کند.

نکته دیگر را باید عرضه نشدن شمش دانست که این سیگنال هم بازار را از تعادل خارج می‌کند؛ به عنوان مثال، در سه هفته ابتدایی مهر شاهد عرضه شمش در بورس کالا نبودیم که همین نکته احتمال برتری تقاضا بر عرضه را در بازار آزاد برجسته‌تر می‌سازد. نگاهی دقیق‌تر به رخدادهای بازار فولاد در هفته سوم مهر نشان می‌دهد که این بازار به سرعت در مسیر رشد قیمتی قرار گرفته تا جایی که بهای شمش در این بازه زمانی نزدیک به ۲۰۰ تومان در هر کیلوگرم در بازار آزاد رشد کرد. به صورت دقیق‌تر در دو هفته ابتدایی مهر، بهای شمش در بازار آزاد به نزدیکی ۱۷۰۰ تومان در هر کیلوگرم کاهش یافت، ولی پس از آن حتی برخی از انواع شمش توانستند تا نزدیک به ۲ هزار تومان در هر کیلوگرم نیز برسد.

این وضعیت کلی نشان می‌دهد که اگر چه توجه بازار به معاملات شمش در بورس کالا محدود است، ولی گویا بازار در هر حال به عرضه‌های بزرگ شمش در بورس کالای ایران نیاز دارد و در صورتی که این عرضه‌ها انجام نشود، مصرف‌کنندگان بزرگ بالاخره باید تقاضای خود را از جایی تامین کنند و این به معنی آن است که بازار پتانسیل رشد قیمتی بزرگی را تجربه می‌کند.

این در حالی است که در رشد قیمت‌ها در هفته سوم مهرماه، افزایش قیمت قراضه و تقویت قیمت تمام شده دلیل اصلی رشد قیمتی عنوان شده، ولی اگر تقاضای در این بازار وجود نداشت، هیچ‌گاه رشد قیمتی بزرگی به ثبت نمی‌رسید.

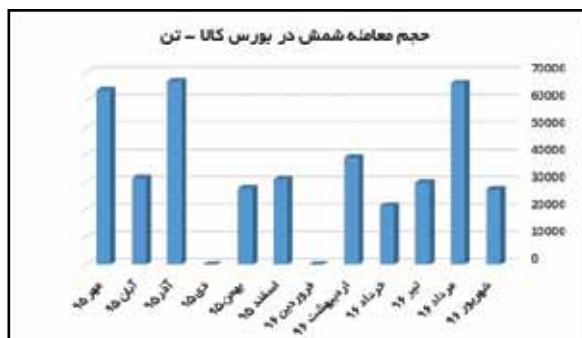
البته باید به این نکته نیز اشاره داشت که اوایل فصل

شده تولیدات مختلف، وضعیت بازارهای صادراتی، نیاز داخلی، بهای قراضه، توسعه سرمایه‌گذاری‌های جدید برای تولید فولاد خام با فرض راندمان بالاتر کوره‌های قوس در مقایسه با کوره‌های القایی و حتی تجربه کشورهای همچون چین همگی مواردی است که آینده بازار فولاد را رقم خواهد زد.

با توجه به صادرات محصولات فولادی و جایگاه شمش، اسلب و حتی آهن اسفنجی در فرآیند صادرات باید گفت که از این پس رقیب اصلی ایران در بازارهای جهانی و منطقه‌ای تولیدکنندگان از کشورهای مشترک‌المنافع موسوم به CIS هستند که البته یکی از ارزان‌ترین نرخ‌های جهان را در سواحل دریای سیاه به خود اختصاص می‌دهند. با توجه به این شرایط باید در قیمت‌گذاری محصولات توجه بسیاری داشت. اگر چه قطعاً تامین نیاز بازار داخلی اولویت اصلی واحدهای بزرگ تولیدی در داخل کشور خواهد بود، اما توجه به بازارهای صادراتی نیز باید در نظر گرفته شود، آن هم در شرایطی که پتانسیل رشد حجم صادرات فولاد در کشورمان هر روز افزایش می‌یابد.

با توجه به تمامی این موارد از یک سو باید به افزایش حجم عرضه شمش فولادی در بورس کالا توجه داشت و از سوی دیگر ایجاد بازار صادراتی شمش در بورس را به عنوان یک برنامه مهم لحاظ کرد تا بتوان حتی تقاضای صادراتی محدود را نیز مدیریت کرده و از آنها سود جست. به نظر می‌رسد توجه عرضه‌کنندگان به عرضه‌های صادراتی شمش فولاد در بورس کالای ایران بتواند کلید آغاز به کار تالار صادراتی شمش در این بورس باشد.

دو گانه رونق - رکود در بازار فلز سرخ چه وضعیتی را پدید می آورد؟

خوش بینی های شکننده در بازار مس

محمد حسین بابالو

مقدمه

مس یکی از مهم ترین فلزات در بازار صنعتی بورس کالای ایران است که اغلب در روزهای یکشنبه مورد معامله قرار می گیرد و عرضه های مس کاندو در کنار آن مس مفتول از جذابیت فنی و اقتصادی بیشتری برخوردار است. بهای این فلز در بورس کالای ایران همچون اغلب فلزات بر پایه نرخ های جهانی استخراج شده در بورس فلزات لندن با احتساب بهای دلار در بازار آزاد مورد معامله قرار گرفته که این شرایط تاکنون مورد پذیرش بدنه غالب در بازار بوده است. با توجه به مصرف مس در سیم و کابل، روزهای گرم سال که شاهد ساخت و ساز بیشتری در کشور هستیم، زمان اوج تقاضای فصلی این فلز در بورس کالا است که اغلب در این بازه زمانی شاهد رشد تقاضا، جذابیت خرید و حتی التهاب در بازار مس هستیم، ولی به مرور زمان و با آغاز روزهای سرد سال، این روند به سمت تعادلی نسبی پیش می رود تا جایی که در روزهای اخیر باز هم شاهد آرامش در معاملات بورس کالا هستیم. این در حالی است که تاکنون حجم معاملات مس در بورس کالا به نسبت مدت مشابه سال قبل از آن ۹ درصد کاهش یافته، ولی ارزش معاملات آن ۱۰/۱ درصد رشد را تجربه می کند. از سوی دیگر در سال ۹۵ نیز حجم معاملات مس ۱۴ درصد افت کرده، ولی ارزش معاملات آن ۱۷ درصد تقویت شده است. این وضعیت به صراحت نشان دهنده رکوردی نسبی در سال های اخیر برای تقاضای مس به شمار می رود؛ اگرچه در روزهای اوج التهاب در بازار، شاهد برتری تقاضا بر عرضه ها بودیم و نشان داد که بازار به صورت مقطعی رشد تقاضا را تجربه کرده که البته شامل تمامی دوره های معاملاتی در طول یکسال نیست. رکود نسبی در بخش ساخت و ساز و نیاز به مصرف مس در سال های اخیر در کنار رشد قیمت های هفته ها و ماه های اخیر در بازارهای جهانی را می توان از واقعیت های این بازار مهم به شمار آورد.

شیلی از مواردی بود که به کاهش حجم تولید مس خالص در این کشور انجامید که البته بار رسانه‌ای این رخدادها نیز بر بازار این فلز تأثیر گذار بود. پس از شیلی، پرو با تولید ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار تن مس خالص در رتبه بعدی قرار داشته و البته به نسبت سال ۲۰۱۵ و تولید یک میلیون و ۷۰۰ هزار تن، از رشد قابل توجهی برخوردار شده است. این وضعیت نشان می‌دهد که پرو با رشد تولید خود توانست بخشی از بازار مس شیلی را در سال گذشته میلادی به دست آورد که البته این وضعیت در ادامه با رقابت بین این دو کشور پی گرفته شده است. سومین تولیدکننده بزرگ مس در جهان آمریکا است که در سال ۲۰۱۶ توانست یک میلیون و ۴۱۰ هزار تن مس تولید کند.

نکته دیگر در خصوص شرایط تولید مس در جهان را می‌توان ذخایر معدنی و قطعی آن به شمار آورد که البته از آمارهای فوق انتظار وجود بخش اعظم ذخایر معدنی در شیلی قابل برداشت است که البته این انتظار صحت دارد. آخرین برآوردها نشان می‌دهد که ذخایر معدنی مس خالص در شیلی ۲۱۰ میلیون تن بوده و البته استرالیا با ۸۹ میلیون تن، پرو با ۸۱ میلیون تن و آمریکا با ۳۵ میلیون تن ذخیره قطعی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. رتبه دوم استرالیا در خصوص ذخایر مس در شرایطی خودنمایی می‌کند که تولید معدنی مس این کشور در سال ۲۰۱۶ رقمی نزدیک به ۹۷۰ هزار تن بوده که به نسبت ذخایر آن رقم پایینی به شمار رفته و البته این پتانسیل را ایجاد می‌کند که استرالیا در آینده به یکی از منابع بزرگ عرضه مس در جهان تبدیل شود. از سوی دیگر و به صورت کلی استخراج یک درصد و یا بیشتر از ذخایر معدنی در هر سال شرایط معمول در جهان است، ولی نگاهی به واقعیت‌های تولید این فلز نشان می‌دهد که ارقام استخراجی در بازار مس بسیار بیشتر از این قبیل انتظارات ایفای نقش می‌کند؛ یعنی چین با استخراج سالیانه ۶،۲۱ درصد از ذخایر خود، یک رکورد مهم را به ثبت رسانده و سایر کشورها نیز چنین روندی را طی می‌کنند. انتظار برای افزایش ظرفیت تولید نشان می‌دهد که احتمال رشد عرضه در بازارهای جهانی جدی است و همین نکته

می‌تواند سرعت‌گیر مهمی در بازارهای بین‌المللی به شمار رود، اما این موارد همه ماجرا نیست؛ زیرا کاهش نسبی موجودی انبارها به صورت کلی نشان از برتری تقاضا بر عرضه‌ها دارد. سخت‌گیری‌های دولت چین برای حفظ محیط زیست موجب شده تا فلز مس نیز از این وضعیت بی‌نصیب نماند، اما برای بررسی بیشتر به آمارهای سال جاری نیاز است که در پایان سال میلادی مخابره خواهد شد.

نوسان بهای مس در سال‌های گذشته نشان می‌دهد که تغییرات این بازار شدید است. بهای مس قبل از بحران جهانی اقتصاد به هشت هزار و ۹۰۰ دلار در هر تن رسید ولی پس از بحران سال ۲۰۰۸ به کمتر از سه هزار دلار در هر تن هم رسید.

که بخشی از مصرف مس به دلیل استفاده گسترده از سیم و کابل آلومینیومی به کاهش رشد تقاضا منجر شده، ولی این نکته تاکنون به افت تقاضای کل در این بازار منتهی نشده است. پروژه‌های عمرانی، تجاری و ساختمانی، خودروهای برقی و یا با سوخت مایع (بنزین و گازوئیل) و ماشین‌های الکتریکی و قطعات الکترونیکی را می‌توان از بازارهای مصرف اصلی مس در صنایع به شمار آورد که اغلب آنها مس را به صورت سیم و کابل مورد استفاده قرار می‌دهند؛ زیرا هدایت الکتریکی این فلز مطلوب این صنایع است. افزایش استفاده از ماشین‌آلات برقی و الکتروموتورها در صنایع و لوازم خانگی و به خصوص خودروهای برقی، در کنار خوش‌بینی به تداوم رونق در ساخت و ساز واحدهای مسکونی در اقصی نقاط جهان را می‌توان بازارهای آینده مس دانست که می‌تواند به تقویت تقاضای موثر آن کمک کند.

با توجه به موارد فوق باید دقت بیشتری به شرایط مصرف مس داشته باشیم. ویرانی‌های توفان هاورای و البته تداوم این قبیل مشکلات آب و هوایی خود سیگنال مهمی برای رشد تقاضای مس در آمریکاست تا بتوان ویرانی‌های به‌جامانده از این توفان را بازسازی کرد؛ البته اوج تقاضای مس را می‌توان برای نوسازی واحدهای مسکونی و ساختمانی و جایگزینی خودروهای آسیب‌دیده در این توفان‌ها و سیل‌ها در نظر گرفت. این مطلب خود تکانه قدرتمندی برای رشد تقاضا در این کشور محسوب می‌شود که از نگاه تحلیل‌گران به دور نمانده است. این در حالی است که موجودی انبارهای مس در بورس شیکاگو بالاست و حتی یکی از رکوردهای موجودی در ماه‌های اخیر را ثبت کرده تا جایی که این رقم به ۲۰۰ هزار تن افزایش یافته است. این مطلب نشان می‌دهد که حجم تأثیرگذاری این تقاضای بالقوه می‌تواند برای کل بازارهای جهانی محدود باشد، ولی در هر حال برتری تقاضا بر عرضه در این بازار به رشد قیمت‌ها منجر شده و همین سیگنال به افزایش قیمت‌ها در بازارهای جهانی کمک خواهد کرد. از سوی دیگر، اعتراض‌ها در معادن شیلی نیز به پایان رسیده و البته زلزله این کشور نیز تأثیر چندانی بر تولید معدنی مس خالص بر جای نگذاشته است. وزیر معادن اندونزی نیز در اظهارنظری تخمین زده که برخی از معادن این کشور واگذار خواهند شد، ولی هنوز نمی‌توان در خصوص تأثیرگذاری این سیگنال بر بازار جهانی مس اظهار نظر قطعی داشت. جمهوری کنگو نیز پیشنهادی به چین ارائه کرده که تا حد امکان بتواند از خام‌فروشی محصولات خود فاصله گرفته و به کمک چین بخش اعظم فرآوری مواد معدنی و فلزاتی همچون مس را داخل این کشور انجام دهد.

بزرگ‌ترین تولیدکننده مس در جهان در سال ۲۰۱۶ همچون سال‌های پیش، از آن شیلی با حجم تولید پنج میلیون و ۵۰۰ هزار تن مس بود که البته به نسبت مدت مشابه سال قبل از آن ۲۶۰ هزار تن کاهش تولید را ثبت کرد. اعتصابات کاری در این کشور همراه با رویکردهای دولتی به ذخایر و البته کاهش عیار معادن و همچنین زلزله‌های پیاپی در

نگاهی به وضعیت معاملاتی مس در بورس کالای ایران، به خصوص برای مس کاتد نشان می‌دهد که با فروکش کردن التهاب در بازار، عرضه مس کاتد به اندازه کافی در بازار فیزیکی به ثبت می‌رسد که نشان‌دهنده آن است که بازار به تعادلی نسبی دست یافته و البته برتری حجم عرضه بر تقاضا بالاخص برای اوایل مهرماه نیز نشان‌دهنده کافی بودن عرضه مس در این بازار است. نکته مهم در خصوص بازار مس را باید پذیرش پایین بودن جذابیت سفته‌بازی به شمار آورد؛ یعنی التهاب بازار در روزهای گرم سال و البته عقب‌نشینی تقاضا در پاییز نشان می‌دهد که حجم تقاضای موثر تغییراتی جدی را در بر داشته و البته حتی در زمان‌هایی که احتمال رشد قیمتی وجود دارد نیز برتری تقاضا بر عرضه‌ها ملموس نبود. این شرایط نشان می‌دهد که بازار مس بر پایه واقعیت‌های بنیادین خود نوسان کرده و البته با فرض واقعیتی به نام ضعف نقدینگی، می‌توان با نگاهی راهبردی، به سادگی این بازار را با محوریت تامین نیاز واحدهای پایین‌دستی مدیریت کرد. با توجه به تعیین بهای مس در بورس کالا بر مبنای دلار آزاد و قیمت‌های جهانی و البته نوسان نرخ‌های بین‌المللی، توجه به عرضه و تقاضا در بازارهای جهانی با محوریت قیمت‌های بورس فلزات لندن از اهمیت بسزایی برخوردار بوده است؛ بنابراین با این واقعیت‌ها باید با دقت بالایی رویه‌رو شد.

کاربرد اصلی مس در جهان اغلب برای انتقال جریان الکتریسیته است و در مسیرهای انتقال برق از قطعات بسیار کوچک الکترونیکی تا سیم و کابل فشار قوی هنوز هم از مس استفاده می‌کنند. این در حالی است

بازار مس بر پایه
واقعیت‌های بنیادین
خود نوسان کرده
و البته با فرض
واقعیتی به نام ضعف
نقدینگی، می‌توان
با نگاهی راهبردی،
به سادگی این
بازار را با محوریت
تامین نیاز واحدهای
پایین‌دستی
مدیریت کرد

جریان غالب در بازارهای فلزی، هم اکنون کاهشی است و تا زمانی که مس نتواند جریان قیمتی خود را از این بازار تفکیک کند، شاید انتظار رشدهای محسوس در این بازار بیش از حد خوش بینانه باشد

از آن زمان باز هم یک فاز رشد قیمتی برجسته به ثبت رسید تا جایی که بهای مس در ۹ فوریه سال ۲۰۱۱ به نزدیکی ۱۰ هزار دلار در هر تن برای رکورد تاریخی خود رسید که نشان می دهد واقعیت های این بازار پیچیده تر از چیزی است که به نظر می رسد. از آن دوران باز هم یک جریان کاهشی جدید آغاز شد تا جایی که در اوایل سال ۲۰۱۶ به چهار هزار و ۳۵۴ دلار در هر تن رسید که از آن زمان تاکنون در یک مسیر افزایشی نوسان می کند. نوسان قیمت مس از ویژگی های مهمی حکایت می کند که یکی از آنها وجود پتانسیل جهش های قیمتی شدیدی است که البته در ماه ها و سال های اخیر تجربه شده است. این تجربیات نشان می دهد که از یک سو پیش بینی پذیر بودن بهای مس در سال های اخیر با ابهاماتی جدید همراه شده است و همچنین این پتانسیل نیز وجود دارد که اگر مس در سطوحی پایین تر از ویژگی های بنیادین خود قرار گیرد، امکان جهش شدید قیمتی نیز متصور خواهد بود؛ به عنوان مثال، باروی

کار آمدن ترامپ شاهد بودیم که بهای مس در طول ۲۰ روز از چهار هزار و ۶۰۰ دلار به پنج هزار و ۹۰۰ دلار در هر تن رسید که جهشی بسیار بزرگ به شمار می رود. از سوی دیگر باید به این نکته نیز اشاره داشت که فصل پاییز به صورت کلی زمان خوش یمنی برای مس به شمار می رود؛ زیرا رشد قیمت های فوق در اواخر نوامبر و اوایل اکتبر سال گذشته به ثبت رسیده که شاید رشدهای مشابهی در سال جاری نیز به ثبت برسد.

از سوی دیگر، نگاهی به نوسان بهای مس در بازارهای جهانی و همچنین ثبت رکورد قیمتی ۶ هزار و ۹۰۰ دلار در هفته های قبل و البته نرخ های کنونی همچنین رشد سایر فلزات پایه و ثبت سطوحی بسیار بالا در بورس فلزات لندن نشان می دهد که گویی مس از متوسط رشد قیمت فلزاتی همچون روی و آلومینیوم عقب ماند است و البته رشد قیمت هایی همچون سرب را نیز تجربه نکرده است؛ یعنی این احتمال وجود دارد که پتانسیل های رشد قیمتی در این بازار تجمیع شده و گویی مس پتانسیل آزاد شدن این توانمندی را برای خود محفوظ داشته است. تغییر در موجودی انبار های مس در بازارهای جهانی هم شرایط نسبتاً آرامی را سپری می کند؛

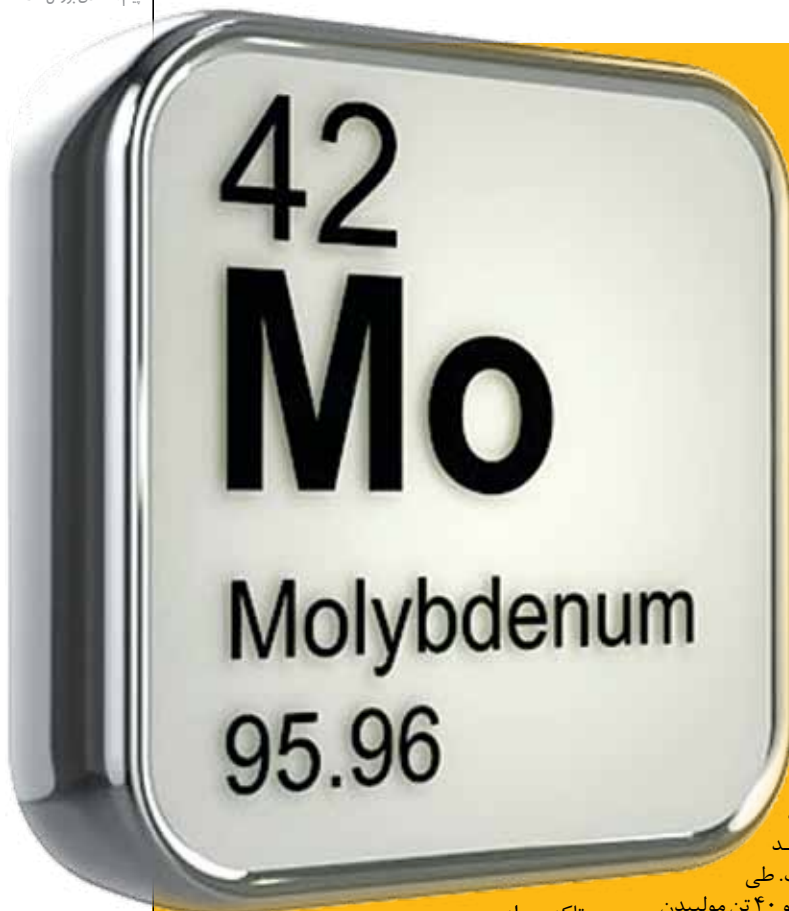
اگرچه در بازارهای شرقی شاهد کاهش موجودی انبار ها و لی در بازارهای غربی شاهد ثبات نسبی این رقم و البته روند کاهشی آرامی هستیم. این موارد نشان می دهد که نمی توان از این داده به عنوان یکی از رشدهای تاثیر گذار در بازار مس سخن گفت؛ زیرا بخش بزرگی از این موجودی قابل معامله نبوده و رشدهای دیگری همچون نوسان ارزش دلار، تاثیر گذاری مهمی را برای این بازار ایجاد کرده است. با توجه به تمامی این موارد در کنار امیدواری به توجه بازار به رشدهای قیمتی در بازار مس می توان این گونه استناد کرد که خوش بینی هادر این بازار اگرچه به وفور خودنمایی می کند، ولی جریان غالب در بازارهای فلزی، هم اکنون کاهشی است و تا زمانی که مس نتواند جریان قیمتی خود را از این بازار تفکیک کند، شاید انتظار رشدهای محسوس در این بازار بیش از حد خوش بینانه باشد. به نظر می رسد که این پتانسیل یعنی تداوم احتمال رشد قیمت مس در بازارهای جهانی وجود داشته باشد؛ یعنی در صورتی که در ضعف کنونی بازار باز هم شاهد رشد قیمت و حتی ثبات نسبی بهای مس باشیم می توان به تغییر فاز سریع این بازار در هفته های آینده خوش بین بود.

وضعیت تولید معدنی مس و ذخایر قطعی شناخته شده - هزار تن

درصد استخراج از ذخایر	ذخایر	۲۰۱۶	۲۰۱۵	
۴۰.۳	۳۵,۰۰۰	۱,۴۱۰	۱,۳۸۰	آمریکا
۱۰.۹	۸۹,۰۰۰	۹۷۰	۹۷۱	استرالیا
۶.۵۵	۱۱,۰۰۰	۷۲۰	۶۹۷	کانادا
۲.۶۲	۲۱۰,۰۰۰	۵,۵۰۰	۵,۷۶۰	شیلی
۶.۲۱	۲۸,۰۰۰	۱,۷۴۰	۱,۷۱۰	چین
۴.۵۵	۲۰,۰۰۰	۹۱۰	۱,۰۲۰	کنگو (کینشازا)
۳.۷۰	۲۰,۰۰۰	۷۴۰	۷۱۲	زامبیا
۲.۸۴	۸۱,۰۰۰	۲,۳۰۰	۱,۷۰۰	پرو
۲.۳۷	۳۰,۰۰۰	۷۱۰	۷۳۲	روسیه
۲.۶۹	۷۲۰,۰۰۰	۱۹,۴۰۰	۱۹,۱۰۰	کل

وضعیت تولید و ذخایر معدنی مس در جهان - هزار تن

ذخایر	تولید	سال
۷۲۰,۰۰۰	۱۹,۴۰۰	۲۰۱۶
۷۲۰,۰۰۰	۱۹,۱۰۰	۲۰۱۵
۷۰۰,۰۰۰	۱۸,۵۰۰	۲۰۱۴
۶۹۰,۰۰۰	۱۸,۳۰۰	۲۰۱۳
۶۸۰,۰۰۰	۱۶,۹۰۰	۲۰۱۲
۶۹۰,۰۰۰	۱۶,۱۰۰	۲۰۱۱
۶۳۰,۰۰۰	۱۵,۹۰۰	۲۰۱۰
۵۴۰,۰۰۰	۱۵,۹۰۰	۲۰۰۹
۵۵۰,۰۰۰	۱۵,۴۰۰	۲۰۰۸
۴۹۰,۰۰۰	۱۵,۴۰۰	۲۰۰۷
۴۸۰,۰۰۰	۱۵,۱۰۰	۲۰۰۶
۴۷۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۲۰۰۵
۴۷۰,۰۰۰	۱۴,۶۰۰	۲۰۰۴
۴۷۰,۰۰۰	۱۳,۹۰۰	۲۰۰۳

تداوم خوش بینی‌ها در بازار مولیبدن

نیز شاهد این حجم از نوسان قیمت‌ها بودیم؛ به عنوان مثال، در نیمه اول سال جاری شاهد معامله سه هزار و ۲۳۰ تن کنسانتره مولیبدن به ارزش ۸۳ میلیون تومان بودیم. این در حالی بود که حجم معاملات به نسبت مدت مشابه سال قبل تغییری نداشت، ولی ارزش معاملات در این بازه زمانی ۵۱ درصد رشد داشته است که نشان دهنده رشد

مولیبدن یکی از فلزاتی است که در بورس کالای ایران مورد معامله قرار می‌گیرد. این کالا اغلب به صورت کنسانتره مولیبدن (سولفور مولیبدن - پودر سیاه رنگ) عرضه شده و پس از فرآوری به صورت اکسید مولیبدن (دی اکسید و تری اکسید مولیبدن) و یا فرومولیبدن و یا به صورت خالص مورد معامله قرار می‌گیرد؛ یعنی بازارهای تجاری مولیبدن را این گروه‌های کالایی تشکیل می‌دهند. مولیبدن اغلب به عنوان افزودنی به فلزات اضافه شده و باعث تقویت ویژگی‌های فیزیکی و افزایش استحکام و مقاومت فلزات به خصوص فولاد می‌شود. مولیبدن و کنسانتره فلزات گران بها در فرآیند فرآوری و تصفیه مس تولید می‌شود. عرضه کننده اصلی سولفور مولیبدن در بورس کالای ایران، شرکت ملی صنایع مس ایران است. در کشورمان کارخانه‌های مختلف تولید و فرآوری مولیبدن وجود دارند که کنسانتره مولیبدن را به اکسید و فرومولیبدن تبدیل می‌کنند. بخش مهمی از مولیبدن تولیدی در کشورمان صادر می‌شود.

در یکسال و نیم پیش در بازارهای جهانی شاهد رشد بهای مولیبدن هستیم که موجب شده این فلز رشد قیمت‌های بزرگی را ثبت کند. به صورت دقیق تر بهای مولیبدن در اواخر سال ۲۰۱۰ و اوایل سال ۲۰۱۱ رکوردهای قیمتی مهمی را تجربه کرد تا جایی که نرخ‌هایی بیش از ۳۹ هزار دلار در هر تن نیز ثبت شد که ارقام بسیار بزرگی به شمار می‌رود. این در حالی بود که از این دوره زمانی تا ابتدای سال ۲۰۱۶ میلادی، بهای مولیبدن نیز همچون بسیاری از فلزات مشابه وارد یک فاز کاهشی ممتد شد، ولی از آن دوران تاکنون شاهد رشد قیمت این فلز در بازارهای جهانی هستیم. در ابتدای سال ۲۰۱۶ بهای هر تن مولیبدن در بازارهای جهانی به نزدیکی ۱۰ هزار دلار در هر تن کاهش یافت، ولی هم اکنون این نرخ تقویت شده که نشان می‌دهد بهای مولیبدن از ابتدای سال ۲۰۱۶ تاکنون در یک مسیر افزایشی ممتد نوسان کرده است. این در حالی است که رشد قیمت‌های کنونی، موفقیت‌های بزرگی به شمار می‌رود؛ یعنی احتمال تغییر فاز این بازار به صورت مقطعی وجود دارد.

با توجه به نوسان قیمت‌ها در بورس کالای ایران بر مبنای قیمت‌های جهانی، در این بازار

تاکنون، از

احتمال تداوم رشد قیمت‌ها حکایت داشته است؛ هرچند که در بازارهای جهانی شاهد عقب‌نشینی آرام عرضه این فلز به دلیل ویژگی‌های فنی تولید هستیم که باز هم احتمال رشد قیمت‌ها را تقویت می‌کند. از سوی دیگر طرز فکر دیگری در بازارها وجود دارد که از احتمال کاهش قیمت‌ها حکایت دارد، ولی در این خصوص نیز کاهش نرخ مقطعی فرض شده و بازار باز هم می‌تواند پس از طی یک دوره زمانی محدود به روند افزایشی خود بازگردد. با توجه به این موارد شاید بازار در روزهای جاری و یا آینده کوتاه مدت با فراز و فرود قیمت‌ها روبه‌رو باشد، اما در نهایت انتظار برای افزایش مجدد بهای مولیبدن در بازارهای جهانی وجود دارد. به نظر می‌رسد ابتدای سال ۲۰۱۶ کف قیمتی این فلز بوده و از آن زمان به بعد می‌توان به رشد قیمت‌ها امیدوار بود؛ یعنی خوش‌بینی‌ها در این بازار باز هم ادامه خواهد داشت.

در پایان باید باز هم به این نکته اشاره کرد که ساده‌ترین دورنمای قیمت‌ها به صورت مقطعی از احتمال عقب‌نشینی نرخ در کوتاه مدت خبر می‌دهد، ولی به احتمال قوی باز هم شاهد بهبود این بازار و تقویت حجم معاملات و رشد قیمت‌ها در روزهای سرد سال خواهیم بود.

سال گذشته نیز ۶ هزار و ۴۰ تن مولیبدن به ارزش ۱۱۴ میلیارد و ۶۶۰ میلیون تومان معامله شد. این در حالی بود که حجم معاملات به نسبت مدت مشابه سال قبل (سال ۹۴)، ۶/۸ درصد کاهش یافته، ولی ارزش معاملات نزدیک به ۳۱ درصد افزایش یافته بود. این وضعیت نشان می‌دهد که از یک سو حجم عرضه و همچنین حجم معاملات مولیبدن در بورس کالای ایران تغییر چندانی نداشته، ولی تغییر قیمت‌های جهانی دلیل اصلی نوسان ارزش معاملات به شمار می‌رود. در ۶ ماهه ابتدایی سال جاری حجم معاملات مولیبدن در بورس کالا ۰/۱ درصد از حجم کل معاملات را تشکیل داد، ولی همین معاملات یک درصد از کل ارزش معاملات را به خود اختصاص داد. این وضعیت در سال گذشته هم شرایط مشابهی را تجربه کرد؛ یعنی ثبت ۰/۱ درصد از حجم معاملات به همراه ثبت ۰/۷ درصد از ارزش معاملات را شاهد بودیم که نشان می‌دهد رشد بهای مولیبدن در بورس کالا سریع‌تر از افزایش قیمت‌ها در سایر بازارهای کالایی خودنمایی کرده است.

در خصوص دورنمای بهای فلز مولیبدن باید گفت که هم اکنون دو طرز فکر اصلی در این خصوص وجود دارد. یکی از نظرات بر پایه کاهش محسوس بهای این فلز از روزهای اوج آن

جایگاه میلگرد در بازار فولاد

اشاره

میلگرد یکی از مهم‌ترین مصنوعات فولادی به شمار می‌رود که از کاربردهای گوناگون برخوردار است. اغلب مصرف این محصول در احداث پروژه‌های عمرانی و ساختمانی به کار گرفته می‌شود تا جایی که می‌توان گفت در تمامی واحدهای ساختمانی به کار می‌رود. این محصول به دو شکل طولی و در هم پیچیده (کلاف) و همچنین به صورت میله‌ای شکل اغلب به طول ۱۲ متر مورد استفاده قرار می‌گیرد، اگرچه انواع آجدار آن موسوم به Rebar از بیشترین حجم تولید و مصرف در ایران و سایر کشورهای جهان برخوردار است. از این مصنوع فولادی بیشتر برای مسلح کردن بتن استفاده می‌شود تا ویژگی‌های فنی آن را تقویت کند.

نکته دیگر در خصوص بازار میلگرد را باید گستره وسیع تولید و مصرف آن در ایران و اقصی نقاط جهان به شمار آورد که موجب شده تا بخش بزرگی از سرمایه‌گذاران به این بخش جذب شده و در نقاط مختلف، تولید و مصرف شود. همین ویژگی ساده باعث شده تا نوسان بهای این کالا در تقابل بیشتری با عرضه و تقاضا تغییر نرخ پیدا کرده و واقعیت‌های معاملاتی، تأثیرگذاری بیشتری بر قیمت‌ها در این بازار داشته باشد. به کمک همین ویژگی می‌توان نوسان قیمت میلگرد در بازار را یکی از شاخص‌های مهم بازار فولاد به شمار آورد، اگرچه نوسان قیمت سایر مصنوعات فولادی رایج (فولاد کربن دار - غیر آلیاژی) نیز اغلب در تقارنی نسبی با نوسان بهای میلگرد تغییر می‌کند.

واقعیت‌های فوق، اهمیت نوسان قیمت میلگرد در بازار فولاد را برجسته‌تر می‌سازد؛ بنابراین، توجه به ویژگی‌های فنی تولید این کالا می‌تواند راهگشای بسیاری از داده‌های مبهم در بازار فولاد به شمار آید. فرآیند تولید نهایی میلگرد و عرضه محصول

آماده، در طی مرحله ساده‌ای به صورت تغییر شکل انجام می‌شود؛ یعنی شمش فولاد پس از گداخته شدن در کوره تغییر شکل یافته و به صورت میلگرد در ابعاد مختلف تولید می‌شود. به این فرآیند نورد گفته می‌شود و البته واحدهای نوردی یا شمش مورد نیاز خود را به صورت مستقیم خریداری کرده و یا خودشان تولید می‌کنند. همین مطلب ساده نشان می‌دهد که واحدهای تولید میلگرد با یکدیگر تفاوت‌های عمیقی داشته و البته از شرایط مختلفی نیز برخوردار هستند. ناگفته پیداست که واحدهایی که به صورت مستقیم شمش مورد نیاز خود را تولید می‌کنند با ارزش افزوده بالاتری فعال بوده و البته سرمایه‌گذاری اولیه آنها نیز بالاتر است. به صورت کلی شمش مورد نظر این واحدها یا از مواد اولیه معدنی در فرآیندهای تولیدی کوره بلند و یا احیا مستقیم تولید شده و یا در واحدهای ذوب قراضه به صورت قوس الکتریکی و یا القایی به دست می‌آید. به صورت کلی در جهان قیمت تمام شده هر کیلوگرم شمش فولاد بدوم احتساب

باز هم دورنمای این بازار را با جذابیت بیشتری همراه می‌سازد.

برای تخمین بهای میلگرد در بازارهای جهانی باید به چند نکته مهم توجه کرد؛ وضعیت بازار مسکن و ساخت‌وسازهای جدید در چین، بهای سنگ آهن و زغال سنگ، داده‌های اقتصادی در کشور چین، قیمت شمش و وضعیت بازارهای آتی این کشور، بهای شمش صادراتی ایران و کشورهای مشترک‌المنافع موسوم به CIS، قیمت میلگرد در سواحل دریای سیاه، تعرفه صادرات شمش و حقوق دولتی صادرات میلگرد در کشور چین و حتی شرایط ساخت‌وساز و تولید در کشورهای عربی مواردی است که بر بازارهای جهانی میلگرد تاثیرگذار است؛ اگرچه وضعیت تعرفه واردات در کشورمان و همچنین بهای ارز نیز داده‌های دیگری است که برای تاثیرگذار آنها بر بازار ایران باید در نظر گرفته شود. با توجه به سهولت و سرمایه‌گذاری محدود تولید میلگرد از شمش فولادی، دولت‌های بسیاری به جای واردات این کالا اقدام به حمایت از واردات شمش و احداث واحدهای نورد کرده که از یک سو بخشی از ارزش افزوده تولید در کشورهای متبوع خود صورت پذیرفته و از سوی دیگر در صورت تکانه‌های این بازار شرایط مطمئن‌تری را تجربه کنند. این در حالی است که با توجه به محدود شدن نسبی بازارهای جهانی مصنوعات فولادی به دلیل سرمایه‌گذاری کشورهای مختلف بر تولید فولاد خام و یا احداث واحدهای نوردی، مجدداً توجه به بازار شمش و محصولات میانی جذابیت بیشتری پیدا کرده و ممکن است این بازارها در اقصی نقاط جهان توسعه بیشتری پیدا کنند. این در حالی است که کشورهایی با ذخایر انرژی بیشتر، به خصوص گاز طبیعی، به سمت استفاده از فرآیندهای احیاء مستقیم حرکت کرده و با واردات گندله و سنگ آهن، در تلاش هستند تا تولید فولاد بومی را در اختیار داشته باشند که البته کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس نیز از این قاعده مستثنی نیستند. از سوی دیگر، هنوز هم کشورهای مهمی همچون ترکیه و یامصر و حتی امارات در نقش واردکننده شمش ایفای نقش کرده؛ اگرچه

بازارهای دیگری همچون کشورهای شرق آسیا همچون فیلیپین، تایلند و ویتنام نیز به عنوان بازارهای نوظهور جدید در حال نقش آفرینی جدیدی هستند. این شرایط موجب شده تا از یک سو سرمایه‌گذاری‌های برون مرزی برای احداث واحدهای نورد جذابیت بیشتری پیدا کند و از سوی دیگر بتوان به کشف بازارهای جدید خوش‌بین بود. با توجه به سخت‌گیری‌های زیست محیطی دولت چین بر تولید فولاد خام، به خصوص از طرف واحدهای قدیمی و آلاینده محیط زیست، شاید بتوان از این پس به تغییراتی عمیق در بازارهای جهانی امیدوار بود، هرچند که بازیگران جدیدی هم در بازار فولاد نقش آفرینی خواهند کرد.

سال‌های اخیر به نسبت وزن عرضه در تعیین قیمت برتری قابل توجهی پیدا کرده که آرامش نسبی بازار در ماه‌ها و حتی سال‌های اخیر را می‌توان از شواهد این اظهار نظر به شمار آورد، ولی همیشه هم این گونه نبوده است. به نظر می‌رسد به صورت کلی حجم تقاضای موثر در بازار فولاد بهیک ثبات نسبی دست پیدا کرده، اگرچه به آرامی در مسیر بهبود قرار گرفته است. این ثبات نسبی تقاضا موجب شده تا تکانه‌های عرضه باز هم تاثیرگذار پیشین خود را در برهه‌هایی از زمان بر بازار فولاد بر جای بگذارد. طی هفته‌های گذشته کاهش حجم عرضه در بازار داخلی، به خصوص برای شمش فولاد، به رشد قیمت این کالا منتهی شد و در نهایت بازار فولاد را به سمت رشد قیمتی مهمی رهنمون ساخت که به نظر یک رکورد در تاریخچه این بازار به شمار می‌آید. این در حالی بود که کاهش حجم عرضه در بازار داخلی و رشد حجم صادرات در شرایطی محقق شد که قیمت‌های جهانی نیز به صورت سرسام‌آوری با افزایش روبه‌رو شد که در کنار ورود تقاضای سفته‌بازیدر بازار داخلی، روزهایی خاص را به ثبت رساند تا جایی که بهای میلگرد حتی قیمت‌هایی بیش از ۲۵۰۰ تومان در هر کیلوگرم را تجربه کرد. این وضعیت نشان داده که هنوز هم داده‌های طرف عرضه در بازار داخلی برای بسیاری از بازارها همچون بازار میلگرد تعیین تکلیف می‌کند؛ اگرچه داده‌های این بازار نشان می‌دهد که باز هم تقابل عرضه و تقاضا در بازار میلگرد فصل الخطاب جریان قیمت‌گذاری در این بازار است. وجود تولیدکنندگان متعدد در اقصی نقاط ایران و تنوع و گوناگونی خریداران، در نهایت جریان غالب در این بازار را با تقابل واقعی عرضه و تقاضا شفاف می‌سازد تا جایی که در دو هفته اول آبان‌به رغم افزایش قیمت دلار در بازار آزاد، باز هم شاهد ثبات نسبی قیمت‌ها بودیم؛ اگرچه فراز و فرودهای بسیاری را در برخی از فهرست‌های فروش در کشورمان ملاحظه می‌کنیم.

در بازارهای جهانی شاهد کاهش آرام قیمت‌ها هستیم و با فرض تداوم رشد قیمتی در روزها و هفته‌های اخیر، فاصله چندانی تا آرامش قیمت‌ها باقی نماند است؛ یعنی می‌توان ذات این بازار را با ثباتی نسبی و البته شکننده ترسیم کرد. این در حالی است که کاهش قیمت سنگ آهن در کنار رشد محدود بهای زغال سنگ موجب شده تا ذهنیت بازار بر کاهش قیمت‌ها قرار گیرد، اگرچه کاهش واقعی حجم تولید در چین به دلیل محدودیت‌های زیست محیطی خود محرک مهمی برای حمایت از بازارهای این کشور به شمار می‌رود. از سوی دیگر، روزهای سرد سال در کشورهای شرق آسیا و حتی نیم‌کره جنوبی زمین دوره مهمی از رشد تقاضا محسوب می‌شود که می‌تواند از بازارهای جهانی حمایت کند. در بازارهای آتی نیز شرایط مشابهی حکم فرماست؛ یعنی شاهد آرامش نسبی معاملات و قیمت‌های آتی هستیم، ولی به آرامی افزایش حجم معاملات در حال تبدیل شدن به سیگنال مهمی از رشد قیمت‌هاست که

سرمایه‌گذاری اولیه، در کوره‌های القایی از همه بیشتر است و سپس کوره‌های قوس الکتریکی، واحدهای احیا مستقیم (به همراه قوس) و سپس کوره بلند در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند که نشان می‌دهد تولید شمش از سنگ آهن دانه‌بندی شده و زغال سنگ (کک) کمترین هزینه تولید را در جهان به خود اختصاص داده و موجب شده تا ذات تولید فولادهای ساختمانی در جهان اغلب در این مکانیسم صورت گیرد.

در نگاه اهالی بازار میلگرد (و حتی تیر آهن)، ذوب آهن اصفهان از بهترین کیفیت و خوش‌نامی برخوردار بوده و البته بالاترین قیمت را به خود اختصاص داده است و واحدهای فولادی دیگر در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. این شرایط باعث شده تا محصولات ذوب آهن اصفهان در بورس کالای ایران و بازار آزاد از جایگاه مهمی برخوردار باشد و نرخ‌های کشف شده در بازار داخلی و بورس کالا به عنوان یک ملاک مهم در قیمت سایر میلگردهای ساختمانی به شمار بیاید. این در حالی است که تولیدات ذوب آهن اصفهان نمی‌تواند بخش اعظم بازار داخلی را تامین کند و بنابراین نمی‌توان به صراحت از میلگرد ذوب آهن به عنوان لیدر قیمتی بازار میلگرد نام برد، اما بهای این محصول، به خصوص در بورس کالای ایران، به عنوان یک معرف قیمتی و شاید چراغ راهنمای بازار فولاد به شمار آید.

ذات تعیین قیمت در بازار میلگرد بسیار پیچیده است و در بازه‌های زمانی مختلف، شاهد تغییرات بسیاری در رویکردهای قیمتی در این بازار بوده‌ایم. قیمت‌های جهانی میلگرد و به خصوص نرخ‌های کشف شده در سواحل خلیج فارس، بهای شمش در بازارهای جهانی و بازار داخلی، تعرفه واردات، قیمت دلار در بازار آزاد و به خصوص تقابل عرضه و تقاضاست که در نهایت بهای شمش را تعیین می‌کند؛ اگرچه نرخ‌های بورس کالای ایران نیز تاثیر خاص خود را بر قیمت‌های بازار آزاد بر جای خواهد گذاشت. با توجه به موارد فوق می‌توان دسته‌بندی مشخصی از شیوه‌های کشف قیمت در بازار داخلی را در نظر گرفت که البته با فرض داده‌های محرز در اقتصاد، در دو گروه اصلی داده‌های موثر بر عرضه و داده‌های موثر بر تقاضا جای‌گیری قابل قبولی دارند. طی سال‌های گذشته که اغلب حجم تقاضا بیش از عرضه بود، وضعیت قیمت‌ها و حجم عرضه پیشنهادی از سوی عرضه‌کنندگان اصلی وزن بیشتری در تعیین قیمت‌ها ایفا می‌کرد که البته از سوی نهادهای نظارتی نیز مورد توجه و بررسی قرار می‌گرفت. این در حالی بود که در سال‌های گذشته، ایران یکی از بزرگ‌ترین واردکنندگان فولاد در منطقه به شمار می‌رفت، ولی هم اکنون شرایط متفاوتی در این بازار به چشم می‌خورد. برآوردهای میدانی نشان می‌دهد که هم اکنون حجم عرضه فولاد در بازار داخلی بیش از تقاضای آن است که یکی از داده‌های مشخص این ادعا را می‌توان در حجم صادرات فولاد خام جستجو کنیم. این موضوع نشان می‌دهد که وزن تقاضا در

نمی‌توان به صراحت از میلگرد ذوب آهن به عنوان لیدر قیمتی بازار میلگرد نام برد، اما بهای این محصول، به خصوص در بورس کالای ایران، به عنوان یک معرف قیمتی مطرح است و شاید چراغ راهنمای بازار فولاد به شمار آید

یک فعال معدنی:

تالار صادراتی بورس کالا به کمک صنعت سرب وروی بیاید

محبوبه مغانی

مقدمه

صنعت سرب و روی به عنوان یکی از صنایع مهم کشور هنوز نتوانسته است در بورس کالای ایران، از نقشی مانند سایر فلزات و کالاهای پر خوردار شود. شاید بخشی از کم توجهی به این صنعت ناشی از پایین بودن مصرف سرب و روی نسبت به صنایع دیگر باشد. مدیر گروه صنعتی زرین معدن آسیا بخشی از موانع موجود در ورود این محصولات به بورس کالای ایران را به مشکلات تولیدکنندگان سرب و روی و مواجه آنها در تامین مواد اولیه نسبت می دهد. «ابراهیم جمیلی» از معدن انگوران در گذشته و معدن مهدی آباد در شرایط کنونی به عنوان تنها معادنی نام می برد که تامین مواد اولیه صنعت سرب و روی را بر عهده دارد؛ بنابراین، مشکلات موجود در تامین مواد اولیه صنعت موجب شده است تا معادن ترکیه به واسطه سرمایه های ایرانی فعال شود. «جملیلی» در ادامه طی گفتگویی با دوماهانامه «پیام اقتصادی بورس کالا» به بررسی مزیت های معاملات دو کالای سرب و روی در دو تالار داخلی و صادراتی بورس کالای ایران پرداخته است که مشروح آن در ادامه آمده است.

باید پا را فراتر از استراتژی صرفا بزرگ شدن شرکت ها در سطح ملی بگذارد تا این شرکت ها در سطح بین المللی قرار گیرند. وزارت صنعت و معدن تجارت، وزارت امور خارجه و سفرای ما می توانند با همکاری تولیدکنندگان و صادرکنندگان مسیر رسیدن به بازارهای جدید صادراتی برای صنعت سرب و روی را هموار کنند. در برخی موارد شاهد این هستیم که تصمیمات در این صنعت مشابه تصمیمات در هیچ کشور دیگری نیست؛ به عنوان مثال، سال ۱۳۹۱ با سرمایه گذاری در معدن مهدی آباد، واحد بزرگی آنجا احداث کرده ایم. وزارت صنعت، معدن و تجارت در دولت های قبلی به جای تشویق به افزایش تولید، به واحدهای تولیدکننده

با توجه به این میزان تولید، آیا صادرات سرب و روی توانسته است که نیاز فعالان این بخش را تامین کند؟ در صادرات تقریباً خوب عمل شده است. به گونه ای که بیش از دو سوم تولیدات در این صنعت صادر می شود. در گذشته فقط شرکت های بزرگ محصولات خود را صادر می کردند، ولی الان مجموعه های کوچک هم وارد حوزه صادرات شده اند. عمده محصولات تولیدی روی نیز به بیش از ۱۴ کشور صادر می شود. محصولات تولیدی از نظر کیفیت و با قیمت های جهانی قابل رقابت هستند و به هیچ عنوان تابع قیمت های داخلی نیستند. همچنین، در صنعت سرب و روی، دولت

در حال حاضر میزان ظرفیت تولید سرب و روی در کشور چقدر است و از این ظرفیت چه حجمی استخراج و تولید می شود؟ بیش از ۴۲۰ هزار تن ظرفیت تولید سرب سالانه در کشور وجود دارد که از این میزان شاید تنها یک سوم آن تولید می شود. همچنین، در بخش روی نیز بیش از ۴۸۰ هزار تن ظرفیت نصب شده شمش روی وجود دارد که بیش از ۳۵ درصد آن تولید نمی شود. علاوه بر این، در بخش فرآوری نیز میزان ماشین آلات نصب شده دقیقاً پنج تا شش برابر ماده معدنی تولیدی است. با توجه به ظرفیت های موجود می توان عنوان کرد که مقدار زیادی از ظرفیت هایمان خالی است.

در واقع یک تولیدکننده در حالی از مقدار زیادی سهمیه خاک استفاده می کند که در دفاتر خود زیان نشان می دهد.

❖ **پس به نظر شما ورود واحدهای تولیدکننده سرب و روی به بورس کالا، به مساله سهمیه خاک نظم می دهد؟**

بله؛ ما باید قبول کنیم که کشور ما باید به سمت و سوی عدالت مالیاتی گام بردارد. واحدهای تولیدی باید در ازای خدماتی که دریافت می کنند، مالیات پرداخت کنند.

❖ **به نظر شما بورس کالا برای ترغیب واحدهای تولیدکننده سرب و روی به عرضه محصولاتشان در این بورس، چه مزیت هایی را باید برای آنها در نظر گیرد؟**

من فکر می کنم اولین کاری که بورس کالا باید انجام دهد برگزاری جلسات هم اندیشی میان مصرف کنندگان و تولیدکنندگان باشد؛ چرا که ما به عنوان واحدهای تولیدکننده سرب و روی یاد گرفته ایم که به صورت سنتی معاملات خود را انجام دهیم. این در حالی است که انجام معاملات سرب و روی در بورس کالا، روند فعالیتی ما را شفاف و منافع تولیدکننده و مصرف کننده را نیز حفظ می کند. حتی در ادامه فعالیت می توانیم به تدریج صادرات خود را از طریق رینگ صادراتی بورس کالا انجام دهیم و از رقابت های منفی تولیدکنندگان بکاهیم. گاهی تولیدکنندگان به دلیل نیاز به پول، رقابت های منفی را در پیش می گیرند. حتی شاهد این هستیم که در بازار داخلی، تولیدکننده به دلیل برخورداری از تعهد خارجی، کالای خود را صادر کرده است و از تامین نیاز داخلی سر باز می زند.

❖ **و در پایان؟**

با توجه به پایین بودن سهم صنعت سرب و روی نسبت به دیگر صنایع در عرصه تولید کشور، باید با ورود این محصول به بورس کالا جذابیت تولید را در محصولات این صنعت افزایش دهیم و نباید به میزان سقف تولید کنونی قانع بود. در واقع باید تلاش کنیم که سهم خود را در بازارهای جهانی به دست آوریم. اگر با سقف یک میلیون تنی ظرفیت

ترکیه، امارات، پاکستان، کره جنوبی، هند، تایوان، چین و مالزی می شود. قبل از اینکه با عربستان و کشورهای حاشیه خلیج فارس با مشکل روبه رو شویم به کشورهای همسایه حوزه خلیج فارس نیز صادرات داشتیم. در هر صورت به لحاظ کیفیت، ما از کیفیت جهانی برخوردار هستیم و از نظر قیمت نیز، همان قیمت رقابتی جهانی را داریم؛ بنابراین، در خصوص صادرات چیزی کم نداریم. شرکت های فعال در این صنعت از توان صادراتی برخوردارند، ولی گاهی اوقات تصمیماتی که گرفته می شود مقداری مشکل آفرین است. پس باید مشوق ها را بیشتر کنیم.

❖ **در صورت ورود سرب و روی در بورس کالا، ایران، فرمول قیمت گذاری آن چگونه خواهد بود؟ و معامله این کالاها در بورس کالا چه جذابیتی می تواند برای تولیدکننده داشته باشد؟**

ورود سرب و روی به بورس کالا، ایران می تواند باعث شفافیت قیمت ها شود. شرکت های فعال در این صنعت که وارد بورس کالا می شوند شرکت های بزرگی هستند که در حال حاضر نیز قیمت محصولات آنها بر مبنای قیمت های جهانی تعیین می شود، این قیمت های جهانی را نه مصرف کننده تعیین می کند و نه تولیدکننده؛ بلکه براساس فرمولی از میزان عرضه و تقاضا در جهان تعیین می شود؛ بنابراین، ورود این محصولات در بورس کالا می تواند باعث رقابت خریداران و فروشندگان شود. ضمن اینکه شفافیت در معاملات نیز میسر می شود. در واقع با ثبت این معاملات در دفاتر ثبتی، مالیات آن نیز پرداخت می شود و حمل آنها نیز مشخص است. در واقع یکی از مشکلاتی که در حال حاضر با آن روبه رو هستیم، ثبت نکردن فاکتور خرید از سوی برخی از شرکت ها است که این مساله سبب می شود عده ای از مشتریان خود را از دست بدهیم.

❖ **منظورتان از اینکه فاکتور نمی گیرند، چیست؟**

یکسری کالاها بدون فاکتور خریداری می شوند و معامله انجام شده در جایی به ثبت نمی رسد. در این میان ما به عنوان یک شرکت بورسی نمی توانیم این معاملات را انجام دهیم. اگر تولیدکننده ای مالیات بر ارزش افزوده را پرداخت نکند، این مجموعه بورسی قادر به رقابت با آن نیست. بر این اساس، ورود محصولات سرب و روی به بورس کالا باعث می شود که شفافیت به معاملات این صنعت بازگردد و همه ملزم به شفافیت شوند. این شفافیت در معاملات سرب و روی هم به نفع دولت است و هم به نفع تولیدکننده و مصرف کننده مشخص حق و حقوق تولیدکننده و مصرف کننده مشخص می شود. دولت نیز مالیات و عوارض قانونی اش را می گیرد؛ همچنین دیگر مزیتی که می تواند ورود سرب و روی در بورس کالا داشته باشد این است که مشخص می شود کدام تولیدکننده در حال تولید است؛ چرا که بخشی از تولیدکنندگان تولید نمی کنند و فقط از سهمیه خاک بهره می برند.

روی عنوان می کرد که ظرفیت تولید خود را کاهش دهد. جای تعجب دارد که این وزارتخانه به جای حمایت از واحدی که می تواند در عرصه جهانی نقش آفرینی کند، سرمایه گذار داخلی را به جرم اینکه چرا واحد بزرگ احداث کرده و با واحدهای فعال خارجی در این صنعت قابل رقابت است، تنبیه و حتی توصیه می کند که ظرفیت تولید خود را کاهش دهد.

❖ **دلیل این تصمیمات را چه می دانید؟**

دلیل این مساله بهانه ورود سرمایه گذار خارجی به این صنعت بود که این میزان تولید مانع از ورود سرمایه گذار خارجی به این عرصه می شود. قطعاً این مساله با سیاست های اقتصاد مقاومتی و آنچه که در کشورهای دیگر عمل می شود، مغایرت دارد. در حالی سرمایه گذاران خارجی از سوی دولت مورد حمایت قرار می گیرند که سرمایه گذاران داخلی باید از هزار پیچ و خم بوروکراسی بگذرند؛ بنابراین، باید نحوه نگرشمان را به این صنعت تغییر دهیم. تقریباً عمده تکنولوژی لازم را از خارج به داخل منتقل کرده ایم؛ بر این اساس شاید در حال حاضر چندان به تکنولوژی پیچیده خارجی نیازی نداشته باشیم. به نظر من این یکی از موفقیت های صنعت است. بر این اساس فکر می کنم باید بورس کالای ایران با تالار صادراتی اش به کمک این صنعت بیاید و نباید در این شرایط سرمایه گذار داخلی را فدای خارجیان کنیم.

❖ **در حال حاضر مهم ترین مشتریان سرب و روی ایران، چه کشورهایی هستند؟**

بخش اعظم محصول تولیدی ما راهی کشورهای

تقریباً عمده تکنولوژی لازم را از خارج به داخل منتقل کرده ایم؛ بر این اساس فکر می کنم باید بورس کالای ایران با تالار صادراتی اش به کمک این صنعت بیاید و نباید در این شرایط سرمایه گذار داخلی را فدای خارجیان کنیم.

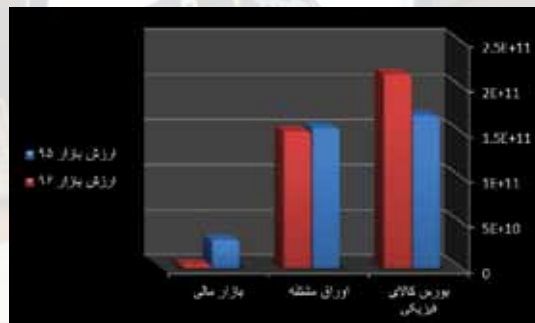
نشانه‌های بازگشت رونق اقتصادی در نگاه به آمار ۶ ماهه معاملات بورس کالای ایران

رشد ۲۷ درصدی ارزش معاملات روی ریل محصولات فلزی و پتروشیمی

امید امانی

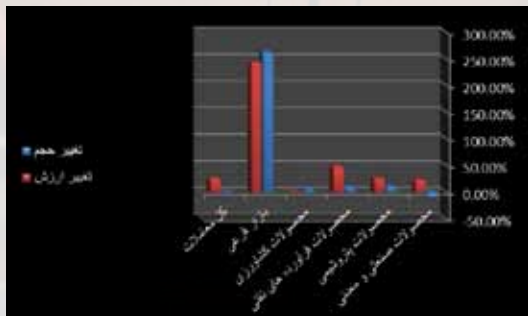
بررسی آمار معاملات بورس کالای ایران در ۶ ماه نخست امسال بیانگر آن است که نشانه‌های بازگشت رونق اقتصادی در برخی صنایع به وضوح نمایان شده است؛ به طوری که روند صعودی معاملات کالاها در عمده تالارهای معاملاتی بازار فیزیکی مشاهده می‌شود. بورس کالا در سال ۹۵ با ثبت ارزش معاملات ۸۱۷ هزار میلیارد ریالی و رشد ۷۳ درصدی به نسبت سال ۹۴، رکورد ارزش معاملات از ابتدای تأسیس خود را شکست که در ادامه این روند نکته قابل توجه، رشد ۲۵ درصدی ارزش معاملات بازار فیزیکی طی نیمه نخست سال جاری به نسبت مدت مشابه سال ۹۵ است. براساس آمار منتشره از پنج گروه معاملاتی بازار فیزیکی شامل محصولات صنعتی و معدنی، پتروشیمی، فرآورده‌های نفتی، کشاورزی و بازار فرعی، حجم و ارزش معاملات این بخش بورس کالا در ۶ ماهه نخست سال ۹۶ نسبت به ۶ ماه ابتدایی سال ۹۵ رشد داشته است. البته تنها گروه مستثنی از این افزایش، طلا است که از نظر حجم و ارزش در بورس کالا کاهش را تجربه کرده، اما با توجه به اینکه این محصول نسبت محسوسی از کل بازار فیزیکی بورس کالای ایران را تشکیل نمی‌دهد، از این رو، تغییرات منفی آن، رشد این بازار را محدود نکرده است. در این میان صعودی‌ترین روند حجم و ارزش معاملات در بخش بازارهای فیزیکی متعلق به گروه کالاهای فرعی است. نگاهی به بازار مشتقه بورس کالای ایران در دو گروه قراردادهای آتی و اختیار معامله نیز نشان می‌دهد که با توجه به آرامش نسبی بازار طلای جهانی و داخلی به نسبت سال گذشته، در مجموع این دو بازار با کاهش ۱۸ درصدی در حجم و ۲ درصدی در ارزش روبه‌رو شده‌اند. در مجموع عملکرد ۶ ماهه کل بازارهای بورس کالای ایران با وجود کاهش ۱۷ درصدی در حجم معاملات با رشد چهار درصدی ارزش معاملات روبه‌رو بوده است که با توجه به نسبت حداکثری حجم بازار کالاهای فیزیکی از کل بورس کالای ایران، ریشه این افزایش ارزش در بازار کالاهای فیزیکی بیش از سایر بازارها مشهود بوده است.

نمودار شماره یک - ارزش بازارهای بورس کالای ایران در ۶ ماه نخست سال‌های ۹۵ و ۹۶

کاهش ارزش در معاملات سلف و نسیه مواجه بوده و در نهایت کاهش ارزش داشته، این در حالی است که حجم مبادلات در این گروه ۶ درصد بیشتر از سال گذشته بوده است. بیشترین رونق در بازارهای بورس کالای ایران مربوط به بازار فرعی است که با افزایش ارزش و حجم مبادلات در تمام انواع معاملات به وقوع پیوسته است؛ این بازار در مجموع با وضعیت سبز در هر سه نوع معاملات سلف، نقدی و نسیه، رشد ۲۶۴ درصدی حجم و ۲۴۴ درصدی ارزش را ثبت کرده است. در مجموع براساس آمار بورس کالای ایران، طی ۶ ماهه ابتدایی سال ۱۳۹۶، بازار فیزیکی در پنج زیر گروه اصلی، از نظر حجم معاملات ۱۳۷ درصد و از نظر ارزش معاملات ۲۷ درصد نسبت به ۶ ماهه ابتدایی سال ۱۳۹۵ ارتقا یافته است. بیشترین افزایش با توجه به آمار، مربوط به معاملات نقدی با ۴۹۶ درصد و سپس معاملات سلف با ۲۰۱ درصد است؛ اما معاملات نسیه ۸۵ درصد نزول داشته که برآیند کاهش در زیر گروه‌های مختلف از جمله محصولات صنعتی و معدنی و محصولات کشاورزی است. نمودار شماره ۲، درصد تغییرات ۶ ماهه اول سال ۹۶ را نسبت به ۶ ماهه اول سال ۹۵ نشان می‌دهد.

نمودار شماره ۲ - درصد تغییر حجم و ارزش معاملات بورس کالای ایران به تفکیک بازارها در ۶ ماه نخست سال‌های ۹۵ و ۹۶

با توجه به آمار، در این خصوص بازار فیزیکی با بیشترین درصد از نظر اثرگذاری بر جریان غالب شرکت بورس کالای ایران نیازمند تفسیر بیشتری است. محصولات صنعتی و معدنی که بیشترین ارزش را در این بازار دارا هستند، اگرچه در برخی از انواع معاملات سلف، نقدی و نسیه کاهش حجم مبادلات داشته اما ارزش بازار به گونه‌ای تغییر کرده که این بازار در مقایسه با ۶ ماهه اول سال گذشته ۲۳۸ درصد رشد داشته است. رشد ۱۱/۸ درصدی حجم و ۲۷ درصدی ارزش معاملات محصولات پتروشیمی در ۶ ماهه اول سال ۹۶ منعکس کننده رونق معاملات این محصولات در دو نوع معاملات سلف و نقدی است که البته در بازار نقدی باقبال بیشتری مواجه بوده است.

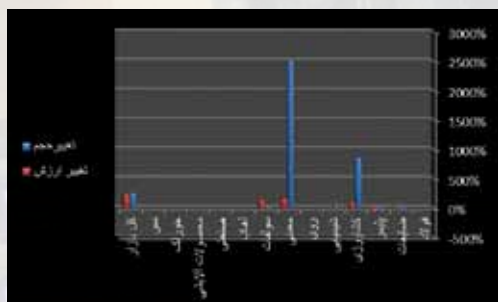
محصولات فرآورده‌های نفتی سومین گروه از نظر گستردگی و ارزش در بازار فیزیکی بورس کالا است که در معاملات سلف با کاهش ارزش و در معاملات نقدی و نسیه نسبت به ۶ ماهه مشابه در سال گذشته رشد داشته و در مجموع ۴۹ درصد در ۶ ماهه اول امسال افزایش یافته است. محصولات کشاورزی تنها گروهی است که با وجود افزایش ارزش در معاملات نقدی با

بازار فرعی با ۱۳ زیر گروه ترکیبی بیش از سایر بازارهای فرعی بازدهی و افزایش ارزش داشته است.

این افزایش ارزش بیشتر در زیر گروه معدنی، سولفات و کشاورزی رخ داده است؛ در مجموع این بازار با ۲۶۴ درصد رشد حجمی و ۲۴۴ درصد رشد ارزشی، بیشترین تغییرات را در میان بازارها طی نیمه نخست امسال دارا بوده است.

نمودار شماره ۵- تغییرات حجم و ارزش معاملات تالار فرعی بورس کالا طی سال‌های ۹۵ و ۹۶ به تفکیک محصولات

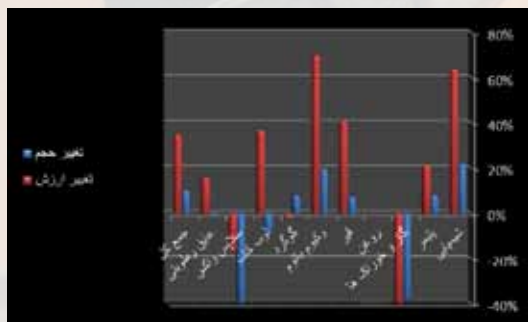

معاملات تالار فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی در دو زیر گروه پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی صورت گرفته است.

گروه محصولات پتروشیمی، ۲۷ درصد رشد ارزش و همچنین ۱۲ درصد افزایش حجم مبادلات را رقم زده است که از این مقدار، زیر گروه کالاهای شیمیایی ۶۴ درصد افزایش ارزش داشته و پلیمرها ۲۱ درصد؛ این در حالی است که گازها و خوراکی‌ها ۴۰ درصد نزول ارزش و ۳۸ درصد کاهش حجم نسبت به ۶ ماهه ابتدایی سال ۹۵ داشته‌اند. همچنین، در کنار کالاهای پتروشیمی، فرآورده‌های نفتی با ۴۹ درصد افزایش ارزش و ۱۰/۳ درصد افزایش حجم معامله مواجه شده‌اند.

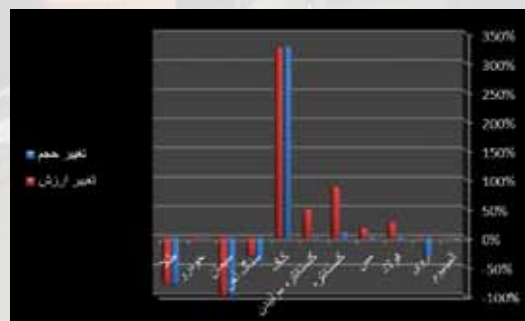
این ارقام برآورد تغییرات هفت کالای معاملاتی از جمله روغن، قیر، و کیوم باتوم، گوگرد، لوب‌کات، سلاپس واکس و عایق رطوبتی است. گفتنی است، در مجموع تالار فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی، ۳۵ درصد رشد ارزش و ۱۰/۵ درصد افزایش حجم معاملات داشته که رونق در این بازار را نشان می‌دهد.

نمودار شماره ۶- تغییرات حجم و ارزش معاملات تالار فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی در ۶ ماهه نخست سال‌های ۹۵ و ۹۶ به تفکیک محصولات

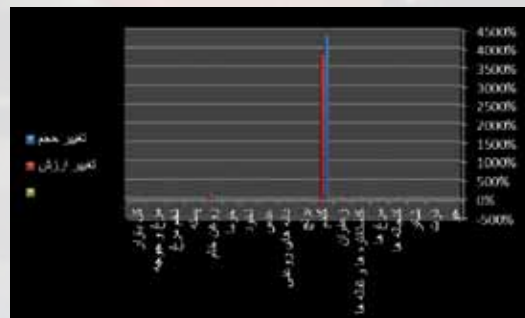
آلومینیوم، روی، فولاد، مس، کنستانتره، کنستانتره مولیبدن، کک، سنگ آهن، سیمان و خودرو از محصولات صنعتی و معدنی عرضه شده در یک سال گذشته بورس کالا هستند. اگر چه تغییرات آلومینیوم به عنوان کالایی که بیشترین سهم را در محصولات صنعتی و معدنی به خود اختصاص داده، طبیعتاً تأثیر بیشتری بر وضعیت این تالار در بورس کالا دارد، اما کک با ۳۳۸ درصد تغییر مثبت از نظر حجم و ۳۲۶ درصد افزایش ارزش، از سایر کالاهای عرضه شده در تالار محصولات صنعتی و معدنی گوی سبقت را از نظر دامنه افزایش ربوده است. پس از کک، کنستانتره با ۸۸ درصد رشد ارزش در جایگاه دوم تغییرات مثبت و رونق‌آفرین این بازار قرار دارد. این در حالی است که ارزش سایر محصولات در بازار به غیر از سنگ آهن که ۳۳ درصد نزول داشته و سیمان که ۶ ماهه ابتدایی سال ۹۶ در بازار عرضه نشده است، صعودی بوده و در مجموع ارزش کل کالاهای گروه محصولات صنعتی و معدنی ۲۴/۹ درصد رشد داشته‌اند. طلا نیز به عنوان یکی از کالاهای مورد معامله در بورس کالا ایران با کاهش ۸۱ درصدی ارزش مواجه شده است. نمودار شماره سه، تغییرات کالاهای مختلف عرضه شده در این تالار محصولات صنعتی و معدنی از نظر حجم و ارزش معاملاتی را به نمایش می‌گذارد.

نمودار شماره ۳- تغییرات حجم و ارزش معاملات تالار صنعتی و معدنی در ۶ ماهه نخست سال‌های ۹۵ و ۹۶ به تفکیک محصولات

محصولات کشاورزی نیز در ۱۸ زیر گروه مختلف مبادله می‌شود. این تالار معاملاتی در پایان ۶ ماهه اول سال ۹۶ علی‌رغم رشد از نظر حجم، رشد ارزشی نداشته است. روغن خام و گندم از کالاهایی بوده‌اند که ارزش آنها رشد را تجربه کرده است. کالاهایی مثل مرغ، جوجه، تخم مرغ و عدس که برای اولین بار عرضه شده‌اند، با وجود روند قابل قبول عرضه و معامله برخی از آنها، تأثیر چشمگیری در حجم و ارزش معاملات کل نداشته‌اند؛ در مجموع تالار محصولات کشاورزی ۶ درصد رشد حجمی داشته و تغییری در ارزش ثبت نکرده است.

نمودار شماره ۴- تغییرات حجم و ارزش معاملات تالار محصولات کشاورزی طی سال‌های ۹۵ و ۹۶ به تفکیک محصولات

وضعیت معاملات پلیمرها و ترکیبات
شیمیایی در بورس کالای ایران چگونه است؟

فراز و فرود بازار پتروشیمی

مقدمه

بازار محصولات پتروشیمی در بورس کالای ایران اغلب در دو گروه مهم کالایی پلیمرها و ترکیبات شیمیایی مورد بحث و بررسی قرار گرفته و گروه‌هایی همچون خوراک‌ها، گازها و باروغن‌ها در درجه‌های بعدی اهمیت جای می‌گیرند. اگر چه برخی از آنها در گروه کلی فرآورده‌های نفتی و پالایشی قرار دارند. این دو گروه کالایی اصلی یعنی ترکیبات شیمیایی و پلیمرها محصولات دیگری را در خود جای می‌دهند که شاید از لحاظ فنی جای گیری آنها با اما و اگرهایی روبه‌رو باشد، ولی در نهایت دسته‌بندی‌های تجاری و داده‌های معاملاتی موجب خواهد شد تا این طبقه‌بندی‌ها را به رسمیت بشناسیم. این دو گروه کالایی یعنی پلیمرها و ترکیبات شیمیایی اگر چه مهم‌ترین بخش‌های معاملاتی به شمار می‌آید، ولی باید گفت که از لحاظ فنی تفاوت‌های مهمی با یکدیگر دارند که شناخت آنها می‌تواند راهگشای تحلیل‌های پیش رو باشد.

تفاوت اصلی در بازار و صنعت پلیمرها و محصولات شیمیایی در این نکته نهفته است که محصولات شیمیایی اغلب برای تولید مواد اولیه دیگری به کار می‌رود تا برای تولید محصول نهایی آماده شود، ولی پلیمرها را می‌توان به صورت مستقیم برای تولید به کار برد و تولید مصنوعات مختلف از پلیمرها تنها به ذوب و اضافه کردن برخی افزودنی‌های فنی نیاز دارد. این ویژگی موجب شده تا بازار، محصولات شیمیایی را به عنوان محصولات میانی مورد اشاره قرار دهد و البته این رویکرد تجاری از ویژگی‌های صنعتی مهمی نیز برخوردار است.

فروش در بازار آزاد و کسب سود یکی از ویژگی‌های این بازار به شمار می‌آید، اگر چه برای تمامی گردها در همه دوره‌های زمانی این وضعیت وجود ندارد؛ به عنوان مثال، گردهای لوله و پلی‌اتیلن‌های سنگین اکستروژن و حتی پلی‌استایرن‌های انبساطی و پلی‌اتیلن‌های سنگین دورانی اغلب به عنوان گردهای جذاب به شمار می‌روند، ولی همین شرایط همیشه محقق نشده و تغییر ویژگی‌های فنی بازار و عقب‌نشینی تقاضای موثر و البته فراز و فرود نسبت تقاضا بر عرضه‌ها با محوریت تغییر حجم عرضه و تقاضا خواهد بود؛ به عبارت ساده‌تر، گاهی حجم عرضه افزایش یافته که جذابیت خرید کاسته می‌شود و البته گاهی حجم تقاضای موثر کاهش می‌یابد که موجب می‌شود خرید جذابیت پیشین را نداشته باشد. این وضعیت اگر چه با رفت و برگشت عرضه و تقاضا روبه‌رو است، ولی بازار این شرایط را برای خود پسندیده است. این وضعیت نشان‌دهنده آن است که احتمالاً جذابیت گردهایی همچون پلی‌پروپیلن‌ها به این زودی تغییر نکرده و باز هم بازار باید قیمت‌های بالاتری را برای این گروه کالایی بپردازد.

در خصوص جذابیت طولانی مدت پلی‌پروپیلن‌ها باید گفت که در اقصی نقاط جهان این شرایط وجود دارد؛ یعنی به صورت کلی در بازارهای جهانی عرضه

کاربرد محصولات شیمیایی متنوع بوده و در تولید محصولات مختلفی همچون پلیمرها، مصالح ساختمانی، کاشی و سرامیک‌ها، چسب و رزین، کود و سم و بسیاری از کالاهای دیگر به کار می‌رود. این در حالی است که پلیمرها در بین اهالی بازار از اهمیت و جذابیت بیشتری برخوردار است و صنایع پایین دستی مشتری‌های اصلی این گروه کالایی هستند. پلی‌پروپیلن، PVC، پلی‌اتیلن‌ها (انواع سبک خطی، سبک فیلم، سنگین فیلم، اکستروژن و تزریقی و ترفتالات بطری و نساجی و سنگین دورانی) و پلی‌استایرن‌ها را می‌توان چهار گروه اصلی پلیمرها در بورس کالای ایران به شمار آورد. اگر چه تقسیم‌بندی‌های فوق بر مبنای ویژگی‌های فنی است، ولی بازار چارچوب‌های خود را برای قضاوت لحاظ می‌کند. به صورت کلی بازار پلیمرها در ادبیات بازار و البته فعالیت‌های واسطه‌گری به دو گروه جذاب و رایج تقسیم می‌شود که بررسی آنها می‌تواند چهره واضح‌تری از این بازار را ترسیم کند؛ به عنوان مثال، در ماه‌های اخیر و تاکنون اغلب گردهای پلی‌پروپیلن در زمره گردهای جذاب به شمار می‌آید، یعنی اغلب، تقاضای آنها از عرضه بیشتر بوده و همین ویژگی موجب می‌شود تا رشد قیمت‌هایی فراگیر و التهاب برای خرید به ثبت برسد. تلاش برای خرید به هر قیمتی به امید

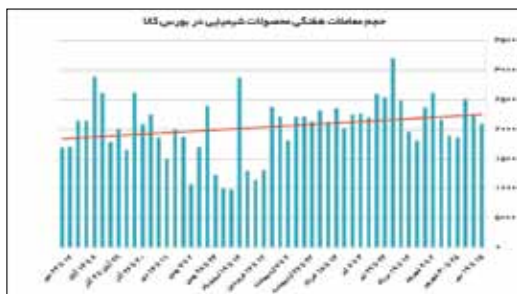
و یا سود کاستیک بخش مهمی از حجم معاملات را به خود اختصاص می‌دهند که موجب رشد حجم معاملات شده است؛ اگر چه به صورت کلی روند افزایشی حجم معاملات در بازار محصولات شیمیایی بهتر از بازار پلیمرهاست، ولی حجم معامله در بازار پلیمرها بیش از دو برابر بازار محصولات شیمیایی به شمار می‌آید. گستردگی ترکیبات با فرض تنوع و پراکندگی در کاربرد آنها، شرایط تولید و مصرف متفاوت در اقصی نقاط ایران، مصرف اغلب ترکیبات شیمیایی در واحدهای بزرگ صنعتی و یا سایر شرکت‌های پتروشیمی، جایگاه مهم این گروه‌های کالایی در فرآیند تولید سایر کالاها و نقش آنها در کیفیت تولیدات، مایع بودن بسیاری از آنها و ناتوانی در نگهداری طولانی مدت و انبارداری، پایین بودن جذابیت واسطه‌گری و سفته‌بازی و البته نیاز به منابع مالی گسترده و متنوع را می‌توان از ویژگی‌های مهم این بازار به شمار آورد. با توجه به اهمیت این گروه کالایی در فرآیند تولید سایر محصولات، بعضاً استفاده نکردن از این کالا یا تامین نشدن آن می‌تواند به توقف تولید منجر شود؛ یعنی واحدهای مصرف کننده در نهایت مجبور هستند تا برای جلوگیری از توقف خطوط تولید خود از این گروه‌های کالایی به هر قیمتی استفاده کنند. این ویژگی موجب می‌شود که در برخی از اوقات حتی رشد قیمت‌هایی بیش از ۳۰ و یا حتی بیش از ۴۰ درصد نیز به ثبت برسد.

رکود یعنی ۵۰ هزار تن در هفته هنوز هم حفظ شده است که نشان دهنده بهبود بازار به نسبت سال‌های قبل خواهد بود. این در حالی است که افزایش حجم معاملات در هفته سوم مهر و ثبت رکورد معاملاتی بیش از ۵۹ هزار تن در هفته خود باعث شد تا جریان غالب در این بازار باز هم به سمت بهبودی شکننده متمایل شود، ولی در هر حال سیگنال مهمی برای حمایت از این بازار بود. در این بازه زمانی نزدیک به ۹۰ درصد از عرضه‌ها مورد معامله قرار گرفت که بالاترین درصد معامله تقریباً در یک سال اخیر بود. نگاهی به وضعیت معاملات پلیمرها در کنار تجربه سال‌های قبل نشان می‌دهد که از هم اکنون می‌توان به رشد مجدد حجم معاملات امیدوار بود؛ زیرا از یک سو آبان زمان رشد جذابیت خرید در بورس کالای ایران محسوب می‌شود و انتظار افزایش حجم معاملات وجود دارد و از سوی دیگر درصد معامله عرضه‌های موجود برای خریداران، به رونق معاملات کمک کند. با توجه به این شرایط احتمال تقویت بازار در روزهای پیش رو وجود دارد، اگر چه حجم عرضه‌ها باز هم یکی از مهم‌ترین سیگنال‌های مؤثر بر این بازار خواهد بود.

معاملات در بازار محصولات شیمیایی

تفاوت ویژگی‌های فنی در بازار پلیمرها و ترکیبات شیمیایی موجب شده تا واقعیت‌های این دو بازار با یکدیگر تفاوت‌های مهمی داشته باشد، ولی در نهایت بازار محصولات شیمیایی می‌تواند چراغ راهنمای مهمی برای بازار پلیمرها محسوب شود. این وضعیت یعنی تفاوت‌های فنی موجب شده تا حجم معاملات در روزهای پایانی هر سال و روزهای ابتدایی سال نو شمسی کاهش یابد که موجب می‌شود این حجم تقاضای سرکوب شده، در دوره‌های زمانی مشابهی خودنمایی کند. در این بازار، روزهای گرم سال و مخصوصاً مرداد و همچنین اواسط پاییز به دلیل رونق بازار پلیمرها، زمان اوج تقاضای فصلی ترکیبات شیمیایی است که در نمودارها می‌توان این برتری حجم معاملات را به صراحت مشاهده کرد؛ اگر چه این شرایط در فصل تابستان از شدت بیشتری برخوردار است. نگاهی به معاملات محصولات شیمیایی نشان می‌دهد که در پاره‌ای از اوقات برخی معاملات بزرگ چون استایرن منومر

پلی پروپیلن‌ها با محوریت انواع شیمیایی و نساجی آن بیشتر از سایر گردهای پلیمری است که البته رشد روزافزون تقاضای این کالا به دلیل ویژگی‌های فنی و کیفیت بالاتر این گروه از پلیمرها دلیل اصلی این وضعیت به شمار می‌رود؛ به عبارت دقیق‌تر، در بازارهای جهانی پلی پروپیلن‌ها، رشد تقاضا و جذابیت مصرف سریع‌تر از رشد تولید به حرکت افتاده و از این رو، شاهد قیمت‌های بالاتر این گروه کالایی و حتی کمیابی عرضه و مشکلات تامین این کالا هستیم که اگر چه در نهایت می‌توان محموله‌های مورد نیاز را خریداری کرد، ولی باید پذیرفت که بازار این کالا به نسبت سایر گردهای پلیمری محدودتر است. با توجه به این شرایط، افزایش سرمایه‌گذاری‌ها برای تولید پروپیلن و پلی پروپیلن می‌تواند از توجیه فنی و اقتصادی بالایی در ایران و سایر کشورها همچون آمریکا برخوردار باشد. این وضعیت در خصوص استایرن (منومر استایرن) و پلی استایرن‌ها نیز صادق است؛ یعنی بازار این گروه کالایی نیز با جذابیت‌هایی ذاتی همراه بوده و البته با توجه به ویژگی‌های فنی این گروه کالایی، تقاضای آن نیز به نسبت مصرف داخلی و بین‌المللی، بیشتر از عرضه‌هاست که البته رصد خدادهای بازار چین نیز همین واقعیت را نشان می‌دهد. با توجه به این موارد، باید با دقت بیشتری به حجم صادرات این گروه‌های کالایی و دوره‌های اوج تقاضای فصلی در بازار داخلی توجه کرد که در کنار توجه به تامین نیاز داخلی حتی از مسیر واردات به منظور فعالیت حداکثری صنایع پایین‌دستی، می‌توان مدیریت این بازار را هم مشاهده کرد. نکته دیگر در خصوص وضعیت این بازار را می‌توان در حجم و شرایط معاملات جست‌وجو کرد. در بازار پلیمرها و حتی بازار محصولات شیمیایی به دلیل اعلام قیمت‌های پایه به صورت هفتگی از سوی دفتر صنایع تکمیلی شرکت ملی صنایع پتروشیمی، اغلب عرضه‌ها به صورت نقدی صورت گرفته و عرضه‌های سلف محدود است. این در حالی است که همین عرضه‌های نقدی، اغلب مورد توجه مثبت خریداران بوده و بیشتر عرضه‌ها مورد معامله قرار می‌گیرد. سال ۹۴ شاهد یکی از دوره‌های سخت در بازار پلیمرها بودیم که حجم معاملات در بورس کالای ایران کاهش یافت و البته حجم تولید در صنایع پایین‌دستی هم عقب‌نشینی مهمی را به ثبت رساند. تغییر فرمول قیمت‌گذاری از ارز مبادله‌ای به ارز آزاد، ضعف کلی در بازارهای جهانی و البته کاهش تقاضای داخلی در کنار رکود در بازارهای داخلی و جهانی م واردی بود که به روزهای سخت معاملاتی در آن سال منتهی شد. این وضعیت موجب شد تا حد رکود و رونق در آن بازه زمانی ۴۰ هزار تن در هفته محسوب شود؛ یعنی معامله کمتر از ۴۰ هزار تن پلیمرها در هفته نشان دهنده رکود و بیشتر از این رقم به عنوان رونق در نظر گرفته شد. این در حالی است که این رقم برای سال ۹۶ به ۵۰ هزار تن در هفته ترقی پیدا کرده است؛ یعنی حد رکود و رونق را در این سال رقم ۵۰ هزار تن در نظر می‌گیریم. همین ویژگی در کنار متوسط نوسان حجم معاملات نشان می‌دهد که وضعیت معاملاتی سال جاری با یک روند آرام در جریان است؛ یعنی با فرض رشد حجم معاملات به صورت نسبی و به نسبت سال قبل، در خلال هفته‌های اخیر شاهد رشد حجم معاملات نیستیم، ولی به صورت کلی حد رونق و

معرفی برخی از شاخص‌های کالایی در بازارهای جهانی

می‌شود؛ یعنی متوسط بهای هر کدام از این گروه‌های کالایی با هم جمع شده و سپس بر عدد هفت تقسیم می‌شود. با توجه به شرایط خاص بازار محصولات پتروشیمی که در برخی از برآوردها ارزش این بازار را بیش از سه هزار میلیارد دلار تخمین زده‌اند، وجود سه گروه کالایی مختلف که ۲ گروه مواد اولیه و یک گروه محصول را شامل می‌شود، می‌تواند کل بازار را نمایندگی کرده و برآیندی قانع‌کننده از ویژگی‌های بازار را به مخاطب ارائه کند. به طور دقیق‌تر با محاسبه پلیمرها به عنوان یکی از گروه‌های کالایی با قیمت و کیفیت بالا که اغلب از تقاضای بالایی برخوردار بوده، یکی از تولیدات اصلی در صنعت پتروشیمی را لحاظ کرده و در کنار آن با دخالت دادن دو ماده اولیه مهم یعنی اتیلن و پروپیلن که هر دو از اولفین‌ها به شمار می‌آید، حداقل ماده اولیه و محصول در صنعت پتروشیمی را هدف گذاری کرده است که این دو گروه کالایی در کنار یکدیگر می‌تواند بخش اعظم واقعیت‌های بازار محصولات پتروشیمی را با محوریت پلیمرها شفاف‌سازی کند. نکته دیگر دخالت دادن آروماتیک‌ها به عنوان یکی از مواد اولیه مهم دیگر در صنعت پتروشیمی

ساجس موسوم به S&P-GSCI، شاخص بازار فلزات لندن، شاخص پلتس در بازار پتروشیمی و شاخص تامسون رویترز موسوم به CRB یا Thomson Reuters/ CoreCommodity را می‌توان از شاخص‌های مهمی به شمار آورد که در بازارهای جهانی مورد توجه قرار دارند.

❖ شاخص پلیمرهای پلتس Platts موسوم به PGPI

شاخص پلتس موسوم به PGPI در آگوست سال ۲۰۰۷ توسط موسسه تحقیقاتی و رسانه‌ای پلتس طراحی و منتشر شد، اگرچه پس از آن در مالکیت «استاندارد اند پورز» موسوم به S&P در آمد و هم‌اکنون به نام S&P GLOBAL PLATTS PETROCHEMICAL INDEX منتشر می‌شود. این شاخص با جمع‌آوری اطلاعات به صورت روزانه، قیمت‌ها را از بازار نقدی استخراج می‌کند. اتیلن و پروپیلن (اولفین‌ها)، بنزن، تولوئن و پاراکسیلین (آروماتیک‌ها) و پلی‌اتیلن سبک و پلی‌پروپیلن، هفت کالایی هستند که هر یک با وزن یکسان در این محاسبات دخالت داده

شاید شاخص بازار فلزات لندن موسوم به LME یا بتوان ساده‌ترین و قدیمی‌ترین شاخص کاربردی در جهان به شمار آورد که معدل قیمت فلزات در این بازار است و بدنه غالب در بازار فلزات پایه را نشان می‌دهد. همچنین در این شاخص، ساده‌ترین شیوه نگارش شاخص‌ها در بازارهای کالایی استفاده از رویکرد لاسپیز است؛ یعنی متوسط قیمت‌ها را محاسبه کرده و به عنوان معرف بازار ارائه می‌کنیم، گویی از قیمت‌های موجود معدل‌گیری می‌کنیم. این شیوه هنوز هم در شاخص‌هایی همچون PGPI یا همان شاخص بازار پتروشیمی‌های پلتس مورد استفاده قرار می‌گیرد.

البته باید به این نکته نیز اشاره داشت که با گذشت زمان و تغییر جذابیت کالاها این شیوه نگارش شاخص‌ها به حاشیه رفته و به جای آن با توجه به اهمیت و حجم معاملات گروه‌های کالایی مختلف همچون حامل‌های انرژی، مواد غذایی و فلزات، برای هر گروه کالایی وزن مشخصی در نظر گرفته شده و بر اساس آن شاخص کل تعیین می‌شود. هم‌اکنون شاخص‌های کالایی بلومبرگ موسوم به BCOM، شاخص کالایی اس‌اند‌پی-گلدمن

جدول شماره یک
شاخص اعلامی پلنس در ماه‌های اخیر - دلار

دسامبر ۲۰۱۶	ژانویه ۲۰۱۷	فوریه ۲۰۱۷	مارس ۲۰۱۷	آوریل ۲۰۱۷	مه ۲۰۱۷	ژوئن ۲۰۱۷	جولای ۲۰۱۷	اگوست ۲۰۱۷
۸۷۴،۴۴	۹۵۰،۴۰	۱۰۲۹،۱۸	۹۹۴،۲۶	۹۵۸،۵۱	۹۲۲،۱۴	۸۷۳	۸۶۸،۴۳	۸۷۸،۶۹

بخش‌های تشکیل دهنده شاخص بلومبرگ موسوم به BCOM با مقیاس قیمتی دلار برای سال ۲۰۱۷

انرژی	فلزات	فلزات صنعتی	فلزات گرانبها	محصولات کشاورزی (غلات)	محصولات کشاورزی نرم (Soft)	حیوانات زنده
۳۰،۵۷٪	۱۷،۳۹٪	۱۵،۲۹٪	۲۳،۴۶٪	۷،۲۲٪	۶۰،۰۷٪	

جدول شماره ۲
بخش‌های تشکیل دهنده شاخص S&P GSCI با مقیاس قیمتی دلار

انرژی	۷۸،۶۵%	فلزات صنعتی	۶،۱۲%	فلزات گرانبها	۱،۸۱%	محصولات کشاورزی	۱۰،۴۲%	حیوانات زنده	۳،۰۱%
نفت خام امریکا	۴۰،۷۳%	آلومینیوم	۲،۱۷%	طلا	۱،۵۸%	گندم	۲،۷۵%	گاو زنده و بالغ	۱،۷۰%
نفت خام برنت	۱۴،۷۳%	مس	۲،۶۴%	نقره	۰،۲۳%	گندم قرمز (پاییزه و یا بهاره)	۰،۶۷%	Feeder Cattle گوساله پروراری	۰،۳۳%
بنزین بدون سرب	۴،۶۲%	سرب	۰،۲۸%			ذرت	۳،۱۲%	خوک	۰،۹۸%
نفت کوره	۵،۵۹%	نیکل	۰،۶۰%			سویا	۱،۹۱%		
بنزین	۴،۵۳%	روی	۰،۸۵%			پنبه	۰،۹۳%		
گاز طبیعی	۵،۷۸%					شکر	۰،۶۷%		
						قهوه	۰،۴۶%		
						کاکائو	۰،۱۹%		

پایه (benchmark) مهمی به سرمایه‌گذاران در بازارهای کالای خدمت‌رسانی کرده و همچون مقیاسی برای اندازه‌گیری کارایی کالاها در زمان‌های مختلف به کار می‌رود، یکی از شاخص‌های مهم قدیمی در بازارهای کالایی است.

این شاخص بر مبنای محاسبات و برآوردهای گلدمن ساچس به فعالان بازار در بورس کالایی شیکاگو Chicago Mercantile Exchange اجازه معامله این شاخص را نیز می‌دهد. اهمیت و جذابیت این شاخص از آن جهت دوچندان می‌شود که مالکیت این شاخص در سال ۲۰۰۷ توسط گلدمن ساچس به بانک استاندارد داند پورز منتقل شد. به جز بخش معاملات فیزیکی که شرح آن در جدول شماره ۲ وجود دارد، بخش آتی این شاخص یعنی شاخص آتی S&P GSCI هم اکنون به ۲۵۰ کالا تعلق گرفته و آن را پوشش می‌دهد. این شاخص به نسبت سایر شاخص‌های کالایی همچون Dow Jones-UBS Commodity Index به انرژی بیشتر توجه داشته و حامل‌های انرژی بیشتری را در بر می‌گیرد.

اقتصاد جهانی با لحاظ شایستگی آن کالا انتخاب شده‌اند و دوم نرخ‌ها در قرارداد آتی مبتنی بر این کالاها هستند. به جز چندین کالای فلزی (آلومینیوم، قلع، نیکل، سرب و روی) که در بورس فلزات لندن (LME) معامله می‌شوند و نفت خام برنت، کالاها دیگر مبتنی بر قراردادهای آتی خود هستند که در بورس آمریکا معامله شده و همچنین قیمت تمامی کالاها با دلار آمریکا لحاظ می‌شود. هیچ کالایی کمتر از ۲ درصد و یا بیشتر از ۱۵ درصد تأثیر گذار نیست. هیچ گروه کالایی نیز تأثیری بیشتر از ۳۳ درصد در این شاخص ندارد.

هم‌اکنون ۲۲ کالا در هفت گروه کالایی عضو این شاخص هستند. تفاوت اصلی این شاخص با سایر شاخص‌ها مخصوصاً S&P GSCI را باید در آتی محور بودن این شاخص دانست؛ یعنی این شاخص مهم در بازارهای کالایی، قیمت‌های آتی را در بر می‌گیرد و بنابراین نگاهی بهتر از آینده‌ترسیم می‌کنند. با توجه به رخدادهای سال ۲۰۰۸ در بحران اعتبار در غرب، این ویژگی وجه تمایز مهم این شاخص به نسبت سایرین به حساب می‌آید.

شاخص کالایی اس اند پی - گلدمن ساچس موسوم به S&P-GSCI
شاخص کالایی گلدمن ساچس که به عنوان داده

است که البته باید آن را محصولاتی میانی و حد فاصله ماده اولیه اصلی همچون خوراک و محصول همچون پلیمر دانست؛ می‌توان این بازار را با محوریت محصولاتی با حلقه‌های بنزنی (هیدروکربن‌های حلقوی) مورد بررسی قرار دهد. این در حالی است که برای محاسبه این ارقام، متوسط قیمت‌ها در بازارهای آسیایی، ایالات متحده و اروپا مورد برآورد قرار گرفته است. این شاخص به صورت روزانه، هفتگی و حتی ماهانه محاسبه شده و در گزارش‌های موسسه پلنس به آن اشاره می‌شود؛ اگرچه محوریت آن بر بازار آمریکا قرار دارد. با توجه به قیمت‌گذاری بر مبنای دلار و همچنین وزن یکسان هر فاکتور از هفت فاکتور موجود، شاخص پلنس با واحد دلار محاسبه و مخابره شده و در عین سادگی برای نمایش چهره قیمت‌ها در بازارهای جهانی محصولات پتروشیمی بسیار کاربردی و البته بازارپسند است. مخابره اصلی این شاخص به صورت ماهانه است؛ یعنی ملاک بررسی این نرخ را باید شاخص‌های اعلامی در پایان هر ماه به شمار آورد.

به جرات می‌توان گفت که این شاخص در شرایط کنونی پرکاربردترین شاخص در بازار محصولات پتروشیمی است که نیازهای مخاطبان را به خصوص در نوسان قیمت‌ها و تعیین جهت حرکت بازار تأمین می‌کند. مهم‌ترین ویژگی شاخص پلنس را باید در وزن یکسان داده‌ها و نحوه انتخاب آنها دانست. در خصوص نحوه انتخاب باید گفت که به صورت کلی قیمت محصولات پتروشیمی مخصوصاً آن دسته که شرایط تولید، مواد اولیه یکسان و کاربرد شبیه به هم دارند، اغلب با یک روند عمومی نزدیک به هم نوسان می‌کنند؛ یعنی نوسان قیمت یک کالای می‌تواند بخش بزرگی از محصولات و یا مواد اولیه را نمایندگی کند. از سوی دیگر با توجه به وزن یکسان هر کالا در تعیین این شاخص می‌توان گفت که تغییر قیمت‌ها بیش از شاخص‌های دیگر مشهود بوده و می‌توان این شاخص را به عنوان معرف و نماینده‌ای از قیمت‌ها به شمار آورد که البته حجم معامله و یا رخدادهای مشابه دیگر در تغییر دادن آن دخالتی ندارد. این ویژگی به ظاهر ساده باعث شده تا این شاخص به عنوان یک قیمت، مهم‌ترین شاخص تعیین قیمت محصولات پتروشیمی در بین فعالان بازار و تحلیل‌گران این حوزه خودنمایی کرده و مورد استفاده قرار گیرد.

شاخص بلومبرگ موسوم به BCOM
تا پیش از ماه جولای سال ۲۰۱۴ شاخص DJUBS با عنوان Dow Jones-UBS Commodity Index منتشر می‌شد که در این تاریخ بخش مالی شرکت بلومبرگ برند قبلی را خریداری کرده و شاخص جدیدی را با عنوان BCOM منتشر کرد. در این شاخص کالاها انتخاب شده دارای دو ویژگی هستند، اول اینکه کالاها با اهمیت در

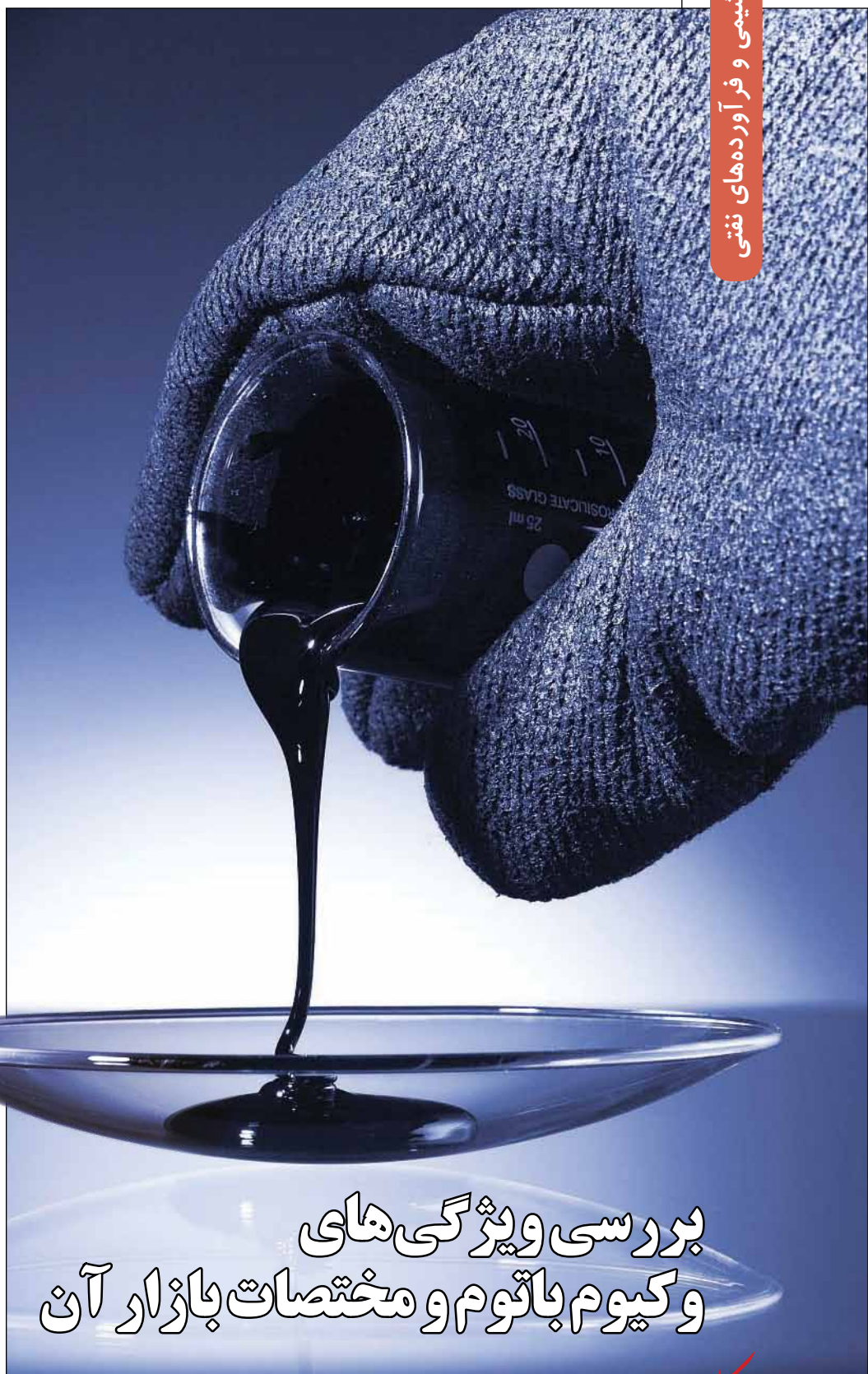
هم‌اکنون ۲۲ کالا در هفت گروه کالایی عضو شاخص بلومبرگ هستند. تفاوت اصلی این شاخص با سایر شاخص‌ها باید در آتی محور بودن این شاخص دانست

بازار و کیوم باتوم در اواخر مهر و اوایل آبان از جذابیت بالایی برخوردار بوده که همین ویژگی در نهایت موجب شد تا توجهات بسیاری به سمت این بازار معطوف شود. این در حالی بود که اغلب عرضه‌ها با تلاش خریداران برای خرید روبه‌رو شده و در فرآیند رقابت، رشد قیمت‌های مهمی به ثبت رسید. این شرایط نشان‌دهنده برتری تقاضا بر عرضه‌هاست که خود شاهدی از جذابیت‌های این بازار به شمار می‌رود. برآوردها نشان می‌دهد که ظرفیت تولید در صنایع مصرف‌کننده و کیوم بیشتر از عرضه در بورس کالا است که همین ویژگی در نهایت به جذابیت این بازار منجر شده است. با توجه به کاربرد اصلی و کیوم باتوم در تولید قیر و همچنین فراز و فرود این دو بازار و همچنین ویژگی‌های فنی این دو صنعت، باید گفت که زمینه‌های تکنولوژیکی صنعت و کیوم و همچنین قیر، به بررسی‌های عمیق‌تری نیاز دارد. با توجه به این موارد به نظر می‌رسد توجه به ویژگی‌های فنی و کیوم باتوم، چارچوب کلی در تولید فرآورده‌های پالایشی و همچنین اصول کلی در تولید قیر، بتواند بخش بزرگی از اما و اگرهای این بازار را مرتفع سازد تا در نهایت فعالان بورس کالا با نگاهی دقیق‌تر همراه با اشراف مورد نیاز به واقعیت‌های این بازار بنگرند. از سوی دیگر توجه به ویژگی‌های فنی و کیوم باتوم و یا قیر به صورت مشخص به بررسی وضعیت تولید در واحدهای پالایشی نفت خام نیاز دارد که به صورت اختصار مورد بحث قرار گرفته است.

در گزارش پیشین به بررسی ویژگی‌های فنی و شیوه‌های تقسیم‌بندی محصولات پتروشیمی پرداختیم که بر پایه این موارد می‌توان چارچوب بهتری برای شناخت این گروه کالایی را در دست داشت. این در حالی بود که در پایان گزارش پیشین روغن‌های صنعتی نیز مورد بررسی قرار گرفت که می‌توان این نکته را فتح بابی برای معرفی محصولات پالایشی از جمله و کیوم باتوم به شمار آورد.

برای بررسی دقیق‌تر فرآورده‌های پالایشی همچون و کیوم باتوم؛ در ابتدا نیاز خواهد بود تا فرآیندهای تولیدی در پالایشگاه‌ها مورد بررسی قرار بگیرد زیرا شناخت فرآیندهای اجرایی و تولیدات مختلف واحدهای پالایشی، اطلاعات بسیاری از در ذات خود نهفته دارد که به شناخت بیشتر این گروه‌های کالایی کمک شایان توجهی خواهد داشت.

اساس کار در پالایشگاه‌ها بسیار ساده‌تر از واحدهای پتروشیمی است و کالاهای محدودی را در نهایت تولید می‌کنند؛ اگرچه وسعت و سرمایه‌گذاری اولیه بیشتری را می‌طلبد. در فرآیند اجرایی پالایشگاه‌ها، جداسازی‌های فیزیکی ملاک اصلی عمل بوده یعنی نفت خام و یا گاز طبیعی ورودی در این واحدها تحت فشار و گرما و در مجاورت کاتالیست‌های مختلف (موادی که سرعت واکنش‌ها را افزایش داده و یا برخی از عناصر را به خود جذب می‌کند) جداسازی

بررسی ویژگی‌های و کیوم باتوم و مختصات بازار آن

پذیری (SOLUBILITY) و درصد خاکستر را می‌توان از ویژگی‌های فنی مهم و کیوم باتوم به شمار آورد که در لیست‌های فروش و شرایط عرضه، اغلب این موارد به صراحت ذکر می‌شود.

ملاک قیمت‌گذاری در معاملات و کیوم باتوم همین ویژگی‌های فنی ذکر شده در کنار نقطه تحویل و همچنین زمان و شرایط تحویل آن است که با فرض تفاوت در بازارهای مصرف مختلف و پراکنده بودن خریداران در اقصی نقاط ایران و حتی جهان، نرخ‌های مختلفی پیشنهاد می‌شود. این در حالی است که پس از تولید و کیوم باتوم در فرایندهای پالایشی نفت خام، تولید قیر دشواری چندانی نداشته و البته حجم سرمایه‌گذاری اولیه آن نیز محدود خواهد بود. سهولت حمل و نقل، وزن بالاتر، قابلیت نقدشوندگی در بازارهای جهانی، کاربردهای صنعتی و عمرانی و همچنین وجود تقاضای موثر برای قیر در اکثر فعالیت‌های راهسازی در کشورهای مختلف موجب شده تا تجارت و کیوم باتوم در جهان محدود شده و همچنین معاملات قیر در مقیاس کلان و تجاری، جذابیت بیشتری پیدا کند. این ویژگی در کشور ایران نیز وجود دارد یعنی مناطقی همچون تهران و یا اصفهان اغلب با تقاضای بالاتری برخورداری بوده و نقاطی همچون بندرعباس و یا شیراز از تقاضای کمتری برخوردار بوده‌اند که این وضعیت نشان‌دهنده برخی تفاوت‌های ذاتی در بازار و کیوم باتوم است.

از لحاظ فنی و به منظور تولید قیر، و کیوم باتوم را در واحد تولید قیر (برج تولید قیر) تحت عملیات هوادهی قرار می‌دهند. دمای و کیوم باتوم در داخل برج تولید قیر ۲۴۰ تا ۲۲۰ درجه سانتی‌گراد است و عبور هوا از داخل و کیوم باتوم در این دما باعث می‌شود که یک فرآیند اکسایش اتفاق بیفتد و در

نتیجه فرآیند هوادهی باعث می‌شود خواص ته‌مانده بهبود یابد. مهم‌ترین اثری که دمیدن هوا بر روی و کیوم باتوم دارد، تبدیل شدن مولکول‌های سبک‌الته به مولکول‌های سنگین‌تر یعنی آسفالتن است. این تبدیل باعث کاهش درجه نفوذ قیر و افزایش نقطه نرمی قیر می‌شود.

برخی از عواملی که در واحد تولید قیر بر درجه نفوذ و نقطه نرمی تاثیر دارند عبارت‌اند از:

- ❖ و بسکوزیته خوراک (و کیوم باتوم) ورودی
- ❖ دمای داخل برج تولید قیر یا همان برج هوادهی
- ❖ زمان حضور در برج‌های هوادهی
- ❖ کیفیت نفت خام اولیه برای تولید و کیوم باتوم و البته کیفیت و کیوم باتوم مصرفی
- ❖ سرعت هوادهی

کرد؛ بنابراین تولید نفت کوره و یا و کیوم باتوم آنها به حداقل خواهد رسید. این در حالی است که در کشوری همچون ایران هنوز هم فرایندهای پیشین در تولیدات پالایشگاهی تداوم یافته که به بالا بودن حجم تولید کالاهایی همچون و کیوم و قیر منتهی شده است که از این منظر نکته مهمی برای رویکردهای تجاری و صادراتی به شمار می‌رود. همین ویژگی موجب شده تا ایران به یکی از قطب‌های مهم صادرات قیر نفتی در جهان تبدیل شود؛ اگرچه در تولید و استخراج قیر معدنی نیز جایگاه مهمی را به خود اختصاص داده است.

❖ و کیوم باتوم

و کیوم باتوم ماده اولیه اصلی در تولید قیر به شمار آمده و همین نکته را می‌توان مهم‌ترین ویژگی این کالا به شمار آورد؛ زیرا تمامی این محصول در تولید قیر به کار رفته و به دلیل اهمیت بالای قیر در بازارهای داخلی و بین‌المللی، همیشه بازار جذابی دارد. این کالا در کنار نفتا و سایر فرآورده‌های سنگین پالایشی، از پالایش نفت خام به دست می‌آید که حتی قیمت‌های پایین‌تری از نفت خام را بارها تجربه کرده است.

کاربرد اصلی این کالا در تولید انواع قیر محسوب شده است؛ اگرچه تولید انواع پرایمر، انامل و پوشش‌های عایق حرارتی و رطوبتی نیز در این خصوص مورد توجه قرار می‌گیرد. این در حالی است که جایگاه قیر را باید در زمره عایق‌های رطوبتی به شمار آورد که با فرض قیمت پایین و گستردگی مصرف آن، تاکنون جایگزینی برای آن به وجود نیامده است؛ اگرچه مصرف قیر طبیعی (گیلسونایت) و یا آسفالت‌های پلیمری در حال افزایش است. نکته مهم در خصوص بازار قیر و کیوم باتوم را می‌توان همین نکته یعنی قیمت پایین آن به شمار آورد؛ زیرا جذابیت کالاهای جایگزین را به شدت کاهش داده که نکته مهمی به شمار می‌رود. بهای قیر و و کیوم و تقریباً تمامی فرآورده‌های نفتی به صورت کلی؛ اغلب با نوسان قیمت‌های جهانی نفت خام تغییر می‌کند؛ بنابراین تا زمانی که بهای نفت خام پایین است، این وضعیت ادامه می‌یابد.

تولیدکنندگان مهم و کیوم باتوم در کشور پالایشگاه‌های نفت آبادان، بندرعباس، تهران، شازنداراک، تبریز، اصفهان، کرمانشاه و لاوان هستند که پالایش نفت اصفهان، پالایش نفت بندرعباس، پالایش نفت تهران (تندگویان) و پالایش نفت شیراز عرضه‌کنندگان اصلی این کالا در سال جاری در بورس کالای ایران بوده‌اند. به نسبت نفت خام و بسیاری از فرآورده‌های نفتی جرم حجمی و کیوم باتوم بالاتر از است که همین ویژگی مهم را می‌توان از فاکتورهای فنی و کیوم باتوم در تعیین کیفیت و قیمت آن به شمار آورد. پس از وزن حجمی (Specific gravity) در ۲۵ درجه سلسیوس)، درجه نرم‌شدگی (SOFTENING POINT - درجه سلسیوس) دمای شکل‌پذیری (DUCTILITY - در ۲۵ درجه سلسیوس)، انحلال

شده و نهایتاً فرآورده‌های مختلف پالایشی همچون بنزین، گازوئیل، نفتا و بسیاری دیگر از این قبیل فرآورده‌ها تولید می‌شود. در این شیوه فعالیت‌های شیمیایی به نسبت صنایع پتروشیمی از حجم و عملکرد کمتری برخوردار است و در نهایت می‌توان این گونه عنوان کرد که خوراک اصلی همچون نفت خام در فرایندهایی شبیه به تقطیر پالایش و تصفیه شده و به محصولات دیگری تبدیل می‌شود.

موارد فوق ساده‌ترین بررسی رویکردهای اجرایی در پالایشگاه‌های نفت خام بود، ولی به صورت دقیق‌تر و فنی، نفت خام به خاطر دارا بودن هیدروکربن‌هایی با وزن و طول‌های مختلف مانند پارافین، آروماتیک‌ها، نفتا، آلکن‌ها و آلکالین‌ها می‌تواند در موارد متعددی مفید واقع شوند. هیدروکربن‌ها مولکول‌هایی با طول‌های متفاوت هستند که تنها از هیدروژن و کربن تشکیل شده‌اند و ساختارهای مختلف به آنها خواص متفاوتی می‌دهد. فن پالایش نفت در واقع عبارت است از جداسازی و بالابردن درجه خلوص اجزا تشکیل‌دهنده نفت از یکدیگر.

در زمانی که اجزای مختلف نفت خام از هم جدا شده و خالص شدند می‌توان ماده روغنکاری یا سوخت را به طور مستقیم روانه بازار مصرف کرد. می‌توان با ترکیب مولکول‌های کوچک‌تر مانند ایزوبوتان و پروپیلن یا بوتیلن طی پروسه‌هایی فنی، سوختی با اکتان موردنظر تهیه کرد. همچنین درجه اکتان بنزین را می‌توان طی فرایند بهسازی توسط کاتالیزور بهبود بخشید که طی آن هیدروژن از هیدروکربن جدا شده و هیدروکربن آروماتیکی تشکیل می‌شود که درجه اکتان بسیار بیشتری دارد. تولیدات میانی برج جداکننده را می‌توان طی پروسه‌های کراکینگ گرمایی، هیدروکراکینگ یا کراکینگ کاتالیزوری سیال به محصولات سبک‌تری تبدیل کرد. مرحله نهایی در تولید بنزین ترکیب مواد هیدروکربن مختلف با درجه‌های اکتان متفاوت با همدیگر است تا به مشخصات محصول موردنظر دست یابیم.

به صورت بسیار ساده می‌توان فرآورده‌های تولیدی در پالایشگاه‌ها را از سبک به سنگین تقسیم‌بندی کرد که اغلب انواع سبک از قیمت بالاتری برخوردار بوده و ترکیبات سنگین‌تر، ارزان‌تر است. گاز مایع (پروپان و بوتان - LPG)، سوخت جت، بنزین و گازوئیل، حلال‌ها، نفتا (سبک و سنگین)، نفت سفید (و ریفورمیت)، نفت کوره، روغن‌های نفتی، واکس (پارافینی‌ها)، و کیوم باتوم و گوگرد از تولیدات اصلی پالایشگاه‌ها به شمار می‌رود. برج‌های جداسازی (اتمسفریک و خلا) و همچنین بخش‌های جانبی آن را می‌توان مهم‌ترین بدنه اصلی یک پالایشگاه به شمار آورد، اگرچه تمرکز اصلی اغلب پالایشگاه‌ها در جهان برای تولید سوخت‌هایی همچون بنزین و گازوئیل بوده، این چنین فرآیندهایی اهمیت بیشتر و تمرکز تولیدی فزون‌تری را به خود اختصاص می‌دهند.

به صورت فنی هر چقدر راندمان تولید در پالایشگاه‌های مختلف در جهان بالاتر باشد، گونه‌های گران‌قیمت‌تر و سبک‌تری تولید خواهند

سهولت حمل و نقل،
وزن بالاتر، قابلیت
نقدشوندگی در
بازارهای جهانی،
کاربردهای صنعتی
و عمرانی و همچنین
وجود تقاضای موثر
برای قیر در اکثر
فعالیت‌های راهسازی
در کشورهای مختلف
موجب شود تا تجارت
و کیوم باتوم در جهان
محدود شده و همچنین
معاملات قیر در مقیاس
کلان و تجاری، جذابیت
بیشتری پیدا کند

یک بازار دست‌یافتنی

ویژگی‌های بازار رقابتی کامل و حرکت به سوی آن

جواد موسوی

تعریف

بازار رقابت کامل بازاری است که تعداد زیادی تولیدکننده و مصرف‌کننده بر سر یک کالای همگن و خاص به داد و ستد می‌پردازند. در این نوع بازار سهم هر تولیدکننده از تولید آن کالای خاص اندک است و مثلاً یک تولیدکننده در صد بالایی از سهم بازار را در اختیار ندارد. در نتیجه هیچ تولیدکننده‌ای نمی‌تواند با استفاده از کم و زیاد کردن تولیدش روی قیمت بازار تأثیر بگذارد. قیمت کالا در بازار رقابتی به صورت یک داده است. اگر تولیدکننده‌ای کالای خود را با قیمتی بالاتر از قیمت بازار ارائه کند، خریداری نخواهد داشت و اگر با قیمتی پایین‌تر ارائه کند، تمام کالایش به سرعت فروش خواهد رفت.

اصلی‌ترین ویژگی‌های بازار رقابت کامل بگونه‌ای است که در آن تعداد عرضه‌کننده و متقاضی خرید کالا زیاد بوده و ورود و خروج به بازار آزاد است. همچنین در این بازار اطلاعات کامل است، یعنی شفافیت اطلاعاتی وجود داشته و تمامی فعالان بازار به همه اطلاعات موثر بر بازار دسترسی دارند.

اطلاعاتی است باید گفت که در بازار ایران چنین شرایطی وجود ندارد و وجود رانت‌های اطلاعاتی، مصرف‌کنندگان واقعی محصولات رانج می‌دهد. در این گزارش در مورد یکی از معضلات بازار مواد پلیمری ایران یعنی رانت اطلاعاتی بحث می‌شود و سعی داریم پیشنهادهایی در جهت شفاف‌تر شدن هر چه بیشتر معاملات و دستیابی به یکی از شروط بازار رقابت کامل و حرکت به سمت تبدیل شدن به یک بازار رقابت کامل ارائه شود.

❖ نقش بورس کالا در حل معضل رانت اطلاعاتی
بورس کالای ایران به عنوان یک نهاد شفاف

ضمن اینکه شرط همگن بودن کالا دیگر ویژگی یک بازار کامل است تا کالای مورد معامله تمام بنگاه‌ها و فروشندگان دارای ویژگی‌های یکسان باشد. بازار مواد پتروشیمی ایران اصلی‌ترین شرایط یک بازار رقابتی کامل را ندارد، در مورد شرط اول در بازار ایران تعداد متقاضیان زیاد بوده، ولی تعداد عرضه‌کنندگان اندک است و حتی در بعضی از محصولات به یک تولیدکننده محدود می‌شود، در نتیجه نه تنها این شرط در بازار ایران وجود نداشته بلکه شاهد بازار انحصار کامل فروش هستیم. شرط دوم نیز در بازار ایران وجود نداشته و ورود و خروج به بازار در موارد زیادی امکان‌پذیر نیست. در مورد شرط سوم که همان شفافیت

سبک خطی در یکی از پتروشیمی‌های این کشور خبر داد که خود اقدام بسیار تاثیر گذاری بر روند قیمت آتی این کالا در بازارهای جنوب و جنوب شرق آسیا بود یا زمانی را باید به یاد آورد که سایبک اعلام کرد که خط تولید پلی‌پروپیلن نساجی خود را در ماه مارس ۲۰۱۶ به مدت بیست روز تعطیل خواهد کرد و همین خبر باعث شد که قیمت این محصول در بازارهای جنوب آسیا طی یک هفته نوسانی ۱۳۰ دلاری را تجربه کند.

بحث مدیریت گرید و توجه به نیازهای بازار داخلی در درجه اول و جذابیت محصولات در سایر کشورهای هدف در درجه دوم بحث بسیار مهمی است. زیرا در کشوری مثل چین و ایران که خود دارای مجتمع‌های پتروشیمی هستند باید در درجه اول گریدهایی را تولید کنند که بازار در آن برهه خاص به آن نیاز بیشتری دارد، که ممکن است به دلیل فصل مصرف آن کالا باشد. همان طور که مشخص است صنایع تکمیلی و پتروشیمی‌ها به شدت به هم وابسته و دارای روابطی دوطرفه هستند؛ در زمانی که اقتصاد دارای رکود و نقدینگی به شدت کم است پتروشیمی‌ها می‌توانند دست صنایع تکمیلی را بگیرند و آنها را در قالب تنوع گریدهای تولیدی و به خصوص فروش به صورت اعتباری حمایت کنند تا همگی با هم آن رکود را پشت سر بگذارند و در روزهای خوب بازار نیز صنایع تکمیلی به خریدهای زیاد خود از پتروشیمی‌ها ادامه خواهند داد.

❖ ضرورت فرهنگ سازی، پیش از اجرا

بورس کالای ایران در کنار سایر نهادهای می‌تواند قبل از اجرایی شدن این اقدام فرهنگ سازی کرده تا نتیجه مناسبی حاصل شود. در گذشته شاهد تجربه‌هایی بوده‌ایم که بعد از اعلام برنامه اورهال توسط یک مجتمع بازاری‌ها اقدام به خرید آن محصول با تناژ بالا کرده‌اند و سهم مصرف کننده واقعی باز هم محدود بوده است ولی در اینجا می‌توان از پتانسیل‌های بالای بورس کالای ایران بهره برد. مثلاً بورس کالای ایران می‌تواند در فاصله مثلاً دو یا سه هفته مانده به شروع اورهال با اعمال محدودیت برای ثبت سفارش به تقسیم مواد اولیه عرضه شده بین تعداد مشتریان بیشتری کمک کند تا در عین ایجاد شفافیت از بروز انحصار جلوگیری کند. این تنها یکی از اقداماتی است که از سوی بورس کالا قابل پیگیری و انجام است چرا که این بورس ابزارهای فراوانی برای انجام این قبیل اقدامات کنترلی در اختیار دارد.

از طریق اطلاع رسانی به کارگزاران و همچنین انتشار در سایت خود به عنوان یک مرجع حافظ منافع پتروشیمی‌ها و فعالان پایین دستی فعالان بازار را از این اخبار مطلع کند، می‌توان شاهد شریایی برابر برای تمامی فعالان بازار بود که بتوانند از اطلاعات منتشر شده در جهت تامین بهینه مواد اولیه مورد نیاز خود استفاده کنند. بنابراین به نظر می‌رسد بورس کالای ایران به عنوان یک مرجع معتبر، بهترین کانال برای انتشار این اخبار مهم و موثر بر بازار است و با استفاده از ابزارهای فراوانی که دارد این مهم را به خوبی محقق خواهد کرد تا بلکه بازار مواد پلیمری ایران بتواند یک گام به تشکیل بازار رقابت کامل نزدیک شود. در واقع بورس کالای ایران به عنوان یک نهاد معتبر می‌تواند بازار رقابت کامل را برای محصولات پلیمری در ایران به وجود آورد. برای اثبات این مدعا در ادامه تجربه و نحوه انجام برخی کشورهای دیگر با ایران مقایسه می‌شود.

❖ مدیریت گرید و اورهال دوره‌ای پتروشیمی‌ها

در کشورهایی مثل چین، کره جنوبی، کشورهای اروپایی و حتی عربستان، در مواقعی که مجتمع قصد تعطیلی یکی از خطوط خود به دلیل بحث تعمیر و نگهداری را دارد، از یک ماه زودتر فعالان بازار را از آن دوره منظمی که ممکن است هرساله پشت سر بگذارند مطلع می‌کند، تا مصرف کنندگان آن محصول خاص، بتوانند به درستی در جهت تامین نیاز خود برنامه ریزی کنند و کالای مورد نیاز خود را از سایر مجتمع‌های داخلی و یا خارجی تامین کنند و برای تامین مواد اولیه به مشکل برخورد نکنند.

برای مثال در ماه آوریل ۲۰۱۶ یک مجتمع بزرگ چینی در زمینه تولید پلی اتیلن سبک خطی قصد داشت، برای تعمیر و نگهداری تعطیل شود و به دلیل اعلام پیش از موعد این برنامه بود که خریداران چینی یک ماه زودتر از شروع تعطیلی واحد چینی، بخش زیادی از مواد مورد نیاز خود را از کشوری مثل ایران خریداری کردند تا با مشکل کمبود مواد اولیه مواجه نباشند، این اقدام خود کمکی به تولید کنندگان چینی در جهت حفظ سهم بازار داخلی و خارجی خود کرد و این روند همواره در این کشور جریان دارد و نفع ملی را به همراه دارد.

در بعضی از مواقع یک مجتمع به طور ناخواسته و به دلایل فنی از خط خارج می‌شود که این نوع از اورهال‌ها از عهده همه خارج است و به صورت کاملاً ناخواسته اتفاق می‌افتد. مثلاً در سال ۱۳۹۳ پتروشیمی شازند در ایران از خط خارج شد، به مدت چند ماه خارج از سرویس بود و خریداران محصولات این مجتمع را با مشکل مواجه کرد. در کشوری مثل عربستان در اواخر ماه آوریل ۲۰۱۶ میلادی بود که شرکت ملی پتروشیمی این کشور نیز از اورهال شدن خط تولید پلی اتیلن

و ناظر بر انجام معاملات در بازار محصولات پلیمری ایران عمل می‌کند، هر زمان که یک محصول خاص با کاهش عرضه و یا توقف آن روبه‌رو می‌شود، به دلیل اینکه عرضه‌ها در کانال بورس کالای ایران شفاف و در اختیار همه فعالان بازار است، همه فعالان بازار از این اتفاق مطلع خواهند شد. به عبارتی بورس کالا بستری را فراهم کرده است که همه فعالان بازار بتوانند به یک اندازه به تمامی اطلاعات مرتبط با محصولات دسترسی داشته باشند و رانت اطلاعاتی برای یک عده خاص در بازار از بین برود.

ولی نکته مورد توجه این است که در حال حاضر بورس کالای ایران تنها اطلاعات معاملات را می‌تواند به صورت یکسان و کاملاً شفاف در اختیار فعالان صنعت قرار دهد و به دلیل اینکه پتروشیمی‌ها اطلاعات مربوط به تغییر خطوط تولیدی خود را به صورت شفاف اعلام نمی‌کنند همواره عده‌ای زودتر از بقیه فعالان بازار به این اطلاعات دسترسی پیدا کرده و سعی می‌کنند به نفع خود و به ضرر بقیه بازار از آن اطلاعات بهره ببرند و با جمع کردن محصول خاص از بازار آن را با قیمت‌های بسیار بالاتر به تولید کنندگان واقعی که از موضوع بی‌خبر بوده‌اند می‌فروشند و باعث افزایش حاشیه سود خود و کاهش حاشیه سود تولید کننده می‌شوند. مورد دیگری که شاید بتوان در حل آن از کانال بورس کالای ایران کوشید بحث فراهم کردن شریایی است که همه فعالان بازار بتوانند به یک اندازه از آمار موجودی مواد انبارهای شرکت‌های پتروشیمی اطلاع داشته باشند و به گونه‌ای نباشد که تنها یک عده خاص به این اطلاعات دسترسی داشته باشند.

اگر بستری فراهم شود که شرکت‌های پتروشیمی از یک ماه قبل برنامه‌های تغییر خطوط و یا اورهال خطوط خود را به بورس کالای ایران اعلام کنند و بورس کالای ایران

در حال حاضر بورس کالای ایران تنها اطلاعات معاملات را می‌تواند به صورت یکسان و کاملاً شفاف در اختیار فعالان صنعت قرار دهد و به دلیل اینکه پتروشیمی‌ها اطلاعات مربوط به تغییر خطوط تولیدی اورهال خطوط تولیدی خود را به صورت شفاف اعلام نمی‌کنند همواره عده‌ای زودتر از بقیه فعالان بازار به این اطلاعات دسترسی پیدا می‌کنند

میثم طاهری

نیمه نخست امسال

در بازار پتروشیمی چه گذشت؟

ب- جایگاه سوم محصولات پتروشیمی در بازار فیزیکی بورس کالا

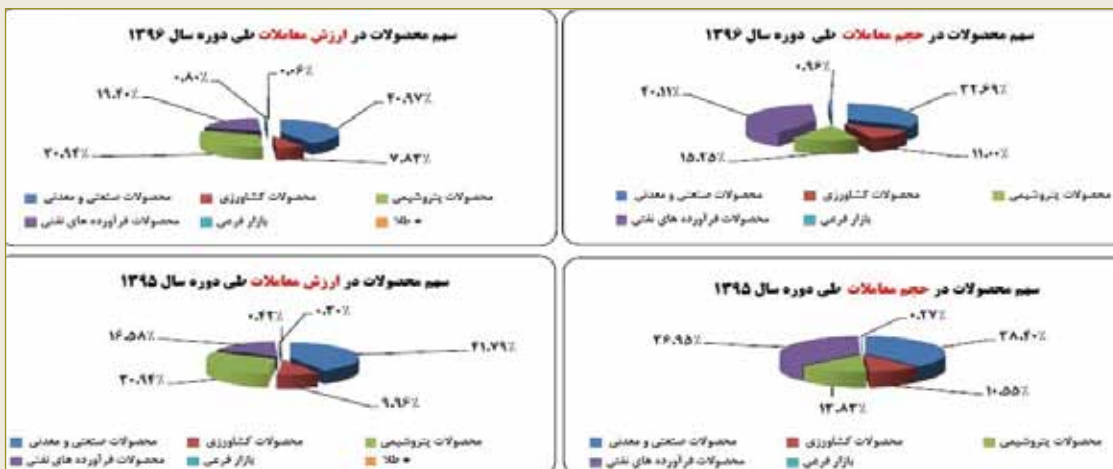
حجم کل محصولات مبادله شده در بازار فیزیکی بورس کالا در نیمه نخست امسال ۱۲ میلیون و ۶۳۶ هزار و ۵۱۹ تن به ارزش ۲۱۳ هزار و ۶۹۱،۵۱۹،۲۳۴ ریال (۲۳۴ هزار ریال) بوده که محصولات پتروشیمی از نظر حجم در رتبه سوم و از نظر ارزش در جایگاه دوم قرار داشته است. همان طور که در نمودارهای پایین مشخص است، حجم محصولات پتروشیمی مبادله شده در نیمه نخست امسال از نظر حجم ۱۵،۲۵ درصد و از نظر ارزش ۳۰،۹۴ درصد کل محصولات مبادله شده را تشکیل داده این در حالی است که حجم محصولات پتروشیمی مبادله شده در مدت مشابه پارسال از نظر

پتروشیمی از ابتدای فروردین تا پایان شهریور ماه حکایت دارد. بر اساس آمار جدول شماره ۱، میزان مبادله محصولات پتروشیمی در ۶ ماه نخست سال ۹۵، حدود یک میلیون و ۷۲۴ هزار و ۴۹۲ تن به ارزش ۵۱ هزار و ۸۹۹ میلیارد و ۵۴۲ میلیون و ۲۲۸ هزار ریال بوده که در ۶ ماه نخست امسال به یک میلیون و ۹۲۷ هزار و ۱۷۲ تن به ارزش ۶۶ هزار و ۱۲۳ میلیارد و ۷۹۴ میلیون و ۱۸۹ هزار ریال افزایش یافته است. به این ترتیب مقایسه مبادله محصولات پتروشیمی در بورس کالا نشان می‌دهد که مبادله این محصولات در ۶ ماهه سال ۹۶ از نظر حجم ۱۲ درصد و از نظر ارزش ۲۷ درصد نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد داشته است.

میزان مبادله محصولات پتروشیمی در ۶ ماه نخست سال ۹۶ نسبت به مدت مشابه سال گذشته با رونق بیشتری همراه بود به طوری که آمار نشان دهنده افزایش ۱۲ درصدی در حجم و رشد ۲۷ درصدی از نظر ارزش است. نگاهی به معاملات اقلام سه گانه محصولات پتروشیمی در بورس کالا نشان می‌دهد عرضه محصولات «پلیمری»، «شیمیایی»، «گازها» و «خوراک‌ها» امسال به ترتیب ۲۱ و ۲۳ و ۲۱ درصد رشد داشته است. از نکات جالب در مبادلات محصولات پتروشیمی در نیمه نخست امسال کاهش سهم مبادلات سلف و افزایش سهم مبادلات نقدی است.

الف- آمار کلی معاملات

آمارها از رشد قابل توجه معاملات محصولات

حجم ۱۳،۸۳ درصد و از نظر ارزش ۳۰،۹۴ درصد کل محصولات بوده است.

بیشترین سهم محصولات مبادله شده در بورس کالا در نیمه نخست امسال از نظر حجم به ترتیب در اختیار گروه فرآورده‌های نفتی با سهم ۴۰،۱۱ درصد و گروه محصولات صنعتی و معدنی با سهم ۳۲،۶۹ درصد تعلق داشته است.

بیشترین ارزش محصولات مبادله شده در بورس کالا در نیمه نخست امسال نیز به گروه محصولات صنعتی و معدنی با سهم ۴۰،۹۷ درصدی تعلق داشته و پس از آن گروه محصولات پتروشیمی قرار داشته است.

مقایسه سهم محصولات پتروشیمی در نیمه نخست امسال با مدت مشابه سال ۹۵ نشان می‌دهد که سهم مبادله محصولات پتروشیمی از نظر حجم، رشد حدود ۲ درصدی را تجربه کرده و از ۱۳،۸۳ درصد به ۱۵،۲۵ درصد رسیده اما از نظر ارزش ثابت مانده و تغییری نداشته است.

ج- آمار معاملات محصولات پتروشیمی بر

اساس نوع قرارداد نقدی و سلف

نگاهی به انواع قراردادهاى مربوط به محصولات پتروشیمی نشان می‌دهد که حجم معاملات سلف روندی کاهشی داشته و در مقابل، سهم معاملات نقدی افزایش داشته است.

بر اساس آمار، میزان معاملات سلف از ابتدای فروردین تا پایان شهریور سال ۹۶ شامل ۲۹۲ هزار و ۴۵۰ تن به ارزش ۱۱ هزار و ۲۶۸ میلیارد و ۱۰۹ میلیون و ۷۸۰ هزار ریال بوده که نسبت به مدت مشابه سال ۹۵ از نظر حجم افت ۴۹،۷ درصدی و از نظر ارزش کاهش ۳۸ درصدی را نشان می‌دهد.

با وجود کاهش قابل توجه معاملات سلف، حجم معاملات نقدی رو به افزایش گذاشته به طوری که یک میلیون و ۶۳۴ هزار و ۷۲۲ تن به ارزش ۵۴ هزار و ۸۵۵ میلیارد و ۶۸۴ میلیون و ۴۰۹ هزار ریال خرید و فروش شده که نسبت به مدت مشابه پار سال از نظر حجم ۴۳،۱ درصد و از نظر ارزش ۶۳ درصد افزایش داشته است.

۱- محصولات شیمیایی

بر اساس آمار جدول شماره ۲ مجموع مبادلات محصولات شیمیایی (شامل معاملات سلف و نقدی) در نیمه نخست امسال ۵۵۹ هزار و ۲۶۹ تن به ارزش ۱۲ هزار و ۲۸۲ میلیارد و ۸۷۶ میلیون و ۹۰۴ هزار ریال بوده در حالی که در مدت مشابه پار سال ۴۵۶ هزار و ۷۸۰ تن به ارزش ۷ هزار و ۵۰۳ میلیارد و ۵۷۹ میلیون و ۷۲۲ هزار ریال داد و ستد شده که از نظر حجم ۲۲ درصد و از نظر ارزش ۶۴ درصد رشد را نشان می‌دهد.

نگاهی به جزئیات معاملات سلف و نقدی گروه شیمیایی نشان می‌دهد که میزان معاملات سلف در این گروه کاهش قابل توجهی داشته اما میزان معاملات نقدی از رشد چشم‌گیری برخوردار بوده است. میزان معاملات سلف محصولات شیمیایی در نیمه نخست امسال ۶۴ هزار و ۶۴۲ تن به ارزش ۲ هزار و ۱۹۴ میلیارد

و ۴۰۵ میلیون و ۹۳۵ هزار ریال بوده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته از نظر حجم ۵۵ درصد و از نظر ارزش ۴۸ درصد کاهش داشته است.

با وجود کاهش معاملات سلف در محصولات شیمیایی، میزان معاملات نقدی از روندی افزایشی برخوردار بوده است.

بر این اساس، در نیمه نخست امسال ۴۹۴ هزار و ۶۲۷ تن محصولات شیمیایی به ارزش ۱۰ هزار و ۸۸۰ میلیارد و ۴۷۰ میلیون و ۹۶۹ هزار ریال به شکل نقدی مبادله شده که مقایسه آن با مدت مشابه پار سال نشان‌دهنده رشد ۵۸ درصد از نظر حجم و افزایش ۲۰۷ درصدی از نظر ارزش است.

۲- محصولات پلیمری

نگاه به معاملات پلیمرها در نیمه نخست امسال و مقایسه آن با مدت مشابه پار سال نشان‌دهنده رشد مجموع معاملات این گروه و همچنین افزایش معاملات نقدی است، اما معاملات سلف این گروه نیز مانند محصولات شیمیایی کاهش داشته است.

مجموع پلیمرهای معامله شده در نیمه نخست امسال یک میلیون و ۳۶۷ هزار و ۴۵۳ تن به ارزش ۵۳ هزار و ۸۳۴ میلیارد و ۳۹۲ میلیون و ۲۸۵ هزار ریال بوده در حالی که در مدت مشابه سال گذشته یک میلیون و ۲۶۶ هزار و ۹۹۲ تن به ارزش ۴۴ هزار و ۳۸۵ میلیارد و ۱۶۹ میلیون و ۲۱۶ هزار ریال خرید و فروش شده است.

میزان معاملات پلیمرها در بورس کالا در نیمه نخست سال ۹۶ نسبت به ۶ ماه اول سال ۹۵ از نظر حجم ۸ درصد و از نظر ارزش ۲۱ درصد رشد را نشان می‌دهد.

میزان معاملات سلف پلیمرها در ۶ ماه اول امسال ۲۲۷ هزار و ۵۳۸ تن به ارزش ۹ هزار و ۶۹ میلیارد و ۷۸۸ میلیون و ۸۴۵ هزار ریال (۹۰۶۹،۷۸۸،۸۴۵ هزار ریال) بوده که از نظر حجم ۴۸ درصد و از نظر ارزش ۳۵ درصد کاهش داشته است.

با وجود کاهش میزان معاملات سلف حجم و ارزش معاملات نقدی پلیمرها روندی رو به رشد داشته است به طوری معاملات نقدی این محصولات از نظر حجم ۳۷ درصد و از نظر ارزش ۴۷ درصد رشد را نشان می‌دهد.

در نیمه نخست امسال یک میلیون و ۱۳۹ هزار و ۹۱۶ تن محصول پلیمری به ارزش ۴۴ هزار و ۷۶۴ میلیارد و ۶۰۳ میلیون و ۴۴۰ هزار ریال خرید و فروش شده است.

۳- گازها و خوراک‌ها

نگاهی به وضعیت گازها و خوراک‌های پتروشیمی مبادله شده در بورس کالا نشان‌دهنده افت انواع معاملات سلف و نقدی این گروه است. مجموع گازها و خوراک‌های مبادله شده در نیمه نخست امسال ۴۵۰ تن به ارزش ۶ میلیارد و ۵۲۵ میلیون ریال بوده، در حالی که در مدت مشابه پار سال، ۷۲۰ تن به ارزش ۱۰ میلیارد و ۷۹۳ میلیون و ۳۹۰ هزار ریال (۱۰،۷۹۳،۳۹۰ هزار ریال) داد و ستد شده بود که

نشان‌دهنده افت ۳۸ درصدی از نظر حجم و کاهش ۴۰ درصدی از نظر ارزش است.

در ۶ ماه اول سال جاری ۲۷۰ تن از گازها و خوراک‌ها در قالب سلف، مبادله شده که ارزش آن حدود ۳ میلیارد و ۹۱۵ میلیون ریال بوده است. معاملات سلف گازها و خوراک‌ها نسبت به مدت مشابه سال گذشته از نظر حجم ۱۰ درصد و از نظر ارزش ۱۷ درصد کاهش داشته است.

در این مدت، ۱۸۰ تن از گازها و خوراک‌های پتروشیمی نیز به صورت نقدی به ارزش ۲ میلیارد و ۶۱۰ میلیون ریال خرید و فروش شده که نسبت به ۶ ماه نخست پار سال از نظر حجم و ارزش ۵۷ درصد کاهش داشته است.

د- آمار معاملات پتروشیمی‌ها به تفکیک عرضه‌کنندگان

۱- عرضه‌کنندگان پلیمر در بورس کالا

۳۲ واحد پتروشیمی در سال‌های ۹۵ و ۹۶ اقدام به عرضه پلیمر در بورس کالا کرده‌اند.

بر اساس آمار جدول شماره ۳ واحدهای تولیدکننده پلیمری که طی ۲ سال اخیر محصولات خود را در بورس کالا عرضه کرده‌اند عبارتند از:

پتروشیمی ارون، پتروشیمی امیرکبیر، پتروشیمی پتروشیمی بندر امام، بانبار پلیمر گنبد، پتروشیمی تبریز، پتروشیمی جم، پتروشیمی خوزستان، پتروشیمی رجال، پتروشیمی شهید تندگویان، پتروشیمی کردستان، پتروشیمی لاله، پتروشیمی مارون، پتروشیمی محب‌بساپا ایده گستر، پتروشیمی محب‌پلیمر قم، پتروشیمی مه‌باد، پتروشیمی مهر، پتروشیمی تخت جمشید پارس عسلویه، پلی‌نار، پلیمرآریاساسول، پلیمر کرمانشاه، تولیدات پتروشیمی قائد بصیر، شرکت بازرگانی پتروشیمی ایران، شرکت پتروشیمی شازند، شرکت پتروشیمی غدیر، شرکت پتروشیمی لرستان، شرکت پلی‌پروپیلن جم، شرکت صنعتی نوید زر شیمی، صنایع پتروشیمی تخت جمشید، صنایع تولیدی پلی‌استایرن آبستالی سهند و طاهاسازان پیشتاز.

از جمع این شرکت‌ها، ۲ شرکت بازرگانی پتروشیمی و طاهاسازان پیشتاز تنها در سال ۹۵ اقدام به عرضه کرده‌اند و در نیمه نخست امسال هیچ عرضه‌ای نداشته‌اند.

میزان عرضه محصولات پلیمری در بورس کالا در نیمه نخست امسال ۲ میلیون و ۱۶۷ هزار و ۴۱۰ تن بود که در نهایت یک میلیون و ۳۶۷ هزار و ۴۵۳ تن به فروش رفته است. میزان عرضه محصولات پلیمری در مدت یاد شده، به مدت مشابه سال گذشته ۲۱ درصد و میزان معامله ۸ درصد رشد کرده است.

در میان شرکت‌های عرضه‌کننده پلیمر، پتروشیمی بندرامام با عرضه ۳۶۲ هزار و ۲۸۷ تن در جایگاه اول و پس از آن پتروشیمی تندگویان با ۳۵۴ هزار و ۳۵۷ تن قرار داشته است.

پتروشیمی امیرکبیر، پتروشیمی مارون، پتروشیمی ارون، پتروشیمی جم و شرکت پلی‌پروپیلن جم

از شرکت‌های دیگر عمده عرضه کنندگان پلیمر بوده‌اند. کمترین میزان عرضه نیز به پتروشیمی قائد بصیر و پتروشیمی محب پلیمر قم تعلق داشته است. بیشترین رشد عرضه محصولات پلیمری از نظر تناژ نیز به پتروشیمی رِجال، پتروشیمی مهاباد، پتروشیمی قائدبصیر، پتروشیمی لرستان و پتروشیمی بندرامام اختصاص دارد.

۲- عرضه کنندگان محصولات شیمیایی

۲۵ شرکت در سال‌های ۹۵ و ۹۶ اقدام به عرضه مواد شیمیایی در بورس کالای کردند. براساس آمار جدول شماره ۴ شرکت‌های عرضه کننده مواد شیمیایی در بورس کالا عبارتند از: پتروشیمی آبادان، پتروشیمی اروند، پتروشیمی بزرویه، پتروشیمی بندرامام، پتروشیمی بوعلی سینا، پتروشیمی پارس، پتروشیمی خراسان، پتروشیمی رازی، پتروشیمی شهید تندگویان، پتروشیمی شیراز، پتروشیمی کارون، پتروشیمی مارون، پتروشیمی مروارید، تعاونی ۲۴۵۱ تولید سولفات پتاسیم، تهیه و تولید مواد معدنی ایران، شرکت بازرگانی پتروشیمی ایران، شرکت پتروشیمی ارومیه، شرکت پتروشیمی

شازند، شرکت پتروشیمی فن آوران، شرکت ذوب آهن اصفهان، شرکت سرمایه گذاری صنایع شیمیایی ایران، فولاد زرنده ایرانیان، شرکت ملی صنایع مس ایران و صنایع پتروشیمی کرمانشاه. از میان شرکت‌های عرضه کننده مواد شیمیایی در بورس کالا ۲ شرکت تهیه و تولید مواد معدنی ایران و شرکت ملی صنایع مس تنها در سال ۹۵ مواد شیمیایی در بورس کالا عرضه کرده‌اند و در سال جاری هیچ عرضه‌ای نداشته‌اند.

مجموع عرضه محصولات شیمیایی در بورس کالا در مدت تعیین شده ۹۶ هزار و ۲۴۹ تن بوده که میزان ۵۵۹ هزار و ۲۶۹ تن معامله شده است. نگاهی به آمار معاملات نشان می‌دهد که میزان عرضه محصولات شیمیایی در نیمه نخست امسال در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته ۲۳ درصد و حجم معامله شده ۲۲ درصد رشد داشته است. بزرگ‌ترین عرضه محصولات شیمیایی در بورس کالا، پتروشیمی اروند است که از ابتدای سال ۹۶ تا پایان شهریور ۲۱۸ هزار تن روانه بورس کالا کرد. پس از آن پتروشیمی پارس با عرضه ۱۱۷ هزار تن و پتروشیمی شسازند اراک با عرضه ۹۴ هزار و ۹۷۴ تن قرار دارند. کمترین عرضه نیز به پتروشیمی بوعلی سینا با ۱۶۰ تن

تعلق دارد. پتروشیمی تندگویان با رشد ۱۱۳ درصدی و صنایع پتروشیمی کرمانشاه با رشد ۱۰۰ درصدی از بیشترین رشد عرضه در نیمه نخست امسال نسبت به مدت مشابه سال گذشته برخوردار بوده‌اند.

۳- عرضه کنندگان گازها و خوراک‌ها

چهار شرکت در سال‌های ۹۵ و ۹۶ گازها و خوراک‌ها را در بورس کالا عرضه کرده‌اند: پتروشیمی شیراز، شرکت ذوب آهن اصفهان، صنایع پتروشیمی خلیج فارس و پتروشیمی فجر. براساس آمار جدول شماره ۵ حجم گازها و خوراک‌های عرضه شده در ۶ ماه نخست سال جاری ۵ هزار و ۷۹۰ تن بود که فقط ۴۵۰ تن به فروش رفته است. شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس در سال ۹۶ در بخش گازها و خوراک‌ها، عرضه‌ای در بورس کالا نداشته است. همچنین میزان عرضه گازها و خوراک‌ها در نیمه نخست امسال نسبت به مدت مشابه پار سال ۱۵۶ درصد رشد داشته است. از سوی دیگر بیشترین عرضه گازها و خوراک‌ها توسط پتروشیمی شیراز بوده که ۴ هزار و ۸۵۰ تن را روانه بازار کرده که ۲۷۰ تن آن به فروش رسیده است.

جدول شماره ۱- مقایسه حجم و ارزش محصولات در نیمه نخست ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶					
آمار معاملات	نیمه نخست سال ۹۵		نیمه نخست سال ۹۶		درصد تغییرات
	حجم (تن)	ارزش (هزار ریال)	حجم (تن)	ارزش (هزار ریال)	
محصولات پتروشیمی	۱,۷۲۴,۴۹۲	۵۱,۸۹۹,۵۴۲,۲۲۸	۱,۹۲۷,۱۷۲	۶۶,۱۲۳,۷۹۴,۱۸۹	حجم ۱۲٪ ارزش ۲۷٪

جدول ۲- جزئیات معاملات گروه‌های سه گانه پتروشیمی اساس نوع قرارداد							
نوع محصول	نوع قرارداد	نیمه نخست سال ۹۵		نیمه نخست سال ۹۶		درصد تغییرات	
		حجم (تن)	ارزش (هزار ریال)	حجم (تن)	ارزش (هزار ریال)	حجم	ارزش
شیمیایی	سلف	۱۴۴,۴۹۱	۴,۲۱۷,۳۵۶,۲۸۱	۶۴,۶۴۲	۲,۱۹۴,۴۰۵,۹۳۵	۵۵٪ منفی	۴۸٪ منفی
	نقدی	۳۱۲,۲۸۹	۳,۲۸۶,۲۲۳,۳۴۲	۴۹۴,۶۲۷	۱,۰۰۰,۸۸,۴۷۰,۹۶۹	۵۸٪	۲۰۷۰٪
	جمع	۴۵۶,۷۸۰	۷,۵۰۳,۵۷۹,۶۲۳	۵۵۹,۲۶۹	۱۲,۲۸۲,۸۷۶,۹۰۴	۲۲٪	۶۴٪
پلیمر	سلف	۴۳۷,۴۳۵	۱۳,۹۴۳,۱۶۲,۸۲۰	۳۲۷,۵۳۸	۹,۰۶۹,۷۸۸,۸۴۵	۴۸٪ منفی	۳۵٪ منفی
	نقدی	۸۲۹,۵۵۸	۳۰,۴۴۲,۰۰۶,۳۹۶	۱,۱۳۹,۹۱۶	۴۴,۷۶۴,۶۰۳,۴۴۰	۳۷٪	۴۷۰٪
	جمع	۱,۲۶۶,۹۹۲	۴۴,۳۸۵,۱۶۹,۲۱۶	۱,۳۶۷,۴۵۳	۵۳,۸۳۴,۳۹۲,۲۸۵	۸٪	۲۱٪
گازها و خوراک‌ها	سلف	۳۰۰	۴,۷۰۳,۳۹۰	۲۷۰	۳,۹۱۵,۰۰۰	۱۰٪ منفی	۱۷٪ منفی
	نقدی	۴۲۰	۶,۰۹۰,۰۰۰	۱۸۰	۲,۶۱۰,۰۰۰	۵۷٪ منفی	۵۷٪
	جمع	۷۲۰	۱۰,۷۹۳,۳۹۰	۴۵۰	۶,۵۲۵,۰۰۰	۳۸٪ منفی	۴۰٪
مجموع محصولات	سلف	۵۸۲,۲۲۶	۱۸,۱۶۵,۲۲۲,۴۹۱	۲۹۲,۴۵۰	۱۱,۲۶۸,۱۰۹,۷۸۰	۴۹٪ منفی	۳۸٪ منفی
	نقدی	۱,۱۴۲,۲۶۷	۳۳,۷۳۴,۳۱۹,۷۳۸	۱,۶۳۴,۷۲۲	۵۴,۸۵۵,۶۸۴,۴۰۹	۴۳٪	۶۲٪
	جمع	۱,۷۲۴,۴۹۲	۵۱,۸۹۹,۵۴۲,۲۲۸	۱,۹۲۷,۱۷۲	۶۶,۱۲۳,۷۹۴,۱۸۹	۱۲٪	۲۷٪

عرضه کننده					در نیمه نخست سال ۹۶		درصد تغییرات عرضه نسبت به مدت مشابه سال ۹۵	
عرضه (تن)		مقدار معامله شده (تن)		ارزش (هزار ریال)				
باتیار پلیمر گنبد	۱۴,۴۵۰	۹,۴۰۰	۳۸۵,۹۹۸,۳۰۰	۴۰۲۹%				
پتروشیمی آبادان	۱۶,۰۲۰	۶,۱۲۰	۲۰۳,۱۱۷,۹۰۰	۹% منفی				
پتروشیمی اروند	۱۱۳,۷۵۶	۷۶,۹۷۶	۲,۵۱۰,۱۶۳,۱۵۰	۱۸% منفی				
پتروشیمی امیر کبیر	۲۲۳,۰۱۶	۱۳۱,۴۸۲	۵,۴۹۳,۸۰۲,۰۸۶	۳۴%				
پتروشیمی ایلام	۴۵,۶۴۰	۲۰,۵۹۲	۷۹۱,۶۱۴,۱۷۰	-				
پتروشیمی بندر امام	۳۶۲,۲۸۷	۲۰۲,۲۸۶	۷,۷۶۱,۰۶۹,۲۳۴	۲۶%				
پتروشیمی تبریز	۵۰,۷۵۰	۳۷,۵۴۰	۱,۸۰۵,۰۰۰,۳۹۰	۱۰% منفی				
پتروشیمی جم	۱۴۹,۵۷۵	۷۰,۲۳۶	۲,۷۷۹,۸۳۹,۹۹۰	۲%				
پتروشیمی خوزستان	۶,۸۳۳	۱,۷۶۹	۱۴۱,۹۰۱,۴۷۰	-				
پتروشیمی رجال	۱۹۰,۵۹	۱۹۰,۵۹	۷۶۰,۳۲۳,۳۴۲	۱۱۱%				
پتروشیمی شهید تندگویان	۳۵۴,۳۵۷	۲۴۱,۸۵۷	۸,۶۵۶,۵۰۳,۵۱۴	۲۲%				
پتروشیمی کردستان	۸,۳۴۰	۲۷۶	۱۱,۹۱۴,۵۷۲	-				
پتروشیمی لاله	۳۴,۳۹۳	۲۱,۳۸۰	۹۳۲,۲۴۲,۵۳۷	۶% منفی				
پتروشیمی مارون	۱۶۱,۲۸۶	۱۴۳,۱۱۴	۵,۸۶۵,۳۷۸,۸۱۴	۵۹%				
پتروشیمی محب بسیار ایده گستر	۴,۱۲۰	-	-	-				
پتروشیمی محب پلیمر قم	۲,۴۰۰	۱۵۰	۷,۱۶۱,۸۰۰	-				
پتروشیمی مهاباد	۲۶,۷۱۲	۲,۴۹۶	۹۸,۴۹۸,۸۵۶	۲۵۹%				
پتروشیمی مهر	۳۷,۲۱۷	۲۰,۹۹۸	۸۲۹,۱۲۷,۴۹۷	۱۴%				
پتروشیمیایی تخت جمشید پارس عسلویه	۱۴,۶۲۱	۲,۶۴۷	۱۳۲,۰۰۵,۵۶۷	-				
پلی نار	۲۵,۷۱۳	۲۲,۵۷۳	۹۰۹,۱۴۶,۹۵۰	۱۹% منفی				
پلیمر آریاساسول	۵۹,۳۷۸	۳۳,۰۴۴	۱,۳۶۹,۳۲۸,۱۱۴	۵% منفی				
پلیمر کرمانشاه	۳۱,۰۸۰	۱۴,۰۱۶	۵۴۵,۰۱۴,۴۶۴	۲۴%				
تولیدات پتروشیمی قائد بصیر	۲,۴۵۰	۹۲۵	۶۴,۸۳۴,۳۲۰	۲۸۳%				
شرکت بازرگانی پتروشیمی ایران	-	-	-	۱۰۰% منفی				
شرکت پتروشیمی شازند	۱۴۰,۰۷۰	۹۰,۶۷۱	۳,۷۹۰,۸۴۳,۹۵۳	۹%				
شرکت پتروشیمی غدیر	۳۳,۳۰۰	۳۳,۱۰۰	۱,۰۷۰,۷۴۰,۰۸۰	۲۷% منفی				
شرکت پتروشیمی لرستان	۲۹,۸۸۰	۵,۵۴۴	۲۱۰,۵۸۷,۱۳۶	۳۰۳%				
شرکت پلی پروپیلن جم	۱۲۳,۳۷۸	۱۱۳,۰۴۹	۴,۶۴۵,۸۱۷,۳۰۶	۱۱%				
شرکت صنعتی نوید زر شیمی	۴۲,۸۶۲	۴۰,۵۱۰	۱,۷۶۴,۸۲۷,۷۶۱	۱۱% منفی				
صنایع پتروشیمی تخت جمشید	۲۷,۵۰۱	۱,۹۶۹	۱۰۷,۴۰۴,۰۱۲	-				
صنایع تولیدی پلی استارین انبساطی سهند	۶,۹۶۵	۳,۶۷۵	۱۹۰,۱۸۵,۰۰۰	-				
طاهاسازان پیشتاز	-	-	-	۱۰۰% منفی				
جمع پلیمر	۲,۱۶۷,۴۱۰	۱,۳۶۷,۴۵۳	۵۳,۸۳۴,۳۹۲,۲۸۵	۲۱%				

جدول شماره ۴- آمار معاملات شیمیایی ها به تفکیک شرکت های عرضه کننده در نیمه نخست سال ۹۶				
عرضه کنندگان محصولات شیمیایی	در نیمه نخست سال ۹۶		در صد تغییرات عرضه نسبت به مدت مشابه سال ۹۵	
	عرضه (تن)	مقدار معامله شده (تن)	ارزش (هزار ریال)	
پتروشیمی آبادان	۳,۱۰۰	۲۶۰	۱,۷۶۸,۰۰۰	%۹۴
پتروشیمی اروند	۲۱۸,۰۰۰	۱۸۷,۶۲۰	۱,۳۸۶,۱۲۳,۱۴۰	%۵۸
پتروشیمی برزویه	۵۰,۴۰۰	۲۳,۳۰۰	۵۵۲,۴۱۲,۵۸۰	%۲۱ منفی
پتروشیمی بندر امام	۸۴,۵۰۰	۳۹,۴۶۰	۱,۱۵۸,۸۲۷,۵۲۰	%۹
پتروشیمی بوعلی سینا	۱۶۰	۱۶۰	۳,۰۴۲,۸۸۰	%۹۹ منفی
پتروشیمی پارس	۱۱۷,۸۱۶	۱۰۶,۰۳۲	۴۰۹۹,۷۲۴,۱۶۰	%۸۸
پتروشیمی خراسان	۵۹,۷۳۲	۲۴,۰۶۵	۴۹۱,۱۹۷,۰۷۰	%۲۳ منفی
پتروشیمی رازی	۷,۲۰۰	۲۰	۶۸,۰۰۰	-
پتروشیمی شهید تندگویان	۷,۴۴۸	۵,۷۳۹	۱۴۱,۶۳۵,۳۰۵	%۱۱۳
پتروشیمی شیراز	۳۲,۹۹۸	۹,۷۵۴	۷۲,۹۹۳,۸۳۱	%۱۷
پتروشیمی کارون	۲۸,۱۴۰	۷,۵۸۰	۸۲۸,۰۰۰,۰۸۰	%۱۱
پتروشیمی مارون	۱۳,۵۷۴	۸,۷۳۴	۲۳۰,۸۷۰,۵۵۲	%۳۶
پتروشیمی مروارید	۱۹,۱۶۲	۸,۱۸۴	۲۱۶,۳۵۷,۴۸۲	-
تعاونی ۲۴۵۱ تولید سولفات پتاسیم	۶,۹۰۰	۲,۳۲۵	۴,۳۵۳,۰۰۰	%۲۵ منفی
تهیه و تولید مواد معدنی ایران	-	-	-	%۱۰۰ منفی
شرکت بازرگانی پتروشیمی ایران	۵۰,۰۰۰	۵,۲۰۰	۲۲۴,۴۹۶,۲۰۰	%۱۹
شرکت پتروشیمی ارومیه	۹۷۰	۱۹۰	۹,۵۳۱,۲۲۰	%۴۹ منفی
شرکت پتروشیمی می ۲۶,۱۵۱ سازند	۹۴,۹۷۴	۶۳,۲۶۱	۲۰۸۵,۵۶۲,۱۶۰	%۵
شرکت پتروشیمی فن آوران	۲۶,۱۵۱	۲۴,۳۱۱	۲۵۴,۴۷۵,۹۰۸	%۴۲
شرکت ذوب آهن اصفهان	۲,۵۵۰	۱,۳۰۰	۳۱,۳۲۰,۰۰۰	%۶۹
شرکت سرمایه گذاری صنایع شیمیایی ایران	۳۹,۰۰۰	۳۰,۲۰۰	۱۳۶,۴۶۸,۴۸۰	%۴
شرکت ملی صنایع مس ایران	-	-	-	%۱۰۰ منفی
صنایع پتروشیمی کرمانشاه	۷۵,۸۰۰	۲۶,۴۰۰	۱۹۰,۶۲۹,۹۴۰	%۱۰۰
فرساشیمی	۶,۹۷۴	۲,۳۵۴	۶۳,۰۱۹,۳۹۶	%۲۹ منفی
فولاد زرنده ایرانیان	۷۰۰	-	-	-
محصولات شیمیایی	۹۴۶,۲۴۹	۵۵۹,۲۶۹	۱۲,۲۸۲,۸۷۶,۹۰۴	%۲۳

گروه کالا

جدول شماره ۵- آمار معاملات گازها و خوراک ها به تفکیک شرکت های عرضه کننده در نیمه نخست سال ۹۶				
عرضه کنندگان گازها و خوراک ها	در نیمه نخست سال ۹۶		در صد تغییرات عرضه	
	عرضه (تن)	مقدار معامله شده (تن)	ارزش (هزار ریال)	
پتروشیمی شیراز	۴,۸۵۰	۲۷۰	۳,۹۱۵,۰۰۰	%۱۵۵
پتروشیمی فجر	۸۴۰	۱۸۰	۲,۶۱۰,۰۰۰	-
شرکت ذوب آهن اصفهان	۱۰۰	-	-	-
صنایع پتروشیمی خلیج فارس	-	-	-	%۱۰۰ منفی
جمع	۵,۷۹۰	۴۵۰	۶,۵۲۵,۰۰۰	

گروه کالا

افزایش عرضه، کاهش تقاضا ورشد حجم معاملات

نگاهی به معاملات

۶ ماهه رینگ

پتروشیمی در سال ۹۶

و مقایسه با سال ۹۵

◀ جواد موسوی

مقدمه

آمار معاملات بورس‌ها، به ویژه بورس‌های کالایی همواره منعکس‌کننده روند تولید و سرعت چرخ اقتصاد است. به طوری که افزایش حجم معاملات معمولاً نشان‌دهنده گسترش فعالیت‌های تولیدی و کاهش آن گویای کند شدن این روند است. بر این اساس بررسی روند عرضه، حجم تقاضا و همچنین حجم معاملات گروه‌های مختلف کالایی می‌تواند اطلاعات بسیار مفیدی از وضع صنعت و تولید کشور در اختیار بگذارد. محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی به عنوان یکی از تولیدات مهم ایران همواره نقش به‌سزایی در حرکت چرخ اقتصادی کشور داشته است و بازار این محصولات نیز در بورس کالا جزو بازارهای پررونق محسوب می‌شود. در سال جاری و در پی برخی اقدامات بورس کالا رونق این بازار بیشتر از سال گذشته هم شده است. به طوری که در سال جاری شاهد افزایش حجم عرضه این محصولات، کم شدن التهابات بازار و همچنین افزایش حجم معاملات در بازار محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی بوده‌ایم. از این رو در ادامه به بررسی جزئیات و اتفاقات این بازار طی ۶ ماهه نخست سال جاری پرداخته‌ایم. آمارهای امسال را با آمارهای سال گذشته به مقایسه گذاشته‌ایم و سنگ محکی برای شرایط بازار این محصولات به دست آورده‌ایم.

◀ نمودار شماره یک

آن طور که آمار می گوید و نمودار شماره یک نشان می دهد حجم عرضه‌ها در پنج ماه ابتدایی سال جاری از سال گذشته بیشتر بوده و تنها در شهریور حجم عرضه‌ها کمتر از سال گذشته بوده است. در اواخر سال گذشته با همکاری‌های صورت گرفته بین بورس کالای ایران به عنوان یکی از اعضای شورای رقابت با سایر اعضای این شورا برای تمامی کالاها کف عرضه تعیین شد و با الزام مجتمع‌های پتروشیمی مبنی بر رعایت کف تعیین شده حجم عرضه‌های سال جاری بر سال گذشته پیشی گرفته و به تبع آن اوضاع بازار نیز بهبود یافته است. همان طور که نمودار نشان می دهد حجم تقاضای سال جاری تا پایان تیر سال جاری به حجم عرضه‌ها نزدیک بوده و تعادل خوبی در بازار این کالاها وجود داشته است. در ۲ ماه مرداد و شهریور تقاضا اندکی افزایش یافته که دلیل آن صعودی شدن قیمت‌ها در بازارهای جهانی بوده، چنان که در سال گذشته نیز روندی مشابه تجربه شده است. اقدام مناسب دیگری که در این سال توسط بورس کالای ایران و با همکاری کارگروه تنظیم بازار پتروشیمی، سازمان حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کننده، دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و شرکت ملی صنایع پتروشیمی صورت گرفته است، مقابله با کدهای معاف از مالیات ارزش افزوده بود که نظم و روند بازار را با مشکل مواجه کرده بودند. بورس کالای ایران با این اقدام توانست بسیاری از کدهای غیر واقعی ثبت شده در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی را شناسایی و از خرید آنها از بورس کالای ایران جلوگیری کند؛ بورس کالا کدهای معاملاتی آنها را ابطال کرد و این اقدام سبب شد که مصرف‌کنندگان واقعی با فراهم شدن شرایط بسیار مناسب برای خرید، مواد اولیه مورد نیاز خود را با شرایطی بسیار عادلانه‌تر خریداری کنند. در حال حاضر هم بورس کالای ایران با اعمال محدودیت‌هایی برای فعالیت‌های کدهای معاف از مالیات بر ارزش افزوده سعی دارد تنها به شرکت‌های واقعی و فعال اجازه فعالیت دهد که اقدام بسیار مناسبی است. در ادامه به جزئیات عرضه، تقاضا و حجم معاملات در ۶ ماهه نخست دو سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ می‌پردازیم.

◀ تعیین کف عرضه‌های محصولات پتروشیمی اقدامی موثر در تعادل بازار نمودار شماره ۲

همان طور که در نمودار شماره ۲ مشخص است، حجم عرضه‌های مواد پلیمری در ۶ ماه نخست سال ۹۶ برابر با یک میلیون و ۹۹۵ هزار و ۹۲۵ تن بوده که در مقایسه با حجم یک میلیون و ۶۵۸ هزار و ۴۸۱ تنی سال قبل افزایشی برابر با ۳۳۷ هزار و ۲۴۴ تن را نشان می‌دهد، که رقمی قابل توجه است. در مرداد نیز حجم عرضه‌های سال جاری ۱۲۶

هزار تن بیشتر از سال گذشته بوده است و اختلاف عرضه‌های دو سال باز هم بیشتر شده بود. اما در شهریور سال جاری حجم عرضه‌ها به حدی کاهش یافت که از مدت مشابه سال گذشته هم کمتر شد. آمار ماه‌های ابتدایی سال نشان از بهبود عرضه‌های سال جاری نسبت به سال گذشته داشت زیرا در سال جاری برای تمامی گریدها کف عرضه مصوب شده بود بر این اساس به نظر می‌رسد در شهریور کف عرضه‌ها برای تعدادی از گروه‌ها رعایت نشده است. در شهریور نیز اوضاع صادرات به کشورهایی مثل چین بسیار خوب بوده و قیمت‌های جهانی افزایش زیادی پیدا کردند در نتیجه به نظر می‌رسد پتروشیمی‌ها در این ماه ترجیح دادند حجم بیشتری از محصولات تولیدی خود را در بازارهای صادراتی به فروش برسانند.

◀ نمودار شماره ۳

نگاهی به نمودار شماره ۳ در فروردین امسال کل عرضه‌ها برابر با ۲۸۲ هزار و ۳۵۵ تن بوده که در مقایسه با حجم ۲۷۱ هزار و ۸۶۸ تن بیش از ۱۰ هزار تن افزایش را نشان می‌دهد. بر این اساس حجم عرضه‌های دو سال در فروردین ماه بسیار به هم نزدیک بوده است.

اما حجم کل عرضه‌های سال جاری در اردیبهشت برابر با ۳۳۷ هزار و ۸۷۹ تن است که نسبت به ماه قبل یعنی فروردین ۵۵ هزار تن بیشتر است. همچنین اگر این آمار نسبت به اردیبهشت ۹۵ سنجیده شود خواهیم دید که حجم عرضه‌های سال گذشته در این ماه ۲۳۹ هزار و ۵۲۲ تن بوده و این یعنی عرضه‌های سال جاری ۹۸ هزار تن بیشتر از مدت مشابه سال گذشته بوده است.

افزایش حجم عرضه‌های ماهانه در خرداد ۱۳۹۶ نیز ادامه داشت به طوری که حجم عرضه‌ها با افزایش قابل توجه ۷۸ هزار تنی نسبت به اردیبهشت سال جاری مواجه شد که برابر با ۲۴ درصد افزایش است. همچنین اگر حجم عرضه‌های خرداد سال جاری با خرداد سال ۹۵ سنجیده شود مشاهده می‌کنیم که حجم عرضه‌های سال جاری ۹۴ هزار تن بیشتر از مدت مشابه سال قبل بوده و از ۳۲۲ هزار و ۳۵۴ تن در سال گذشته به

به عبارت دیگر یعنی حجم تقاضای خرداد امسال ۶۱ هزار تن بیشتر از خرداد سال گذشته بوده است. در ادامه و در تیر سال گذشته تقاضا به شدت افزایش پیدا کرده و ۳۴۸ هزار تن از تقاضای تیر امسال بیشتر بوده که اختلاف بسیار فاحشی است؛ حجم تقاضا در مرداد سال گذشته بیشترین حجم تقاضا در کل سال ۱۳۹۵ بوده است؛ همچنین حجم تقاضا در مرداد سال جاری نیز بیشترین حجم در ۵ ماه ابتدایی سال بوده است، با این حال باز هم حجم تقاضا در مرداد امسال نسبت به ماه مشابه سال گذشته ۳۰۰ هزار تن کمتر بوده است.

◀ نمودار شماره ۵

فروردین: حجم کل تقاضا در نخستین ماه سال جاری برابر با ۲۸۸ هزار و ۶۷۴ تن بوده است که در مقایسه با حجم ۷۳۷ هزار و ۱۸۷ تنی فروردین ۹۵ کاهش ۴۴۸ هزار تنی را نشان می‌دهد.

اردیبهشت: حجم کل تقاضا در دومین ماه سال جاری برابر با ۴۴۰ هزار و ۸۲۸ تن بوده که در مقایسه با حجم ۲۸۳ هزار و ۱۸۰ تنی اردیبهشت ۹۵ افزایش ۱۵۷ هزار تنی داشته است. از طرفی نسبت به ماه قبل از خود نیز رشدی ۱۵۲ هزار تنی داشته است.

خرداد: در این ماه روند صعودی تقاضا همچون ماه قبل و البته با شیب کمتری ادامه یافته به طوری که حجم تقاضا در خرداد سال جاری نسبت به اردیبهشت ۵۵ هزار تن افزایش داشته است. با این حال این رقم نسبت به مدت مشابه سال گذشته افزایش ۶۲ هزار تنی داشته است تا اختلاف تقاضای دو سال باز هم کاهش یابد.

تیر: در این ماه حجم تقاضا همانند حجم عرضه‌ها نسبت به خرداد کاهش پیدا کرد و ۴۰۷ هزار تن رسید. این در حالی است که تقاضای خرید در تیر سال گذشته بسیار بالا و برابر با ۷۵۶ هزار تن بوده است؛ این رقم ۳۴۸ هزار تن بیشتر از تقاضای ۴۰۷ هزار تنی در تیر امسال است؛ تنها خروجی حجم تقاضای بالا در سال گذشته افزایش شدید سطح عمومی قیمت‌ها بوده است.

مرداد: حجم تقاضا در این ماه بیش از ۲۰۰ هزار تن افزایش را نسبت به تیر نشان می‌دهد که نشان از جذابیت بیشتر بازار محصولات پتروشیمی در این ماه است. اما با وجود اینکه حجم تقاضا برای خرید در این ماه افزایش پیدا کرد باز هم ۳۰۰ هزار تن کمتر از مرداد سال ۹۵ بوده و از ۹۲۵ هزار تن (مرداد ۹۵) به ۶۲۵ هزار تن (مرداد ۹۶) رسیده است. این در حالی است که حجم عرضه‌ها در مرداد امسال ۱۳۰ هزار تن بیشتر از سال گذشته بوده و همین امر سبب شده است که قیمت‌ها در مرداد سال گذشته افزایش زیادی پیدا کند و در مرداد سال جاری قیمت‌های معقول‌تری تجربه شود.

شهریور: حجم تقاضا در این ماه ۵۹۰ هزار تن بوده است که نسبت به حجم ۶۲۵ هزار تنی مرداد، ۳۵ هزار تن کاهش داشته است. اگر حجم تقاضای این ماه با شهریور سال گذشته مقایسه شود، خواهیم دید که تقاضا ۲۹۷ هزار تن کمتر از سال گذشته بوده که اختلاف بسیار بالایی است. نکته بسیار مهم در سال جاری نظام‌مند شدن میزان عرضه‌های هر گروه با توجه به تعیین کف عرضه‌ها بوده که سبب شده است میزان تقاضا برای گروه‌های مختلف در سال جاری واقعی‌تر و معقول‌تر از سال گذشته باشد. خوشبختانه امسال در بیشتر محصولات عرضه شده تعادل نسبتاً خوبی برقرار بود که این امر به دلیل کنترل تقاضاهای کاذب و اصلاحات انجام شده در مکانیزم‌های معاملات بوده است.

◀ **حجم معامله - نزدیک شدن حجم معاملات ۶ ماهه اول دو سال ۹۵ و ۹۶**

۴۱۶ هزار و ۳۲۶ تن در سال جاری رسیده است.

حجم عرضه‌ها در تیر امسال با وجود کاهش نسبت به خرداد؛ ۳۵۷ هزار تن بود که در مقایسه با حجم عرضه در تیر سال گذشته ۵۵ هزار تن افزایش را نشان می‌دهد و این یعنی افزایش ۲۰ درصدی حجم عرضه نسبت به مدت مشابه سال گذشته.

اما مرداد باز هم حجم عرضه‌ها نسبت به ماه قبل خود افزایش پیدا کرد به طوری که شاهد افزایش ۳۷ هزار تنی در این ماه بودیم. در عین حال حجم عرضه‌ها در مرداد امسال نسبت به مدت مشابه سال گذشته روندی صعودی داشته است. بر این اساس حجم عرضه‌های مرداد امسال افزایشی ۱۲۷ هزار تنی را تجربه کرده و از ۲۳۷ هزار تن در سال گذشته به ۳۶۴ هزار تن در سال جاری رسیده است.

اما پس از این همه روند صعودی؛ شاخص عرضه محصولات پتروشیمی در شهر یور روندی زولی به خود گرفت؛ حجم عرضه ۹۸ هزار تن کاهش یافت و از ۳۶۴ هزار تن به ۲۶۶ هزار تن رسید. همچنین حجم عرضه‌ها نسبت به مدت مشابه سال قبل نیز کاهش ۴۷ هزار تنی را تجربه کرد و اولین بار در سال جاری حجم عرضه‌های ماهانه امسال کمتر از سال گذشته ثبت شد.

◀ تعدیل حجم تقاضا

نمودار شماره ۴

اما در مورد تقاضا، همان طور که در نمودار شماره ۴ مشخص است، حجم کل تقاضا در مجموع ۶ ماه اول امسال کمتر از سال گذشته است، به گونه‌ای که حجم کل تقاضا از ابتدای سال تا پایان شهریور، ۲ میلیون و ۸۴۸ هزار و ۷۲۰ تن بوده و در مقایسه با حجم سه میلیون و ۹۳۳ هزار و ۷۵۲ تنی سال گذشته کاهش بیش از یک میلیون تنی را نشان می‌دهد. البته باید ذکر کرد که تفاوت تقاضا در فروردین بین سال‌های ۹۵ و ۹۶ برابر با ۴۴۸ هزار تن بود، که بسیار قابل توجه بوده و بعد از انجام معاملات اردیبهشت این تفاوت تقاضا به ۲۹۰ هزار تن کاهش یافته بود. این اختلاف در خرداد هم کاهش یافته و اختلاف بین حجم تقاضای سه ماهه اول دو سال به ۲۲۹ هزار تن رسیده است.

◀ نمودار شماره ۶

حجم کل معاملات در شش ماهه اول سال جاری برابر با یک میلیون و ۲۸۱ هزار و ۲۵۴ تن بوده است که در مقایسه با حجم یک میلیون و ۲۲۱ هزار و ۴۱۴ تنی سال گذشته ۶۰ هزار تن افزایش را نشان می‌دهد. این در حالی است که در فروردین، حجم معاملات سال گذشته ۳۳ هزار تن بیشتر از سال جاری بوده، این یعنی حجم معاملات سال جاری در اردیبهشت، خرداد و تیر بیشتر از سال گذشته بوده تا اختلاف بین دو سال افزایش یافته و به ۶۴ هزار تن برسد که آمار بسیار مناسبی است. این اختلاف در مرداد به ۱۱۴ هزار تن رسید چرا که حجم معاملات در مرداد امسال ۵۰ هزار تن بیشتر از سال گذشته بود. اما در شهریور امسال حجم معاملات ۵۵ هزار تن کمتر از سال گذشته ثبت شد، در نتیجه اختلاف بین دو سال کمتر شد و به ۶۰ هزار تن رسید.

◀ نمودار شماره ۷

فروردین: حجم کل معاملات در نخستین ماه امسال برابر با ۱۵۶ هزار و ۹۴۶ تن بود، که در مقایسه با حجم معاملات ۱۹۰ هزار و ۱۰۸ تنی در سال ۱۳۹۵ کاهش در حدود ۳۳ هزار و ۱۶۲ تن را نشان می‌دهد؛ یعنی بیش از ۱۷ درصد کاهش در حجم معاملات. در واقع از آنجایی که حجم معاملات تا حدودی مصرف واقعی آن کالا را نشان می‌دهد می‌توان گفت که مصرف در نخستین ماه سال کاهش داشته است.

اردیبهشت: در این ماه اوضاع به کلی تغییر پیدا کرد؛ حجم معاملات برابر با ۲۱۱ هزار و ۶۶۳ تن بود که در مقایسه با فروردین ۵۴ هزار تن افزایش را نشان می‌دهد. اگر این آمار نسبت به اردیبهشت سال گذشته سنجیده شود، ۶۱ هزار و ۲۰۸ تن افزایش را نشان می‌دهد که رقم بسیار قابل توجهی است. به عبارتی حجم معاملات در اردیبهشت امسال ۴۰ درصد افزایش را تجربه کرد که نشان از رونق این بازار نسبت به سال گذشته دارد.

خرداد: سال جاری روند رو به رشد حجم معاملات با شیب کمتری ادامه پیدا کرد و به ۲۳۷ هزار و ۱۵۹ تن رسید که نسبت به اردیبهشت، ۲۵ هزار و ۵۰۰ تن و برابر با ۱۲ درصد افزایش را تجربه کرده است. حال اگر این میزان حجم معاملات با خرداد سال گذشته مقایسه شود؛ خواهیم دید حجم معاملات در خرداد امسال نزدیک به ۳۰ هزار تن بیشتر از مدت مشابه سال گذشته است. این آمار باز هم نشان از بهبود اوضاع بازار نسبت به سال گذشته دارد. **تیر:** در این ماه حجم معاملات برابر با ۲۱۵ هزار تن بوده است که نسبت به ماه قبل (خرداد) ۲۲ هزار تن کاهش را نشان می‌دهد، ولی نکته مثبت اینجاست که حجم معاملات با وجود کاهش باز هم نسبت به مدت مشابه در تیر سال گذشته حدود هفت هزار تن بیشتر است. البته با توجه به افزایش ۵۵ هزار تنی عرضه‌ها نسبت به تیر سال گذشته این میزان افزایش می‌توانست بیشتر هم باشد ولی به دلایلی چون رکود حاکم بر بازار، حجم معاملات افزایش زیادی پیدا نکرد. ولی باز هم نمی‌توان کتمان کرد که این مقدار حجم معامله برای یک ماه رقمی مناسب به شمار می‌رود.

مرداد: در پنجمین ماه امسال حجم معاملات برابر با ۲۵۱ هزار و ۸۸۷ تن بود که در مقایسه با حجم معاملات ۲۰۱ هزار تنی در مرداد پار سال بیش از ۵۰ هزار تن افزایش را نشان می‌دهد؛ این در حالی است که عرضه‌های دو سال اختلافی بیش از ۱۳۰ هزار تن در این ماه داشته‌اند و حتی این اختلاف حجم معاملات می‌توانست بیشتر هم باشد.

شهریور: در این ماه حجم معاملات در رقم ۲۰۸ هزار و ۵۵۷ تن ثبت شد که در مقایسه با ماه قبل از خود ۴۳ هزار تن کاهش را نشان می‌دهد. همچنین حجم معاملات در شهر یور ۹۶ نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۵۵ هزار تن کاهش را تجربه کرد. می‌توان گفت بازار این محصولات پس از یک روند افزایشی اندکی استراحت به خود داد که البته رفع خستگی به دلیل کاهش حجم عرضه‌ها بوده است؛ علت کاهش حجم عرضه‌ها نیز تعهدات صادراتی مجتمع‌ها بوده و به این ترتیب شرایط سال گذشته با سال جاری به گونه‌ای متفاوت رقم خورده است.

پلیمرهای ساخته شده از این محصول نیز شد. در حال حاضر قیمت این محصول روندی با ثبات را سپری می‌کند و در برخی از هفته‌های معاملاتی کاهش نرخ اندک را تجربه کرده است. به نظر می‌رسد میزان افزایش نرخ این محصول بسیار بیشتر از نفت بوده و عمدتاً به دلیل افزایش تقاضای جهانی رخ داده و ممکن است در هفته‌های آینده شاهد کاهش نرخ این محصول باشیم و یا قیمت‌های محصولات ساخته شده از این محصول افزایش بیشتری پیدا کند زیرا در حال حاضر حاشیه سود تولید پلیمرها به دلیل افزایش شدید بهای تمام شده کاهش یافته است و برای ادامه تولید باید قیمت‌ها افزایش پیدا کند و یا بهای تمام شده آنها کاهش یابد. در حال حاضر قیمت بسیاری از پلیمرها از قیمت خوراک آنها یعنی اتیلن کمتر است. هر زمانی قیمت اتیلن افزایش پیدا می‌کند به فاصله دو هفته بعد از آن روند قیمت پلیمرها هم صعودی خواهد شد. اثرات این افزایش اول بر بازارهای چین و جنوب شرق آسیا تجربه می‌شود و به فاصله دو تا سه هفته اثرات آن را در بازارهای جنوب آسیا و خاور میانه نیز می‌بینیم. مدتی بعد از این افزایش نرخ اتیلن روند قیمت‌ها در بازار چین به شدت صعودی شده و این بازار بزرگ مقصد فروش و صادرات اکثریت پتروشیمی‌های دنیا از جمله تولیدکنندگان ایرانی شد.

همان طور که مشاهده شد به طور کلی حجم عرضه‌های سال جاری حدود ۳۰۰ هزار تن بیشتر از سال گذشته بوده و این در حالی است که حجم معاملات به ۶۰ هزار تن بیشتر از سال گذشته رسیده است. این رشد حجم معاملات در سال جاری وضع مصرف نهایی محصولات را نشان می‌دهد این انتظار وجود دارد که در ماه‌های آینده حجم عرضه‌ها بار دیگر افزایش پیدا کند و به دنبال آن شاهد رشد دوباره حجم معاملات نیز باشیم.

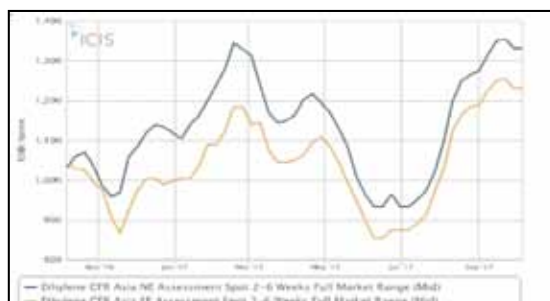
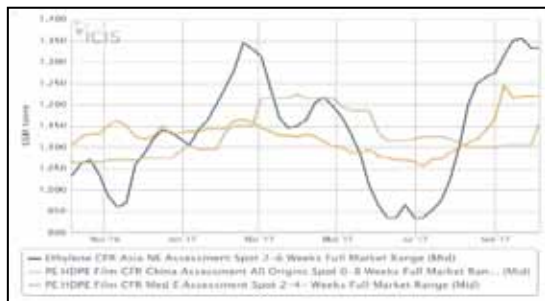
وضعیت بازارهای جهانی در ۶ ماه اخیر

قیمت نفت برنت در سه ماه ابتدایی سال در سطوح بالای ۵۰ دلاری بود؛ در اواخر خرداد دچار افت شده و در تیر به ۴۵ دلار هم رسید. در تیر امسال قیمت نفت بین ۴۵ تا ۴۸ دلار در نوسان بود. در مرداد بار دیگر نفت به سطوح بالای ۵۰ دلاری وارد شده و تا ۵۲ دلار هم افزایش پیدا کرد. روند صعودی نفت در شهریور ادامه داشت و تا ۵۵ دلار هم افزایش پیدا کرد. با ادامه این روند صعودی، قیمت نفت در مهر به ۵۷ دلار هم رسید. این روند قیمت نفت در کنار افزایش تقاضا در بازارهای جهانی سبب شد قیمت اولفین‌هایی همچون اتیلن نیز صعودی شود.

وضعیت اتیلن در ۶ ماه اخیر

نمودار شماره ۸

نمودار شماره ۹

همان طور که در نمودار شماره ۹ مشخص است، به عنوان نمونه قیمت پلی اتیلن سنگین فیلم در بازار چین (رنگ نارنجی) چند هفته بعد از رشد قیمت اتیلن با افزایش قیمت مواجه شده است و از یک هزار و ۱۰۰ دلار در اواخر جولای به مرز یک هزار و ۲۵۰ دلار در اواخر سپتامبر رسیده و ۱۵۰ دلار افزایش نرخ را تجربه کرده است. این افزایش قیمت در بازارهای جهانی علاوه بر تاثیرگذاری بر قیمت‌های جهانی موجب افزایش قیمت‌های پایه در ایران را نیز فراهم آورد و در نتیجه بازار ایران نیز در مرداد با رونق بسیار خوبی مواجه شد که در نمودارهای ارائه شده مشخص بود. روند صعودی قیمت‌ها در بازارهای جنوب شرق آسیا و با محوریت چین تا اواخر سپتامبر (شهریور) ادامه پیدا کرده و بعد از آن با ثبات مواجه شده و در برخی از هفته‌ها کاهش نرخ نیز تجربه شد. اما در ادامه با صعودی شدن نسبی قیمت‌ها افزایش مجدد نرخ پایه محصولات را در بازار ایران شاهد بودیم. البته طوفان‌های هاروی در آمریکا نیز به ادامه دار بودن این افزایش نرخ‌های جهانی دامن زد زیرا بعد از وقوع این طوفان‌ها بسیاری از واحدهای پتروشیمی در آمریکا از مدار تولید خارج و بازارهای جهانی با کاهش عرضه مواجه شدند، در نتیجه روند صعودی قیمت پلیمرها شدت بیشتری گرفت و ادامه دار شد.

نرخ دلار

نرخ دلار نیز که یکی از عوامل موثر بر نرخ محصولات پلیمری است در طول ۶ ماهه اول سال جاری روندی صعودی را تجربه کرد، نرخ این ارز در سامانه سنا در فروردین امسال ۳۷۳۸۰ ریال بود که در مهر به ۴۰۲۰۰ ریال در این سامانه به ثبت رسیده است. بر این اساس باید گفت این ارز افزایش نرخ بیش از ۷/۵ درصد را در طول این ۶ ماه تجربه کرده است.

کارنامه موفق بورس کالا در ساماندهی بازارهای کالایی

کودکی که در ده سالگی بالغ شد

رامین نعمتی

مقدمه

کشاورزی یکی از پایه‌های اصلی اقتصاد و تامین کننده امنیت غذایی کشور به شمار می‌رود. وجود بازارهای سازمان یافته جهت دادوستد قانونمند و استاندارد کالاهای کشاورزی، می‌تواند نقش بسزایی در توسعه بخش کشاورزی به عنوان یکی از محوری ترین مولفه‌های توسعه اقتصادی کشور داشته باشد. بسیاری از کارشناسان اقتصادی، عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالای ایران را به سبب شفافیت، عامل کاهش نوسانات قیمت دانسته و معتقدند که با توسعه ابزارهای نوین مالی در بورس کالا، به ویژه در بخش کشاورزی، امکان کاهش ریسک خرید کالاهای فراهم می‌شود تا تولیدکنندگان و مصرف کنندگان بتوانند بسته به نیاز خود، بر نامه تولید و مصرف خود را با به کارگیری ابزارهای مختلف اجرایی کنند و از نوسانات قیمتی در آینده مصون بمانند. به اعتقاد بسیاری از نخبگان، داشتن یک بازار متشکل و منسجم برای مبادلات کالایی در کشور، سنگ بنای توسعه است، بر همین اساس، عواملی همچون مساله حذف ریسک تحویل کالا و تسویه وجه، داشتن یک مرجع قیمت گذاری، حذف عدم تقارن اطلاعات عرضه کنندگان و متقاضیان و در نهایت، وجود یک مکانیسم شفاف برای مبادله کالاهای در بورس منجر به توسعه این بازار مالی شده است.

بورس کالا

الزامات قانونی و معامله محصولات کشاورزی در بورس کالا

تبصره ۴ ماده ۶ قانون افزایش بهر موری بخش کشاورزی و منابع طبیعی به منظور حمایت از بهره‌برداران و مصرف‌کنندگان و شفافیت قیمت‌ها و ایجاد تعادل در بازار محصولات و تولیدات کشاورزی، دولت را ملزم کرده است که خرید و فروش نهاده‌ها و محصولات تولیدی کشاورزی را از طریق بورس کالا انجام دهد. همچنین، ماده ۱۹ قانون نظام جامع دامپروری، دولت را مکلف کرده زمینه‌های گسترش بورس کالاهای کشاورزی به محصولات دامی را فراهم کند. ماده ۱۷ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید نیز، خرید و فروش کالاهای پذیرفته شده در بورس‌های کالایی توسط وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، نهادها و دستگاه‌های دولتی و عمومی و دستگاه‌های اجرایی را از برگزاری مناقصه یا مزایده و تشریفات مربوط به آنها معاف کرده است.

بند قانونی دیگری در قالب ماده ۳۲ قانون برنامه ششم توسعه ابلاغ شده است که به دولت اجازه می‌دهد با استفاده از ابزارهای مالی، بازارهای کالایی را تنظیم کند.

تعهد مشروط دولت به کشاورز

ابزارهای مالی نظیر قراردادهای اختیار معامله که براساس آن دولت به جای تعهد مطلق به کشاورز برای خرید تضمینی هر نوع محصول، به هر میزان تولید شده توسط کشاورز، تعهد مشروط به کشاورز اعطای می‌کند و در زمان برداشت محصول، مبادران بخش خصوصی را که در قالب مناقصه مشخص شده‌اند، برای خرید محصول کشاورز در چارچوب قرارداد اختیار معامله به کشاورز معرفی می‌کند، می‌توانند در پیاده‌سازی الگوی مناسب کشت و هدایت حمایت از تولیدکنندگان به رعایت این الگو بسیار موثر باشند.

در این ارتباط، معاون وزیر جهاد کشاورزی گفته است: اجرای سیاست قیمت تضمینی جو و ذرت از سال ۹۴ به صورت آزمایشی و پیامدهای مثبت اجرای این طرح باعث شد تا هم اکنون سه محصول اساسی جو، ذرت و گندم را در قالب طرح سیاست قیمت تضمینی در بورس کالا داشته باشیم که توسعه این شیوه در دستور کار قرار دارد؛ در این سیاست، کشاورز می‌تواند با فروش محصولش در بورس کالا، پول خود را به سرعت دریافت کند، به طوری که با معامله محصول در بورس کالا، پول کشاورز بلافاصله و در مدت زمان کوتاهی پرداخت می‌شود و مابه‌التفاوت قیمت کشف شده روی تابلوی بورس با نرخ خرید تضمینی اعلامی از سوی دولت نیز، به محض تامین منابع از سوی دولت پرداخت می‌شود.

«علی اکبر مهر فرد» با بیان اینکه امکان عرضه آرد نیز در بورس کالای ایران وجود دارد، گفت: حتماً لازم نیست محصولات کشاورزی به صورت خرید تضمینی در بورس کالا عرضه شود، بلکه می‌توان عرضه این محصولات را در بورس کالا انجام داد تا فعالان بازارهای مختلف از مزایای بورس استفاده کنند. وی تاکید

بورس موظف به راه‌اندازی و گسترش بورس‌های کالایی در ایران شناخته شده بود، بورس فلزات در شهریورماه ۱۳۸۲ (نخستین بورس کالایی در ایران) و بورس کالای کشاورزی ایران در شهریورماه ۱۳۸۳ فعالیت خود را در اقتصاد کشور آغاز کردند.

تغییر رویکرد، عامل موفقیت

مدیر مطالعات اقتصادی و سنجش ریسک شرکت بورس کالای ایران می‌گوید: بورس فلزات، بورسی موفق و بورس کالای کشاورزی ناموفق بود تا اینکه در سال ۱۳۸۴، قانون بازار جدید تعیین کرد که بورس‌ها باید به شرکت‌های سهامی تبدیل شده و به صورت انتفاعی فعالیت کنند.

جواد فلاح ادامه داد: در آن زمان مشخص بود که بورس کشاورزی نمی‌توانست هزینه‌های خود را تامین کند و به همین دلیل بر مبنای قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۴، مجلس شورای اسلامی) و با تصویب شورای عالی بورس، شرکت بورس کالای ایران در آذرماه ۱۳۸۵ با منحل شدن بورس فلزات و بورس کالای کشاورزی تشکیل شد و وظایف این دو بورس به بورس جدید منتقل یافت؛ بورس کالای ایران پس از پذیرهنویسی و برگزاری مجمع عمومی، از مهرماه ۱۳۸۶ کار خود را زیر نظر سازمان بورس و اوراق بهادار آغاز کرد.

به گفته جواد فلاح؛ مشکلی که در آن زمان وجود داشت این بود که بورس فلزات غالب بر بورس کشاورزی بود چون مسئولان بورس فلزات زامداران بورس کالای ایران شدند.

در آن دوره به شکل هزینه به بورس کشاورزی نگاه می‌شد و به همین دلیل سرمایه‌گذاری‌های مناسبی در این حوزه صورت نگرفت.

کم‌کم نگاه به بورس کشاورزی تغییر کرد تا اینکه از سال ۱۳۹۳ به دوره جدید یعنی مدیریت دکتر سلطانی‌نژاد رسیدیم. ایشان نگاه کاملاً جدیدی به بورس محصولات کشاورزی داشت، به طوری که در آماری قابل قبول، سهم معاملات این محصولات در حال حاضر به بیش از ۱۰ درصد ارزش کل معاملات بورس کالا رسیده است.

وی افزود: در سال ۱۳۹۴ بیش از ۷۶۴ هزار تن محصول به ارزش ۹۴۰۰ میلیارد ریال در بورس کالا معامله شد. این روند در سال ۱۳۹۵ نیز ادامه یافت، به طوری که با معامله ۲ میلیون و ۵۱۰ هزار تن محصول کشاورزی به ارزش ۲۸ هزار میلیارد ریال رسیدیم که نسبت به سال ۹۴ به ترتیب ۲۲۹ درصد و ۱۹۹ درصد رشد نشان می‌دهد. در ۶ ماهه امسال نیز یک میلیون و ۳۳۴ هزار تن محصول به ارزش ۱۶ هزار میلیارد ریال معامله شده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل به ترتیب هفت درصد و یک درصد رشد نشان می‌دهد.

فلاح با تاکید بر اینکه کشاورزی یکی از پایه‌های اصلی اقتصاد و تامین‌کننده امنیت غذایی کشور به شمار می‌رود، اظهار کرد: حجم تولیدات کشاورزی از ۹۷ میلیون تن در سال ۱۹۲۰ اکنون به بیش از ۱۱۷ میلیون تن رسیده که نشان می‌دهد طی چهار سال گذشته، حجم تولیدات بخش کشاورزی بیش از ۲۰ میلیون تن افزایش داشته است.

تاریخچه

در قرن پانزدهم میلادی، بازرگانان و صرافان بلژیکی در شهر «بورژ» در مقابل خانه مردی به نام «فن» در بورژ (واندر بورس) جمع می‌شدند و به دادوستد می‌پرداختند؛ به این ترتیب، نام فعالیتی که بعدها یعنی در سال ۱۴۶۰ بازار متشکلی را شامل گشت، از اسم آن مرد بلژیکی گرفته شد.

ریشه‌های ایجاد بورس در ایران نیز به سال ۱۳۱۵ بازمی‌گردد. در این سال یک کارشناس بلژیکی به نام «ران لوترفلد» به همراه یک کارشناس هلندی، به درخواست دولت وقت ایران، درباره تشکیل بورس مطالعاتی کرده و طرح تاسیس و اساسنامه آن را تنظیم کردند؛ اما تا تاسیس رسمی بورس در ایران سال‌های زیادی طی شد تا اینکه بورس اوراق بهادار تهران در بهمن‌ماه سال ۱۳۴۶ بر پایه قانون مصوب اردیبهشت‌ماه ۱۳۴۵ تاسیس شد.

تا سال ۱۳۸۲، فعالیت بورس در ایران فراز و فرودهای بسیاری را تجربه کرد تا اینکه در راستای تحقق اهداف برنامه سوم و چهارم توسعه که مطابق با آنها شورای عالی

در سال ۱۳۹۵ با معامله ۲ میلیون و ۵۱۰ هزار تن محصول کشاورزی به ارزش ۲۸ هزار میلیارد ریال رسیدیم که نسبت به سال ۹۴ به ترتیب ۲۲۹ درصد و ۱۹۹ درصد رشد نشان می‌دهد

اجرای سیاست قیمت تضمینی در بورس کالا سیاست موفقی است که باید برای توسعه آن زیرساخت‌های لازم در بورس کالا بیش از گذشته تقویت شود. شفافیت معاملاتی، دسترسی به آمارهای دقیق و وصول پول کشاورزان در اسرع وقت که در نهایت کاهش بار مالی دولت را به همراه دارد، از مهم‌ترین مزایای آن محسوب می‌شود

کرد؛ باید با گذر از بازارهای سنتی به سمت بازارهای مدرن که امروز در دنیا از آن استفاده می‌شود حرکت کنیم و از مزایای این بازارها بهره‌مند شویم؛ یکی از مهم‌ترین بازارهای مدرن، بورس کالا است.

معاون توسعه بازرگانی و صنایع کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی با تأکید بر اینکه سیاست کلی دولت و وزارت جهاد کشاورزی، گسترش عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالای ایران است، افزود: برای گسترش این موضوع باید فرهنگ‌سازی لازم برای تولیدکنندگان و خریداران صورت گیرد تا آنها با نحوه خرید و فروش، مکانیسم و مقررات بورس کالا آشنا شوند. با عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالا، تولیدکننده و مصرف‌کننده به یکدیگر وصل شده و عوامل واسطه به شدت کاهش پیدا می‌کنند و هزینه مبادلات نیز کاهش می‌یابد. همچنین، محصول در یک فضای رقابتی و شفاف خرید و فروش شده و قیمت‌ها براساس مکانیسم عرضه و تقاضا و بدون تأثیر واسطه‌ها کشف می‌شود.

«مهر فرد» به محصولات کشاورزی عرضه شده در بورس کالای ایران اشاره و اظهار کرد: با توجه به مزایای بورس کالای ایران، در حال حاضر انواع محصولات همچون گندم، ذرت، جو، شکر، مرغ و جوجه در این بازار عرضه و معامله می‌شود و به تازگی عرضه پسته و زعفران نیز در بورس کالای ایران آغاز شده است. با عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالا، تولیدکننده و مصرف‌کننده به طور مستقیم و بدون حضور مخرب واسطه‌ها در مقابل هم قرار می‌گیرند و با روشی کارآمد (کشف قیمت‌ها در تقابل عرضه و تقاضا) به معامله می‌پردازند.

وی ادامه داد: بند الف ماده ۳۲ قانون برنامه ششم توسعه دقیقاً با هدف تحقق یافتن اولویت مدنظر رئیس جمهوری، مجوز استفاده از ابزارهای بورس کالای ایران را به شرکت‌های زیرمجموعه وزارت جهاد کشاورزی اعطا کرده است. علاوه بر آن، سیاست قیمت تضمینی که در قالب آن، دولت به جای خرید محصول کشاورز و فروش آن، معاملات را به مکانیسم بازار سپرده و خود پارانه نقدی به کشاورز پرداخت می‌کند، ابزار مناسبی برای کاهش آثار بودجه‌ای ایفای نقش دولت در تضمین خرید محصولات کشاورزی است.

بستری شفاف و مبتنی بر نظام بازار

بند الف ماده ۳۲ قانون برنامه ششم توسعه، راه را برای استفاده وزارت جهاد کشاورزی از ابزارهای بورس کالای ایران در تنظیم بازار محصولات کشاورزی از طریق بستری شفاف و مبتنی بر نظام بازار فراهم کرده است. در این رابطه، مدیرعامل شرکت بازرگانی دولتی ایران می‌گوید: به دنبال استفاده از ابزارهای مالی بورس کالا برای پیش‌بینی و تحلیل بازار و همچنین کاهش ریسک در دادوستدها هستیم که این موضوع در بند الف ماده ۳۲ برنامه ششم توسعه نیز آمده است؛ بر این اساس، به استناد مطالعات انجام شده در کشورهای مشابه، تلاش شده است تا این اتفاق (استفاده از ابزارهای مالی در بخش کشاورزی) به منظور تنظیم بازار در کشور ما نیز رخ دهد.

«پژان سیف» بر عرضه گسترده محصولات کشاورزی و استفاده از بورس کالای ایران برای تنظیم بازار و پیش‌بینی پذیر کردن بازارها تأکید و اظهار کرد: همه تولیدات محصولات کشاورزی به صورت گسترده می‌تواند در بورس کالای ایران عرضه شود.

معاون وزیر جهاد کشاورزی تصریح کرد: بورس کالا بازاری است که باعث کشف قیمت و شفافیت می‌شود؛ بنابراین، باید از تجربه سایر کشورها در استفاده از بورس کالا و ابزارهای این بازار برای تنظیم بازار و قدرت پیش‌بینی فعالان بخش کشاورزی از روند بازارها و قیمت‌ها استفاده کرد.

امکان مدیریت بازار محصولات کشاورزی

بورس کالای ایران با ابزارهایی که در اختیار دولت قرار می‌دهد، این امکان را فراهم می‌کند که دولت را از مقام مداخله‌گر در بازار، به مقام ناظر بازار ارتقا دهد و دولت در این شرایط می‌تواند از فعالان بخش خصوصی مطالبه‌گری کند و بر رعایت استانداردهای تامین‌کننده امنیت غذایی اصرار ورزد. همچنین، به دلیل اینکه اطلاعات در بورس کالای ایران به صورت شفاف و آنلاین منتشر می‌شود، این امر به افزایش کارایی در اقتصاد و کاهش واسطه‌گری غیر ضرور منجر می‌شود.

یک عضو کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی با اشاره به امکان برنامه‌ریزی و مدیریت بازار محصولات کشاورزی به کمک ثبت دقیق آمار و اطلاعات کشاورزان و داده‌های مربوط به میزان

عرضه و تقاضا، اظهار کرد: بورس کالا مجموعه‌ای منسجم و سازمان یافته است که از اطلاعات ثبت شده مربوط به معاملات بخش‌های مختلف در سامانه‌های معاملاتی آن می‌توان برای برنامه‌ریزی و مدیریت بازار کالاهای مختلف استفاده کرد.

«سید راضی نوری» ضمن تأکید مجدد بر اینکه برای ساماندهی بازار، همسویی قیمت‌ها با نرخ‌های جهانی و حمایت از کشاورز و تولید راهی به جز ورود به بورس کالا نداریم، اضافه کرد: در راستای برنامه‌ریزی بلندمدت برای کالاهای مختلف بخش کشاورزی راهی به جز عرضه در بورس کالا وجود ندارد و این امر می‌طلبد که تمام تمهیدات و زیرساخت‌های لازم فراهم شود تا به کمک اجرای سیاست قیمت تضمینی در بورس کالا بتوان مشکلات کشاورزان را حل کرد.

این عضو کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی همچنین در بیان مزایای اجرای سیاست قیمت تضمینی در بورس کالا برای محصولاتی همچون گندم اظهار کرد: طبق نظر کارشناسان و برنامه‌ریزان، این سیاست موفقی است که باید برای توسعه آن زیرساخت‌های لازم در بورس کالا بیش از گذشته تقویت شود. شفافیت معاملاتی، دسترسی به آمارهای دقیق و وصول پول کشاورزان در اسرع وقت که در نهایت کاهش بار مالی دولت را به همراه دارد، از مهم‌ترین مزایای آن محسوب می‌شود. وی افزود: در حال حاضر تمام هزینه‌ها برای تامین نهاده‌های تولید بر عهده کشاورز است. برای اجرای سیاست قیمت تضمینی دولت باید به گونه‌ای برنامه‌ریزی کند که هزینه‌ها رفته رفته از روی دوش کشاورز برداشته شود.

وی تأکید کرد: در کنار تامین زیرساخت‌های لازم، باید به امر فرهنگ‌سازی و آموزش کشاورزان نیز توجه ویژه‌ای داشت تا کشاورزان با نحوه انجام معامله در بورس آشنا شده و شرایط حضور در آن را پیدا کنند.

نماینده مردم شهرستان شوش در مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه عرضه محصولات مختلف در بورس کالای ایران باعث انطباق بیشتر با قیمت‌های جهانی می‌شود، افزود: انجام معاملات کالاهای مختلف در بورس موجب حرکت قیمت‌ها به سمت واقعی‌تر شدن و هماهنگی بیشتر با بازارهای جهانی شده و این یک مزیت مهم به شمار می‌رود.

وی با تأکید بر اینکه سیاست قیمت تضمینی، فشار مالی ناشی از اجرای سیاست خرید تضمینی را از بودجه دولت کم می‌کند، بر مزیت پرداخت به موقع پول کشاورزان تأکید کرد و گفت: کشاورزان به کمک انجام معامله محصول خود در بورس می‌توانند طی چند روز کاری مطالباتشان را از خریداران

در یافت می کنند. «توری» ادامه داد: عرضه کالاهای اساسی و به ویژه محصولات کشاورزی در بورس می تواند به افزایش کیفیت محصول بینجامد و شفافیت معاملاتی را در بخش کشاورزی ارتقا دهد.

بستری شفاف برای واگذاری امور به بخش خصوصی

بازار بورس کالای ایران به دلیل اینکه به صورت لحظه ای قابل رصد و نظارت است و نهادهای تنظیم بازار می توانند از اطلاعات معاملات انجام شده در این بازار به صورت آنلاین بهره مند شوند، بستر شفاف و مناسبی را برای واگذاری امور به بخش خصوصی فراهم می کند. مدیرعامل کارگزاری اقتصاد بیدار در این ارتباط به دو ماهنامه «پیام اقتصادی بورس کالا» می گوید: هم اکنون بخش خصوصی به همراه بخش های دولتی و نیمه دولتی با اعتماد کامل به شفافیت و کشف قیمت منصفانه، اقدام به عرضه و خرید محصولات مورد نیاز از بورس کالاهای کشاورزی می کنند. بورس کالای ایران نیز میزبان محصولات کشاورزی در تالارهای اصلی، فرعی، صادراتی، گواهی سپرده کالایی و اوراق تامین مالی سلف موازی استاندارد بوده که با شیب تندی در حال افزایش حجم معاملات نسبت به کالاهای فلزی و پتروشیمی است. «حسن رضایی پور» با بیان اینکه بدون شک بورس های کشاورزی در کشورهای توسعه یافته نقش مهمی در اقتصاد و تنظیم بازارهای داخلی، منطقه ای و بین المللی دارند، تاکید کرد: کشور مانیز به دلیل حجم انبوه تولیدات کشاورزی و اقتصاد ضعیف این بخش در دهه ۹۰ ضرورت تأسیس بورس محصولات کشاورزی را احساس و بورس در سال ۱۳۸۳ پس از انجام مطالعات گسترده با نام سازمان کارگزاران بورس کشاورزی ایران با همت وزیر وقت کشاورزی (مهندس جتئی) تأسیس و از همان سال فعالیت خود را آغاز کرد. وی افزود: در ابتدا این بورس با استقبال فعالان بازار روبه رو شد، ولی به تدریج با تغییرات به وجود آمده و علی رغم هزینه های انجام شده و مطالعات گسترده، حمایت از این بورس توسط دولت کمرنگ شد تا جایی که تا مرز تعطیلی پیش رفت، اما با تصویب قانون جدید اوراق بهادار و ادغام بورس های کالایی (فلزات و کشاورزی)، بورس کشاورزی جان تازه ای گرفت. هر چند قوانین و مقررات جدید برای فعالان بخش کشاورزی نا آشنا بود، ولی کجدار و مریض با شرایط جدید همراه شدند.

وی تاکید کرد: بی شک فاصله بین سال های ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸ از بی رونق ترین سال های فعالیت بورس کشاورزی بود. در سال ۱۳۸۸ با تصویب قانون توسعه ابزارهای مالی، شرایط برای عرضه کنندگان دولتی در بورس کشاورزی مهیا و دو نهاد با اهمیت به فکر عرضه کالاهای خود در این بازار افتادند. سازمان تعاون روستایی با عرضه محصولاتی که از طریق خرید تضمینی انجام شده بود، نخستین عرضه های موفق ذرت و جو را تجربه کرد. به دنبال آن، شرکت بازرگانی دولتی ایران با عرضه گندم مازاد بر نیاز در رینگ صادراتی بورس کالا به رونق این بورس کمک کرد. عرضه های موفق مورد اشاره موجب جلب توجه فعالان و سیاست گذاران بخش کشاورزی شد، به

نحوی که در ماده ۳۳ قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و با اجرای سیاست قیمت تضمینی به جای خرید تضمینی در بستر بورس کالا روح تازه ای به بورس کشاورزی بخشید.

کارنامه قابل قبول

طی سال ۱۳۹۵ با وجود فراز و نشیب قیمت های جهانی انواع کالا و همچنین رکود ادامه دار در اقتصاد، بورس کالای ایران توانست برای حمایت از کشاورزان، با انتشار اوراق سلف موازی استاندارد گندم، بزرگ ترین تامین مالی بخش کشاورزی را رقم بزند. همچنین، در این سال شاهد اولین معامله قرارداد های اختیارات معامله بوده ایم. عضو هیات مدیره بورس کالای ایران در این باره گفت: ارزش کل معاملات بورس کالای ایران طی سال ۹۵ با رسیدن به رقم ۸۱۷ هزار میلیارد ریال بارش قابل توجه ۷۳ درصدی روبه رو بوده است.

«محسن عبدالهی» افزود: بورس کالا با شکل دهی یک بازار منسجم، اطلاعات قیمتی و حجمی قابل اتکا در اقتصاد برای کالاهای مختلف ایجاد کرده و این اطلاعات علاوه بر فرصت های مناسب سرمایه گذاری، ظرفیت های کلی اقتصاد را مشخص می کند؛ بنابراین، سیاست گذاران، سرمایه گذاران و فعالان، امکان ارائه تحلیل های اقتصادی و مالی برای توسعه سرمایه گذاری ها و تولید را پیدامی کنند.

وی در ادامه افزود: از طرفی با توسعه ابزارهای نوین مالی در بورس کالا، از جمله ابزارهای مشتقه، سلف و قراردادهای آتی و اختیارات، امکان کاهش یا حذف ریسک خرید کالاها فراهم شده تا تولیدکننده و مصرف کننده، بتوانند بسته به نیاز خود، برنامه تولید و مصرف خود را با به کارگیری ابزارهای مختلف اجرایی کنند و از نوسانات قیمت ها در آینده مصون بمانند.

مدیریت ریسک در بورس کالا

ذکر این نکته ضروری است که ارتقای سلامت نظام اداری، شفافیت مالی، بهبود دسترسی همگانی به اطلاعات، فراهم آوردن فرصت برابر ساختار معاملات در بورس کالای ایران، مکانیسم حراج عمومی، نبود نیاز ارتباط مستقیم بین طرفین معامله، انتشار آمار معاملات

و امکان ایجاد دسترسی آنلاین به اطلاعات معاملات توسط نهادهای نظارتی ذی صلاح از جمله مزایای عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالای ایران است. با وجود بورس کالای ایران، فعالان اقتصادی با پیاده سازی استراتژی های ترکیبی مختلف، امکان کسب سود مناسبی خواهند داشت و می توانند ریسک تولید و مصرف را مدیریت کنند. طی مدت فعالیت بورس کالای ایران، پذیرش و قابل معامله شدن انواع محصولات کشاورزی در زیر گروه هایی مثل کنجاله، ذرت، شکر، پسته، پنبه، زیره، زعفران، عدس، نخود، جو، برنج، خرما، روغن، کشمش، گندم، چای، مرغ، منجمد، دانه های روغنی، تخم مرغ و سایر محصولات، امکان مبادله طیف وسیعی از کالاهای کشاورزی را برای فعالان میسر کرده است. ماده ۳۳ قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی با اتکا به ظرفیت های بورس کالای کشور، قیمت تضمینی محصولات کشاورزی را جایگزین خرید تضمینی کرده که این امر، بار مالی دولت را برای حمایت از اشتغال کشاورزان تا یک سوم کاهش داده است، به طوری که تولید کنندگان محصولات کشاورزی محصولات خود را با تحویل به انبارهای استاندارد تحت نظارت بورس کالا،

تبدیل به گواهی سپرده کالایی کرده و آن را در بورس کالا عرضه می کنند و در صورت کاهش قیمت بورس نسبت به قیمت تضمینی اعلام شده، مابه التفاوت آن از سوی دولت به تولید کنندگان پرداخت می شود. با برنامه ریزی ها و اقدامات صورت گرفته، بازیگران و فعالان حوزه های گواهی سپرده کالایی، آتی، اختیار معامله و سایر اوراق بهادار مبتنی بر انواع محصولات کشاورزی مثل گندم، جو و ذرت، با تأسیس صندوق های سرمایه گذاری کالایی، گسترده تر شده و با فرهنگ سازی و آموزش این ابزارهای نوین مالی در بین کشاورزان، امکان برنامه ریزی متناسب با ظرفیت های تولید و پیش فروش کالا با قیمت مشخص برای این قشر موثر در جامعه فراهم خواهد شد.

بورس کالا با
شکل دهی یک بازار
منسجم، اطلاعات
قیمتی و حجمی قابل
اتکا در اقتصاد برای
کالاهای مختلف ایجاد
کرده و این اطلاعات
علاوه بر فرصت های
مناسب سرمایه گذاری،
ظرفیت های کلی
اقتصاد را مشخص
می کند

مدیر توسعه بازار فیزیکی بورس کالا تشریح کرد

سناریوهای بورس کالا برای ساماندهی بازار

چرخه نشد؛ خرید و فروش آن در بازاری غیر شفاف صورت می گیرد که یکی از تبعات آن فروش محصول به قیمت دلخواه واسطه گران است و کشاورز نیز به دلیل نبود داده های قیمتی و نیاز به نقدینگی چاره ای

جز تمکین به شرایط موجود ندارد. از این رو، با پیگیری های مسئولان بخش کشاورزی، اتاق های بازرگانی استان های تولید کننده عمده پسته و همچنین بورس کالای ایران، ورود این محصول به بورس کالا مورد بررسی قرار گرفت تا سرانجام در مهرماه امسال این تلاش ها به نتیجه برسد و شاهد راه اندازی معاملات گواهی سپرده برای این محصول باشیم. در این ارتباط و درباره اهمیت توسعه معاملات پسته در بورس کالای ایران گفت و گویی با «اکبر میرزاپور» مدیر توسعه بازار فیزیکی بورس کالای ایران داشته ایم که در ادامه می خوانید.

پسته، ارز آورترین تولید بخش کشاورزی ایران در حال حاضر، از نبود یک بازار منسجم برای ساماندهی معاملات خود رنج می برد. کشاورزانی که تمام دارایی شان محصولی است که هر سال برداشت می کنند و زندگی شان از این طریق می گذرد، باید بخش بزرگی از سود خود را به دلالت این بازار هدیه کنند؛ چرا که پسته در بازاری معامله نمی شود که بتوانند با یک قیمت عادلانه آن را به فروش برسانند؛ بازاری که از شاخصه های اصلی آن مدیریت فرایند قیمت گذاری است. در تمام کشورهای توسعه یافته و قدرت های بزرگ اقتصادی جهان، این بورس های کالایی هستند که سرنوشت قیمت یک محصول را مشخص می کنند. برای دستیابی به این مزیت و داشتن قدرت تعیین قیمت و جلوگیری از اقدامات سودجویانه و همچنین شفاف سازی معاملات، در شهریورماه سال ۸۳ بورس کالای کشاورزی فعالیت خود را آغاز کرد. پس از تاسیس بورس کالای ایران در مهر ۸۶، بورس کشاورزی منحل و وظایفش به این بورس تازه تاسیس محول شد. امروز پس از گذشت ۱۰ سال، بسیاری از محصولات کشاورزی تولید شده در ایران هويت از دست رفته خود را باز یافته اند؛ امادر تمام این سال ها محصول مهمی همچون پسته وارد این

مقدمه

و یا آن را تا مدت معینی در انبار نگهداری کنند؛ گواهی سپرده کالایی پس از این مرحله، وارد چرخه معاملات ثانویه می‌شود و پس از دست به دست شدن به دست صادرکننده و یا مصرف‌کننده خواهد رسید و در نهایت منجر به تحویل کالا می‌شود. در این روش دخالت دلال به حداقل رسیده و پسته کار می‌تواند بدون هیچ واسطه‌ای محصول خود را مستقیماً در بورس به فروش برساند.

دومین روش، راه‌اندازی معاملات مبادری از طریق عرضه در بازار فیزیکی است. مبادری همان حق‌العمل‌کاری است؛ در این روش عرضه‌کنندگان عمده پسته این حق را پیدا می‌کنند که در بورس کالا به نمایندگی از سایر کشاورزان کد معاملاتی بگیرند و اقدام به عرضه کنند.

در روش مبادری، عرضه‌کننده، پسته را از کشاورز خریداری می‌کند یا به صورت امانی تحویل می‌گیرد. درواقع در روش امانی مبادری عرضه همان نمایندگان کشاورزان جهت عرضه در بورس هستند که در بازار فیزیکی بورس کالا به نمایندگی از کشاورزان اما به نام خود اقدام به عرضه و پس از دریافت وجوه، اقدام به تسویه با کشاورزان می‌کنند. البته این عرضه‌کننده باید از وزارت جهاد کشاورزی یا استانداری استانی که از آن شهر محصول خریداری می‌کند تاییدیه بگیرد و بعد از ارائه تاییدیه می‌تواند محموله‌های پسته خود را در بورس کالا عرضه کند.

روش سوم، معامله از طریق صندوق‌های کالایی است؛ این صندوق‌ها مالکانی دارند که واحدهای آن را برای کسب سود از معامله آن کالا توسط مدیر صندوق خریداری می‌کنند. فعالیت اصلی این صندوق‌ها سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار مبتنی بر کالا (فعلاً گواهی سپرده پسته) است؛ بنابراین عملکرد صندوق، به قیمت و گواهی سپرده پسته بستگی دارد.

این صندوق‌ها به عنوان منبع نقدینگی جدیدی برای تقویت بازار پسته به نفع کشاورزانی خواهد بود که امکان خرید گواهی سپرده کالایی و در نتیجه تقویت بازار مذکور را دارند؛ اما راه‌اندازی صندوق سرمایه‌گذاری کالایی پسته از آنجایی حائز اهمیت است که بر همین اساس، انتظار می‌رود باغدارانی که نگران پایین آمدن قیمت محصول در فصل برداشت هستند، در صورت فروش پسته خود بخشی از وجه حاصل از آن را در این صندوق سرمایه‌گذاری کنند تا بتوانند از افزایش قیمت احتمالی و سود تجارت حرفه‌ای پسته بهره‌مند شوند.

قیمتی است. این اتفاق موجب شفافیت در نرخ معاملات خواهد شد و با کشف قیمت شفاف و عادلانه و مستمر در بورس کالا، کشاورز متضرر نشده و می‌تواند محصول خود را به راحتی به فروش برساند.

نکته حائز اهمیت دیگر آن است که چارچوب استاندارد پسته قابل معامله در بورس کالا، مشخص می‌شود و فقط محصول با کیفیت مشخص شده، قابل عرضه در بورس کالا است؛ بنابراین، خریداران می‌توانند با اطمینان از کیفیت پسته، نسبت به خرید محصول اقدام کنند.

از سوی دیگر با توجه به وجود تالار صادراتی در بورس کالا، عرضه پسته در این بورس سبب ایجاد شفافیت محصول شده و به مراتب صادرات آن نیز به بازارهای بین‌المللی بیشتر خواهد شد. درواقع قانونمند کردن فعالیت صادراتی با عرضه در بورس کالا، می‌تواند ضمن ایجاد قدرت رقابت برای صادرکنندگان، نسبت به ارتقای مجدد برند صادراتی پسته و همچنین ایجاد حداکثر ارزش افزوده در این راستا موثر باشد.

همچنین در حال حاضر ۸۴ شرکت کارگزاری در حوزه بورس کالا فعالیت می‌کنند و از این تعداد ۶۷ کارگزار در بخش کشاورزی فعال هستند و این یک شبکه گسترده بازاریابی فراهم می‌کند که به افزایش تعداد خریداران منجر خواهد شد.

یکی از مشکلات بازار پسته نبود نقدینگی است که در این راستا و با توجه به مذاکرات صورت گرفته، بانک کشاورزی قول مساعد داده که افزون بر در نظر گرفتن خطوط اعتباری جدید برای حمایت از پسته کاران، بخشی از تسهیلات حوزه کشاورزی را به معاملات پسته در بورس کالا اختصاص دهد.

بر این اساس، مبادران و بازارگردان‌های پسته می‌توانند از منابع مالی بانک کشاورزی برای معاملات در بورس کالا استفاده کنند. همچنین، بخش ارزی برای توسعه صادرات پسته نیز از طریق صندوق توسعه ملی فراهم خواهد شد.

بورس کالای ایران بازارها و ابزارهای متنوعی برای انجام معاملات دارد؛ برای عرضه پسته در این بورس چه سناریوهایی را متصور شده‌اید؟

روش اول، معامله پسته در قالب گواهی سپرده است. در این روش، دارندگان پسته، با استاندارد خاصی که بورس اعلام می‌کند، محصول خود را به انبار پذیرش شده نزد بورس می‌سپارند و در قبال آن، قبض انباری (گواهی سپرده کالایی) دریافت می‌کنند که از طریق آن و با اخذ کد بورسی، با مراجعه به کارگزاری‌های بورس و تکمیل فرم درخواست فروش، می‌توانند آن را از طریق بورس کالای ایران به فروش برسانند

در حال حاضر حجم تولید پسته در ایران و جهان و همچنین سهم ایران از تولید جهانی چه میزان است؟

در ۱۰ سال گذشته ایران با تولیدی در حدود ۳۰۰ هزار تن در سال بزرگ‌ترین تولیدکننده و صادرکننده پسته در جهان به شمار می‌رفت؛ اما به دلیل ساختار سنتی، خشکسالی و نبود بازاری سازمان‌یافته و منسجم در امر صادرات، با کاهش تولیدات مواجه شده و اکنون آمریکا بزرگ‌ترین تولیدکننده پسته در دنیا با تولیدی در حدود ۳۰۰ هزار تن است. البته برای سال جاری پیش‌بینی شده تولید آمریکا به ۲۵۰ هزار تن برسد و ایران تولیدی در حدود ۲۴۰ هزار تن داشته باشد. پسته گردش مالی حدود پنج هزار میلیارد تومانی در ایران دارد و بعد از نفت و محصولات پتروشیمی و شیمیایی بیشترین حجم صادرات را به خود اختصاص داده و بیشترین محصول صادراتی ایران در بخش کشاورزی است.

اگر ممکن است درباره شرایط کنونی بازار پسته و مشکلات مربوط به آن توضیح دهید.

بازار پسته به دلیل مدیریت سنتی حاکم بر آن و نبود مرجع رسمی در تعیین قیمت آن، از سوی برخی دلالان آسیب دیده است؛ به‌طوری که دلالان و واسطه‌های بازار پسته در ایران با سوءاستفاده از مشکلات نقدینگی کشاورزان و باغداران، روند قیمت‌ها را به هر سمت و سویی که خود می‌خواهند سوق می‌دهند و از آنجایی که یک بازار منسجم و شفاف که فرآیند قیمت‌گذاری‌ها را مدیریت کند وجود ندارد، کشاورز ناگزیر است محصول خود را به قیمت و شرایط دلخواه واسطه‌ها بفروشد.

همچنین یکی دیگر از مشکلات جدی در بازار پسته، بحث‌های مربوط به صادرات آن است، به نحوی که برخی تجار بعضاً تازه‌کار که اکثراً با مقادیر کم نسبت به حضور در بازارهای صادراتی اقدام می‌کنند، در اکثر بازارهای هدف ایجاد مشکل کرده و منجر به بدنامی و از دست رفتن بازارهای صادراتی ایران شده‌اند.

عرضه پسته در بورس کالا چه مزیت‌هایی دارد و چه کمکی به ساماندهی بازار این محصول خواهد کرد؟

مهم‌ترین مزیت عرضه پسته در بورس کالای ایران سرازیر شدن نقدینگی به سمت بازار پسته و جلوگیری از نوسان

یکی از مشکلات بازار پسته نبود نقدینگی است که در این راستا و با توجه به مذاکرات صورت گرفته، بانک کشاورزی قول مساعد داده که افزون بر در نظر گرفتن خطوط اعتباری جدید برای حمایت از پسته کاران، بخشی از تسهیلات حوزه کشاورزی را به معاملات پسته در بورس کالا اختصاص دهد

فرآیند معاملات پسته در بورس کالای ایران

پسته یکی از مهمترین محصولات کشاورزی ایران محسوب می‌شود که عرضه آن در بورس کالا ضمن برقراری پیوند بین بازار سرمایه کشور و بخش کشاورزی، سبب ایجاد شفافیت قیمتی آن شده و یکی از مسیرهای مهم برای جهانی شدن این محصول ارزآور به حساب می‌آید.

فرآیند عرضه و معامله پسته در بازار فیزیکی

انتشار اطلاعیه عرضه پسته از طریق سایت بورس کالای ایران برای اطلاع عموم یک روز کاری قبل از عرضه و ارائه سفارش فروش به کارگزار

گسترش دسترسی فعالان حوزه کشاورزی به بورس کالا

نظام انبارداری طلای سبز توسعه می‌یابد

گسترش دسترسی به بورس کالای ایران از طریق انبارهای کالایی، یکی از اهداف توسعه‌ای مهم این بورس محسوب می‌شود؛ چرا که این اعتقاد وجود دارد که در بورس‌های اوراق بهادار اگر تالار معاملاتی باعث حضور معامله‌گران بیشتری می‌شود، در بورس‌های کالایی وجود انبارهای استاندارد و حضور در محل خدمات گیرندگان باعث توسعه بورس کالا می‌شود.

قیمت‌گذاری‌ها را مدیریت کند، ناگزیر است محصول خود را به قیمت و شرایط دلخواه واسطه‌ها بفروشد. در این شرایط طبق نظر کارشناسان، یکی از بهترین راه‌هایی که می‌توان بارفع مشکل نقدینگی باغداران پسته، ضمن جلوگیری از کاهش کاذب قیمت‌ها و سوءاستفاده گروه‌ها و افراد خاص، ایران را به جایگاه اصلی خود در تولید پسته جهان بازگرداند، توسعه معاملات پسته در بورس کالای ایران و گسترش نظام انبارداری در آن است.

در این راستا، بررسی‌های بیانگر آن است که آغاز به کار این انبارها جهت توسعه تجارت گونه‌های استانداردتر پسته و همچنین کمک به فروش خرده‌مالکان این محصولات و کشف مستمر قیمت، ضروری به نظر می‌رسد. البته توسعه و گسترش هر چه بیشتر نظام انبارداری در حوزه بورس کالا مستلزم تسهیل و تسریع در پذیرش تضامین انبارها نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی است؛ تحقق این امر از یکسو می‌تواند با تسریع در معرفی انبارهای پذیرش شده نزد بورس به کشاورزان، افرادی را که قصد مشارکت در این بازار را دارند، از سردرگمی احتمالی ناشی از نبود انبار پذیرش شده برهاند و از سوی دیگر دارایی قابل معامله برای صندوق‌های سرمایه‌گذاری کالایی را زودتر ایجاد کند.

محصول برداشت شده توسط باغداران این محصول ارزآور در بورس کالای ایران پذیرش شده‌اند. لزوم توجه به این حوزه، نه تنها از بابت فراهم شدن امکان نگهداری محصول در شرایط استاندارد حائز اهمیت است، بلکه کشاورزان می‌توانند به کمک ابزار گواهی سپرده کالایی یا همان قبض انباری که بر مبنای محصول تحویلی به این انبارها برای کشاورز و باغدار پسته صادر می‌شود، از افت قیمت محصول به دلیل ازدیاد عرضه نسبت به تقاضا، به ویژه در زمان برداشت محصول، جلوگیری کرده و با مدیریت عرضه محصول خود از طریق معامله در بستر شفاف و نظام‌مند بورس کالا و حذف دلالتان بازار سنتی، سود خود را حداکثر کنند. طی سنوات گذشته بازار پسته به دلیل مدیریت سنتی حاکم بر آن به شدت از سوی دلالتان و واسطه‌هایی که منافع خود را از حاصل دسترنج کشاورزان و باغداران تامین می‌کنند، آسیب دیده است؛ به طوری که دلالتان و واسطه‌های بازار پسته در ایران با سوءاستفاده از مشکلات نقدینگی کشاورزان و باغداران، روند قیمت‌ها را به هر سمت و سویی که خود می‌خواهند سوق می‌دهند و کشاورز به دلیل عدم وجود یک بازار منسجم و شفاف که فرآیند

در حوزه کشاورزی این موضوع از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چرا که نگهداری از محصولات کشاورزی، رعایت استانداردها و فراهم بودن شرایط محیطی و بهداشتی خاصی را می‌طلبد. به طوری که یکی از مهم‌ترین ملزومات عرضه پسته در بورس کالا، معرفی انبارهای مناسب و دارای استانداردهای حداقلی برای پذیرش در بورس است تا این محصول استراتژیک ایران، در شرایطی مطلوب نگهداری شود. در این صورت است که می‌توان انتظار داشت تا ضمن ساماندهی بازار داخلی محصول پسته، انسجام لازم نیز در بازارهای صادراتی برقرار شود.

در همین راستا، تلاش بورس کالای ایران برای توسعه نظام انبارداری آن چنان با جدیت تمام پیگیری شده که از زمان آغاز معاملات پسته در بورس تاکنون شاهد توسعه ظرفیت انبارداری در قطب تولید پسته کشور یعنی استان کرمان هستیم؛ به گونه‌ای که طی هشت ماه نخست سال ۱۳۹۶ در شهرستان‌های زرنند و سیرجان پنج انبار دارای استاندارد تایید شده در مجموع با ظرفیت ۶۰۰ هزار کیلوگرم، مناسب جهت نگهداری

تلاش زعفران کاران در بورس کالا رنگ می گیرد

یک توافق برای خرید طلای سرخ

صورتی که طی سه ماه مذکور کشاورز موفق به فروش محصول خود در بورس نشود، ۷۰ درصد مذکور نیز پس از سه ماه با همان حداقل قیمت خرید توافقی توسط مجری طرح با ساز و کار معاملات گواهی سپرده کالایی خریداری شده و با کشاورز تسویه می شود. در این راستا، دو انبار با ظرفیت مناسب و قابل ارتقا در شهرهای مشهد و تربت حیدریه در بورس کالا پذیرش شده اند و ظرفیت های انباری جدید نیز در حال پذیرش هستند، همچنین، جهت تسهیل معاملات برای کشاورزان، بورس کالا آمادگی خود را برای فراهم کردن بسترهای مورد نیاز از جمله اخذ کد بورسی، استقرار نمایندگان شرکت های کارگزاری و غیره و همچنین تدوین ضوابط مورد نیاز برای عملیاتی کردن این طرح، اعلام کرده است. پیش از صدور این ابلاغیه، رییس امور بازرگانی و خدمات مالی سازمان برنامه و بودجه کشور نیز طی صدور نامه ای خطاب به مدیرعامل سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران با اشاره به مزیت های بورس کالای ایران در زمینه شفاف سازی معاملات و قیمت های عرضه شده، حذف واسطه گری های غیر ضروری، کاهش هزینه های معاملاتی و نگهداری، ایجاد رقابت سالم و رونق صادرات، خواستار هدایت ساز و کار فرآیند خرید توافقی محصول زعفران از طریق بورس کالای ایران شده بود.

تاریخ ۲ آبان ماه لغایت ۳۰ آذرماه ۱۳۹۶ است؛ سناریوی اول، خرید فیزیکی زعفران است که توسط سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران با پرداخت ۴۰ درصد از پول کشاورز صورت می گیرد و در آن معامله به صورت قطعی انجام می شود. سازمان مرکزی تعاون روستایی موظف است مابقی وجه زعفران خریداری شده از کشاورزان را از محل درآمد ناشی از فروش محصول و یا تسهیلات دریافتی برای خریدهای تضمینی و توافقی تسویه کند. زعفران خریداری شده برای تقویت بخش صادرات و حفظ جایگاه بین المللی زعفران از طریق بورس کالای ایران عرضه می شود.

در سناریوی دوم نیز خرید زعفران به شکل گواهی سپرده کالایی مورد معامله در بورس کالای ایران است که طی آن قیمت توافقی زعفران بر مبنای مشخصات کیفی و وضعیت ظاهری انواع محصول، در چهار دسته تعیین شده است. به این ترتیب، قیمت های توافقی مصوب زعفران ممتاز رشته ای بریده (نگین) به ازای هر کیلوگرم ۵۴ میلیون ریال، قیمت زعفران رشته ای بریده ممتاز (سرگل یا سر قلم) هر کیلوگرم ۵۱ میلیون ریال و قیمت توافقی مصوب برای زعفران رشته ای درجه یک (پوشال مرغوب) هر کیلوگرم به قیمت ۴۸ میلیون ریال است. قیمت مصوب توافقی زعفران رشته ای درجه دو (پوشال معمولی) نیز به ازای هر کیلوگرم ۴۳ میلیون ریال تعیین شده است. در این شیوه سازمان مرکزی تعاونی روستایی موظف به خرید ۳۰ درصد گواهی سپرده کالایی صادر شده برای کشاورز با ساز و کار معاملات گواهی سپرده کالایی بوده و نسبت به تسویه حساب با کشاورزان بر اساس مقررات بورس اقدام می کند. این گزارش حاکی است که ۷۰ درصد باقیمانده محصول کشاورز توسط مباشر به مدت سه ماه با اخذ هزینه انبارداری از کشاورز

اهمیت ایجاد ثبات در بازار طلای سرخ از آن جهت است که ایران با تأمین ۹۶ درصدی سهم تولید زعفران در دنیا، تولید کننده برتر جهان محسوب می شود و با این سهم قابل توجه لازم است نقش پررنگی در تعیین قیمت های جهانی ایفا کند. ضمن اینکه برقراری ثبات هر چه بیشتر در این بازار به نفع کشاورزان و زعفران کاران است تا سود حاصل از فروش محصول به جای آنکه جیب دلالت ناکارآمد را سنگین تر کند، عاید تولید کنندگان این محصول گران قیمت حوزه کشاورزی شود. در این راستا، با فرارسیدن زمان برداشت زعفران در سال جاری، معاونت توسعه بازرگانی و صنایع کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی در حالی از خرید توافقی محصول زعفران از طریق بورس کالای ایران خبر داد و دستورالعمل معاملات توافقی را با استفاده از گواهی سپرده کالایی ابلاغ کرد که در این بین، راه اندازی بورس زعفران از ماه ها پیش خواسته فعالان بخش خصوصی بوده است. بدین ترتیب، مهرماه امسال بود که معاونت توسعه بازرگانی و صنایع کشاورزی این وزارتخانه از هدایت ساز و کار خرید توافقی محصول زعفران از طریق ظرفیت های ایجاد شده در بورس کالای ایران با قید فوریت خبر داد تا در نهایت آبان ماه سال جاری دستورالعمل معاملات توافقی این محصول با استفاده از گواهی سپرده کالایی در بورس کالا ابلاغ شود. طبق این دستورالعمل،

خرید زعفران به قیمت توافقی توسط سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران در قالب دو سناریو در نظر گرفته شده که زمان اجرای آن از

رئیس کمیسیون کشاورزی مجلس تاکید کرد:

عرضه محصولات کشاورزی در بورس کالا، کاهش تصدی گری دولت

«اجرای سیاست قیمت تضمینی به

جای خرید تضمینی در بخش کشاورزی بیش از ۷۰ درصد از هزینه‌های دولت را در مورد محصولاتی که تا پیش از این برای آنها خرید تضمینی انجام می‌شد، کاهش داده است. این موضوع را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

به نظر من این سیاست، سیاست درستی است؛ زیرا فضای معاملات در بورس باعث ورود بخش خصوصی می‌شود. هم اکنون جو و ذرت از طریق بورس کالای ایران معامله می‌شود و این موضوع باعث شده فروشنده و خریدار زودتر به کالا و پول خود برسند و اگر مابه‌التفاوتی بماند، دولت پرداخت می‌کند. در واقع با استمداد از این روش معاملاتی، بار خرید تضمینی محصولات کشاورزی از روی دوش دولت برداشته شده است. از این رو، امسال نیز بحث عرضه و انجام معاملات محصولات دیگری همچون برنج در بورس کالا در دست بررسی قرار گرفت. به هر حال هر چقدر معاملات این محصولات، سهم بیشتری در بورس کالا پیدا کند، می‌تواند رویه درست‌تری نسبت به وضعیت کنونی داشته باشد. البته نظارت در این بازار باید نظارت دقیق و عادلانه‌ای باشد تا این بازار رونق بیشتری پیدا کند.

لازم به ذکر است که طبق ماده ۳۲ در قانون برنامه ششم توسعه، به دولت اجازه داده شده با استفاده از ابزارهای مالی بازارهای کالایی را تنظیم کند. در ادامه راه بهره‌گیری از بسترهای بورس کالای ایران در وزارت جهاد کشاورزی، علاوه بر قوانین مذکور که تکالیفی است که به صورت صریح مجلس بر دوش وزارتخانه گذاشته است، مقام ریاست جمهوری نیز برای پوشاندن جامه عمل به این دستاورد قانونی برنامه ششم توسعه، اولویت‌هایی را در حکم وزیر مشخص کرده‌اند که بررسی آنها نشان می‌دهد بورس کالای ایران می‌تواند بستر مناسبی برای اجرای این تکالیف باشد.

مقدمه

بورس کالای ایران در چند سال اخیر، با ارائه ابزارهای نوین در عرضه محصولات کشاورزی، تغییرات شگرفی در بازار این محصولات ایجاد کرده است. نگاهی گذرا به عملکرد دو سال اخیر بورس کالای ایران حاکی از این است که با ارائه سیاست قیمت تضمینی به جای خرید تضمینی، بار گرانی را از شانه دولت برداشته و همچنین بازار محصولات کشاورزی را نیز پویا تر از قبل کرده است. البته ابزارهای دیگری مانند گواهی‌های سپرده کالایی نیز در این بازار ایجاد شدند که چشم‌انداز آنها، رشد کمی و کیفی محصولات کشاورزی قلمداد می‌شود. در همین رابطه با «علی اکبری» رئیس کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی گفت‌وگویی انجام دادیم که ماحصل آن به طور خلاصه، خوش‌بینی مجلس به توسعه بازار محصولات کشاورزی در بورس کالا است. شرح این مصاحبه در ادامه آمده است.

صادر کنندگان پسته به بورس اعلام آمادگی کنند. عرضه پسته در بورس در قالب قرارداد گواهی سپرده کالایی، در کنار قرار دادن افرادی تحت عنوان مباشر یا بازار گردان برای مدیریت جمع آوری و عرضه پسته به بورس از جمله اقداماتی است که در عرضه این محصول مهم در بورس کالا صورت گرفت. در واقع در توافقات اولیه برای راه اندازی بازار پسته در بورس کالا، بانک کشاورزی قول مساعدت داده که بخشی از تسهیلات حوزه کشاورزی را به تجارت محصولات به خصوص پسته اختصاص دهد؛ بر این اساس، مباحثران و بازار گردان های پسته می توانند از منابع مالی کشاورزی استفاده کنند. همچنین، بخش ارزی برای توسعه صادرات پسته نیز از طریق صندوق توسعه ملی فراهم خواهد شد.

◀ همان طور که می دانید طی دو سال گذشته توسعه ابزارهای معاملاتی در بورس کالای ایران به رونق معاملات کشاورزی در این بورس منجر شده است. به اعتقاد شما ابزارهای کنونی بورس، کارایی لازم برای ساماندهی بازار محصولات کشاورزی را در اختیار دارد؟ آیا توسعه و به کارگیری این ابزارها و افزایش حجم معامله محصولات کشاورزی در بورس کالا، تصدی گری دولت را در این بخش کم خواهد کرد؟

قطعا همین طور خواهد بود؛ چرا که توسعه بورس یعنی واسطه سازی امور بازار به خود آن. به اعتقاد من هر چقدر بتوانیم تصدی گری دولت را در بخش کشاورزی کم کنیم، به نفع دولت و بازار محصولات کشاورزی است. منابع دولت بسیار محدود است؛ بنابراین، نمی توان و نباید انتظار داشت که دولت در بخش های مختلف فعال شود. این کاهش تصدی گری می تواند از طریق بورس کالای ایران و صندوق های کالایی مختلف و همچنین از طریق بانک ها انجام شود؛ به نظر می رسد که ابزارهای بورس کالا کارایی لازم برای مدیریت بازار محصولات کشاورزی را داراست. آنچه در این میان اهمیت دارد این است که روند خرید و فروش، فرآوری و بازاریابی محصولات کشاورزی باید به گونه ای باشد که استفاده حداکثری از ظرفیت های موجود در کشور را میسر سازد.

◀ همان طور که اشاره کردید، جو و ذرت محصولات هیستند که معاملات آنها در تالار کشاورزی بورس کالای ایران انجام می شود. اگر محصولات مانند پسته، زعفران، خرما و محصولات دیگری از این دست (که در آنها مزیت نسبی وجود دارد) به بورس کالا وارد شوند، در افزایش حجم تولید و کیفی سازی این محصولات چه اثراتی می گذارد؟

محصولات جو و ذرت برای مصرف داخلی تولید می شوند و اگر تولید داخل کفاف نداد، این دو محصول وارد می شود. متأسفانه برخی از محصولات پر مزیت ایران، حضوری که شایسته مزیت های کیفیتی آنها باشد، در بازارهای جهانی ندارند و در واقع نام ایران معرف این محصولات در جهان نیست؛ به طور مثال، محصول زعفران به دلیل نبود بازاریابی گسترده و بسته بندی مناسب در حد کیفیت محصول، هم اکنون از طریق تجار افغانستان به اروپا می رود و در اسپانیا بسته بندی می شود. این رویه سبب شده است که هویت زعفران ایرانی کم کم از بین برود؛ بنابراین، در مورد چنین محصولاتی که هویت صادراتی و ارزش آوری دارند، صنوف باید همکاری و همیاری لازم را داشته باشند و از طریق بورس کالا ایران یا مکانیسم های دیگر با برند ایرانی در بازارهای صادراتی حضور پیدا کنند. البته پسته وضعیت بهتری نسبت به زعفران دارد، هر چند پسته چین و آمریکا رقیب این محصول شده است. به هر حال نمی توان این محصولات را با جو و ذرت مقایسه کرد؛ چرا که ایران، حجم بزرگی از سهم تولید جهانی این محصولات را در اختیار دارد.

◀ استفاده از نظام انبارداری و توسعه ابزار گواهی سپرده کالایی تا چه اندازه در مدیریت بازار محصولات کشاورزی موثر است؟

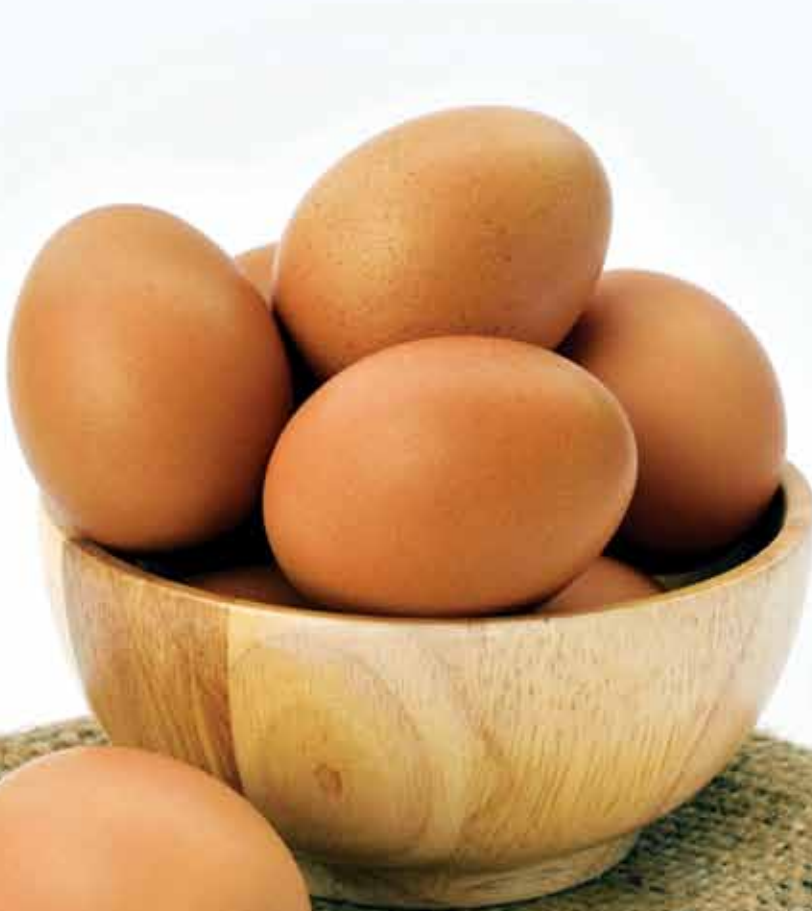
استفاده و ایجاد ابزار گواهی سپرده کالایی یکی از اقدامات مثبت بورس کالای ایران در سال های گذشته بوده است؛ چرا که تجربه روش های متفاوت باعث اعتلای بازارهای کالایی خواهد شد. اکنون استفاده از این ابزار مالی در بازار پسته، باعث شده کارگزاری های متعدد فعال در کرمان برای ورود

اما واگرهای عرضه تخم مرغ در بورس کالا

مهدی حاجی‌وند

«صنعت تخم مرغ در بحران»،
«وجود ۱۶۰ هزار تن تخم مرغ
مازاد در کشور»، «ایران
نمی‌تواند امسال صادرات انجام
دهد» و این‌ها تیترهایی
است که این روزها در خصوص
وضعیت صنعت تخم مرغ در
کشور توسط فعالان این عرصه
رسانه‌ای شده است.
نازگی‌ها هم رئیس هیات مدیره
اتحادیه مرغ تخم‌گذار استان
تهران از شکست مذاکرات
با افغانستان برای صادرات
تخم مرغ به این کشور خبر
داده و گفت: بعید است بتوانیم
تا آخر سال صادراتی انجام
دهیم. آن هم به این دلیل که
قیمت تخم مرغ در کشور ترکیه
بسیار پایین‌تر از ایران است و
افغان‌ها نیز ترجیح می‌دهند از
این کشور واردات انجام دهند.
ضمن اینکه در حال حاضر
عمل صادرات تخم مرغ از
کشور متوقف و از ابتدای سال
تاکنون تنها حدود سه هزار تن
تخم مرغ از کشور صادر شده
است؛ بنابراین، بعید است که
ما بتوانیم تا آخر سال صادراتی
انجام دهیم.

افزون بر این در حال حاضر تغییر قیمت‌ها آن هم آشکارا و یک‌شبه، با اتحاد غیر کارشناسی بنکداران به صورت ناگهانی در این محصول در حالی به وجود می‌آید که این موضوع موجب شده است تا قیمت هر کیلوگرم تخم‌مرغ که در درب مرغداری‌ها به فروش می‌رسد در مقاطع مختلف به ناگاه تغییر کند که این اتفاقات ناشی از تصمیم بنکداران است. به همین دلیل برخی عرضه تخم‌مرغ در بورس کالا را راهکاری برای حل این قبیل مشکلات می‌دانند؛ ضمن اینکه درج قیمت بر روی تخم‌مرغ هم می‌تواند در این زمینه راهگشا باشد که اگر سازمان حمایت از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان به این کار قانع شود، حاشیه سود تخم‌مرغ از درب مرغداری تا مصرف‌کننده را راحت‌تر می‌توان مدیریت کرد.

در مجموع باید گفت در حالی که به باور فعالان حوزه تولید تخم‌مرغ دوره تولید مرغ تخم‌گذار طولانی و حدود دو سال است و تولیدکننده از زمان جوجه‌ریزی تا پایان دوره مجبور است این زمان را طی کند، نبود مدیریت مناسب در این صنعت نیز موجب افزایش هزینه و ایجاد مازاد تولید شده است که سازوکار عرضه تخم‌مرغ در بورس کالا می‌تواند تا حدود زیادی این مشکلات را حل کند.

جای خالی بورس کالا در سامان بخشیدن به حوزه تولید و صادرات تخم‌مرغ در کشور وقتی بیش از پیش احساس می‌شود که به پتانسیل صادراتی این محصول و وجود کشورهایی نظیر عراق، افغانستان، امارات و قطر در همسایگی خود توجه کنیم. در این راستا بورس کالا می‌تواند علاوه بر به وجود آوردن فضایی شفاف و رقابتی که به دنبال آن کاهش هزینه‌های تولید را خواهیم داشت، بستر صادرات تخم‌مرغ به سایر کشورها را فراهم آورد.

ضمن اینکه برخی از کارشناسان بر این باورند امروزه یکی از راهبردهای بسیار موثر برای مقابله با هر نوع فساد و سوء استفاده، بحث شفافیت است؛ بنابراین، کشف واقعی قیمت محصولات مهم و اساسی از طریق ساز و کار شفافیتی همچون بورس به مراتب نسبت به سایر روش‌ها برتری دارد.

همچنین بدون شک بخشی عمده‌ای از دلایل استقبال نکردن فعالان حوزه تخم‌مرغ از پتانسیل‌های بورس کالا، بی‌اطلاعی آنها از سازوکارهای موجود است که در این زمینه نباید از نقش رسانه‌ها در خصوص فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مناسب در این زمینه غافل شد.

با توجه به اینکه یکی از وظایف دولت، انتظام بخشی قیمت در بازار است، به نظر می‌رسد باید از ظرفیت‌های بازار سرمایه به ویژه بورس کالا حداکثر استفاده را در این زمینه داشت؛ چرا که بورس کالا در تنظیم امور اقتصادی به‌ویژه در قیمت‌گذاری و ارائه خدمات و کالاهایی که بازندگی روزمره مردم سر و کار دارد، نقش محوری ایفا می‌کند و محصولی همچون تخم‌مرغ نیز از این قاعده مستثنی نیست.

میلیون و ۵۰۰ هزار تومان) به فروش رسید و بر این اساس اولین معامله تخم‌مرغ در این تاریخ در بورس کالای ایران ثبت شد.

البته عرضه تخم‌مرغ در بورس کالای ایران چندان دوام نداشت تا اینکه دوباره در سال ۹۳ حضور تخم‌مرغ برای عرضه در بورس کالا بر سر زبان‌ها افتاد و در فروردین ماه این سال سرپرست معاونت توسعه بازار بورس کالای ایران اعلام کرد که به منظور کنترل و تنظیم نوسانات قیمت تخم‌مرغ و حمایت از تولیدکنندگان این محصول به زودی در بورس عرضه خواهد شد. استدلال هم این بود که چون نوسانات زیادی در محصولات کشاورزی و دامی از جمله قیمت تخم‌مرغ در طول فصول مختلف سال شکل می‌گیرد، معمولاً بورس کالای همه کشورها از جمله ایران برای کنترل و تنظیم نوسانات قیمت در کنار بخش تولیدی کارشان را انجام می‌دهند.

بنابراین عرضه تخم‌مرغ در بورس کالای ایران که در سال‌های قبل پذیرش شده و در مقطعی نیز عرضه را تجربه کرده بود، دوباره از سر گرفته شد تا عرضه تخم‌مرغ مقدمه‌ای باشد تا بورس کالا بتواند در قالب ماده ۳۳ منافع لازم را برای تولیدکنندگان محصولات دامی و کشاورزی بیشتر فراهم کند.

بر این اساس، باید گفت در حالی عرضه تخم‌مرغ در بورس به صورت کجدار و مریض در سال‌های گذشته صورت گرفته که همواره تولید مازاد یکی از مشکلات این حوزه برای تولیدکنندگان بوده است. ضمن اینکه بی‌شک سازوکار بورس کالای ایران علاوه بر اینکه می‌تواند موجب سروسامان دادن به این مشکلات باشد، باعث خواهد شد تا تولیدکنندگان تخم‌مرغ با برنامه‌ریزی بهتر و شفافیت بیشتری نسبت به فروش محصولات خود اقدام کرده و از پتانسیل‌های بورس نیز برای صادرات تخم‌مرغ‌های خود بهره‌مند شوند.

با وجود این، در شرایط کنونی عرضه تخم‌مرغ در بورس با اما و اگرهایی همراه است و باید زیرساخت عرضه تخم‌مرغ فراهم شود؛ تا جایی که برخی معتقدند مدرن شدن نظام پخش تخم‌مرغ یکی از این ملزومات است؛ چرا که تخم‌مرغ یک کالای فاسدشدنی است و باید از نظام سنتی خرید و فروش خارج شود. به همین خاطر برای عرضه تخم‌مرغ در بورس باید برندسازی لازم صورت گیرد که اساس آن شناسنامه‌دار شدن و بسته‌بندی تخم‌مرغ است.

از سوی دیگر، دبیر قانون سراسری مرغ تخم‌گذار ایران هم معتقد است که عمده مرغداران کوچک ارتباط تنگاتنگ و بسیار پیچیده مالی با بنکداران به عنوان خریدار محصولشان دارند و به همین دلیل برای تامین مالی و فروش کالا بسیار به بنکداران وابسته هستند؛ بنابراین، با عرضه تخم‌مرغ در بورس کالا، قیمت این محصول واقعی‌تر می‌شود.

این مقام مسئول همچنین با اشاره به اینکه میزان تولید معمولاً حدود ۹۶۰ هزار تن است و اگر تولید مرغ‌های بومی و روستایی را نیز در نظر بگیریم حدود یک میلیون تن تخم‌مرغ در کشور تولید می‌شود. همچنین، سرانه مصرف تخم‌مرغ در کشور حدود ۱۰ کیلوگرم است. البته مسئولان دولتی عدد ۱۱ کیلوگرم را در این زمینه قبول دارند که حتی اگر ما مصرف سرانه را ۱۱ کیلوگرم در نظر بگیریم، نیاز کشور به تخم‌مرغ تقریباً ۸۵۰ هزار تن خواهد بود؛ بنابراین، با حدود ۱۶۰ هزار تن مازاد محصول مواجه هستیم. بر این اساس باید گفت مازاد تولید همواره یکی از مشکلات حوزه مرغ و تخم‌مرغ در کشور بوده است که این موضوع موجب می‌شود تا سازوکاری مناسب، شفاف و دقیق برای سروسامان دادن به این صنعت مهم و سودآور تدارک و پیشنهاد شود.

از این رو، در سال ۸۹ شرایطی فراهم شد تا با عرضه تخم‌مرغ در بورس کالای ایران، آشفتگی‌های این صنعت سروسامان پیدا کند. به این منظور در دومین روز از بهمن‌ماه ۱۳۸۹، مدیر فنی و پذیرش بورس کالای ایران از برگزاری جلسه این بورس با اتحادیه تعاونی‌های روستایی کشاورزی خبر داد و گفت: «در چند روز آینده اولین عرضه تخم‌مرغ در بورس کالا انجام می‌شود». همچنین حداقل میزان عرضه برای تخم‌مرغ ۲۰ تن و حداقل خرید نیز ۲ تن در نظر گرفته و اعلام شد که قیمت قطعی آن دو یا سه روز قبل از عرضه مشخص می‌شود.

از سوی دیگر، در آن مقطع بورس کالای ایران اظهار کرد که فهرستی از همه استان‌ها، مکان و زمان تحویل تخم‌مرغ تهیه و در اختیار کارگزاران گذاشته شده و قرار است اگر تقاضایی برای خرید این کالا در هر استانی وجود دارد اعلام شود تا کارگزاری بانک ملی آن را روی تابلو عرضه کند.

در آن زمان برای فروش تخم‌مرغ دو شیوه فروش در نظر گرفته شد؛ یکی تحویل در انبار فروشنده و دیگری تحویل در انبار خریدار که اگر خریدار بخواهد کالا را در انبار خود تحویل بگیرد، هزینه آن به دلیل حمل و نقل افزایش می‌یابد.

نگاهی به تاریخچه حضور تخم‌مرغ در بورس کشور نشان می‌دهد این کالا در ۲۳ آبان ماه ۱۳۸۹ در بورس کالای ایران پذیرش شد که به دلیل برخی مسائل عرضه آن به تأخیر افتاد و سرانجام در ۱۷ بهمن‌ماه این سال تخم‌مرغ، بورسی شد.

نخستین عرضه تخم‌مرغ در بورس کالای ایران در روز یکشنبه، ۱۷ بهمن‌ماه ۱۳۸۹ به قیمت هر کیلو ۱۵۵۰ تومان انجام شد که البته خریداری نداشت. چندروز بعد دوباره این کالا در سه‌شنبه، ۱۹ بهمن‌ماه روی تابلو قرار رفت که از ۲۰ تن تخم‌مرغ عرضه شده، تنها پنج تن آن به قیمت هر کیلوگرم ۱۵۰۰ تومان (کل ارزش معامله هفت

بی‌شک سازوکار
بورس کالای ایران
باعث خواهد شد تا
تولیدکنندگان تخم‌مرغ
با برنامه‌ریزی بهتر
و شفافیت بیشتری
نسبت به فروش
محصولات خود اقدام
کرده و از پتانسیل‌های
بورس نیز برای صادرات
تخم‌مرغ‌های خود
بهره‌مند شوند

جوجه‌های
یک روزه

اولین سفر به مقصد بورس کالا

دهمین سال فعالیت خود را سپری می‌کند که هر روز بر شمار کالاهای قابل معامله در این بورس افزوده می‌شود. بورس کالاهای دیگر میزبان کالاهای اساسی و استراتژیک صنعتی، معدنی، پتروشیمی، نفتی و کشاورزی نیست. این بورس در راستای سیاست‌ها و خط مشی تعیین شده‌اش یعنی شناسایی و تامین نیازهای فعالان بالقوه و بالفعل بازار، هر کجا که بازار نیازمند بسترهای شفاف و مدرن باشد، خدمات خود را ارائه داده است. پذیرش کالاهایی که حداقل معیارهای بورسی شدن را داشته باشد، گویای تلاش بورس کالای ایران برای توسعه رقابتی کردن اقتصاد ملی است. شکل‌گیری بازار فرعی بورس کالای ایران و کالاهایی که تاکنون در این بازار عرضه و معامله شده است، نشان می‌دهد که این بورس در حال توسعه ارائه خدمات بورسی به تولید و مصرف کشور است؛ از جمله آنها می‌توان به معامله جوجه یک روزه در بورس کالای ایران اشاره کرد.

به گفته این مقام مسئول این روزها جوجه‌های یک‌روزه در حالی در بورس کالای ایران عرضه می‌شوند که قیمت این جوجه‌ها در کارگروه برنامه‌ریزی تولید و با توافق انجمن جوجه یک‌روزه و اتحادیه مرغ گوشتی تعیین شده است و این قیمت در بورس می‌تواند با نوسانات ۱۰ درصد پایین‌تر و یا بالاتر همراه شود.

عرضه‌کنندگان در صف پذیرش

پیش‌بینی افزایش میزان تولید جوجه یک‌روزه در حالی مطرح است که عرضه‌کنندگان این صنعت برای عرضه تولیدات خود در بورس کالای ایران در صف پذیرش هستند. به طوری که با وجود گذشت تنها چند ماه از پذیرش جوجه یک‌روزه در بورس، نزدیک به ۷۰ مجموعه یا مجوز پذیرش خود را دریافت کرده و یا در حال سپری کردن مراحل قانونی لازم و ارائه مدارک هستند.

از این رو کارشناسان بر این باورند که برقراری تعادل قیمتی و ایجاد آرامش هر چه بیشتر در بازار با جلوگیری از نوسانات کاذب، شفافیت قیمت‌ها در فضای مبتنی بر رقابت و از همه مهم‌تر تکمیل زنجیره محصولات کشاورزی در حوزه مرغ و تخم‌مرغ از مهم‌ترین دلایلی است که بر لزوم عرضه گسترده و افزایش تعداد عرضه‌کنندگان جوجه یک‌روزه در بورس کالای ایران تاکید دارد و موجب شده تا بورس کالا اولین مقصد جوجه‌های یک‌روزه باشد.

مزایای عرضه جوجه‌های یک‌روزه در بورس

افزون بر این یکی از مهم‌ترین مزایای عرضه جوجه‌های یک‌روزه در بورس کالا این است که قرار گرفتن قیمت‌ها در محدوده‌ای واقعی و منطقی بوده که به دلیل نبود پنهان‌کاری، دست‌کاری‌های قیمتی و اطلاعات نادرست، فضای معاملات کاملاً شفاف و رقابتی دنبال می‌شود.

ضمن اینکه رعایت استانداردهای کمی برای عرضه جوجه‌های یک‌روزه در بورس فضای بازار را شفاف کرده و به تعادل لازم بین عرضه و تقاضا می‌انجامد که بر این اساس لزوم رعایت این استانداردها طبق شرایط بورس، به اطمینان بخشی از کیفیت محصولات عرضه شده در بورس منجر می‌شود.

افزون بر این برخی کارشناسان اعتقاد دارند عرضه کالاهای مختلف در مزایای خاصی به همراه دارد؛ اما نکته اساسی برای عرضه هر نوع محصولی در بورس کالا انجام معاملات براساس نظام عرضه و تقاضا است که شفافیت را بالا می‌برد. بر این اساس، تسهیل و روان‌سازی فرآیند فروش جوجه‌های یک‌روزه از دیگر مزایای عرضه در بورس کالا است. ضمن اینکه یکی دیگر از دستاوردهای عرضه گسترده جوجه یک‌روزه در بورس تعادل قیمتی در بازار مرغ است که با رشد عرضه‌ها در بورس و استفاده از ابزارهای مالی، تنظیم مناسب بازار محصولات مختلف از جمله مرغ هم به وجود خواهد آمد.

دلیل، این افزایش تقاضا از ابتدای بهمن‌ماه سال گذشته سایه خود را روی این صنعت انداخته و علاوه بر رشد قیمت، بهانه‌ای شده است برای عرضه دوباره جوجه‌های یک‌روزه در بورس کالای ایران.

دلیل عرضه جوجه‌ها در بورس

همان‌طور که گفته شد، افزایش قیمت مرغ در ماه‌های گذشته موجب شد تمهیداتی توسط مسئولان اندیشیده شود تا با عرضه این محصول در بورس کالا، مکانیسم کشف قیمت روشن و شفاف شده و قیمت عادلانه‌ای برای این محصول کشف شود. به همین دلیل، امسال نیز معاملات جوجه‌های یک‌روزه به بورس آمد تا با خارج شدن از بازار سنتی و نیز افزایش عرضه و رقابت برای این محصول در تابلوی بورس کالا، قیمت مرغ و جوجه یک‌روزه به تعادل برسد. آمارها نیز نشان می‌دهد، عرضه جوجه یک‌روزه که با هدف ایجاد شفافیت در معامله و قیمت از بهمن‌ماه سال گذشته آغاز شده است، موجب شده تا در چند ماه گذشته عرضه بیش از یک میلیون قطعه جوجه یک‌روزه بر تابلوی فرعی بورس درج شود.

مدارک مورد نیاز برای عرضه جوجه‌ها

اما در عین حال که عرضه جوجه‌های یک‌روزه به بورس کالای ایران مزیت‌های زیادی برای این صنعت به دنبال دارد، اما این عرضه نیازمند یکسری مدارک نیز هست. عرضه جوجه یک‌روزه در بورس کالای ایران دارای مراحل چوب دریافت کد معاملاتی، ارائه مدارک، پذیرش امیدنامه و عرضه است. هم‌اکنون بیش از ۵۰۰ مزرعه پرورش جوجه در کشور فعال است که توسط ۳۰۰ شرکت مدیریت می‌شوند و از این تعداد تاکنون ۱۱ شرکت در بورس کالا حضور پیدا کرده‌اند و ۸۰ شرکت دیگر نیز در صف ورود به بورس و ارائه مدارک هستند.

مشوق‌هایی برای حضور تولیدکنندگان

هر چند تا حضور بقیه شرکت‌های پرورش جوجه یک‌روزه در بورس فاصله زیاد و راه درازی باقی مانده، اما به منظور عرضه جوجه یک‌روزه در بورس کالا مشوق‌هایی نیز برای تولیدکنندگان در نظر گرفته شده است، به طوری که اگر این شرکت‌ها ۴۰ تا ۵۰ درصد تولیدشان را به بورس ببرند، می‌توانند تعداد هفته‌هایی را که از گله نگهداری می‌کنند افزایش دهند. به علاوه اینکه بورس کالا نیز بنادارد که با افزایش عرضه و تقاضا برای معامله، جوجه‌های یک‌روزه را به تابلوی اصلی بورس منتقل کند.

با این تفاسیر معاون دفتر امور طیور معاونت تولیدات دامی وزارت جهاد کشاورزی تازگی‌ها از عرضه روزانه ۱۰۰ تا ۲۰۰ هزار قطعه جوجه در بورس توسط ۶ یا ۷ شرکت تولیدکننده خبر داده است و گفته ۲۵۰ شرکت تولیدکننده جوجه یک‌روزه نیز مدارک خود را برای دریافت کد عرضه کالا به بورس ارائه داده‌اند که این موضوع در حال بررسی است. وی همچنین پیش‌بینی کرده عرضه جوجه یک‌روزه در بورس کالای ایران امسال به یک میلیون قطعه در هفته برسد که این اتفاق به تعادل بازار مرغ کمک می‌کند.

امروزه یکی از راهبردهای بسیار موثر برای مقابله با هر نوع فساد و سوء استفاده، بحث شفافیت است که بر این اساس کشف واقعی قیمت محصولات مهم و اساسی از طریق ساز و کار شفافیتی همچون بورس به مراتب نسبت به سایر روش‌ها برتری دارد. از این رو، هر سازوکاری که موجب شفافیت شود، مقبول و موثر است و به دلیل اینکه بورس کالا به عنوان یکی از ارکان بازار سرمایه، جزء ابزارهای شفافیت‌آفرین در اقتصاد کشور است، می‌تواند در انتظام بخشی قیمت‌ها نقش پررنگی ایفا کند. از سوی دیگر، با توجه به اینکه یکی از وظایف دولت، انتظام بخشی قیمت در بازار است، به نظر می‌رسد باید از ظرفیت‌های بازار سرمایه به‌ویژه بورس کالا حداکثر استفاده را کرد؛ چرا که قطعاً بورس کالا در کشف قیمت عادلانه، منطقی‌ترین، علمی‌ترین و بهترین روش بوده و همچنین در تنظیم قیمت‌های واقعی در تنظیم امور اقتصادی به‌ویژه در قیمت‌گذاری و ارائه خدمات و کالاهایی که با زندگی روزمره مردم سر و کار دارد، نقش محوری ایفا می‌کند. به همین دلیل کارشناسان از بورس کالا به عنوان بازاری یاد می‌کنند که معافیت‌های مالیاتی، پوشش، توزیع و انتقال ریسک، تضمین کیفیت و کمیت کالا و مبلغ معامله و مدت معامله، کشف قیمت از طریق حراج حضوری و شفاف، حذف رانت و فسادزایی از بازار معاملات، مشخص و تضمین شدن مبدا کالا، سرعت بالای انجام معاملات، امنیت جریان معاملات، تأمین مالی بنگاه‌ها، حذف بخشی از هزینه‌های مرتبط با فروش و بازاریابی کالاهای با توجه به وجود بازار مستقیم و بدون واسطه، حذف هرگونه عاملی که در حوزه فروش منجر به ایجاد رانت می‌شود و در مجموع شفافیت معاملات از جمله مزایای عرضه و فروش کالا در آن است. همچنین برخی معتقدند یکی از بهترین روش‌ها جهت برقراری نظام طبیعی عرضه و تقاضا در بازار، حرکت در راستای توسعه بورس‌های کالایی است و عرضه محصولات در بورس کالای ایران نیز توانسته به واقعی‌تر کردن قیمت کالاهای مهمی همچون فلزات آهنی و غیرآهنی، پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی و کشاورزی کمک کرده و به بسیاری از رانت‌های موجود در بازار این کالاها پایان دهد.

آغاز سفر

نگاهی به آخرین تحولات این بازار نشان می‌دهد، چند ماهی است که جوجه‌های یک‌روزه به بورس کالای ایران آمده‌اند و با استقبال تولیدکنندگان جوجه یک‌روزه نیز مواجه شده است. البته عرضه جوجه یک‌روزه در بورس کالای ایران در سال گذشته نیز تجربه و ۷۹۰ هزار قطعه جوجه یک‌روزه در تالار فرعی این بورس عرضه شده است. با وجود این، داستان ورود جوجه‌های یک‌روزه به بورس از اینجا آغاز می‌شود که وقتی قیمت گوشت مرغ افزایش پیدا می‌کند، مرغداران احساس می‌کنند با جوجه‌ریزی می‌توانند به سود بیشتری برسند؛ بنابراین، طبیعی است که تقاضا برای جوجه‌ریزی افزایش یافته که این موضوع تقاضا برای خرید جوجه یک‌روزه را افزایش می‌دهد؛ به همین

هم‌اکنون بیش از ۵۰۰ مزرعه پرورش جوجه در کشور فعال است که توسط ۳۰۰ شرکت مدیریت می‌شوند و از این تعداد تاکنون ۱۱ شرکت در بورس کالا حضور پیدا کرده‌اند و ۸۰ شرکت دیگر نیز در صف ورود به بورس و ارائه مدارک هستند

مرغ ها و جوجه ها یک شبه پَر نمی کشند

از سوی دیگر نوسانات قیمتی و پَر کشیدن هیجانی قیمت مرغ و همچنین جوجه های یک روزه از دیگر مشکلات این صنعت است که به نظر می رسد سفر جوجه های یک روزه به بورس کالای ایران می تواند اهرمی مناسب و کارا برای تعیین نرخ واقعی و منطقی این کالای حیاتی باشد که موجب می شود نرخ مرغ در بورس کالا بر مبنای عرضه و تقاضا موجود در بازار تعیین شود و از این طریق بازار مرغ و جوجه های یک روزه به تعادل برسند.

نماینده مرغ روی دست تولید کننده

افزون بر این در برخی موارد دیده می شود که مرغداران برای جلوگیری از مزاد تولید مرغ اقدام به کاهش دوره های جوجه ریزی در مرغداری ها می کنند که این اقدام یعنی نباید بالاتر از تقاضای موجود در بازار، مرغ تولید و وارد بازار کرد. از این جهت نیز باید گفت با ورود مرغ به بورس کالای ایران نرخ این منبع غذایی، به صورت شناور و شفاف تعیین خواهد شد و چنین مشکلاتی را برطرف خواهد کرد. همچنین، افزایش نرخ مرغ در بازار ارتباط مستقیم با کاهش دوره های جوجه ریزی در مرغداری های کشور دارد و این سیاست برای جلوگیری از نماندن مرغ روی دست تولید کننده تعیین شده است.

غذای جوجه ها هم به بورس بیاید

البته برخی معتقدند برای عرضه مرغ و جوجه های یک روزه در بورس کالا نباید از نهاده های دامی غافل شد؛ چرا که نهاده های دامی با توجه به اینکه منبع غذایی اصلی طیور به شمار می آیند، به طور مستقیم بر نرخ مرغ تأثیر گذار هستند که بر این اساس پیشنهاد می شود با ورود منابع مختلف غذایی طیور به بورس کالا، هم به گسترش این بورس کمک کنیم و هم زنجیره ای تضمین شده و شفاف از کالاهای مرتبط برای تولید در این بورس را فراهم آوریم.

سرما و گرما بی اثر می شود

در این میان اما برخی فعالان حوزه مرغداری بر این باورند که بزرگ ترین مزیت معاملات محصول مرغ و جوجه یک روزه در بورس کالا، برقراری تعادل قیمتی و ایجاد آرامش هر چه بیشتر در بازار است که به تولید کننده این اطمینان خاطر داده می شود که می تواند در فضای مطمئن تولید و محصول خود را به بازار عرضه کند؛ آن هم با این استدلال که به عنوان مثال نوسانات شدید قیمت مرغ در نخستین ماه از تابستان امسال موجب عبور بهای مرغ گوشتی از مرز هشت هزار تومان در بازار خرده فروشی شد که البته این موضوع مختص امسال نیست و تلاطماتی که هر ساله با فرار سیدن فصل گرما و ازدیاد تلفات در مرغداری ها و کاهش جوجه ریزی اتفاق می افتد حالا به موضوعی معمول در میان فعالان این صنعت تبدیل شده است. ضمن اینکه هر سال افزایش گرمای هوا موجب ایجاد تلفات چشمگیر در مرغداری ها

شده که این موضوع نیز رشد قیمت ها را در این بازار رقم می زند و از سوی دیگر میزان جوجه ریزی را با کاهش همراه می کند؛ در نتیجه این دو عامل است که نوسانات قیمتی در این برهه از سال بازار سنتی مرغ و جوجه یک روزه را ملتهب می سازد. به همین دلیل عرضه مرغ و جوجه در بورس کالا می تواند نوسانات و مشکلاتی چون گرما و سرمای هوا را از بین ببرد.

عرضه و تقاضا، تعیین کننده قیمت

به گفته کارشناسان و فعالان صنعت مرغداری در کشور به وضوح مشخص است که قیمت جوجه یک روزه، یکی از مسائل اصلی در قیمت تمام شده گوشت مرغ است و چنانچه دولت جهت حمایت از حقوق مصرف کننده برای پایین نگاه داشتن قیمت گوشت مرغ تلاش می کند، نمی تواند در برآورد قیمت نهایی آن از قیمت جوجه یک روزه غافل شود. البته این به آن معنی نیست که دولت باید روی قیمت جوجه یک روزه دخالت داشته باشد؛ چرا که نه تولید کننده توان تعیین آن را دارد و نه مرغدار و نه حتی دولت؛ اما تجربه و آمار و اطلاعات موجود نشان می دهد تنها عامل تعیین قیمت جوجه یک روزه میزان عرضه و تقاضا است که به اعتقاد کارشناسان، بهترین مکان برای ایجاد تعادل واقعی بین مکانیسم عرضه و تقاضا، بورس کالا است؛ به طوری که عرضه جوجه یک روزه و نیز مرغ مادر در بورس کالای ایران روشی نوین و البته کارآمد برای تنظیم بازار این کالای مصرفی در احاد جامعه محسوب می شود.

مدیریت ذخایر استراتژیک با ابزار سلف

از سوی دیگر، هر چند ذخیره سازی مرغ در سردخانه ها و انبار های مراکز توزیع گاهی به رفع تقاضای بازار منجر می شود، اما نمی تواند بازاری مبتنی بر نظام عرضه و تقاضا را به صورتی کارآمد و بدون دخالت ایجاد کند. ضمن اینکه بحث وجود تاریخ انقضا برای کالایی همچون مرغ برای فعالان این صنعت از اهمیت بالایی برخوردار است که تبعاتی را هم برایشان به همراه دارد؛ به عنوان مثال، با ذخیره سازی مرغ در انبار ها، شرکت پشتیبانی امور دام با نزدیک شدن به زمان پایان تاریخ مصرف، ناچار است مرغ را به قیمت بسیار ارزان در بازار عرضه کند که این کار برای تولید کنندگان اتفاق خوبی نیست و موجب ضرر و زیان آنها می شود.

از این رو شاید کارشناسان و اهل فن یکی از بهترین روش های نوین و کارا برای رسیدن به تعادل واقعی و جلوگیری از نوسانات قیمتی شدید مرغ و جوجه های یک روزه در بازار را استفاده از ابزار سلف در بورس کالا عنوان می کنند تا به کمک آن بتوان ذخایر استراتژیک مرغ را مدیریت کرد. به همین دلیل پیشنهاد می شود که شرکت پشتیبانی امور دام به عنوان بزرگ ترین عرضه کننده و یکی از مهم ترین نهادهایی که مدیریت بازار این صنعت را به عهده دارد، به جای ذخیره سازی مرغ در انبار ها و نگرانی از بابت انقضای تاریخ مصرف آن، این محصول را به صورت سلف برای ماه های آینده خریداری کند تا ضمن از بین بردن نگرانی از بابت منقضی شدن تاریخ مصرف مرغ، از هزینه های مربوط به انبارداری کاسته و از فروش مرغ به قیمت های ارزان با نزدیک شدن به تاریخ انقضا جلوگیری کند.

جذب سرمایه های سرگردان

همچنین عرضه مرغ و جوجه یک روزه در بورس کالا و تامین مالی تولید کنندگان با استفاده از انتشار اوراق سلف موازی استاندارد می تواند این امکان را برای معاملات این کالاهای فراهم کند که سرمایه خارج از این بخش، وارد این بازار شده تا با استفاده از این روش بتوان پول های سرگردان جامعه را در بخش تولید به کار گرفت. به همین دلیل یکی از مهم ترین موارد در این زمینه، لزوم فرهنگ سازی در میان تولید کنندگان مرغ و جوجه های یک روزه جهت حضور در بورس کالای ایران است؛ آن هم به این دلیل که هنوز تولید کنندگان به بازار سنتی عادت دارند و بورس کالا و ابزار های آن کمکان برای فعالان صنایع و بازار های مختلف ناشناخت.

خدا حافظی با دلان

از نگاهی دیگر یکی از مشکلات کنونی بازار مرغ و جوجه حضور واسطه ها در این بازار است که با ورود جوجه یک روزه در بورس کالای ایران، شبکه های دلالی و واسطه ها نیز حذف می شوند و نرخ مرغ و جوجه های یک روزه در بورس کالا می تواند با توجه به هزینه تولید و سود منطقی برای مرغداران، به نوعی تعیین شود که مرغدار نیز از شرایط بازار مصرفی مرغ رضایت داشته باشد. همچنین یکی از مزیت های حضور در بورس کالا این است که عرضه ها در محدوده قیمتی مشخص و منطقی انجام می پذیرد و این امر فعالیت دلالان را در نوسان قیمت ها کاهش می دهد.

کیفیت و نژاد، ملاک خرید جوجه

از سوی دیگر، به باور کارشناسان انجام معامله همراه با رقابت بین خریداران نیز مزیت دیگری است که این اجازه را به مرغدار می دهد تا جوجه مورد نیاز خود را بر اساس کیفیت و نژاد خریداری کنند و به کیفیت جوجه خریداری شده از بورس کالا نسبت به خرید از بازار سنتی اطمینان بیشتری یابند.

دست انداز های جاده جوجه ها به بورس

هر چند دریافت وجه معامله محصول در سریع ترین زمان ممکن و نبود مشکلات ناشی از انتقال پول در معاملات سنتی از دیگر مزایای عرضه جوجه یک روزه در بورس کالای ایران است، اما در شرایط کنونی جاده های که به حضور جوجه های یک روزه در بورس منتهی می شود، بدون مانع و دست انداز هم نیست؛ به عنوان نمونه، بیشتر عرضه کنندگان این حوزه در سطح خرد فعالیت دارند و برای انجام معامله در بورس کالا، کد معاملاتی ندارند.

به همین دلیل لازم است فرهنگ سازی مناسبی در این زمینه انجام شود تا تولید کنندگان و فعالان و همچنین خریداران محصولات و کالاهای این حوزه برای خرید و فروش جوجه یک روزه از بورس کالا با مفاهیم معامله در بورس آشنا شوند.

از سوی دیگر، برخی می گویند با توجه به اینکه عمده خریداران و مرغداران با مشکل کمبود نقدینگی مواجه هستند، لزوم واژیز پول قبل از شروع معامله توسط خریداران بالقوه نیز مشکلی چالش برانگیز در این زمینه است که باید فکری برای حل آن شود.

جوجه‌های یک‌روزه به تابلوی اصلی می‌روند

در مجموع باید گفت در حالی عرضه جوجه یک‌روزه با هدف ایجاد شفافیت در معامله و قیمت از بهمن‌ماه پارسال در بورس کالای ایران آغاز شده است و حالا بیش از یک میلیون قطعه جوجه یک‌روزه در بازار فرعی بورس کالای ایران عرضه شده است. این بورس برنامه دارد که با افزایش عرضه و تقاضا برای معامله، مقدمات عرضه جوجه‌های یک‌روزه را روی تابلوی اصلی فراهم کند. ضمن اینکه دبیر انجمن تولیدکنندگان جوجه یک‌روزه هم تاگی‌ها گفته در حال حاضر تولیدکنندگان مرغ مادر تمایل زیادی برای ورود به بورس کالای ایران دارند و تشکل‌های مرغ گوشتی نیز از طرف تولیدکنندگان مرغ گوشتی وارد بورس کالا می‌شوند. انجمن جوجه یک‌روزه اقدام به برگزاری کلاس‌های آموزشی کرده است تا فرهنگ‌سازی مناسبی برای عرضه این محصول در بورس کالای ایران صورت گیرد. به همین دلیل انتظار می‌رود تا شرایط پذیرش شرکت‌های تولیدکننده در بورس نیز تسهیل شده و نقش کارگزاران در بخش کشاورزی پررنگ‌تر شود؛ چرا که اگر ضمانت کارگزاران مورد قبول واقع شود، معامله‌گران بیشتری وارد این بازار خواهند شد.

لزوم حمایت دولت

افزون بر این، برخی کارشناسان بر این باورند که با توجه به اینکه گوشت مرغ یک محصول پروتئینی ارزان‌قیمت در بازار بوده که مردم طی سال‌های گذشته به دلیل افزایش قیمت گوشت قرمز و ناتوانی در خرید آن به سمت مصرف گوشت مرغ سوق پیدا کرده‌اند، انتظار می‌رود که وزارت جهاد کشاورزی به عنوان مسئول

تامین و تنظیم محصولات بازار کشاورزی، این ماده پروتئینی ارزشمند و ارزان قیمت را برای مردم به حالت تعادل برساند تا همه بتوانند از آن استفاده کنند. بر همین اساس هم حمایت‌های نهادهای دولتی از جمله وزارت جهاد کشاورزی می‌تواند به آگاهی بیشتر فعالان این حوزه از مزایای حضور در بورس کالا و تسریع و تسهیل روند پذیرش بینجامد.

کلام آخر

هر چند برقراری تعادل قیمتی و ایجاد آرامش هر چه بیشتر در بازار با جلوگیری از نوسانات کاذب، شفافیت قیمت‌ها در فضای مبتنی بر رقابت و از همه مهم‌تر تکمیل زنجیره محصولات کشاورزی در حوزه مرغ و تخم‌مرغ و نیز عرضه جوجه‌های یک‌روزه طبق ماده ۳۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی مصوب مجلس از مهم‌ترین دلایلی است که بر لزوم عرضه گسترده و افزایش تعداد عرضه‌کنندگان جوجه یک‌روزه در بورس کالا تأکید دارد، اما برخی معتقدند مواردی چون برچیده شدن پنهان کاری و دست‌کاری قیمتی از بازار جوجه‌ها، برقراری تعادل قیمتی و ایجاد آرامش هر چه بیشتر در بازار با جلوگیری از نوسانات کاذب، شفافیت قیمت‌ها در فضای مبتنی بر رقابت، تکمیل زنجیره محصولات کشاورزی در حوزه مرغ و تخم‌مرغ، قرار گرفتن قیمت‌ها در محدوده‌ای واقعی و منطقی، تسهیل و روان‌سازی فرایند فروش محصول، حذف شبکه‌های دلالی مرغ و همچنین از بین رفتن فاکتوربازی نیز از دیگر مزایای عرضه جوجه‌های یک‌روزه به بورس کالا است و برای استمرار این رویداد باید عرضه گسترده و افزایش تعداد عرضه‌کنندگان جوجه یک‌روزه در بورس کالا عملیاتی

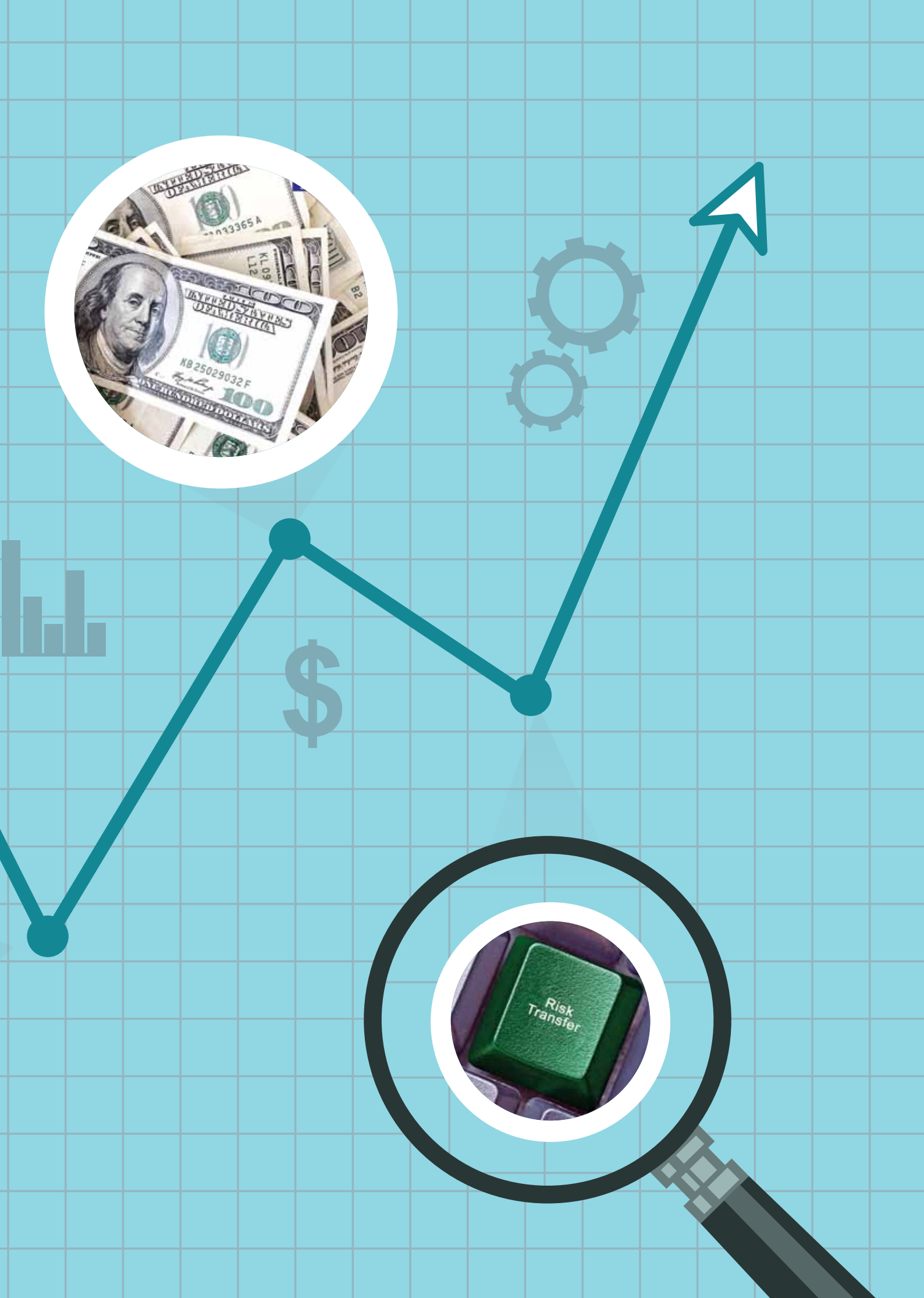
شود. افزون بر این، با توجه به مزیت‌های متعدد بورس کالا باید تقاضا به سمت بورس راهنمایی شود تا خریدار بداند که از کجا با قیمت مناسب می‌تواند جوجه را خریداری کند.

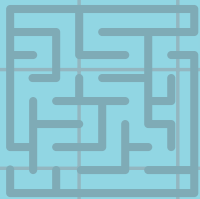
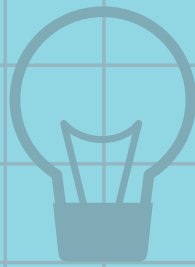
همچنین تعادل قیمتی در بازار مرغ در حالی یکی دیگر از دستاوردهای عرضه گسترده جوجه‌های یک‌روزه در بورس کالا است که با رشد عرضه‌ها در بورس، استفاده از ابزارهای مالی متنوع در این بازار، در راستای تنظیم مناسب بازار محصولات مختلف ضروری به نظر می‌رسد. هر چند در حال حاضر موضوع جدی، ورود متقاضیان برای خرید به بورس کالا است، چرا که به دلیل نوبت بودن عرضه گسترده جوجه یک‌روزه و نیز مرغ گوشتی در

بورس کالا انتظار می‌رود به مرور زمان و با شفاف شدن مزایای بورس برای آنها، این مقاومت‌ها نیز به حداقل رسیده و تولیدکنندگان به عرضه در بورس کالا تمایل بیشتری پیدا می‌کنند.

این در حالی است که با عرضه جوجه یک‌روزه در بورس کالا از یک طرف تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان خیالشان از بابت تسویه راحت است و از سوی دیگر از نوسانات بازار در امان خواهند بود. شاید به همین دلیل است که در راستای توسعه هر چه بیشتر عرضه جوجه یک‌روزه و همین‌طور عرضه مرغ در رینگ کشاورزی بورس کالای ایران، این روزها شاهد به صف ایستادن مجموعه‌های مرغداری برای پذیرش و عرضه در بورس کالای ایران هستیم.

بیش از یک میلیون قطعه جوجه یک‌روزه در بازار فرعی بورس کالای ایران عرضه شده است. این بورس برنامه دارد که با افزایش عرضه و تقاضا برای معامله، مقدمات عرضه جوجه‌های یک‌روزه را روی تابلوی اصلی فراهم کند

مزایای حضور در بورس کالای ایران؛ دست پر سرمایه گذاران صندوق های سرمایه گذاری طلا نسبت به بازار نقدی

مقدمه

روی طلا سرمایه گذاری کنند، ضمن اینکه وجود پر تقوی در این صندوق ها ریسک ضرر آنها را کاهش می دهد.

مزیت دیگر صندوق های سرمایه گذاری طلا، کاهش ریسک و خطرات نوسانات ناشی از بی ثباتی سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی است و البته نیاز نداشتن به نگهداری فیزیکی طلا و جواهرات هم باید به دیگر مزایای این صندوق ها افزود؛ به ویژه اگر این سرمایه گذاری ها روی طلا ز یاد باشد صندوق های سرمایه گذاری طلا می توانند به مکانی امن برای نگهداری حجم بالایی از طلا تبدیل شوند.

در مجموع صندوق طلا به نسبت روش سنتی پس انداز و نگهداری طلا، دارای مزایایی همچون بازده بالاتر، نقدشوندگی مناسب و امنیت بالا بوده که از این طریق کسانی که وقت و دانش کافی از بازار طلا ندارند، بتوانند بخشی از دارایی و ثروت خود را به طلا اختصاص دهند. البته بسته به اینکه موسسان این صندوق روی کدام یک از انواع دارایی های مرتبط با طلا (سهام معادن طلا، اوراق اختیار خرید طلا، شمش طلا یا غیره) سرمایه گذاری کرده باشند، بازده این صندوق ها و ارزش اوراق این صندوق ها متغیر است. در ایران نیز صندوق پشتوانه طلای لو توس از نوع صندوق های سرمایه گذاری قابل معامله در بورس کالای ایران و نخستین صندوق کالایی بازار سرمایه کشور است که موضوع فعالیت آن سرمایه گذاری در اوراق بهادار مبتنی بر گواهی سکه طلا، اوراق مشتقه مبتنی بر سکه طلا، اوراق بهادار با درآمد ثابت، سپرده و گواهی سپرده بانکی است. این صندوق با دریافت مجوز تأسیس و فعالیت از سازمان بورس، از مصادیق صندوق های سرمایه گذاری موضوع بند ۲۰ ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار و بند همداد ۱ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید محسوب شده و طبق ماده ۲ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید نزد مرجع ثبت شرکت ها به ثبت رسیده است.

بر این اساس در خصوص جزئیات بیشتر سرمایه گذاری در این صندوق ها و مزایای آن با «علی تیموری شندی» مدیر عامل تأمین سرمایه لو توس پارسیان که تجربه مدیریت صندوق سرمایه گذاری پشتوانه طلای لو توس را به عنوان نخستین صندوق کالایی بازار سرمایه کشور در کارنامه دارد، به گفت و گو پرداختیم که در ادامه می خوانید.

طی سال های گذشته صندوق های سرمایه گذاری در بازار سرمایه از اقبال عمومی خوبی برخوردار بوده اند و در بسیاری از نقاط دنیا صندوق های سرمایه گذاری به اشکال مختلف ایجاد شده اند که کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نیست و در حال حاضر تعداد زیادی از صندوق های سرمایه گذاری در حال فعالیت هستند. صندوق های سرمایه گذاری نهادی مالی است که منابع مالی حاصل از انتشار گواهی سرمایه گذاری را در موضوع فعالیت مصوب خود سرمایه گذاری می کند و مالکان آن به نسبت سرمایه گذاری خود، در سود و زیان صندوق شریک اند. صندوق های سرمایه گذاری بر اساس نوع ممکن است وجوه جمع آوری شده را در انواع اوراق بهادار با درآمد ثابت، سهام و حق تقدم سهام، پروژه ساختمانی، طلا، ارز و... که مشخصات آنها در امیدنامه صندوق ذکر شده است سرمایه گذاری می کنند. صندوق های سرمایه گذاری می توانند قابلیت معامله در بورس را داشته باشند یا مبتنی بر صدور و ابطال باشند. هم اکنون در ایران صندوق های سرمایه گذاری در سهام، صندوق های سرمایه گذاری در اوراق بهادار با درآمد ثابت، صندوق سرمایه گذاری مختلط، صندوق های شاخصی، صندوق های بازارگردانی، صندوق سرمایه گذاری در طلا، صندوق های سرمایه گذاری جسورانه و صندوق پروژه فعال است. بر این اساس صندوق های سرمایه گذاری فراوانی در بازار سرمایه ایران فعالیت می کنند که یکی از انواع آنها صندوق سرمایه گذاری طلا (Gold Funds) است که در بسیاری از کشورهای دنیا وجود دارد. هدف از تشکیل و راه اندازی صندوق های سرمایه گذاری طلا تشکیل یک پر تقوی از دارایی های مبتنی بر طلا است. این صندوق ها معمولاً روی شرکت های تولید کننده طلا و جواهرات، شرکت های مالک معادن طلا، شمش و سکه های طلا و اوراق مشتقه و آپشن طلا سرمایه گذاری می کنند و پر تقوی از آنها تشکیل می دهند. در خصوص مزایا و فواید تشکیل صندوق های سرمایه گذاری طلا نیز باید گفت هدف از تشکیل و مزیت چنین پر تقوی، کاهش ریسک مربوط به خرید و فروش طلا است که یک سرمایه گذار معمولی ممکن است متحمل شود. افزون بر این، مزیت دیگر این صندوق ها برای سرمایه گذاران خرد که شاید نتوانند یک شمش طلا بخرند، این است که این دسته از سرمایه گذاران می توانند با مبلغ کمتری

پارسیان است.

❖ **سرمایه‌گذاری در صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا چه مزایایی برای سرمایه‌گذاران به همراه دارد؟ اگر ممکن است درباره این مزیت‌ها توضیح دهید.**

در خصوص مزایایی سرمایه‌گذاری در صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا برای سرمایه‌گذاران می‌توان موارد متعددی اشاره کرد. امنیت بالا نخستین مزیت آن است. درواقع یکی از بزرگ‌ترین ریسک‌هایی که افراد با خرید سکه فیزیکی طلا علاوه بر نوسانات قیمتی با آن مواجه می‌شوند، امنیت و نگهداری سکه طلاست که این ریسک با سرمایه‌گذاری در صندوق با ساز و کارهای تعریف شده از طریق بورس کالای ایران سرمایه‌گذار را تهدید نمی‌کند. از طرفی سرمایه‌گذاران نگرانی بابت عیار سکه، ضرب و دیگر استانداردهای متغیر نخواهند داشت.

همچنین افراد با سرمایه‌گذاری در صندوق طلا از مزیت بازارگردانی و نقدشوندگی بالا بهره‌مند می‌شوند؛ این صندوق با توجه به وجود بازارگردان، مشکل نقدشوندگی ندارد و امکان خرید و فروش لحظه‌ای و آنلاین وجود دارد. همچنین صندوق امکان عقد قراردادهای بازارگردانی با شرکت‌های بزرگ حقوقی را داراست که این امر نقدشوندگی صندوق و همچنین امکان معاملات با حجم وسیع را فراهم می‌سازد یا به عبارت دیگر امکان دسترسی به حجم بالای سکه با قیمت مناسب را مهیا می‌کند. یکی دیگر از کارکردهای اصلی این صندوق، مدیریت ریسک سرمایه‌گذار یا به عبارت دیگر پوشش ریسک سرمایه‌گذاری است. قیمت طلا همیشه با توجه به شرایط حاکم بر اقتصاد و سیاست و ... در دنیا و کشور ایران با نوسان روبه‌رو است. صندوق این امکان را به سرمایه‌گذار می‌دهد که از طریق متنوع‌سازی و اتخاذ موقعیت‌های مناسب در بازار فیوچر و آپشن سکه، در مقابل نوسانات ارز، افزایش یا کاهش تورم، اوضاع نابسامان اقتصادی و ناامنی‌های سیاسی مصون بماند و با افزایش یا کاهش نوسانات قیمت طلا، سرمایه‌گذار بازدهی مناسبی کسب کند.

همان‌طور که اشاره شد وجود بازارگردان و نقدشوندگی بالا و همچنین فراهم بودن بستر خرید و فروش آنلاین این امکان را به سرمایه‌گذاران می‌دهد که اقدام به صدور و ابطال واحدهای صندوق کنند؛ به عبارت دیگر، سرمایه‌گذار هر وقت بخواهد می‌تواند راحت و آسان بدون اتلاف وقت اقدام به خرید و فروش کند. این درحالی است که در صورت خرید و فروش سکه به‌صورت فیزیکی، سرمایه‌گذار

می‌شوند، از نقدشوندگی بالایی برخوردارند. این صندوق‌ها به‌طور کلی به دو صورت تک کالایی (طلا، نفت، ...) یا شاخصی (سبدهی از چند کالا) منتشر می‌شوند.

صندوق پشتوانه طلای لوتوس به عنوان صندوق سرمایه‌گذاری قابل معامله در بورس کالای ایران به‌عنوان اولین صندوق کالایی بازار سرمایه است که در اوراق بهادار مبتنی بر گواهی سکه طلا، اوراق مشتقه مبتنی بر سکه طلا، اوراق بهادار با درآمد ثابت، سپرده‌ها و گواهی سپرده بانکی سرمایه‌گذاری می‌کند.

❖ **تاریخچه استفاده از این صندوق‌ها**

در دنیا به چه زمان و چه کشوری باز می‌گردد؟ اولین صندوق کالایی در سال ۲۰۰۴ در بورس لندن راه‌اندازی شد. کالای پایه این صندوق فلز گرانبهائی طلا بود. پس از راه‌اندازی این صندوق، صندوق‌های کالایی با طیف وسیعی از انواع کالا شروع به کار کردند. حوزه‌های اصلی فعالیت صندوق‌های کالایی شامل محصولات کشاورزی، فلزات صنعتی، حامل‌های انرژی و فلزات گرانبهائی است.

❖ **در حال حاضر، از میان کالاهای مختلف، صندوق‌های مبتنی بر کالاهای نفت خام و فلزات گرانبهائی، شامل طلا و نقره، بیشترین محبوبیت را بین سرمایه‌گذاران دارند؛ زیرا نوسانات قیمتی این کالاهادر بازارهای جهانی به نسبت زیاد است و به دنبال آن بازار این کالاهای از نقدینگی بالایی برخوردارند. همچنین، برای این کالاهادر بازارهای جهانی تقاضای فیزیکی زیادی وجود دارد.**

صندوق سرمایه‌گذاری پشتوانه طلای لوتوس نیز به عنوان نخستین صندوق کالایی کشور در خردادماه ۱۳۹۶ موفق به اخذ تمام مجوزهای لازم از سازمان بورس و اوراق بهادار شد و شروع به فعالیت کرد. دارایی پایه این صندوق همان‌طور که از نام آن پیداست، طلا و به‌ویژه سکه طلاست. موسس اصلی و مدیر صندوق شرکت تامین سرمایه لوتوس

❖ **در ابتدا تعریفی از صندوق‌های سرمایه‌گذاری طلا داشته باشید. این صندوق‌ها چه ویژگی‌هایی دارند؟**

قبل از اینکه به تعریف صندوق طلا بپردازیم، لازم است شناخت کلی از صندوق کالایی داشته باشیم. صندوق کالایی قابل معامله (ETC) یکی از ابزارهای مالی نوین هستند که به سرمایه‌گذاران این امکان را می‌دهند که به جای خرید و نگهداری کالای مورد نظر و تحمل هزینه‌های حمل و نقل، انبارداری و خسارت‌های احتمالی آن، اوراق این صندوق‌ها را خریداری کنند. با خرید این اوراق، سرمایه‌گذار در عین داشتن مالکیت کالای مورد نظر، مسئولیت نگهداری از آن کالا را به عهده ندارد؛ به عبارت دیگر، این صندوق‌ها بخش قابل ملاحظه‌ای از وجوه گردآوری شده خود را به سرمایه‌گذاری در کالایی خاص اختصاص می‌دهند و علاقه‌مندان به سرمایه‌گذاری در آن کالای خاص اقدام به خرید واحدهای این صندوق‌ها می‌کنند. این ابزار دقیقاً مانند سهام عادی و صندوق‌های قابل معامله در بورس، معامله شده و فرایند تسویه آن نیز مانند سایر اوراق صورت می‌گیرد. همچنین از آنجایی که واحدهای این صندوق بازارگردانی

طلا به صورت آنلاین کند.

❖ با توجه به پتانسیل های بالایی که این صندوق ها دارند، به نظر شما آیا فرهنگ سازی مناسبی در زمینه حضور و سرمایه گذاری مردم در این صندوق ها انجام شده است؟

هر ابزار جدیدی که به بازار معرفی می شود ابتدا زمان می برد تا فرهنگ سرمایه گذاری در آن ابزار جا بیفتد. بر این اساس، با توجه به اینکه این ابزار نیز به عنوان اولین صندوق کالایی محسوب می شود، به صورت مکفی به بازار و عموم مردم معرفی نشده که امید است این امر اتفاق بیفتد و میزان سرمایه گذاری در این ابزارها روز به روز بیشتر شود.

❖ با توجه به اینکه صندوق پشتوانه طلای لوتوس اولین صندوق کالایی بازار سرمایه کشور است که موضوع فعالیت آن سرمایه گذاری در گواهی سپرده سکه طلا و اوراق مشتقه مبتنی بر سکه طلا و... است، لطفاً سوابقه ای از حضور خود در این زمینه ارائه دهید؟ چه تعداد شرکت در این زمینه فعال هستند؟ همچنین عملکرد خود را چگونه ارزیابی می کنید؟

عملکرد صندوق پشتوانه طلای لوتوس تا کنون در مقایسه با شاخص بورس، بازار نقدی و سود سپرده بانکی به لحاظ بازدهی بهتر بوده است. صندوق طلا از دوره پذیره نویسی تا الان بازدهی معادل ۲۷ درصدی (سالانه) داشته است، در حالی که بقیه بازارهای ذکر شده بازدهی کمتری داشته اند؛ بنابراین تا الان می توان ادعان کرد که عملکرد

درآمدهای صندوق های سرمایه گذاری و تمام درآمدهای حاصل از سرمایه گذاری در اوراق بهادار موضوع بند ۲۴ ماده یک قانون بازار اوراق بهادار مصوب ۱۳۸۴ از پرداخت مالیات بر درآمد و مالیات بر ارزش افزوده معاف خواهد بود. این معافیت، جذابیت زیادی را برای صندوق های سرمایه گذاری ایجاد می کند و منافع آن به طور غیرمستقیم برای سرمایه گذاران این صندوق ها خواهد بود. با وجود این قانون، بازدهی این صندوق ها برای سرمایه گذاران آنها افزایش پیدا می کند.

❖ مزایای حضور در صندوق های سرمایه گذاری طلا نسبت به معاملات شخصی چیست؟ و چه میزان سودی را در مقایسه با بازار نقدی نصیب سرمایه گذاران می کند؟

حضور در صندوق های سرمایه گذاری طلا نسبت به معاملات شخصی مزایایی مختلفی دارد که نخستین مزیت آن در اختیار داشتن مدیریت فعال و حرفه ای است. در واقع با توجه به اینکه اکثر سرمایه گذاران وقت و تخصص لازم برای سرمایه گذاری به صورت انفرادی در بازارها و ابزارهای مبتنی بر طلا از جمله بازار آتی و آپشن سکه طلا را ندارند می توانند با سرمایه گذاری در صندوق سرمایه گذاری طلا از این امکان برخوردار شوند. همچنین امکان سرمایه گذاری با مبالغ کم نیز در این صندوق های سرمایه گذاری طلا وجود دارد. افراد با خرید و فروش واحدهای صندوق با مبلغ بسیار کمی می توانند اقدام به سرمایه گذاری کنند و این در حالی است که در صورت سرمایه گذاری در سکه نقدی مستلزم مبالغ بیشتری است؛ به طور مثال، با خرید ۱۰ واحد صندوق به مبلغ تقریبی ۱۰ هزار تومان امکان سرمایه گذاری در طلا فراهم می شود، در حالی که جهت سرمایه گذاری در سکه طلا به صورت فیزیکی به بیش از ۱۰ برابر این مبلغ نیاز است.

در خصوص میزان سودی که حضور در صندوق های سرمایه گذاری طلا در مقایسه با بازار نقدی نصیب سرمایه گذاران می کند هم باید گفت همان طور که قبلاً نیز اشاره شد امکان کسب بازدهی بیشتر نسبت به بازار نقدی وجود دارد؛ زیرا این صندوق ها امکان سرمایه گذاری در قراردادهای مشتقه از جمله آتی و آپشن سکه را دارد و با توجه به ماهیت اهرمی این ابزارها، کسب بازدهی بالاتر از بازار نقد در دسترس است.

❖ سرمایه گذاران به چه شیوه ای می توانند واحدهای این صندوق را خریداری و در آنها سرمایه گذاری کنند؟

سرمایه گذار برای خرید و فروش واحدهای صندوق حتماً باید داری کد بورسی خرید و فروش آنلاین باشد. برای این کار با مراجعه به یکی از کارگزاری های بورسی مورد تایید سازمان بورس می تواند اقدام به دریافت کد بورسی کند. بعد از اخذ کد بورسی، سرمایه گذار می تواند با مراجعه به سایتی که کارگزار صادر کننده کد بورسی معرفی می کند، اقدام به خرید و فروش واحدهای صندوق

علاوه بر اتلاف وقت با خطراتی همچون سرقت، تشکیک نسبت به خلوص و عیار سکه، شکاف قیمتی (اسپرد) بالا هنگام نوسانات قیمت سکه و موارد دیگری از این دست روبه رو خواهد شد.

از سوی دیگر در حال حاضر در کشور ما عمده سرمایه گذاری عموم در طلا و مسکوکات آن به صورت سرمایه گذاری فیزیکی در کالاهای مربوط است و سرمایه گذاری فیزیکی در سکه طلا با وجود تحمیل هزینه های نقدی و غیر نقدی نگهداری سکه طلا، هزینه های معاملاتی قابل ملاحظه ای را به دارندگان سکه طلا تحمیل می کند که صندوق طلا این امکان را برای سرمایه گذاران فراهم کرده که با هزینه معاملاتی کم اقدام به سرمایه گذاری در طلا کنند. به طوری که هزینه های نقدی و غیر نقدی خرید و نگهداری فیزیکی سکه چند برابر هزینه ها و کارمزدهای خرید و فروش واحدهای صندوق طلاست و همچنین معاملات فیزیکی سکه طلا از شکاف قیمتی (اسپرد) بالاتری نسبت به صدور و ابطال واحدهای صندوق طلا برخوردار بوده که عمدتاً ناشی از کارمزد و هزینه های بالای آن است.

از طرف دیگر خرید و فروش سکه طلا و ابزارهای مبتنی بر سکه طلا از جمله فیوچر و آپشن و گواهی سکه طلا با توجه به تحت نظارت بودن توسط سازمان بورس و اوراق بهادار و بورس کالای ایران از ساز و کار مشخص و استاندارد برخوردار است. هر کالا (سکه طلا و سایر ابزارهای مرتبط با سکه طلا) تعریف مشخص دارد و ارزش خالص دارایی (NAV) صندوق به صورت لحظه ای به روز می شود؛ در حالی که بازار فیزیکی با حضور دلالت این ویژگی را ندارد. همچنین، جهت حصول اطمینان از فرایند و ساز و کار معاملات و جلوگیری از تخلفات، صندوق دارای حسابرس و متولی بوده که این عامل باعث افزایش شفافیت صندوق و همچنین باعث اعتماد سرمایه گذاران می شود.

این صندوق ها همچنین امکان بازدهی بالاتر را برای دارندگان واحدهای خود فراهم می کند. در توضیح این قضیه باید گفت که دارایی های صندوق پشتوانه طلای لوتوس ترکیبی از ابزارهای مشتقه از جمله قراردادهای آتی سکه طلا و قراردادهای آپشن است و ابزارهای مذکور با توجه به اهرمی بودن، امکان کسب بازدهی بالاتر نسبت به خرید و نگهداری سکه را برای سرمایه گذاران فراهم می سازد.

این صندوق از بروز پولشویی نیز جلوگیری می کند؛ مکانیسم و نحوه سرمایه گذاری در صندوق از طریق کارگزاری های عضو شبکه بورس کالای ایران صورت می گیرد و سرمایه گذاران از این طریق به طور کامل احراز هویت می شوند، از این رو، مسیر سرمایه گذاری در صندوق کاملاً مشخص است. این فرایند تقریباً امکان پولشویی را به صفر می رساند. بر خورداری از معافیت های مالیاتی یکی دیگر از مزیت های سرمایه گذاری در صندوق طلاست. بر اساس تبصره یک ماده ۷ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید مصوب ۱۳۸۸، تمام

قیمت اونس فعلا غالب بر پارامترهای کاهش قیمت اونس است.

❖ چه توصیه‌ای برای مردم و

سرمایه‌گذاران در این زمینه دارید؟

انتظاری که همیشه از سرمایه‌گذاران محترم داریم این است که با آگاهی کامل اقدام به سرمایه‌گذاری کنند و نگاه سودجویانه و سفته‌بازانه به این ابزارها نداشته باشند؛ بلکه جهت تنوع‌سازی پرتفوی خودشان با دید بلندمدت به چنین ابزارهایی نگاه کنند.

هستند کار سخت و دشواری است. با این حال با توجه به تنش‌های سیاسی به وجود آمده بین آمریکا و کره شمالی، همه پرسی اقلیم کردستان، برجام، رفتارهای غیرقابل پیش‌بینی رئیس‌جمهوری آمریکا و نرخ بهره بانک مرکزی آمریکا تا کنون قیمت این فلز گرانبهارو به بالا بوده است. همچنین، سرمایه‌گذاران در بازارهای آمریکا و آسیا و دیگر نقاط جهان با توجه به داده‌های منتشر شده طی هفته‌های اخیر توسط کمیسیون تجارت سلف کالا (CFTC) بیشتر موقعیت خرید گرفته‌اند تا موقعیت فروش. بر این اساس، پارامترهای رشد

بهتری داشته است.

نگاهی به آمارها و نمودارها نشان می‌دهد که بازدهی صندوق طلای لوتوس از زمان راه‌اندازی تاکنون همواره بازدهی بهتری نسبت به خرید و نگهداری سکه فیزیکی، دلار یا سود بانکی، حتی با سود سالانه ۲۰ درصد داشته و گزینه جذاب‌تری برای سرمایه‌گذاری است.

❖ وضعیت قیمت جهانی طلا در

ماه‌های آینده را چطور پیش‌بینی می‌کنید؟

ارائه پیش‌بینی دقیق از قیمت اونس با توجه به اینکه پارامترهای زیادی بر قیمت آن اثر گذار

نمودار بازدهی صندوق طلای لوتوس را از تاریخ ۲۰ تیرماه ۹۶ یعنی شروع معاملات تا ۱۷ مهرماه، بر اساس ارزش خالص دارایی (NAV) ابطال، با بازدهی شاخص کل بورس، سکه طلا، سود بانکی و دلار (قیمت‌های پایانی) مقایسه می‌کند. در این نمودار سود سالانه بانکی ۲۰ درصد در نظر گرفته شده است.

با توجه به اینکه اکثر سرمایه‌گذاران وقت و تخصص لازم برای سرمایه‌گذاری به صورت انفرادی در بازارها و ابزارهای مبتنی بر طلا از جمله بازار آتی و آپشن سکه طلا را ندارند می‌توانند با سرمایه‌گذاری در صندوق سرمایه‌گذاری طلا از این امکان برخوردار شوند

مدیرعامل تامین سرمایه امید عنوان کرد:

ذخیره ثروت در صندوق «زر»

سودابه کیوانفر

مقدمه

در بورس لندن راه اندازی شد. کالای پایه این صندوق، فلز گرانبهای طلا بود. پس از راه اندازی این صندوق، صندوق های کالایی با طیف وسیعی از انواع کالا شروع به کار کردند که حوزه های اصلی فعالیت آنها شامل محصولات کشاورزی، فلزات صنعتی، حامل های انرژی و فلزات گرانبها است. بسته به اینکه موسسان این صندوق روی کدام یک از انواع دارایی های مرتبط با طلا (سهام معادن طلا، اوراق اختیار خرید طلا، شمش طلا یا غیره) سرمایه گذاری کرده باشند، بازده این صندوق ها و ارزش واحدهای این صندوق ها متغیر است. در ایران نیز در سال جاری شاهد راه اندازی دو صندوق سرمایه گذاری با پشتوانه طلا بودیم که پذیرهنویسی دومین صندوق طلایی قابل معامله در بورس کالای ایران با نماد «زر» از ۱۵ مهرماه ۱۳۹۶ به مدت ۵ روز کاری آغاز شد و طی این بازه زمانی با استقبال سرمایه گذاران روبه رو شد؛ پذیرهنویسی صندوق مزبور در تاریخ ۱۹ مهرماه امسال با مبلغی حدود ۱۲۰ میلیارد ریال و مشارکت بیش از ۵۰۰ سرمایه گذار حقیقی و حقوقی، به عنوان دومین صندوق سرمایه گذاری کالایی قابل معامله مبتنی بر سکه طلا با موفقیت پایان پذیرفت که پس از طی فرآیند اخذ مجوز فعالیت از سازمان بورس و اوراق بهادار، به صورت رسمی شروع به فعالیت کرده و واحدهای سرمایه گذاری این صندوق در بازار صندوق های سرمایه گذاری قابل معامله بورس کالای ایران شاهد انجام معاملات ثانویه خود خواهد بود. در همین راستا، در گفت و گو با «حبیب رضا حدادی» مدیرعامل شرکت تامین سرمایه امید به بررسی مزایا و اهداف این صندوق پرداخته و نقش آن را در پوشش ریسک سرمایه گذاری در بازار طلا مورد ارزیابی قرار داده ایم که شرح این گفت و گو را در ادامه می خوانید.

صندوق های سرمایه گذاری کالایی قابل معامله (ETC) یکی از ابزارهای مالی نوین هستند که به سرمایه گذاران این امکان را می دهند تا به جای خرید و نگهداری کالای مورد نظر و تحمل هزینه های حمل و نقل، انبارداری و خسارت های احتمالی آن، اوراق این صندوق ها را خریداری کنند. با خرید این اوراق، سرمایه گذار در عین داشتن مالکیت کالای مورد نظر، مسئولیت نگهداری از آن کالا را بر عهده ندارد؛ به عبارت دیگر، این صندوق ها بخش قابل ملاحظه ای از جوه گردآوری شده خود را به سرمایه گذاری در گواهی سپرده کالایی خاص اختصاص می دهند و علاقه مندان به سرمایه گذاری در آن کالای خاص اقدام به خرید واحدهای این صندوق ها می کنند. صندوق های کالایی (ETC) از مناسب ترین ابزار تامین مالی برای صنایع مختلف است، به طوری که می توان با تشکیل صندوقی متشکل از گواهی سپرده کالایی موجودی انبار مورد نظر، تقسیم صندوق به واحدهای مجزا، فروش واحدها به سرمایه گذاران در بازار و باز خرید گواهی سپرده کالایی در سررسید از صندوق توسط تولیدکننده، از صندوق های کالایی (ETC) جهت تامین مالی بهره برد. از سوی دیگر، با توجه به اینکه خود صندوق نیز روی خرید فیزیکی سکه طلا سرمایه گذاری نکرده و در عوض گواهی سپرده سکه طلا را خریداری می کند، بسیاری از ریسک های مرتبط با خرید و نگهداری سکه طلا متوجه صندوق نخواهد بود. با توجه به این نکته، کسانی که قصد سرمایه گذاری در بازار سکه طلا را دارند به راحتی می توانند با خرید واحدهای صندوق سرمایه گذاری با پشتوانه طلا در عین داشتن بازدهی مشابه سکه طلا، هیچ گونه هزینه ای از قبیل حمل و نقل، نگهداری، بیمه و خسارت های احتمالی را متحمل نشوند. اولین صندوق کالایی دنیا نیز در سال ۲۰۰۴ میلادی

❖ از دیدگاه شما مهم ترین مزایای

صندوق های کالایی به پشتوانه طلا چیست؟

در رابطه با مزایای صندوق های سرمایه گذاری مبتنی بر کالا و به خصوص صندوق زرافشان امید ایرانیان می توان عنوان کرد که مزایای این صندوق از دو جنبه قابل بررسی است؛ مزایایی که برای سرمایه گذاران به همراه دارد و مزایایی که برای بازار سرمایه به طور عام ایجاد می کند؛ به عبارت بهتر، امکان سرمایه گذاری با وجوه خرد و اندک، نقدشوندگی و امکان کسب سود حتی در شرایط نزول قیمت سکه، از مهم ترین ویژگی های این گونه از صندوق هاست.

❖ این صندوق ها چه نقشی در رونق

بخشی و ایجاد نقدشوندگی در بازار معاملات ابزار مالی مبتنی بر سکه طلا می کنند؟

وجود بازار گران در این صندوق ها باعث ایجاد اطمینان خاطر سرمایه گذار از نقدشوندگی واحدهای صندوق خود می شود؛ به علاوه، این صندوق ها با تجمیع منابع خرد امکان حضور پررنگ تری در معاملات ابزار های مالی مبتنی بر سکه طلا خواهند داشت که این موضوع نیز به افزایش عمق بازار و نقدشوندگی آن کمک می کند.

❖ ارزیابی شما از امکان پوشش ریسک

سرمایه گذاری در حوزه طلا به کمک این صندوق ها و پرتفوی متشکل از سکه طلا و گواهی سپرده سکه در آن چیست؟

امکان پوشش و مدیریت ریسک از چند جهت در این گونه از صندوق ها وجود دارد؛ در وهله نخست، پوشش معاملات نقدی سکه به وسیله ابزار های مشتقه در این صندوق ها امکان پذیر است و در وهله دوم، امکان کاهش و مدیریت ریسک سید سرمایه گذاری با افزودن یک دارایی با همبستگی کم، مانند سکه، به سبد سرمایه گذاری در آن وجود دارد. همچنین تسهیل شرایط پوشش ریسک نوسانات نرخ ارز از طریق سرمایه گذاری در این اوراق و اخذ موقعیت معکوس در کشور مقصد به کمک این نوع صندوق های کالایی امکان پذیر است.

❖ نقش و اهمیت افزایش تعداد

صندوق های سرمایه گذاری قابل معامله کالایی و رونق معاملات گواهی سپرده سکه طلا را در پاسخ به تقاضای سرمایه گذاران این بازار چگونه ارزیابی می کنید؟

قطعا افزایش تعداد بازیگران و حجم معاملات و تعداد تحلیل گران هر بازار به افزایش عمق و شفافیت آن کمک خواهد کرد؛ بنابراین، باید مراقب بود تا این افزایش کمی، از یک سو با پیشرفت های کیفی همراه باشد و از سوی دیگر، بسترهای لازم جهت وجود و حضور این تعداد از بازیگران و این میزان از حجم معاملات فراهم آید.

❖ تحلیل شما از اثر گذاری این صندوق ها

بر بازار معاملات آتی سکه و اارانه یا در یافت سیگنال از آن چیست؟

بازار برای پی بردن به تمامی ابعاد و منافع معاملات سکه طلا و اوراق بهادار مبتنی بر این کالا، به ویژه صندوق های سکه طلا، نیاز به زمان خواهد داشت. پس از این، آگاهی از ارتباط و سویه معاملات و صندوق ها بسیار تاثیر گذار خواهد بود.

❖ با افزایش تعداد و توسعه فعالیت این

نوع از صندوق های سرمایه گذاری، معاملات آتی

سکه و به ویژه گواهی سپرده سکه طلا تا چه حد گسترش می یابد؟

همان طور که عرض کردم نقش اصلی دو صندوق کالایی مبتنی بر سکه طلا که تاکنون در بازار سرمایه پذیر نویسی شده اند، نوعی فرهنگ سازی در بازار سرمایه به منظور تعمیق و گسترش و توسعه بازار بوده، از این رو، تعدد این صندوق ها قطعاً رونق دوچندان خواهد داشت و به تدریج جایگزین بازار های غیر متشکل و غیر شفاف در این حوزه خواهد شد.

❖ با توجه به تجربه راه اندازی اولین

صندوق سرمایه گذاری کالایی مبتنی بر طلا در بورس کالای ایران، مشاهده شده که گواهی سپرده سکه طلا پیش از اعلام نرخ سکه توسط اتحادیه طلا و جواهر و آغاز معاملات آتی سکه در بورس کالا، برآوردی از قیمت سکه به سرمایه گذاران ارائه داد. به نظر شما آیا این بازار می تواند به سردمدار و مبنایی برای تعیین قیمت سکه در بازار تبدیل شود؟

وجود تحلیل گران و استفاده از مزایای صرفه جویی نسبت به مقیاس در صندوق های مبتنی بر سکه طلا باعث ایجاد و افزایش توان پیش بینی پذیری متغیر های بازار به ویژه در کوتاه مدت و بازه های زمانی بسیار کوچک نظیر یک روز یا کمتر خواهد شد. پس همان گونه که عرض کردم، پس از اینکه بازار به تمامی منافع این ابزار مالی پی ببرد، شرایط بسیار تغییر خواهد کرد.

❖ ارزیابی تان از بازدهی صندوق

سرمایه گذاری به پشتوانه سکه طلا در مقایسه با سکه نقدی و همین طور شاخص کل بورس در یک بازه معین چیست؟

به دلیل بهبود چشم انداز اقتصادی کشور بازدهی شاخص بورس در یک افق یک ساله می تواند علاوه بر تورم پاداش ریسک را نیز به سرمایه گذاران اعطا کند؛ اما سکه طلا و ابزار مالی مبتنی بر آن، بیش از شرایط داخلی اقتصادی از متغیر های سیاسی (داخلی و بین المللی) و بازار های جهانی تاثیر می پذیرد و با توجه به روند متغیر های مزبور بازدهی این کالانیز با بازدهی مناسبی همراه خواهد بود؛ بنابراین، علی رغم غیر همبسته بودن سکه طلا و سهام به عنوان دو گروه از دارایی ها و به دلیل عوامل متفاوت تاثیر گذار بر آنها، به نظر من بازدهی مناسبی را نصیب سرمایه گذاران می کند.

❖ برخی کارشناسان معتقدند می توان

با هدف کاهش ریسک، پرتفوی متشکل از سهام، سکه و گواهی های کالایی سکه طلا تشکیل داد؛ به

نظر جنابعالی تحقق این هدف در قالب صندوق های سرمایه گذاری طلائی تا چه اندازه امکان پذیر است؟ در این رابطه آیا پیشنهادی دارید؟

به نظر من در صورتی که از سوی سازمان بورس و اوراق بهادار به سایر انواع صندوق های سرمایه گذاری فعال در بازار سرمایه اجازه سرمایه گذاری در واحدهای این نوع از صندوق های کالایی اعطا شود، گام بسیار مهمی در این زمینه برداشته شده است.

❖ با توجه به پذیرش نویسی صندوق

سرمایه گذاری قابل معامله زرافشان امید ایرانیان در بورس کالای ایران به عنوان دومین صندوق طلائی، استقبال سرمایه گذاران را چگونه ارزیابی می کنید و چه چشم اندازی را برای توسعه معاملات آتی سکه و گواهی سپرده سکه طلا متصور هستید؟

پذیرش نویسی صندوق زرافشان امید ایرانیان در نماد «زر» مصادف شد با افزایش نسبی در قیمت های نرخ ارز و سکه طلا و این نوید را به سرمایه گذاران داد که طلا همچنان روزگار طلائی را در پیش خواهد داشت. از این رو استقبال سرمایه گذاران خرد و کلان و حقیقی و حقوقی از این صندوق بیش از برآورد کارشناسان و بسیار مناسب بود.

❖ آیا این صندوق ها می تواند سرمایه های

عامه مردم را به جای خرید و نگهداری فیزیکی سکه به خرید گواهی سپرده سکه و واحدهای صندوق طلا با هدف کسب بازدهی از محل نوسانات قیمتی، جذب کند؟

قابلیت صندوق از حیث حذف ریسک نگهداری فیزیکی با گواهی سپرده سکه طلا برابر است؛ با این وجود، مزیت صندوق نسبت به گواهی سپرده سکه طلا، نقدشوندگی و امکان حضور سرمایه گذاران خرد در آن است.

❖ در پایان چنانچه درباره

موضوع مورد بحث نکته ای باقی مانده است، عنوان بفرمایید.

من لازم می دانم از زحمات و همکاری های مجموعه بورس کالای ایران به ویژه جناب آقای دکتر سلطانی نژاد و حمایت های سازمان بورس و اوراق بهادار در تاسیس و پذیرش نویسی صندوق زرافشان امید ایرانیان و همچنین از یکایک سرمایه گذاری که در موفقیت پذیرش نویسی این صندوق سهمیم بوده اند، تشکر و قدر دانی کنم.

وجود تحلیل گران و استفاده از مزایای صرفه جویی نسبت به مقیاس در صندوق های مبتنی بر سکه طلا باعث ایجاد و افزایش توان پیش بینی پذیری متغیر های بازار به ویژه در کوتاه مدت و بازه های زمانی بسیار کوچک نظیر یک روز یا کمتر خواهد شد

دماسنجی به نام

گواهی سپرده سکه طلا

مقدمه

بررسی معاملات بورس کالای ایران در نیمه نخست امسال نشان می‌دهد که در این مدت ۱۳ میلیون و ۴۱۳ هزار و ۳۱۹ تن انواع محصولات به ارزش ۳۶۷ هزار و ۳۵۰ میلیارد و ۹۳۳ میلیون و ۱۹۷ هزار ریال دادوستد شده که در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته از نظر حجم با افت ۱۷،۲ درصدی و از نظر ارزش معاملات بارش چهار درصدی همراه بوده است. همچنین معاملات بازارهای فیزیکی بورس کالای ایران در شش ماه اول سال، ۱۲ میلیون و ۶۳۶ هزار و ۶۸۶ تن به ارزش ۲۱۳ هزار و ۶۹۱ میلیارد و ۵۱۹ میلیون و ۲۳۴ هزار ریال بوده است که در مقایسه با مدت مشابه سال ۹۵ از نظر حجم و ارزش به ترتیب رشد ۱،۳۷ و ۲۷ درصدی را تجربه کرده که از این میان معاملات طلا سهم قابل توجهی را به خود اختصاص داده است.

معامله ۳/۶ میلیارد دلاری

افزون بر این، بررسی کارنامه عملکرد بورس کالای ایران در نیمه نخست امسال نشان می‌دهد که بخش عمده مبادلات انجام شده یعنی ۴۰ درصد از کل معاملات، مربوط به دادوستدهای انجام شده در بازار اوراق آتی سکه بوده است؛ البته معاملات امسال در مقابل دادوستدهای پارسال مقداری کاهش را نشان می‌دهد. با این حال ارزش کل معاملات آتی سکه در بورس کالای ایران در نیمه نخست سال به ۱۵ هزار و ۱۹ میلیارد تومان معادل ۳/۶ میلیارد دلار رسید. پارسال هم در همین مدت ۱۵ هزار و ۴۲۵ میلیارد تومان سکه دادوستد شده بود که این موضوع نشان می‌دهد این معاملات امسال با وجود پیش‌بینی رشد قیمت هر اونس طلا در بازارهای جهانی ۶ درصد افت کرده است.

نوسان سکه

از سوی دیگر در آخرین ماه از نیمه نخست امسال نیز بازار طلا شاهد رکوردشکنی نوسان سکه بود و فعالان این بازار یکی از پرنوسان‌ترین دوره‌های زمانی خود را در یک سال اخیر پشت سر گذاشتند؛ تا جایی که سکه تمام بیش از ۶۰ هزار تومان نوسان قیمت را به خود دید.

براساس آمارهای موجود، قیمت انواع سکه در شروع شهر یور ماه روند متعادلی داشت، اما رفته رفته با نزدیک شدن به میانه‌های این ماه با شیب تندی حرکت صعودی پیدا کرد و دوباره در

پرنگ‌تر می‌کند.

از این رو، برخی کارشناسان معتقدند در این راستا در میان ابزارهای مختلف حوزه مالی، استفاده از گواهی سپرده سکه طلا می‌تواند قدرت پیش‌بینی و برآورد قیمت را به‌ویژه برای آینده در اختیار سرمایه‌گذاران قرار دهد. به همین جهت مدتی است معاملات گواهی سپرده سکه طلا در بورس کالای ایران انجام می‌شود که این موضوع پیش از معاملات در سایر بازارها و دیگر ابزارهای مالی موجود، در تعیین قیمت‌ها نقش آفرین بوده است؛ تا جایی که گواهی سپرده سکه طلا پیش از اعلام نرخ سکه نقدی توسط اتحادیه رسمی طلا و جواهر و همچنین قبل از آغاز معاملات آتی سکه در بورس کالای ایران، برآوردی از قیمت را به سرمایه‌گذاران ارائه می‌دهد. بر این اساس در ادامه نگاهی داریم به سازوکار معامله سکه طلا در بورس کالای ایران از طریق گواهی سپرده کالایی و همچنین صندوق‌های کالایی.

گواهی سپرده کالایی چیست؟

بر اساس مصوبه شورای عالی بورس و اوراق بهادار، گواهی سپرده کالایی اوراق بهاداری است که مویذ مالکیت دارنده آن بر مقدار معینی کالا است و پشتوانه آن قبض انبار استاندارد است که توسط انبارهای مورد تایید بورس صادر می‌شود؛ به عنوان مثال، در فرآیند اجرایی سیاست قیمت تضمینی، پس از تولید محصول از سوی کشاورز و یا مالک کالا به یکی از انبارهای پذیرش شده از سوی بورس کالای ایران، گواهی سپرده کالایی (قبض انبار) از سوی انباردار، صادر شده و در اختیار کشاورز و یا مالک کالا قرار می‌گیرد. پس از صدور گواهی سپرده کالایی، کشاورز و یا مالک کالا می‌تواند با مراجعه به یکی از کارگزاران دارای مجوز معاملات در بورس کالای ایران و ارائه گواهی سپرده کالایی، درخواست فروش محصول خود را در بورس کالای ایران ارائه کند. همچنین، امکان تأمین مالی و اخذ تسهیلات از نظام بانکی به پشتوانه گواهی کالایی صادر شده وجود دارد.

کاربردهای گواهی سپرده کالایی

- گواهی سپرده کالایی ورقه بهاداری است که قابلیت‌های کاربردی آن عبارتند از:
- پشتوانه دریافت تسهیلات از نظام بانکی
- تضمین به منظور انجام معامله در بورس کالای ایران
- ابزار تحویل در قراردادهای آتی
- نشانگر وضعیت موجودی کالاها در انبارها برای سیاست‌گذاران

هزار تومان در بازار آزاد عرضه شد.

از سوی دیگر بررسی قیمت سکه تمام طرح جدید در ششمین ماه امسال نشان می‌دهد این نوع سکه نیز در این بازه زمانی حدود ۶۴ هزار تومان نوسان قیمت پیدا کرده است. همچنین نیم سکه در نخستین روز از شهریورماه امسال ۶۲۶ هزار تومان فروخته شد که کمترین نرخ آن در این ماه بود. هر چند در میانه‌های شهریورماه نرخ این نوع سکه به بالاترین میزان خود یعنی ۶۸۵ هزار تومان رسید، اما دوباره در آخرین روزهای آخرین ماه تابستان در مسیر کاهشی قرار گرفت و به ۶۳۴ هزار تومان رسید. بر این اساس بررسی روند قیمت نیم سکه در شهریورماه، بیان‌گر این است که این نوع سکه حدود ۴۰ هزار تومان نوسان قیمت داشته است. از سوی دیگر قیمت ربع سکه که در اولین روز ماه ۳۶۴ هزار تومان عرضه شد و در میانه‌های ماه به بالاترین قیمت خود در این ماه رسید و ۳۸۵ هزار تومان فروخته شد، دوباره در اواخر ماه پایانی تابستان روند نزولی را آغاز کرد و به ۳۵۲ هزار تومان رسید. از این رو، بررسی روند قیمتی ربع سکه در شهریورماه امسال نشان می‌دهد این نوع سکه در این مقطع حدود ۲۰ هزار تومان نوسان قیمت را پشت سر گذاشته است تا پرونده معاملات بازار سکه طلا در آخرین ماه نیمه نخست امسال این‌گونه بسته شود.

دماسنج سکه طلا

بر این اساس باید گفت بازار سکه طلا در حالی نیمه نخست سال را در بورس کالای ایران سپری کرده است که دادوستد طلا به‌صورت جواهرات و به‌ویژه در قالب سکه بهار آزادی به دلیل نقدشوندگی بالا، و رونق قابل توجهی برخوردار بوده و همین امر ضرورت استفاده از ابزارهای مختلف برای تعیین قیمت این کالای ارزشمند و پیش‌بینی روند آتی آن را

اواخر شهریورماه روند معکوس به خود گرفت و به سمت کاهش قیمت حرکت کرد.

این گزارش می‌افزاید، سکه تمام طرح جدید در نخستین روز شهریورماه در حالی به قیمت یک میلیون و ۲۱۰ هزار تومان در بازار عرضه شد که در روزهای بعد و در ششمین روز این ماه در مسیر صعودی قرار گرفت و به یک میلیون و ۲۲۵ هزار تومان رسید.

در یازدهم شهریور هم شیب گرانی سکه تندتر شد و قیمت آن به یک میلیون و ۲۵۳ هزار تومان در بازار آزاد رسید. البته یک روز بعد و در دوازدهمین روز آخرین ماه تابستان سکه تمام دوباره در مسیر صعودی قرار گرفت و حدود ۲۰ هزار تومان گران شد و به یک میلیون و ۲۷۴ هزار تومان رسید.

اما تا میانه‌های این ماه نرخ سکه در همین مسیر قرار داشت تا این که در بیستم شهریورماه با روند نزولی مواجه شد و در ۲۳ شهریورماه نرخ آن به یک میلیون و ۲۵۴ هزار تومان رسید؛ و سرانجام در اواخر آخرین ماه

تابستان امسال قیمت سکه با ادامه مسیر کاهشی خود در رقم یک میلیون و ۲۳۶

استفاده از صندوق‌های

طلا باعث ایجاد

شفافیت بیشتر در

معاملات و کشف

قیمت عادلانه‌تر برای

طلا می‌شود؛ از طرفی

استفاده از تحلیل‌گران

خبره و با تجربه، کاهش

ریسک از طریق ایجاد

تنوع در سرمایه‌گذاری

در قراردادهای

آتی، سکه نقدی و

سایر فرصت‌های

سرمایه‌گذاری از جمله

این مزایا هستند

مزایای گواهی سپرده کالایی

در خصوص مزایای گواهی سپرده کالایی باید گفت با استقرار نظام انبارداری و صدور گواهی سپرده کالایی امکان نقدینه کردن کالاهای راكد به وجود می آید؛ هزینه های انبارداری و جابه جایی بین انبارها کاهش می یابد؛ فاصله زمانی بین تولید و مصرف کالا توسط تولیدکننده مدیریت می شود؛ به ثبات قیمت ها کمک می کند؛ تامین مالی تولیدکنندگان در کوتاه ترین زمان و کمترین هزینه انجام و همچنین به استانداردسازی کالاها منجر می شود.

نگاهی به تجربه جهانی

بر اساس گزارش های منتشر شده توسط نهادهای بین المللی مانند صندوق بین المللی پول (IMF)، فائو (FAO) و ... قبوض انبار از ابزارهای متداول تامین مالی در کشورهای توسعه یافته و حتی برخی کشورهای در حال توسعه به حساب می آیند. این در حالی است که کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران، اقدام قابل توجهی در این زمینه انجام نداده اند. همچنین، بر اساس تجربیات جهانی، کاربرد قبوض انبار در تامین مالی، برای تمامی بخش های اقتصادی امری با اهمیت است، اما برای بخش کشاورزی حیاتی بوده و از ابزارهای بسیار مهم تامین مالی کشاورزان به حساب می آید.

گواهی سپرده؛ مرجع قیمت سکه

به این ترتیب، در خصوص گواهی سکه طلا می توان گفت هر فردی که نزد خود سکه دارد یا صرافان و معامله گرانی که هر روز سکه معامله می کنند، می توانند با تبدیل کردن دارایی خود به اوراق گواهی، بدون هیچ دغدغه به معامله یا نگهداری سکه بپردازند. در این شرایط دغدغه ای برای امنیت سکه وجود نخواهد داشت و در صورت تمایل به فروش سکه های خود نیازی به مراجعه به انبار بورس و دریافت سکه و مراجعه به بازار نبوده و صرفا با تماس با کارگزار مربوطه، امکان فروش سکه های خود و دریافت وجه معامله در سریع ترین زمان ممکن را خواهد داشت.

تولد گواهی سپرده کالایی در بورس

شورای عالی بورس و اوراق بهادار در تاریخ ۱۲ خرداد ۹۳ بر اساس بند ۲۴ ماده ۱ و بند ۴ ماده ۴ قانون بازار اوراق بهادار مصوب آذرماه ۱۳۸۴، «گواهی سپرده کالایی» را به عنوان ابزار مالی قانون بازار اوراق بهادار، شناسایی و تصویب کرد که بر این اساس قرار شد دستورالعمل اجرایی معاملات این اوراق به تصویب هیات مدیره سازمان برسد و نسبت به اجرایی کردن آن از طریق بورس های کالایی اقدام کند.

صندوق طلا و مزایای آن

صندوق طلائع نوعی از صندوق های کالایی قابل معامله در بورس است که سرمایه های جمع آوری شده از مشتریان را به جای سپرده و اوراق مشارکت، در گواهی سپرده طلا و اوراق مبتنی بر طلا سرمایه گذاری می کند. در خصوص مزایای صندوق های طلا باید گفت استفاده از صندوق های طلا که پرتفویی متشکل از گواهی های سپرده سکه طلا دارند، باعث ایجاد شفافیت بیشتر در معاملات و کشف قیمت عادلانه تر برای طلا می شود؛ از طرفی این صندوق ها مزایایی نسبت به معاملات شخصی دارند و به باور کارشناسان استفاده از تحلیل گران خبره و با تجربه، کاهش ریسک از طریق ایجاد تنوع در سرمایه گذاری در قراردادهای آتی، سکه نقدی و سایر فرصت های سرمایه گذاری از جمله این مزایا هستند. از دیگر سو، نقدشوندگی بیشتر واحدهای صندوق نیز از دیگر مزایای صندوق های طلا است تا بر مبنای آن، خریداران در هر زمان که تمایل دارند بتوانند نسبت به نقد کردن آن اقدام کنند؛ ضمن اینکه هزینه معاملاتی پایین تر برای سرمایه گذاران و امکان انباشت ثروت معامله گران خرد و سرمایه گذاری در دارایی هایی با ارزش بیشتر نیز، دیگر ویژگی آنها به شمار می رود. بر این اساس، با رشد حجم معاملات صندوق های طلا در بازار و استقبال معامله گران از این صندوق ها، این بازار به کمک گواهی های سپرده سکه طلا

می تواند به عنوان مرجع قیمت گذاری شناخته شود. در مجموع باید گفت از سوی دیگر هر چه استقبال سرمایه گذاران از بازار طلا بیشتر شود، حجم معاملات بالاتر رفته و قیمت کشف شده در این بازارها به ارزش ذاتی نزدیک تر می شود؛ از طرفی دیگر نیز افزایش تعداد صندوق های طلا باعث گردش بیشتر معاملات در این بازار شده و همین امر نقدینگی را هم در بازار معاملات صندوق و هم در بازارهای دارایی های پایه افزایش می دهد. به عقیده کارشناسان، سرمایه گذاری بیشتر این صندوق ها در بازار آتی و سکه نقدی، توجه بیشتر فعالان این بازارها به این صندوق ها را به دنبال خواهد داشت و اگر قیمت های کشف شده در این بازار به ارزش ذاتی طلا نزدیک تر باشد، اطمینان به این بازار افزایش یافته و سرمایه های بیشتری به سمت این بازارها سرازیر خواهد شد و در پی آن شاهد بازاری پویا به عنوان مرجع قیمت گذاری معاملات طلا خواهیم بود. در همین راستا کارشناسان بر این باورند که از منابع موجود در صندوق های طلا علاوه بر سرمایه گذاری در بازارهای نقدی و گواهی سپرده سکه طلا، می توان در بازارهای آتی سکه نیز سرمایه گذاری کرد؛ بنابراین، با توجه به وجود اهرم در این بازارها، مقدار سود و زیان این معاملات از سرمایه گذاری در بازارهای نقدی بیشتر خواهد بود.

تجربه حضور صندوق ها در بورس

از سوی دیگر، باید گفت با توجه به نوسانات غیر قابل پیش بینی پول، خرید و نگهداری طلا یکی از راه های سرمایه گذاری امن است که البته با ریسک هایی نیز همراه است. از این جهت سرمایه گذاری در صندوق طلا و یا هر کالای با ارزش دیگر تمام ریسک ها را پوشش می دهد. بر این اساس، نگاهی به تاریخچه حضور این صندوق ها در بازار سرمایه نشان می دهد، نخستین صندوق کالایی در آذر ماه سال ۱۳۹۵ با صدور موافقت اصولی از سوی سازمان بورس و اوراق بهادار، در بورس کالای ایران متولد شد. گفتنی است صندوق های کالایی ابزارهای جدید مالی هستند که این امکان را به سرمایه گذاران می دهند تا به جای خرید و نگهداری کالای مورد نظر و تحمل ضرر و زیان، اوراق این صندوق ها را خریداری کنند و نگهداری از آن کالا را بر عهده نداشته باشند؛ بنابراین، این صندوق ها غیر از سپرده های بانکی و گواهی سپرده، بخش قابل ملاحظه ای از وجوه گردآوری شده را به سرمایه گذاری در کالای خاص اختصاص می دهند. علاوه بر این، صندوق های کالایی به طور حرفه ای تر می توانند جای دلالت را بگیرند، با این تفاوت که این صندوق ها تحت نظارت سازمان بورس فعالیت می کنند. البته با توجه به این موضوع که این صندوق ها اجازه دارند در معاملات مشتقه هم سرمایه گذاری کنند، محاسبه خالص ارزش دارایی ها کمی پیچیده می شود.

توصیه به سرمایه گذاران

در مجموع اهل فن به دلیل بازدهی مناسب با ریسک پایین صندوق سرمایه گذاری به پشتوانه طلا، توصیه دارند سرمایه گذارانی که تمایل به معامله در بازار طلا را داشته، اما آشنایی کافی با معاملات نقدی بازار طلا ندارند و یا تمایلی به درگیر شدن با ریسک بالای معاملات آتی را نداشته باشند، می توانند به این صندوق ها مراجعه کنند. سهمچنین استفاده از افراد متخصص در این صندوق ها و نیز تجمع سرمایه گذاری های خرد در آنها، امکان مشارکت همه فعالان با هر مقدار سرمایه را داده و استفاده از پرتفوی متنوع سازی شده در این صندوق ها، ریسک معاملات را به مقدار زیادی کاهش می دهد که مجموع این موارد موجب خواهد شد در کنار سایر فرصت های سرمایه گذاری بتوانند به این صندوق ها به عنوان محیطی امن برای سرمایه گذاری توجه داشته باشند.

معمایی به نام راه اندازی

بورس مشتقه ارز

◀ مهدی حاجی وند

«ارز تک‌نرخ»؛ شاید باید این مورد را در کنار موضوعات دیگری چون آزادسازی اقتصادی، توجه به بخش خصوصی، کاهش نرخ سود و تسهیلات بانکی، شفافیت اطلاعات، خصوصی سازی واقعی، فراهم آوردن شرایط و زیرساخت‌های ورود سرمایه خارجی و موارد مختلف دیگر، از جمله معماها و مشکلات دیرینه و کهنه پیش روی اقتصاد و بازار سرمایه کشور عنوان کرد و حالا که مذاکرات هسته‌ای و اجرایی شدن برجام به سرانجام رسیده و صحبت از ورود سرمایه خارجی به اقتصاد و بورس است، باید قدری با تامل بیشتر به چنین موضوعاتی نگرین و برای حل این معماها اقدام جدی و عاجل انجام داد.

بر این اساس برخی کارشناسان در خصوص «تک‌نرخ شدن ارز» بر این باورند که در چند دهه

گذشته به جز در مقاطعی کوتاه اقتصاد ایران رنگ تک‌نرخ بودن ارز را به خود ندیده است؛ آن هم با این استدلال که ارز چندنرخ برای کشور لازم است و می‌تواند به عنوان ابزاری برای کنترل تورم و حمایت از اقشار خاص باشد. به علاوه اینکه برخی می‌گویند چند نرخ بودن ارز به این دلیل است که در طول این سال‌ها به دلایل مختلف از جمله تحریم، دولت‌ها ناتوان از کنترل شرایط بوده‌اند. از سوی دیگر برخی بر این باورند که به خاطر پایین نگه داشتن قیمت برخی کالاها، نرخ ارز برای مصرف و واردات گروهی از کالاها پایین نگه داشته می‌شود تا از این طریق، امتیازهایی به گروهی خاص تعلق گیرد و در نتیجه این اتفاق، ارز چند نرخی باقی می‌ماند و بر این اساس وجود نظام‌های چند نرخی ارز، زمینه‌ساز تخصیص منابع نامناسب ارزی می‌شود که باعث رانت‌جویی‌های ناشی از تفاوت نرخ‌های ارز است. در نتیجه بخش

قابل ملاحظه‌ای از توان جامعه به جای اینکه صرف تلاش برای تولید و نوآوری شود، برای استفاده از رانت‌های حاصل از تفاوت قیمت ارز صرف می‌شود.

از نگاهی دیگر باید گفت بیشترین ضرر ارز چند نرخی به حوزه تولید وارد می‌شود؛ چرا که تولیدکنندگان باید با نرخ پایین ارز، کالاهای اساسی به کشور وارد و کار تولیدی کنند، ولی در عمل افرادی وارد صحنه می‌شوند که با ارز دولتی، کالاهای لوکس وارد می‌کنند و با این کار و نفع شخصی خود، به تولید و صادرات ضربه می‌زنند. به علاوه اینکه ادامه دو نرخی بودن ارز برای برخی شرکت‌ها نیز خبر خوشی است؛ چرا که در برخی شرکت‌ها، مواد اولیه با ارز دولتی وارد و فروش و صادرات محصولات آنها با ارز آزاد محاسبه می‌شود.

از سوی دیگر نرخ ارز در کنار مولفه مهمی همچون نفت یکی از موارد اثرگذار بر بودجه سنواتی کشور

هنوز هم آن گونه که انتظار می‌رفت اتفاق نیفتاده است؛ چرا که اجرای این سیاست نیازمند امکان دسترسی به بازار جهانی و همچنین نقل و انتقال آزادانه پول به نقاط دیگر جهان است. از این رو، تنها زمانی در راستای یکسان‌سازی نرخ ارز می‌توان قدم برداشت که نسبت به دسترسی پایدار خود به بازار ارز بین‌المللی مطمئن باشیم.

این روزها خیز آرام ارز برای افزایش قیمت و همچنین فاصله گرفتن قیمت ارز دولتی از ارز آزاد بیش از هر روز دیگری «خواب تک‌نرخ شدن ارز» را از تعبیر دور کرده است. با وجود این چندی پیش رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس از «موافقت بانک مرکزی با راه‌اندازی بورس ارز» خبر داد و گفت بانک مرکزی معتقد است بورس ارز به ارز فیزیکی نیاز دارد و رویکرد این بورس نیز کمک به کم شدن معاملات فیزیکی است؛ بنابراین، با راه‌اندازی بورس ارز گرفتارهای این بازار برطرف می‌شود. به گفته این نماینده مجلس، وضع کنونی بازار ارز باعث یک رانت میلیاردی شده که نفعی برای مردم ندارد و مجلس به این موضوع معترض است. از این رو، رئیس بانک

است که می‌تواند چرخه اقتصاد ایران را تحت تاثیر خود قرار دهد؛ چرا که مشخص بودن نرخ ارز جهت برنامه‌ریزی در مبادلات بین‌المللی یا تعامل برای افزایش تولید شرکت‌ها مولفه‌ای بسیار مهم است و از سویی دیگر از آنجا که قیمت نفت بر اساس نرخ‌های جهانی تغییر می‌کند، پیش‌بینی درآمدهای نفتی آن هم بر اساس قیمت نامشخص ارز می‌تواند چشم‌انداز درآمدهای کشور را تا حدودی با ابهام مواجه کند.

افزون بر این همان گونه که اشاره شد بحث رسیدن به توافق در مذاکرات هسته‌ای و اجرای شدن برجام و در پی آن به میان آمدن صحبت ورود سرمایه خارجی به اقتصاد و بازار سرمایه نیز موجب شد تا در ماه‌های گذشته مسئولان کشور بارها به فکر تک‌نرخ شدن ارز بیفتند.

با این حال چندی پیش رئیس کل بانک مرکزی به رویترز گفت: ایران برنامه داشت تا طی ۶ ماه پس از اجرای برجام و با استفاده از دسترسی به بازار جهانی و به کارگیری از تمام منابع خود سیاست یکسان‌سازی نرخ ارز را اجرایی کند اما شرایط

مرکزی نیز نظر مجلس را پذیرفته و قرار است به زودی بورس ارز اجرایی شود و ایشان قول داده با راه‌اندازی این بازار، سیطره دلار در کشور برچیده شود.

از طرف دیگر «تهیه زیرساخت‌ها، نرم‌افزارها، قوانین و مقررات، انتخاب دارایی پایه دلار و یورو، مذاکره با فعالان بازار ارز مثل صرافی‌ها و جلب مشارکت آنها» اقدامات انجام شده‌ای است که به نقل از مدیرعامل بورس کالای ایران در راستای راه‌اندازی بازار آتی ارز چندی پیش از آنها سخن به میان آمد. به گفته وی اقدامات اخیر بانک مرکزی از جمله آزادسازی خرید و فروش ارز بازار توسط بانک‌ها اقدام مناسبی در

توافق در مذاکرات
هسته‌ای و اجرایی
شدن برجام و در پی آن
به میان آمدن صحبت
ورود سرمایه خارجی
به اقتصاد و بازار
سرمایه نیز موجب شد
تا در ماه‌های گذشته
مسئولان کشور بارها به
فکر تک‌نرخ شدن ارز
بیفتند

شدن به خود ندیده است و وجود نظام‌های چند نرخی ارز، سال‌هاست که زمینه‌ساز تخصیص منابع نامناسب ارزی و نیز رانت‌جویی‌های ناشی از تفاوت نرخ‌های ارز شده است.

همچنین، در خصوص لزوم تکرخی شدن ارز باید بر این نکته تأکید کرد که در اقتصادهایی چون اقتصاد ما که نفتی است و به دلیل اینکه دولت‌ها اصلی‌ترین عرضه‌کننده ارز در بازار هستند، باید مکانیسم‌هایی تعریف کرد تا دولت‌ها یا برخی مجموعه‌های دیگر نتوانند ارز را برای تأمین کسری بودجه یا عناوینی از این دست به کار گیرند؛ بر این اساس در صورت عزم جدی دولت برای حل این مشکل به نظر می‌رسد که اولین مقاومت پیش روی دولت برای تکرخی شدن ارز در کنار موضوعات

به راه‌اندازی بورس ارز در کشور امیدوار بود. به علاوه اینکه نرم‌افزارهای راه‌اندازی بورس ارز در کشور نیز آماده و مقررات مربوط هم در شورای عالی بورس آماده و تصویب شده است و حالا فقط همه منتظر اعلام سیاست‌ها هستند.

با همه این تفاسیر و همچنین جدای از موضوع اجرایی شدن کامل برجام و اثر آن بر تکرخی شدن ارز باید گفت برخی کارشناسان بر این باورند که تکرخی شدن، پیش‌نیاز راه‌اندازی بورس ارز است و تا نرخ ارز در کشور تکرخی نشود نباید صحبت از راه‌اندازی بورس ارز کرد. هر چند در مقابل برخی دیگر می‌گویند بورس ارز اگر تشکیل شود و به حرکت درآید می‌تواند زمینه‌ساز تکرخی شدن ارز در کشور شود؛ ارزی که سال‌هاست روی تکرخی

جهت اجرای ارز تکرخی است و اینکه فعالان بازار ارز به جای این که فقط در سیستم صرافی فعالیت کنند، در سیستم بانکی هم قادر هستند مبادلات بانکی انجام دهند، یک گام رو به جلو در این زمینه است؛ چرا که وقتی مشتریان مختلف بانکی شروع به مبادله ارز می‌کنند، بازار بین بانکی ارز هم می‌تواند راه‌اندازی شود. این موضوع به این مفهوم است که وقتی مشتریان چند بانک مجبورند با هم تعامل داشته باشند، بانک‌ها هم در حوزه ارز و مبادلات ارزی باید با هم همکاری کنند و این حرکت مثبتی برای راه‌اندازی بازار بین بانکی است.

همچنین به باور مدیرعامل بورس کالای ایران اگر زیرساخت‌های بانکی و نیز تکرخی شدن ارز توسط بانک مرکزی فراهم شود می‌توان رفته رفته

که گاهی نیز با تکان‌های شدید همراه است؛ اما این مطلب روشن است که عرضه و تقاضا در تمامی بازارها می‌تواند داور خوبی برای واقعی شدن نرخ‌ها باشد و تکیه بر اصول بازار سرمایه نیز می‌تواند مزیتی باشد برای راه‌اندازی بورس ارز که در چند بازار پراکنده و متفاوت عرضه نشود.

همچنین به باور کارشناسان با توجه به رسیدن توافق در مذاکرات هسته‌ای و تلاش‌ها برای رفع تحریم‌ها، به نظر می‌رسد طرح راه‌اندازی بورس ارز بتواند بستر مناسبی برای مبادلات ارزهای خارجی در کشور باشد و متولیان بازار پول و بازار سهام هم به همین دلیل به دنبال راهی هستند تا مسیر ورود سرمایه‌های خارجی به اقتصاد و بازار سرمایه را هموار کنند که البته این اقدام به ابزارهای تسهیل‌کننده برای شرایط اقتصاد پس از تحریم نیازمند است؛ چرا که در شرایط کنونی یکی از چالش‌های اصلی سرمایه‌های ارزی، ریسک ناشی از وضعیت ارز است که بازدهی سرمایه‌گذاری در اقتصاد کشور را تحت تأثیر خود قرار داده است. از طرفی دیگر شفافیت در تعیین نرخ، ایجاد قیمت تعادلی و به وجود آمدن سازوکار درست معاملاتی که فروشنده و خریدار به راحتی بتوانند یکدیگر را پیدا کنند از کارکردهای اصلی بورس ارز عنوان می‌شود که برای عملی شدن این آرزو باید منتظر تعیین شدن یک قیمت تعادلی برای نرخ ارز هم‌زمان با راه‌اندازی بورس ارز در کشور بود.

بر این اساس باید گفت ایجاد بورس ارز یا هر راه حل دیگری برای تک‌نرخ شدن ارز، موضوعی واجب و ضروری برای اقتصاد کشور در مقاطع زمانی مختلف بوده و خواهد بود و حالا که دولت امیدزبانی به ورود سرمایه خارجی به کشور در شرایط پساتحریم دارند، باید کاری انجام دهند و آستین‌ها بالا بزنند. از سوی دیگر در اقتصادهایی چون اقتصاد ما که نفتی است و به دلیل اینکه دولت‌ها اصلی‌ترین عرضه‌کننده ارز در بازار هستند، باید مکانیسم‌هایی تعریف شود که عرضه و تقاضا تعیین‌کننده نرخ ارز در بازار آزاد باشد. بر این اساس در صورت عزم جدی دولت برای حل این مشکل به نظر می‌رسد اولین مقاومت پیش روی دولت برای

تک‌نرخ شدن ارز، صاحبان منافع چندنرخ بودن باشند که از گرفتن ارز دولتی و فروش آن در بازار آزاد سود می‌برند و دولت باید تدبیری برای آنها بیندیشد.

بورس ارز در شورای عالی بورس به تصویب رسید؛ بورسی که راه‌اندازی‌اش نیازمند اجرای الزاماتی همچون تک‌نرخ شدن ارز، رفع محدودیت‌های ناشی از تحریم‌ها در انتقال و خروج ارز و ساماندهی صرافی‌هاست.

از سوی دیگر حالا که یکی دو سالی است که از اجرای برجام می‌گذرد و صحبت از ورود خارجی‌ها به اقتصاد و بازار سرمایه کشور می‌شود، به نظر می‌رسد یکی از معماهای پیش پای ورود سرمایه خارجی به کشور، قصه پر غصه «تک‌نرخ شدن ارز» باشد تا با سروسامان دادن به نرخ ارز، ریسک و ابهام مربوط به حضور سرمایه‌گذاری خارجی در کشور کمرنگ شود تا دیگر خارجی‌ها، نگران ریسک‌های مربوط به خروج ارز از کشور نباشند و با خیال آسوده به اقتصادمان ورود کنند و از طرفی دیگر جلوی سوءاستفاده‌ها و رانت‌ها گرفته شود.

با وجود این، در سال‌های گذشته نیز دولت‌ها آرزو داشتند تا روزی بتوانند برای این مشکل بزرگ و حل‌نشدنی در اقتصاد کشور راه‌حلی پیدا کنند که اثرات تحریم‌های بین‌المللی، افزایش نقدینگی در اثر سیاست‌های پولی انبساطی، کاهش چشمگیر صادرات نفتی و نوسان قیمت دلار موجب شده تا سقوط ارزش پول ملی به عنوان یک واقعیت غیرقابل انکار خود را به بدنه اقتصاد تحمیل کند.

با این حال در حالی که راه‌اندازی بورس ارز هر از گاهی بر سر زبان‌ها می‌افتد که به نظر می‌رسد برای راه‌اندازی مبادلات ارز در بورس به راحتی عملی نخواهد شد؛ چرا که بزرگ‌ترین عامل بازدارنده در راه‌اندازی بورس ارز در کشور نقش دولت در این بازار پر آشوب است و فروش نفت دولتمردان را به بزرگ‌ترین بازیگر میدان ارز تبدیل کرده است.

از سوی دیگر چندنرخ بودن قیمت ارز هم یکی دیگر از مصیبت‌های اقتصاد کشور در سال‌های گذشته و این روزهاست که بیشترین مانع را برای ورود سرمایه خارجی به اقتصاد نیز ایجاد کرده است. با این تفاسیر اما موافقان راه‌اندازی بورس ارز معتقدند در سال‌های گذشته با تک‌نرخ‌گذاری دستوری یا ایجاد محدودیت در خرید و فروش، دخالت مستقیم در بازار ارز وجود داشته است که این کار علاوه بر کمرنگ کردن اعتماد فعالان اقتصادی موجب شده تا از این دخالت‌ها در بازار ارز به عنوان یکی از عوامل اصلی ایجاد رانت در اقتصاد نام برده شود؛ در حالی که اگر ساز و کار عرضه و تقاضای ارز در کشور به بازاری چون بورس سپرده شود، تحت هدایت ابزارها و سیاست‌های بازار سرمایه، قیمت‌گذاری و تعادل در بازار ارز شفاف و عملی‌تر خواهد شد.

از نگاهی دیگر نیز می‌توان این گونه عنوان کرد که نوسان، جزئی از ذات بازار ارز است

مربوط به اجرای کامل برجام، صاحبان منافع چندنرخ بودن هستند که از گرفتن ارز دولتی و فروش آن در بازار آزاد سود می‌برند و دولت باید فکری به حال آنها کند.

بر همین اساس طی سال‌های گذشته موضوع راه‌اندازی بورس ارز در کشور به عنوان یکی از راه‌حل‌ها، برای رفع این معما پیشنهاد شد تا شاید این اتفاق بتواند گره‌گشای مشکلات اقتصاد کشور باشد؛ هر چند در سال ۹۱ و با تشدید نوسان در بازار ارز نیز زمه‌های تشکیل بورس ارز آغاز شد و رئیس وقت بانک مرکزی هم در آن زمان اعلام کرد که راه‌اندازی بورس ارز در نیمه دوم سال ۹۲ کلید می‌خورد، اما این وعده هیچ‌گاه رنگ واقعیت به خود نگرفت. به علاوه اینکه چندی پیش نیز راه‌اندازی

حالا که یکی دو سالی است که از اجرای برجام می‌گذرد و صحبت از ورود خارجی‌ها به اقتصاد و بازار سرمایه کشور می‌شود، به نظر می‌رسد یکی از معماهای پیش پای ورود سرمایه خارجی به کشور، قصه پر غصه «تک‌نرخ شدن ارز» باشد

یک کارشناس اقتصادی در گفت‌وگو با
«پیام اقتصادی بورس کالا» عنوان کرد

اما واگرهای راه‌اندازی بورس مشتقه ارز در کشور

مقدمه

اقتصاد کشور کنار رفته است و موضوع راه‌اندازی بورس ارز می‌تواند دوباره مورد بررسی و تصمیم‌گیری قرار گیرد. رفته رفته نیز موضوع راه‌اندازی بورس برای مبادله ارز جدی شد. تا جایی که دی‌ماه سال ۹۴ معاون عملیات و نظارت بورس کالای ایران با اشاره به فراهم بودن تمام زیرساخت‌های معاملاتی و نظارتی برای آغاز معاملات بازار مشتقه ارز اظهار کرد که با تصویب نهایی شورای عالی بورس، به‌زودی شاهد ثبت نخستین معاملات آتی ارز در بورس کالای ایران خواهیم بود؛ ضمن اینکه بورس کالای ایران با تشکیل کارگروه‌های فنی درون سازمانی و همچنین تعامل و مذاکرات با فعالان بازار به‌ویژه کارگزاران، صرافی‌ها و بانک‌ها همه جوانب را برای آغاز به کار بازار مشتقه ارز در نظر گرفته است تا معاملات آتی ارز بدون کوچک‌ترین تردیدی امکان راه‌اندازی پیدا کند. با وجود همه این خوش‌بینی‌ها اما راه‌اندازی بورس ارز این بار هم به ثمر نرسید و مشکلاتی همچون چند نرخی بودن ارز و ... بار دیگر به بهانه‌ای برای نداشتن بورس ارز تبدیل شد.

بورسی که خیلی از کارشناسان و فعالان اقتصادی بودنش را بر نبودنش ترجیح می‌دهند و وجودش را لازمه ایجاد شفافیت در اقتصاد قلمداد می‌کنند. با توجه به اهمیت این موضوع طی گفت‌وگویی با «محمد مهدی زنگانه» رئیس هیات مدیره شرکت سهام‌نگر به اما و اگرهای راه‌اندازی بورس از در کشور پرداختیم.

برای نخستین بار در پاییز سال ۹۱ بود که ایده راه‌اندازی بورس ارز از سوی مدیران و تصمیم‌گیران بازار سرمایه مطرح شد که البته این طرح و ایده بدون مخالفت هم نبود و نوزاد متولد نشده‌ای به نام بورس ارز، خیلی زود به فراموشی سپرده و راه‌اندازی بورس ارز از دستور کار دولت خارج شد.

با وجود این در جریان بررسی لایحه بودجه سال ۹۲ تأسیس بورس ارز یک بار دیگر در صحن علنی مجلس مطرح شد که این بار هم دلایل و استدلال‌هایی چون محدودیت‌های ارزی ناشی از تحریم‌ها و اوضاع نامناسب اقتصادی کشور مانعی برای راه‌اندازی بورس باطعم ارز شد. به باور این دسته از مخالفان زمانی که بیش از ۸۰ درصد ارز کشور را دولت تأمین می‌کند، ایجاد بورس ارز معنا ندارد و در شرایط تورمی اگر بورس ارز راه‌اندازی شود، مردم سپرده‌های خود را از بانک‌ها برمی‌دارند و ارز می‌خرند؛ بنابراین راه‌اندازی بورس در این شرایط بی‌معناست.

البته در آن روزها مخالفت‌ها با راه‌اندازی بورس ارز تا حدودی بود که سونامی افزایش قیمت ارز هم نتوانست دلیل قانع‌کننده‌ای برای متولیان امر و تصمیم‌گیران باشد تا اینکه با رسیدن مذاکرات هسته‌ای به ایستگاه برجام و پایان ماراتن ۱۲ ساله این مذاکرات، شرایطی فراهم شد تا برخی از کارشناسان ادعا کنند در پی به ثمر رسیدن مذاکرات هسته‌ای و برداشته شدن تحریم‌ها، سایه تحریم‌های ارزی و مالی از سر

پشتیبانی مناسبی از معاملات بازار مشتقه ارز یکی از ملزومات اصلی برای راهاندازی معاملات آتی ارز است که با جدی شدن راهاندازی بورس ارز در کشور متناسب با نیازها صورت خواهد گرفت. افزون بر اینکه گذشت ۱۰ سال از عمر بورس کالای ایران و تجربه آن در اقتصاد و بازار سرمایه کشور موجب شده تا سامانه‌های نظارتی قوی و نیز قوانین مناسب از جمله دستورالعمل انضباطی کارگزاران و رسیدگی به تخلفات اشخاص در این بورس به عنوان بخشی از زیرساخت‌های مورد نیاز راهاندازی بورس ارز مطرح باشد. ضمن اینکه وجود نظارت‌های کافی بر حسن انجام معاملات و رصد قیمت دارایی‌های پایه و همچنین امکان ایجاد ساز و کاری برای کشف قیمت از دیگر مواردی است که فرآیند نظارت بر معاملات آتی ارز را فراهم می‌کند.

❖ **برخی بر این باورند که تک نرخی شدن ارز، پیش‌نیاز راهاندازی بورس ارز در کشور است. نظر شما چیست؟**

اعتقاد بنده بر این است تا زمانی که نرخ ارز بر مبنای چند نرخ در کشور اعلام و دادوستد می‌شود، می‌تواند زمینه‌ساز فساد و رانت در اقتصاد باشد و انگیزه‌های سوداگرایانه را فراهم آورد؛ بنابراین، در صورت راهاندازی بورس ارز علاوه بر ایجاد شفافیت، جلوی ایجاد رانت‌ها گرفته شده و مسیر ورود و خروج درآمدهای ارزی دولت و بخش خصوصی نظام‌مند می‌شود. بر این اساس، اظهار نظرهای متفاوتی در خصوص این موضوع که ابتدا باید ارز تک نرخی شود و پس از آن بورس ارز راهاندازی شود و یا اینکه راهاندازی بورس ارز موجب تک نرخی شدن ارز می‌شود، وجود دارد.

به این جهت به نظر می‌رسد که تک نرخی شدن ارز و همچنین راهاندازی بورس ارز لازم و ملزوم یکدیگر باشند و باید همزمان این دو موضوع را پیش برد؛ چرا که در حال حاضر به نظر می‌رسد اراده کافی و نیز شرایط برای تک نرخی شدن ارز وجود ندارد و بنابراین نباید منتظر تک نرخی شدن به عنوان تنها پیش‌نیاز راهاندازی بورس ارز ماند. همچنین در اینکه تک نرخی شدن ارز یک الزام برای اقتصاد کشور است، هیچ شک و شبه‌ای وجود ندارد؛ اما در شرایط کنونی که امکان تک نرخی شدن ارز دور از دسترس به نظر می‌رسد، بهتر است از مسیر راهاندازی و فعالیت بورس ارز، به تک نرخی و واقعی شدن قیمت ارز برسیم.

❖ **چرا ارز در کشور ما تک نرخی نمی‌شود؟**

تک نرخی شدن ارز در کشور ما در سال‌های گذشته بارها مورد تجربه قرار گرفته است و این موضوع در

پوشش ریسک‌های ناشی از نوسات نرخ ارز بیش از پیش خودنمایی می‌کند.

❖ **آیا زیرساخت‌های راهاندازی این بورس در کشور فراهم است؟**

سابقه فعالیت بورس کالای ایران حالا به ۱۰ سال رسیده است و کالاهای مهمی همچون محصولات صنعتی، پتروشیمی و کشاورزی با ارزش و حجم بالایی در آن معامله می‌شوند که از قضا ورود این کالاها و محصولات به بورس موجب شفافیت بیشتر بازارها و نیز حمایت از تولیدکنندگان شده است؛ بنابراین، انجام معاملاتی به این بزرگی و حجم زیاد در بستری از زیرساخت‌ها رخ داده است که بدون شک برای راهاندازی بورس ارز هم به نظر می‌رسد این بسترها در بورس کالای ایران فراهم باشد. ضمن اینکه مدیران این بورس بارها بر این نکته تأکید کرده‌اند که زیرساخت راهاندازی بورس ارز فراهم است و از این بابت مشکلی نیست. البته وجود سامانه‌های معاملاتی متناسب با استانداردهای بین‌المللی در کنار مکانیسم تسویه و پایاپای سیستماتیک و نیز استقرار سیستم‌های نظارتی دقیق و همچنین قدرت

❖ **در ابتدا این موضوع را روش کنید که به نظر شما اصولاً چرا باید بورسی تحت عنوان بورس ارز در کشور داشته باشیم؟**

در تبصره ۳ ماده ۲۰ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، بازاری برای پوشش نوسانات ارز پیش‌بینی شده و در آن وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف شده است که ظرف مدت سه ماه پس از تصویب این قانون با همکاری بانک مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار و بیمه مرکزی آیین‌نامه پوشش نوسانات نرخ ارز را تهیه کند و به تصویب هیأت وزیران برساند؛ بنابراین، از نظر قانونی راهاندازی بورس ارز یک تکلیف برای دولت و تصمیم‌گیران اقتصادی و نیز متولیان بازار سرمایه است.

از سوی دیگر با توجه به نبود بازاری برای پوشش ریسک نوسانات نرخ ارز در کشور که بتواند شفافیت بیشتری به بازار ارز بدهد، خود دلیل دیگری برای راهاندازی این بورس است. ضمن اینکه در دوران پسارجام و زمانی که صحبت از رفع تحریم‌ها و ورود سرمایه‌گذاران خارجی به کشور و تسهیل مبادلات بین‌المللی می‌کنیم،

در اینکه تک نرخی شدن ارز یک الزام برای اقتصاد کشور است، هیچ شک و شبه‌ای وجود ندارد؛ اما در شرایط کنونی که امکان تک نرخی شدن ارز دور از دسترس به نظر می‌رسد، بهتر است از مسیر راهاندازی و فعالیت بورس ارز، به تک نرخی و واقعی شدن قیمت ارز برسیم

موضوع راهاندازی بورس ارز در کشور بارها و بارها به بهانه‌های مختلف از جمله تحریم‌ها به تعویق افتاده است. حالا دیگر ریسک تحریم‌ها و مذاکرات هسته‌ای در اقتصاد و بازار سرمایه کشور کمرنگ‌تر از سال‌های قبل شده است

اوایل دهه ۸۰ یک بار اتفاق افتاد و اقتصاد کشور رنگ ارز تک نرخی را در این سال‌ها به خود دیده است؛ بنابراین می‌توان این گونه اظهار کرد که دولتمردان در ضرورت تک نرخی شدن ارز هیچ تردیدی ندارند و به دلایل مختلف از جمله ایجاد رانت و فساد در ارز چند نرخی، بدون شک متولیان اقتصاد کشور هم در پی تک نرخی شدن ارز هستند؛ اما طی این سال‌ها مواردی همچون تحریم‌ها، سیستم بانکی کشور را برای سالیان طولانی با هزینه بالای مبادلات ارز مواجه کرد که این موضوع امکان تک نرخی شدن را برای ارز از بین برده است. البته شاید مهم‌ترین موضوع این باشد که در شرایطی که اقتصاد به نفت وابسته است، اراده قوی هم در کشور برای پیگیری تک نرخی شدن ارز وجود ندارد.

❖ **صحبت از نفتی بودن اقتصاد کردید. صادرات طلای سیاه نقش مهمی در افزایش درآمدهای ارزی کشور دارد. کاهش و افزایش قیمت جهانی**

نفت و نوسان قیمت آنچه تاثیری در راهاندازی بورس ارز از خود به جا می‌گذارد؟

متأسفانه سالیان درازی است که اقتصاد کشور به نفت وابسته است و همین موضوع موجب شد تا در زمان تحریم‌ها از این ناحیه آسیب‌هایی به اقتصاد وارد شود. از سوی دیگر، در این سال‌ها قیمت جهانی نفت نیز با نوسانات زیادی همراه بوده و نفت از قیمت‌های بالای ۱۰۰ دلار در هر بشکه تا کمتر از ۴۰ دلار هم نوسان داشته است؛ بنابراین، نمی‌توان مولفه‌ای به نام تاثیر نوسانات قیمت جهانی نفت در راهاندازی بورس ارز را نادیده گرفت. با وجود این اما نکته مورد توجه این است که هر چند کاهش قیمت جهانی نفت و افت عرضه آن، درآمدهای دولت را تحت تاثیر قرار می‌دهد و می‌تواند به افزایش نرخ ارز دامن بزند، اما افزایش و کاهش درآمدهای دولت نمی‌تواند تضادی با راهاندازی بورس ارز داشته باشد.

❖ **تغییر منابع و مصارف ارز در کشور چه تاثیری بر واقعی شدن نرخ ارز و در پی آن راهاندازی بورسی به این نام دارد؟**

تغییر در منابع و همچنین مصارف ارزی در کشور می‌تواند موجب تغییر نرخ ارز و همچنین بهبود یا بدتر شدن شرایط اقتصادی کشور شود، اما مواردی چون رخدادهای تراز بازرگانی کشور نیز از جمله عوامل تاثیرگذار در نوسان قیمت ارز هستند؛ بنابراین، جدای از عوامل تاثیرگذار در نوسانات رخ ارز در کشور، بدون شک راهاندازی بازاری رسمی و متشکل می‌تواند اطلاعات و داده‌های این بازار را شفاف کند. ضمن اینکه هدف از راهاندازی بورس ارز شفاف‌سازی اطلاعات غیررسمی فارغ از منابع و مصارف ارزی در کشور

است.

❖ **چه نهادهایی می‌توانند در شکل‌گیری و راهاندازی بورس ارز نقش آفرین باشند؟**

برای پاسخ به این پرسش باید نگاهی جامع به وضعیت بازار ارز در کشور بیندازیم. هم اکنون یکی از منابع اصلی ورود ارز به کشور فروش نفت و فرآورده‌های پتروشیمی و میعانات گازی و نیز سایر صادرات غیرنفتی است که توسط دولتی‌ها و شبه دولتی‌ها صورت می‌گیرد و این امر باعث نفوذ آنها در بازار ارز می‌شود. بر این اساس، مولفه‌های

مختلفی در واقعی شدن نرخ ارز، تک نرخی شدن آن و همچنین راهاندازی بورس ارز دخالت دارند. به همین دلیل اجرای کامل خصوصی‌سازی و واگذاری اموال و دارایی‌های دولتی به مردم و بخش خصوصی تاثیر زیادی در واقعی شدن نرخ ارز و راهاندازی بورس ارز در کشور دارد که البته این اتفاق را باید در بلندمدت برای اقتصاد و این بازار متصور شویم. با همه این موارد نقش بانک مرکزی در شکل‌گیری بورس ارز غیرقابل انکار است و سیاست‌های دولت در بازار آتی ارز با نقش آفرینی این بانک به ثمر خواهد رسید. ضمن

گزارش نشان می‌دهد که روسای بانک مرکزی کشورهای توسعه یافته اغلب دخالتی در بازار ارز ندارند؛ چرا که بخش خصوصی آنها آنچنان بازار مالی قوی را تشکیل داده که نیازی به مداخله بانک مرکزی در بازار مالی وجود ندارد. ضمن اینکه در بسیاری از کشورها طبق قانون، سیاست‌گذاری‌های بانک مرکزی نیازمند افشا شدن است. به این منظور در راستای راه‌اندازی بورس ارز، فعالیت بانک مرکزی باید تنظیم سیاست‌گذاری‌ها و نیز فعالیتی عاری از سود و غیرانتفاعی باشد.

❖ مزایای بازار مشتقه ارزی نسبت به بازار نقدی آن چیست؟

در پاسخ به این پرسش باید گفت بازار مشتقه در مقایسه با بازار نقدی از انعطاف بیشتری برخوردار است. ضمن اینکه بازار مشتقه ارز به شفافیت و واقعی شدن قیمت‌ها کمک بیشتری می‌کند. از سوی دیگر، بورس ارز علاوه بر شفافیت، مدیریت و پوشش ریسک و کشف قیمت را به همراه دارد. ضمن اینکه با راه‌اندازی بورس ارز، بانک مرکزی دیگر عرضه‌کننده نخواهد بود و تنها به وظایف سیاست‌گذاری و نظارتی خود خواهد پرداخت. همچنین، وقتی سرمایه‌گذار خارجی می‌تواند با استفاده از مکانیسم بورس ارز را به قیمتی در چند ماه بعد بخرد یا بفروشد، مطمئن خواهد بود که می‌تواند سرمایه خود را منتقل کند؛ بنابراین، از این جنبه نیز می‌توان به فواید راه‌اندازی بورس ارز توجه داشت. همچنین باید اشاره کرد که بورس ارز تقابل موقعیت‌های خرید و فروش است که از این جنبه نیز می‌توان به تفاوت آن با بازار نقدی نگریست.

❖ وسخن پایانی؟

موضوع راه‌اندازی بورس ارز در کشور بارها و بارها به بهانه‌های مختلف از جمله تحریم‌ها به تعویق افتاده است. حالا دیگر ریسک تحریم‌ها و مذاکرات هسته‌ای در اقتصاد و بازار سرمایه کشور کمرنگ‌تر از سال‌های قبل شده است. همان‌طور که سال‌ها آرزو داشتیم، این روزها سرمایه‌گذاران خارجی اقبال زیادی از خود برای ورود به اقتصاد کشور نشان می‌دهند، اما به دلیل مشکلات متعدد از جمله چند نرخ بودنی بودن ارز و عدم شفافیت این بازار، اقتصاد کشور به درستی و کامل نمی‌تواند از این فرصت طلایی استفاده کند؛ بنابراین راه‌اندازی بورس ارز بیش از پیش می‌تواند برای اقتصاد کشور مفید باشد.

برای آن روز باید قوانین و مقررات و ساز و کاری مشخص با نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای مناسب تدارک دید. به علاوه اینکه فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مناسب از طریق رسانه‌ها می‌تواند نقش مهم و اساسی را در مجاب کردن متولیان امر برای راه‌اندازی بورس ارز داشته باشد.

انتظار می‌رود که سیاست‌های دولتی در راستای حمایت از این بازار باشد. نکته قابل بیان دیگر در این زمینه این است که آیا با فعالیت بورس ارز و در پی آن ایجاد شفافیت در معاملات این بازار و از بین رفتن رانت ارزی و چند نرخ نبودن ارز، این دولت است که نفع می‌برد یا بورس؟ بنابراین، دور از ذهن خواهد بود که با فراهم آمدن ساز و کار فعالیت بورس ارز، سیاست‌های ارزی وضع شده توسط دولت در تضاد با منابع سرمایه‌گذاران و فعالان این بازار در بورس باشد.

❖ کنترل ریسک‌های بازار ارز در

بورس، به این نام چگونه اتفاق می‌افتد؟ همان‌طور که گفته شد، یکی از اهداف اصلی راه‌اندازی بورس ارز شفافیت قیمت است که بر این اساس باید از درج عمومی قیمت‌ها در تابلوی شفاف بازار متشکل بورس استقبال کرد. از سوی دیگر، یکی از ریسک‌های هر بازاری به‌ویژه بازار ارز انگیزه‌های سفته‌بازی و واسطه‌گری است که با راه‌اندازی بورس ارز می‌توان تا حدود زیادی این ریسک را از بازار ارز کنار زد؛ البته در بورس تا حدود زیادی امکان کنترل نوسان‌های کاذب وجود دارد، اما در بازار آزاد ارز فرآیند قیمت‌گذاری تا حدود زیادی از کنترل خارج است. ضمن اینکه ساز و کار بازار سرمایه ابزارهای خود را برای کنترل ریسک دارد که این موضوع در خصوص ریسک‌های بورس ارز نیز صدق می‌کند.

❖ برخی بر این باورند که با

راه‌اندازی بورس ارز ممکن است دخالت‌های بانک مرکزی در این بازار ادامه داشته باشد و در نتیجه نمی‌توان به دستاوردهای بورس ارز امید داشت؟

تا زمانی که مکانیسم عرضه و تقاضا در بستر بورس برای واقعی‌سازی قیمت ارز در کشور به وجود نیاید، بازیگر اصلی در این بازار بانک مرکزی است؛ به بیان دیگر، بانک مرکزی به عنوان سیاست‌گذار اصلی بازار ارز در کشور، همواره مدیریت‌کننده این بازار بوده است؛ بنابراین، فعالیت بورس ارز در کشور دست کم می‌تواند تا حدودی زیادی از اعمال مدیریت بانک مرکزی در بازار ارز کم کند و به بانک مرکزی در ایجاد بازاری شفاف و قابل رصد لحظه‌ای کمک کند.

البته تجربه جهانی نیز همین مطلب را تأیید می‌کند و نتایج گزارشی که در سال ۲۰۱۳ جهت بررسی دخالت بانک‌های مرکزی در بازارهای ارز منتشر شد، هم موبد این موضوع است؛ در این زمینه پرسشنامه‌ای میان ۱۹ بانک مرکزی در دنیا منتشر و این نتیجه حاصل شد که ۱۱ رئیس بانک مرکزی در این زمینه اعلام کردند، هیچ‌گاه در بازار ارز از طریق بازارهای مشتقه یا سلف دخالتی نداشته‌اند. دو رئیس بانک مرکزی نیز گزارش دادند که به طور معمول از بازارهای مشتقه برای تحقق اهداف ارزی خود استفاده می‌کنند. تعدادی از بانک‌های مرکزی هم اعلام کردند صرفاً از طریق دخالت در بازار نقدی اهداف خود را دنبال می‌کنند؛ بنابراین، بررسی نتایج این

اینکه در صورتی که بانک مرکزی شرایط را فراهم آورده و شاهد شروع به کار بورس ارز در کشور باشیم بدون شک دادوستد ارز از مسیر بورس می‌تواند به واقعی شدن نرخ ارز و نیز کنترل نوسانات این بازار کمک کند. نکته دیگر اینکه هر چند به لحاظ جایگاه قانونی، بانک مرکزی متولی اصلی بازار ارز باقی هست و خواهد بود، اما این موضوع که باید از ابزارهای مالی به منظور پوشش ریسک‌های اقتصاد متناسب با شرایط کشور استفاده شود، به عزم و اراده تمامی نهادهای حمله‌شورای عالی بورس نیاز دارد.

❖ نقش مجلس شورای اسلامی در

این زمینه چگونه است؟

قطعاً یکی از نهادهای مؤثر در شکل‌گیری و فعالیت بورس ارز در کشور مجلس است و تا آنجا که از اظهارات نمایندگان استنباط می‌شود، مجلس هم به دنبال تک‌نرخ شدن نرخ ارز است تا به این وسیله ارز چند نرخ که فساد، عدم شفافیت و ناکارآمدی اقتصاد را موجب می‌شود، به سمت تک‌نرخ شدن هدایت شود؛ بنابراین، پیشگیری نمایندگان مجلس در این زمینه و نیز تصویب قوانین حمایتی می‌تواند در این زمینه راهگشا باشد.

❖ پرسش دیگر اینکه با راه‌اندازی

بورس ارز، تکلیف صرافی‌ها چه می‌شود؟

اتفاقاً یکی از ابهامات موجود بر سر راه فعالیت بورس ارز تعیین تکلیف صرافی‌هاست. برخی بر این باورند که آیا بازار آتی ارز باید در جایگاهی به نام بورس کالای ایران قرار گیرد و یا اینکه در بازاری از سوی بانک مرکزی و در صرافی‌ها تعریف شود؟ آنچه به نظر می‌رسد این است که بورس کالای ایران بستر مناسب و بهتری برای اداره و مدیریت بازار ارز در کشور باشد و تجربه جهانی نیز این موضوع را تأیید کرده است.

❖ در این صورت تکلیف صرافی‌ها

چه می‌شود؟

در این زمینه برخی از کارشناسان این پیشنهاد را مطرح می‌کنند که برای صرافی‌های ایستگاه‌های معاملاتی در بورس ارز ایجاد شود تا به این ترتیب و با حضور صرافی‌ها در بورس تکلیف آنها مشخص شود.

❖ وضع و اجرای سیاست‌های ارزی

توسط دولت تا چه اندازه می‌تواند در روند حرکتی بورس ارز اثرگذار باشد و آن را با اختلال مواجه کند؟

اتفاقاً مادامی که بورس ارز راه‌اندازی نشود، وضع و اجرای سیاست‌های ارزی توسط دولت می‌تواند در این بازار اثرگذار باشد؛ زیرا در حال حاضر که بخش قابل توجهی از بازار ارز در دست متولی آن است، اعمال سیاست‌های دولت آن را دستخوش تغییر می‌کند؛ بنابراین، زمانی که بورس ارز در کشور شروع به فعالیت کند کشف قیمت ارز بر اساس عرضه و تقاضا از این بستر فراهم می‌شود. از سوی دیگر زمانی که معاملات شفاف ارز از طریق بستر بورس ایجاد شود، در این صورت

بسیاری از کشورها طبق قانون، سیاست‌گذاری‌های بانک مرکزی نیازمند افشا شدن است. به این منظور در راستای راه‌اندازی بورس ارز، فعالیت بانک مرکزی باید تنظیم سیاست‌گذاری‌ها و نیز فعالیتی عاری از سود و غیرانتفاعی باشد

بازار مشتقه

سپیدی پر از ابزارهای مناسب

سید میلاد سعد آبادی

تحلیل‌گر و ادمین مشاوره و تحقیق شرکت کارگزاری بانک آینده

در راستای اهداف بورس کالای کشور جهت منطقه‌ای شدن و رسیدن به مرجعیت قیمتی، پیش نیازهایی چون عمق داشتن بازار، نقد شوندگی، تنوع و استمرار عرضه و همچنین داشتن ابزارهای مالی از الزامات است و اقداماتی نظیر راه اندازی معاملات آپشن و همچنین توسعه سایر ابزارهای جدید مالی در این مجموعه جای می‌گیرند.

در سال ۱۳۹۵ ارزش معاملات بازار مشتقه (آتی و اختیار معامله) با رشد چشمگیر ۱۳۴ درصد نسبت به سال ۹۴ همراه شد و به رقم بی سابقه ۳۹ هزار میلیارد تومان رسید که نه تنها از رقم معاملات آتی سالیان گذشته بیشتر بود بلکه سهم خود از کل معاملات را از ۳۷ درصد سال گذشته به ۴۸ درصد در سال ۹۵ افزایش داد، که نشان از پتانسیل بالای این بخش جهت رشد و توسعه دارد. در آذر ۹۵ معاملات اختیار معامله خرید روی قرارداد تحویل سکه آغاز شد و با اجرای آن، ابزارهای مبادلاتی سکه طلا شامل گواهی سپرده یا نقدی و آتی در بورس کامل شد. قراردادهای اختیار معامله، یکی از ابزارهای مهم پوشش ریسک در فعالیت اقتصادی اشخاص در بازارهای مالی دنیاست که سرمایه‌گذاران طی این فرایند می‌توانند ریسک‌هایی چون نرخ سود، نرخ ارز و نرخ کالا را به افراد دیگری که ریسک‌پذیری بیشتری دارند، منتقل کنند.

پیش‌نیاز ورود هر کالا به بازار مشتقه، وجود بازار نقد برای آن است. بورس کالا برنامه دارد که محصولات PVC را به دلیل وجود حساسیت بالا و نوسان پذیری وارد بازار مشتقه کند تا بتوان مرجعیت قیمت داشته باشد.

یکی از ظرفیت‌ترین بخش‌ها، راه اندازی سریع تر بازار مشتقه ارزی است که مباحث زیادی در رابطه با چگونگی آغاز به فعالیت آن شکل گرفته و البته بانک مرکزی هنوز موافقت خود را در این ارتباط به صورت رسمی اعلان نکرده است. این بازار می‌تواند در موازات بحث برجام و ورود سرمایه خارجی به کشور، یکی از دغدغه‌های اصلی سرمایه‌گذاران خارجی برای ورود به ایران یعنی نوسانات نرخ ارز را پوشش دهد. همچنین فعالان اقتصادی نیز می‌توانند با پذیرش ریسک کمتری به فعالیت

بورس کالای ایران که یکی از چهار شرکت تحت نظارت سازمان بورس و اوراق بهادار به حساب می‌آید وارد دومین دهه فعالیت خود شده است. بورس کالا و ابزارهای مالی نوین حاضر در آن به منظور ارتقای کارایی و کاهش انواع هزینه‌های مبادلاتی فعالان حوزه اقتصادی ایجاد شده‌اند. از مهمترین اثرات بورس کالا می‌توان به مدیریت ریسک قیمت، کشف قیمت و عرضه گسترده اطلاعات بازار اشاره کرد. همچنین بورس کالا با فراهم کردن امکان استفاده از ابزارهای مالی مشتقه کالایی موجب افزایش تنوع و کاهش ریسک سبد دارایی‌های سرمایه‌گذاران می‌شود. در حال حاضر امکان انجام معاملات حدود ۱۸۰ کالای استراتژیک در قالب انواع قراردادها در این بخش فراهم شده است؛ نوآوری در ارائه ابزارهای معاملاتی جدید (عمدتاً توسعه معاملات مشتقه) از مأموریت‌های این شرکت است تا سهم خود در متنوع‌سازی ابزارهای مالی حاضر در بازار مالی کشور را ایفا کرده باشد.

بازار معاملات قراردادهای مشتقه یکی از بازارهای زیرمجموعه بورس کالا است. در حال حاضر بازارهای آتی و اوراق اختیار معامله از اهمیت مضاعفی برخوردار شده‌اند که نیاز به طراحی و به کارگیری این ابزارها جهت پوشش ریسک فعالان بخش واقعی اقتصاد در فضای داخلی کشور را نمایان می‌سازد. انواع قراردادهای مشتقه از جمله قراردادهای آتی و اختیار معامله امکان پوشش ریسک مناسب را فراهم کرده و بازاری کارا جهت انتقال ریسک و اصولاً قیمت‌گذاری ریسک فراهم می‌کند.

یکی از مهم‌ترین کارکردهای توسعه ابزارهای مالی جدید در بخش کالا و به خصوص قراردادهای مشتقه کالایی کمک به کشف قیمت مناسب کالاها بوده است. کشف قیمت نهادهای تولید در یک بازار کارا و به صورت پیوسته از اهمیت بالایی برخوردار است. با توجه به اینکه معاملات نقدی کالاها با هزینه‌های معاملاتی چشمگیری همراه است و همچنین با توجه به محدودیت فیزیکی کالاها امکان معاملات آنها پیش از یک حد متعارف وجود ندارد، بنابراین معاملات قراردادهای آتی روی یک دارایی علاوه بر کارکردهایی که دارد، امکان کشف قیمت روی طیف وسیعی از کالاها را فراهم می‌کند.

بپردازند و تهدید نوسانات نرخ ارز در آینده را نداشته باشند. معاملات ارز در دنیا به سه صورت معاملات نقدی، معاملات مشتقه و معاملات فارکس CFD انجام می‌شود. یکی از نگرانی‌های مطرح شده در مورد راه اندازی بازار مشتقه ارزی، حضور سفته‌بازان در این بازار است و این در حالی است که یکی از مولفه‌های ایجاد چنین قراردادهایی مدیریت نوسانات قیمتی و کاهش ریسک سرمایه‌گذاران است. در صورتی که سازوکار عرضه و تقاضای ارز در کشور به بورس محول شود با استفاده از ابزارها و سیاست‌های بازار سرمایه قیمت‌گذاری و تعادل در بازار ارز شفاف و عملی‌تر خواهد شد و از حجم دخالت دولت در بازار ارز خواهد کاست.

پیشنهاد دیگر، راه اندازی معاملات مشتقه و اختیار روی شاخص است که در این بخش فعالان اقتصادی که تحلیل‌های کلان اقتصادی را مبنای عمل خود قرار می‌دهند و امکان معطوف شدن بر سهم خاصی را ندارند، امکان معامله روی شاخص را پیدا می‌کنند. در این راستا شاخص‌هایی با تعداد سهام کمتر و امکان محاسبه شفاف‌تر، مناسب‌ترین انتخابند.

در ادامه مواردی چون افزایش قراردادهای مشتقه مبتنی بر کالا از طریق پذیرش کالاهای واجد شرایط مانند نفت، کالاهای پتروشیمی، محصولات فلزی همچون آهن، مس، آلومینیوم و پتروشیمی که از نوسانات لازم‌برخوردار هستند، افزایش سهم معاملات آنلاین از کل معاملات و کاهش حجم و اندازه قراردادهای به نحوی که سرمایه‌گذاران بتوان مالی مختلف امکان ورود به این بازارها را داشته باشند، می‌تواند بستر ساز رشد هر چه بیشتر این بازار باشد. در پایان باید گفت که مسیر توسعه کمی معاملات آتی روی دارایی‌های جدید و راه اندازی معاملات اختیار معامله برای این دارایی‌ها مهمترین گام‌های بورس کالای ایران در آینده خواهد بود.

ضرورت پوشش ریسک برای تمام کالاهای پر مصرف

◀ ناز یلامیر کواسمی

مدیر واحد کالایی شرکت کارگزاری حافظ

نوسانات ارز، خلاء ابزارهای پوشش ریسک ناشی از نوسانات قیمت‌های جهانی نیز کاملاً محسوس است. در حال حاضر بسیاری از بنگاه‌های اقتصادی کشور مواد اولیه نفتی، پتروشیمی، صنعتی و نهاده‌های کشاورزی و دامی مورد نیاز خود را از طریق بورس کالا و انرژی تأمین می‌کنند. در طرف عرضه نیز تمام یا بخش قابل توجهی از فروش عرضه‌کنندگان به واسطه این بورس‌ها انجام می‌شود. نگاهی به حجم معاملات هفتگی در بازارهای فیزیکی بورس کالا و انرژی و روند افزایشی آن طی سال‌های اخیر، لزوم وجود امکان پوشش ریسک نوسانات قیمت‌های جهانی را بیش از پیش گوشزد می‌کند؛ اینکه چنین حجمی از خرید و فروش محصولات مختلف همواره در سایه تهدید تلاطمات قیمتی بازارهای جهانی انجام می‌شود قابل تأمل و مستلزم چاره‌اندیشی است. تولیدکننده‌ای را در نظر بگیرید که در مناقصه‌ای برنده شده و برای انجام تعهدات باید طی ۶ ماه مواد اولیه خود را از بورس کالا تأمین کند؛ بدون ابزار پوشش ریسک، نوسان اندکی در قیمت‌های جهانی می‌تواند به منزله سود هنگفت بادآورده (در صورت کاهش قیمت جهانی مواد اولیه) و یازبانی غیر قابل جبران (در صورت افزایش قیمت) باشد. تولید نیازمند برنامه‌ریزی است و در شرایط کنونی اقتصاد کشور و حاشیه سود اندک بنگاه‌های اقتصادی کوچک‌ترین اشتباه محاسباتی می‌تواند فاجعه‌بار باشد. حال که خرید و فروش طیف زیادی از محصولات بخش عمده‌ای از بنگاه‌های اقتصادی کشور از طریق بورس‌های کالا و انرژی انجام می‌گیرد، ایجاد و توسعه بازارها و ابزارهای مشتقه به منظور پوشش ریسک ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. وجود بازار و ابزار مشتقه در بورس اوراق بهادار باعث ارتقای کیفیت و افزایش گزینه‌های پیش روی سرمایه‌گذاران می‌شود اما بازار و ابزار مشتقه در بورس کالا و انرژی، جایگاهی بسیار مهم و نقشی بسیار خطیر در بازار سرمایه و در کلیت اقتصاد کشور دارد. بر این اساس امیدواریم همان‌طور که تاکنون مسئولان و تصمیم‌سازان سازمان بورس و اوراق بهادار نسبت به توسعه ابزارهای مشتقه اقدام کرده‌اند، با استفاده از تجربه‌های کسب شده از بازار آتی سکه، آتی سهام، آپشن سهام و غیره به ایجاد هر چه سریع‌تر امکان پوشش ریسک برای معاملات بورس‌های کالا و انرژی اهتمام ورزند.

بازار سرمایه کشور طی دهه گذشته شاهد توسعه کمی و کیفی قابل توجهی بوده است. افزایش چشمگیر حجم روزانه معاملات، افزایش ناشران و کالاهای پذیرش شده در بورس اوراق بهادار و بورس کالا، راه‌اندازی بازاری منسجم برای عرضه و معاملات ثانویه اوراق بدهی و ارتقای شفافیت با اطلاع‌رسانی منظم از طریق وبسایت بورس‌ها و سامانه کدال از جمله دستاوردهای بازار سرمایه طی سالیان اخیر به شمار می‌روند. به لطف این پیشرفت‌ها و تلاش‌های رسانه‌ها، کارگزاران، شرکت‌های تأمین سرمایه و دیگر اصحاب بازار هم‌اکنون بازار سرمایه از بازار مهجور و ناشناخته چند سال قبل به گزینه‌ای قابل تأمل برای عامه مردم جهت سرمایه‌گذاری تبدیل شده است. البته با وجود این دستاوردها، بازار سرمایه هنوز نیازمند توسعه کمی و کیفی در جهت مختلف است، به ویژه در زمینه معاملات و ابزارهای مشتقه. با وجود سیری شدن قریب به یک دهه از راه‌اندازی بازار آتی سکه در بورس کالای ایران که از صفحات درخشان تاریخ بازار سرمایه کشور به شمار می‌رود، به طور کلی توسعه ابزار مشتقه در بورس‌های کندی پیش‌رفته است. به عنوان نمونه، هنوز هیچ بازار و ابزاری برای پوشش ریسک ناشی از نوسانات نرخ ارز تعریف نشده در حالی که بی‌تردید نرخ ارز به عنوان یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های بنگاه‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاران کشور است؛ البته بورس کالای ایران آمادگی کامل خود را از لحاظ سخت‌افزاری و نرم‌افزاری برای راه‌اندازی بازار مشتقه ارزی اعلام کرده اما در مجموعه اقتصادی دولت هنوز این هم‌اندیشی به وجود نیامده است. البته بخشی از این کندی شاید به دلیل آشنایی نبودن سرمایه‌گذاران نسبت به معاملات آتی (futures) و اختیار معامله (options) در بورس اوراق بهادار است که شاهد حجم اندک معاملات آن در این بورس هستیم و این مسأله نیازمند ریشه‌یابی و توجه جدی محققان و تصمیم‌سازان بازار سرمایه است. در بورس کالا و انرژی، علاوه بر فقدان ابزاری برای پوشش ریسک

سرمایه گذاران منتظر
راه اندازی ابزارهای مشتقه
ارزی هستند

جای خالی یک بازار

مقدمه

با توجه به دلایل یاد شده به سراغ محمود احترامی، کارشناس بازار سرمایه رفتیم تا در خصوص بازار مشتقه ارزی و کارکردهای آن بیشتر بدانیم.

پوشش ریسک نوسانات ارزی، تمایل کمتری به سرمایه گذاری در ایران داشته باشند. ادعایی که آمارهای رسمی کشور نیز گویای آن و رشد نکردن حجم سرمایه گذاری های خارجی با وجود اجرایی شدن برجام در دو سال گذشته موید آن است. این در حالی است که اکنون مقدمات راه اندازی بازار مشتقه ارزی در بورس کالای ایران فراهم شده و راه اندازی آن تنها منتظر دستور بانک مرکزی است؛ حال آنکه بانک مرکزی با وجود قول هایی که در این زمینه داده، همچنان از راه اندازی این بازار مهم سر باز می زند.

پس از ورود موفقیت آمیز ابزار اختیار معامله یا آپشن در اسفند سال گذشته برای سکه طلا در بورس کالای ایران، حالا دست کم چند ابزار نوین روی این کالای قابل استفاده است و فعالان این بازار علاوه بر معاملات فیزیکی و آتی، معاملات اختیار معامله را نیز در اختیار دارند تا به وسیله مجموعه کاملی از ابزارهای مالی در این بازار کسب سود کنند. اما همچنان کمبود ابزارهای مالی در ایران، به ویژه در خصوص ارز محسوس است و این عامل سبب شده تا سرمایه گذاران خارجی به دلیل وجود نداشتن ابزاری برای

آن صورت نگرفته است. دلایل مختلفی وجود دارد که موجب شده است تا به امروز بورس ارز در کشور راه اندازی نشود، اما از سوی دیگر ایجاد بورس ارز در کشور مزایای بسیار متنوعی دارد که موجب خواهد شد تا مسئولان به ناچار و هر چه سریع تر بسترهای مورد نیاز برای راه اندازی آن را فراهم کنند.

❖ **مزایای راه اندازی بازار مشتقه**

ارزی چیست؟

پوشش ریسک نوسانات نرخ ارز، نخستین مزیتی است که می تواند برای اقتصاد بسیار مفید واقع شود؛ پوشش ریسک، نوسانات نرخ ارز برای تولیدکنندگان، واردکنندگان و صادرکنندگان است. ایجاد بازار فیزیکی ارز در کنار بازار مشتقه ارز می تواند ابزارهای نوین مالی را در راستای کمک به فعالان اقتصادی فراهم کند. نوسانات نرخ ارز در حال حاضر یکی از انتقادات به جایی است که سرمایه گذاران و فعالان اقتصادی به متولیان اقتصادی کشور ابراز داشته اند. این نوسانات منجر به از بین رفتن اطمینان سرمایه گذار و افزایش هزینه فعالیت های اقتصادی در داخل کشور

و ابداع شد. به طوری که در حال حاضر، بسیاری از کشورهای اروپایی از تمام پتانسیل های موجود در بازار سرمایه به بهترین شکل ممکن، استفاده می کنند و توانسته اند خود را در مسیر پیشرفت اقتصادی قرار دهند. ایجاد بازارهای بورس انرژی، بازارهای مشتقه، بازار آتی، بورس کالا و... از جمله بازارهای مختلفی بودند که در زیر مجموعه بازار سرمایه ایجاد شده و فضایی بسیار مهیج و کارآمد را برای بنگاه ها و فعالان بازار فراهم کردند.

❖ **راه اندازی بازار مشتقه ارزی در**

ایران چگونه به بازار سرمایه کمک خواهد کرد؟
از جمله بازارهایی که در حال حاضر بسیار مورد استقبال فعالان بازارهای سرمایه در سرتاسر دنیا قرار گرفته و مزایای متنوعی نیز دارد، بازار مشتقه ارزی یا همان بورس ارز است. بازاری که به صورت شناور قابلیت تعیین نرخ ارز بر اساس عرضه و تقاضا را دارد و در بسیاری از کشورهای دنیا، از جمله کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه، مورد استقبال واقع شده اما با این حال در کشور ما مغفول مانده و تاکنون اقدامی در راستای راه اندازی

❖ **لزوم استفاده از ابزارهای نوین مالی**

در بازار سرمایه چیست و این ابزارها چه نقشی در توسعه بازارهای مالی دارند؟

بازار سرمایه، آینه تمامی قدی از شرایط اقتصادی هر کشور است؛ اگر شرایط اقتصادی در کشور مناسب باشد، قطعاً شرایط بازار سرمایه نیز مناسب بوده و تابلوی معاملات بورس، حال و هوای خوب اقتصادی کشور را به تصویر خواهد کشید. بر عکس آن نیز صادق است؛ به طوری که تابلو بورس شرایط بد اقتصادی را نیز به تصویر می کشد. بازار سرمایه جزء لاینفک اقتصاد است.

در حال حاضر، تمام کشورها که دارای بازار سرمایه منسجم و توسعه یافته ای هستند، از تمامی امکانات موجود در این بازار استفاده می کنند تا بتوانند بهترین و بیشترین بهره برداری را از این بازار داشته باشند. در ابتدای راه و زمانی که بازار سرمایه به تازگی راه اندازی شده بود، تنها محلی برای خرید و فروش اوراق بهادار شرکت های مختلف بود که در این بازار پذیرش شده بودند؛ اما با گذشت زمان، بازارها و ابزارهای مختلف بازار سرمایه راه اندازی

راه‌اندازی بورس ارز فراهم نخواهد بود. این در حالی است که با توجه به مصاحبه‌هایی که متولیان بانک مرکزی و وزارت اقتصاد انجام داده‌اند، به نظر می‌رسد که تا پایان سال جاری شاهد تک‌نرخ شدن نرخ ارز باشیم. در این شرایط مقدمات راه‌اندازی بورس ارز فراهم و به احتمال بسیار قوی اقتصاد کشور در سال آینده از مزایای بورس ارز بهره‌مند خواهد شد.

❖ در حال حاضر چه بازارهای ارزی در دنیا وجود دارد و آیا این بازارها در ایران نیز مشغول فعالیت هستند؟

در حال حاضر بازارهای مختلف ارزی در دنیا به فعالیت مشغول هستند که از آن جمله می‌توان به بازار بین بانکی، بازار بورسی، فارکس و خرده‌فروشی اشاره کرد. در بازار بین بانکی، بانک‌ها با توجه به درخواست مشتریان خود به خرید و فروش ارز اقدام می‌کنند که این سیستم در داخل کشور کارایی خود را از دست داده است. بازار فارکس نیز ممنوع شناخته شده و امکان مبادله در آن فراهم نیست. بازار مشتقه ارز نیز هنوز در داخل کشور راه‌اندازی نشده است و در بازار خرده‌فروشی نیز بانک‌ها و صرافی‌ها به مشتریان خرید خود اجازه می‌دهند تا ارز را به صورت نقدی مبادله کنند؛ بنابراین، کشور از بازارهای روز دنیا که به خرید و فروش ارز مشغول هستند، بهره‌ای نمی‌برد که امید است در آینده‌ای نزدیک این امکان برای فعالان اقتصادی فراهم شود. راه‌اندازی بازار مشتقه ارز جزو الزامات اقتصاد و راه‌اندازی این بورس در آینده امری گریزناپذیر است. بر این اساس امیدواریم تا در آینده‌ای نزدیک شاهد تک‌نرخ شدن نرخ ارز و راه‌اندازی بازار مشتقه ارزی در کشور باشیم. حال اگر این آینده هر قدر نزدیک‌تر باشد، قطعاً به نفع اقتصاد کشور خواهد بود و اقتصاد می‌تواند از ابزارهای نوین این بازار از جمله قرارداد آتی ارز، پیمان آتی یکسره، پیمان آتی سوآپی، پیمان آتی ارز با زمان سررسید اختیاری به بهترین شکل ممکن استفاده کند.

دلایل مختلفی وجود دارد که موجب شده است تا به امروز بورس ارز در کشور راه‌اندازی نشود، اما از سوی دیگر ایجاد بورس ارز در کشور مزایای بسیار متنوعی دارد که موجب خواهد شد تا مسئولان به ناچار و هر چه سریع‌تر بسترهای مورد نیاز برای راه‌اندازی آن را فراهم کنند.

بهینه، کارآمدتر و هدفمندتر به اجرای سیاست‌های مدنظر خود در بازار ارز بپردازند.

❖ یکی از معضلات کنونی بازار ارز، فعالیت سفته‌بازان بدون هیچ گونه نظارت و قانونی در این بازار است، بازار مشتقه ارزی چه راه حلی برای این مشکل دارد؟

شفافیت بازار ارز از دیگر مزایایی است که بازار مشتقه ارزی برای اقتصاد به همراه خواهد داشت. از آنجایی که نرخ ارز با عرضه و تقاضا در بازار تعیین خواهد شد، بنابراین شائبه دستکاری قیمت توسط سفته‌بازان به حداقل خواهد رسید و جای خود را به شفافیت در بازار خواهد داد. همچنین با وجود بازار مشتقه ارزی، قابلیت نظارت مستمر بر بازار ارز و عملکرد فعالان بازار به وجود می‌آید چرا که در صورت راه‌اندازی بورس ارز، امکان رصد افرادی که بر قیمت تأثیرگذار یا قصد دستکاری در قیمت را دارند، فراهم می‌شود و متولیان این بازار می‌توانند با متخلفان برخورد کرده یا مانع اجرای دستکاری در قیمت ارز شوند.

❖ با توجه به مزایایی که برای بازار مشتقه ارزی مطرح کردید، پس چرا تا کنون راه‌اندازی آن به تعویق افتاده است؟

مشکلاتی در مسیر راه‌اندازی بورس ارز در داخل وجود دارد که اجرا و شروع به کار این بازار را به تأخیر انداخته است. از جمله مهمترین دلایلی که اجازه راه‌اندازی بورس ارز را به مسئولان نمی‌دهد، دو نرخی بودن نرخ ارز است. در حال حاضر یک نرخ توسط دولت تعیین می‌شود که عملاً به هیچ یک از بخش‌ها تعلق نمی‌گیرد و شرایط استفاده از آن بسیار خاص است. در مقابل نرخی که اقتصاد بر پایه آن حرکت می‌کند، نرخ آزاد ارز است که در بازار آزاد تعیین قیمت می‌شود.

در اصل نرخ آزاد ارز، تمامی مراودات اقتصادی را تنظیم کرده و افزایش و کاهش آن بر عملکرد بنگاه‌ها و عرضه و تقاضای محصولات تأثیرگذار است. تازمانی که اقتصاد با نرخ‌های دوگانه ارز شرایط

خواهد شد که با راه‌اندازی بازار مشتقه ارز ریسک نوسانات نرخ ارز تا حد زیادی کاهش خواهد یافت. بر این اساس از جمله قراردادهایی که می‌تواند در بورس ارز مورد توجه قرار گرفته و صادرکنندگان و واردکنندگان را تا حدود زیادی در مقابل نوسانات نرخ ارز بیمه کند، ابزارهای مالی مشتقه مانند قراردادهای آتی و یا اختیار معامله هستند. علاوه بر این، بازار مشتقه ارزی مرجع مناسبی برای تعیین نرخ ارز است؛ به نحوی که ایجاد مرجعی مناسب برای تعیین نرخ ارز از دیگر مزایای هاست که راه‌اندازی بورس ارز به همراه خواهد داشت. در حال حاضر، نرخ ارز مبادله‌ای در کشور بر اساس اعلام بانک مرکزی تعیین می‌شود که به نرخ ارز دولتی معروف است. نرخ آزاد نیز با مکانیسمی کاملاً سنتی در بازار به دست می‌آید که در برخی مواقع کنترل این بازار از دست دولت خارج می‌شود؛ بنابراین ایجاد بازار مشتقه ارزی منجر به تعیین نرخ ارز با نرخ تعادلی توسط مکانیسم عرضه و تقاضا خواهد شد. همچنین با راه‌اندازی بازار مشتقه ارزی نقدشوندگی بازار افزایش پیدا می‌کند که از دیگر مزایای این بازار است، به طوری که تمام افرادی که دارای ارز هستند و قصد فروش آن را دارند، می‌توانند به صورت آنلاین ارز خود را مبادله و در کوتاه‌ترین زمان ممکن، ریال حاصل از فروش ارز را دریافت کنند. به طور کلی اصلی‌ترین دستاوردی که بورس‌ها برای اقتصاد دارند، افزایش نقدشوندگی است.

❖ در صورت راه‌اندازی بازار مشتقه ارزی، بانک مرکزی به چه ترتیبی با این بازار تعامل خواهد کرد؟ آیا این بازار به کنترل نرخ ارز به بانک مرکزی کمک می‌کند؟

بازار مشتقه ارزی بستر مناسب برای اجرای سیاست‌های ارزی بانک مرکزی است؛ دولت در حال حاضر به دلیل صادرات نفت خام و گاز طبیعی جزو بزرگترین عرضه‌کننده‌های ارز در داخل کشور به شمار می‌رود. از سوی دیگر، در برخی مواقع دولت به دلیل مسئولیت کنترل بازار ارز که بر دوش دارد، مجبور به اعمال محدودیت‌هایی در بازار ارز می‌شود که این محدودیت‌ها بر اساس زمان و شرایط، انبساطی و یا انقباضی هستند. با توجه به این شرایط، بورس ارز بستر مناسبی را فراهم می‌کند تا بانک مرکزی و دولت بصورت

شفافیت بازار ارز از دیگر مزایایی است که بازار مشتقه ارزی برای اقتصاد به همراه خواهد داشت. از آنجایی که نرخ ارز با عرضه و تقاضا در بازار تعیین خواهد شد، بنابراین شائبه دستکاری قیمت توسط سفته‌بازان به حداقل خواهد رسید

ساز و کار معاملاتی کالاهای غیر بورسی در بورس کالا چگونه است؟

بازار فرعی

ابزاری نامحدود برای حمایت از بازار

مقدمه

تعاریف به کار رفته و ملاک اصلی فعالیت‌ها به شمار می‌رود. این مطلب نشان می‌دهد که وضعیت معاملاتی در بازار فرعی بورس کالای ایران تفاوت چشمگیری با سایر شیوه‌ها و تالارهای معاملاتی نداشته، ولی واقعیت‌های این دو بازار به دلایل فنی تفاوت‌های عمیقی با یکدیگر دارند. سه گروه کالایی اموال غیر منقول، کالاهایی که طبق مقررات شرایط پذیرش در بازار معاملات کالای فیزیکی را از دست می‌دهند و همچنین کالاهای فاقد شرایط پذیرش در بازار معاملات کالای فیزیکی پس از تایید هیات پذیرش (طبق مصوبه مورخ ۹۳/۶/۸ هیات مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار) در بازار فرعی از قابلیت معامله برخوردار هستند.

آغاز فعالیت‌های بازار فرعی را می‌توان در دستورالعمل اجرایی بازار فرعی بورس کالای ایران مصوب هیات مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار، در تاریخ ۲۳ بهمن سال ۹۱ دانست که در تاریخ هشتم شهریور سال ۹۳ اصلاح شد و مشتمل بر ۴۰ ماده و ۱۵ تبصره است. در این دستورالعمل اصطلاحات و واژه‌های تعریف شده در ماده یک قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب آذر ۱۳۸۴ مجلس شورای اسلامی، اساسنامه شرکت بورس کالای ایران، دستورالعمل پذیرش کالا و اوراق بهادار مبتنی بر کالا در بورس کالای ایران، دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار مبتنی بر کالا در بورس کالای ایران و دستورالعمل تسویه و پایایی معاملات بورس کالای ایران با همان

۹۱ باز می‌گردد و مصوبات و دستورالعمل اجرایی آن هم اکنون به ابزاری بسیار مهم برای مدیریت بازار بدل گشته است و بستر بورس کالای ایران را برای گستره وسیعی از کالاهای مختلف، استاندارد و غیراستاندارد، همگن و ناهمگن و حتی املاک فراهم کرده است. این شرایط یعنی ایجاد بازاری

فرعی با بازار اصلی مقایسه می‌شود که نکته مثبتی به شمار نمی‌آید؛ زیرا واقعیت‌های بازار فرعی با بازار اصلی عمیق‌تر از چیزی است که به نظر می‌رسد؛ بنابراین مقایسه این دو بازار با یکدیگر مصداقی از قیاس مع الفارق (مقایسه با وجود تفاوت) است. ابتکار تشکیل بازار فرعی در بورس کالای ایران به سال

بازار فرعی بورس کالای ایران را می‌توان ابزاری نامحدود برای مدیریت بازار دانست که پتانسیل جذب حداکثری عرضه از گروه‌های کالایی مختلف، شفافیت در بازارهای متفاوت، ورود به خرده‌فروشی محصولات متنوع و در نهایت از پتانسیل اجرایی بسیار بالایی برخوردار است. برخی مواقع واقعیت‌های بازار

جدیدی را به این بازار وارد سازد. این ویژگی در دستورالعمل‌های اجرایی بازار فرعی نیز به صراحت وجود دارد. در صورت نبود مشکلات کیفی و یا حقوقی و مالکیتی و آماده بودن اسناد مورد نیاز و همچنین تبحر و تجربه کارگزار و افراد دخیل می‌توان حداکثر ظرف ۲ هفته به پذیرش کالا و سپس عرضه آن اقدام کرد. در مواد ۶ و ۷ دستورالعمل اجرایی تالار فرعی آمده است که کمیته عرضه حداکثر پنج روز کاری پس از دریافت مستندات و اطلاعات کامل (موضوع ماده ۴ این دستورالعمل) نظر خود را مبنی بر موافقت یا عدم موافقت با پذیرش کالا در بازار فرعی بورس کالای ایران اعلام می‌کند. در صورت موافقت کمیته عرضه با پذیرش کالا در بازار فرعی، بورس موظف است امیدنامه کالای پذیرش شده و سایر مستندات مربوطه را به سازمان ارسال کند. در صورتی که سازمان ظرف سه روز کاری نظر خود را مبنی بر عدم عرضه به بورس اعلام نکند، بورس می‌تواند نسبت به انتشار عمومی امیدنامه اقدام کند.

نگاهی به موارد فوق نشان می‌دهد که بسترهای لازم برای حضور حداکثری کالاهای مختلف از جمله مواد غذایی، دارویی و بسیاری از مایحتاج صنعتی و حتی برخی مواد اولیه خاص در بازار فرعی بورس کالا وجود دارد که حضور آنها در این بازار مالی خود پتانسیل بزرگی برای شناسخت فعالان بازارهای مختلف از توانمندی‌های اجرایی، تولیدی و تجاری عرضه‌کننده به شمار می‌رود. تمامی این شرایط نیاز به توجه بیشتر فعالان بازار و تصمیم‌سازان بنگاه‌های اقتصادی به این پتانسیل مهم تجاری در کشور را بر جسته می‌سازد که افزایش توان بازار یابی و فروش و همچنین پتانسیل تامین مالی را در این بستر معاملاتی ایجاد خواهد کرد. نگاهی به تجربه برخی از صنایع مختلف نشان می‌دهد که ورود به بورس کالای ایران اگر چه در ابتدای راه با اما و اگرهای مختلفی روبه‌رو است، ولی در نهایت منافع آن بیشتر از هزینه‌های آن است.

با توجه به این موارد، ذات حضور در بازار فرعی بورس کالای ایران برای اغلب واحدهای صنعتی در دسترس خواهد بود؛ یعنی پتانسیل پذیرش و عرضه

خواهد کرد که توام با شفافیت قیمتی و معاملاتی خواهد بود؛ به عنوان مثال، در صورت حضور گسترده عرضه‌کنندگان مواد غذایی، فروشگاه‌های بزرگی و واحدهای عمده‌فروشی (بنکداری) در نقاط مختلف کشور از این امکان برخوردار هستند تا محصولات مورد نیاز خود را با فرض شفافیت قیمتی خریداری کرده و آن را به فروش برسانند. نکته‌ای که قطعاً مورد توجه بدنه تصمیم‌سازی و مدیریتی و به خصوص بخش‌های نظارت بر بازار قرار خواهد گرفت. این در حالی است که تنها مواد غذایی از پتانسیل حضور گسترده در این بازار برخوردار نبوده و هر محصولی که با تقابل عرضه و تقاضا کشف نرخ شده و مورد توجه بازار است می‌تواند در بازار فرعی بورس کالای ایران مورد معامله قرار گیرد.

◀ ساز و کارهای معاملاتی در بازار فرعی

به صورت کلی در بازار فرعی بورس کالای ایران، کالاهایی مورد معامله قرار می‌گیرند که به دلیل دارا نبودن ویژگی‌های تداوم عرضه و یا استانداردپذیری، امکان پذیرش و یا معامله در بازار اصلی را ندارند. بر اساس ماده ۳ دستورالعمل بازار فرعی بورس کالا، اموال غیر منقول و کالاهایی که طبق مقررات، شرایط پذیرش در بازار اصلی را از دست می‌دهند (و یا از این ویژگی‌ها به صورت کلی برخوردار نیستند) از جمله کالاهایی هستند که امکان معامله در این بازار را دارند. به صورت دقیق‌تر در چارچوب ماده ۳ دستورالعمل بازار فرعی بورس کالای ایران می‌توان سه گروه کالایی اصلی را مشتریان بازار فرعی به شمار آورد:

اموال غیر منقول (کالاهایی که امکان نقل و انتقال ندارد)، املاک و مستغلات با کاربری‌های گوناگون اعم از اداری، تجاری، مسکونی و حتی زراعی اگر چه شرایط آنها باید به تصویب هیات پذیرش برسد.

کالاهایی که طبق مقررات شرایط پذیرش در بازار معاملات کالای فیزیکی (تالار اصلی) را داشته، ولی این ویژگی را به هر دلیلی از دست می‌دهند.

کالاهایی فاقد شرایط پذیرش در بازار معاملات کالای فیزیکی پس از تایید هیات پذیرش.

نگاهی به بخش‌های فوق نشان می‌دهد که دو گروه پایانی مشابهت‌های بیشتری با یکدیگر داشته و پتانسیل جایگیری در یک گروه مستقل را دارند. موارد فوق نشان می‌دهد که گروه‌های کالایی بسیار مهمی از امکان ورود به بازار فرعی برخوردار هستند و ذات ایده تشکیل بازار فرعی به گونه‌ای خودنمایی می‌کند که امکانی حداکثری در بورس کالا فراهم آمده است، به طوری که می‌تواند بخش بسیار بزرگی از کالاهای مورد معامله در کشور را به خود اختصاص دهد؛ به عنوان مثال، در صنایع غذایی و با محوریت عمده‌فروشی در شهرستان‌ها شاید مزیتی عظیم خودنمایی کند؛ زیرا خریدار (بنکدار) به سادگی محصول مورد نیاز خود را از بورس کالا و دقیق‌تر، از تولیدکننده اصلی خریداری کرده و به سهولت تحویل می‌گیرد. همین خوش‌بینی به ساز و کارهایی دقیق برای پذیرش گسترده و سریع بسیاری از کالاهای بورس کالای ایران نیاز دارد تا بتواند به سرعت حجم عرضه‌های موجود را افزایش داده و عرضه‌کنندگان

قدرتمند و وسیع به موازات تالار اصلی که می‌تواند اغلب کالاهای مختلف را در خود جای دهد. پتانسیل ایجاد بازارهای مختلف از گونه‌های کالایی گوناگون در اقصی نقاط ایران یکی از ویژگی‌های مهم بازار فرعی به شمار می‌رود که البته تفاوت‌هایی عمیق با بازار اصلی دارد. وجود بستر قانونی لازم در بازار فرعی موجب شده تا عرضه‌ها و معاملات این بازار خارج از ضوابط قیمت‌گذاری رسمی در کشور بوده و نیازی به برگزاری مزایده و یا مناقصه نداشته باشد. این بستر قانونی با اختیاراتی گسترده، خود پتانسیل جذب بخش خصوصی و تولیدکنندگان کوچک و متوسط را ایجاد کرده و همچنین این پیش‌زمینه را فراهم می‌کند که عرضه‌کنندگان و خریداران در این بازار بتوانند با ثبت قیمت‌های معاملاتی خود، سیگنالی شفاف به تصمیم‌سازان اقتصادی و یا خریداران در بنگاه‌های اقتصادی دولتی و خصوصی ارائه کنند تا زمینه هر گونه رانت و انحصار از بین برود. همین موارد نشان‌دهنده وجود ابزاری بسیار قدرتمند در دست فعالان اقتصادی است که با تکیه بر آن بتوانند ذات رقابت‌پذیری در اقتصاد را بر جسته ساخته و حتی از ابزار بورس کالا به منظور بازیابی محصولات و معرفی تولیدات خود به خصوص به بخش‌های دولتی استفاده کنند.

حال در این شرایط و با فرض تمامی این جذابیت‌ها، هنوز فلسفه تشکیل بازار فرعی برای برخی از افراد محرز نشده و بعضاً با بازار اصلی اشتباه گرفته می‌شود. به صراحت باید عنوان کرد که کارکرد بازار اصلی با بازار فرعی متفاوت است و مقایسه این دو بازار در بورس کالای ایران با یکدیگر مصداق قیاس مع‌الفارق به شمار می‌رود که به آن اشاره کردیم ولی به تاکید بیشتری نیاز دارد. ملزومات بازار اصلی (همچون استانداردپذیری) در بازار فرعی وجود نداشته و هر کدام فلسفه تشکیل متفاوتی دارند. همگن بودن کالا و یا استانداردپذیری در بازار فرعی یک اصل نیست، ولی در بازار اصلی رکن اساسی معاملات به شمار می‌رود. تایید کیفی کالای مورد معامله در بازار فرعی از سوی خریدار برای صحت معامله کافی است و همین ویژگی با فرض شفافیت کالای عرضه شده، ملاک اصلی معامله به شمار می‌رود که البته پیش‌زمینه‌های فنی خاصی را برای صحت معاملات در بر داشته است که مستندات آن نیز در دستورالعمل‌های اجرایی و پیش‌زمینه‌های نظری آن در دسترس قرار دارد.

◀ ابزاری برای مدیریت بازارهای مختلف

بازار فرعی بورس کالای ایران را می‌توان به عنوان یکی از بازوهای مهم معاملاتی این بازار مالی به شمار آورد که پتانسیل جذاب حداکثری بسیاری از کالاهای مختلف را در بر داشته و همین ویژگی می‌تواند به ایجاد رکنی مهم برای مدیریت بازار بدل شود. به صورت دقیق‌تر بازار فرعی بورس کالا پتانسیل تبدیل شدن به قطب معاملاتی بسیاری از محصولات نهایی به خصوص مواد غذایی را دارا بوده و می‌توان با جذب حداکثری عرضه‌کنندگان، کمترین هزینه مبادله و تحویل بین تولیدکننده اولیه و مصرف‌کننده را ایجاد

ملزومات بازار
اصلی (همچون
استانداردپذیری) در
بازار فرعی وجود نداشته
و هر کدام فلسفه
تشکیل متفاوتی دارند.
همگن بودن کالا و یا
استانداردپذیری در بازار
فرعی یک اصل نیست،
ولی در بازار اصلی رکن
اساسی معاملات به شمار
می‌رود

برگی از آلبوم خاطرات بورسی فلزات تهران

اولین گام برای ایجاد بورس های کالایی با فراهم شدن مقدمات لازم در قانون بر نامه پنج ساله سوم برداشته شد و بورس فلزات و کشاورزی به ترتیب در سال های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ راه اندازی شدند. بدین ترتیب، فرآیند تحول و تکامل بازار سرمایه در کشور با تصویب قانون جدید بازار اوراق بهادار در آذرماه سال ۱۳۸۴ تداوم یافت و منجر به ادغام بورس های فلزات و کشاورزی و شکل گیری بورس کالای ایران شد. تصاویر ذیل مربوط به شهریورماه ۱۳۸۲ و مراسمی است که طی آن بورس فلزات تهران با حضور «طهماسب مظاهری» وزیر وقت اقتصاد و دارایی، «اسحاق جهانگیری» وزیر وقت صنایع و معادن، «محمد شریعتمداری» وزیر وقت بازرگانی، «مهدی کرباسیان» قائم مقام وقت وزیر اقتصاد و دارایی و نیز «ابراهیم شیبانی» رئیس کل وقت بانک مرکزی به عنوان اعضای شورای عالی بورس فلزات گشایش یافت. در این مراسم اولین دادوستد بورس فلزات تهران به صورت نمادین توسط «اسحاق جهانگیری» وزیر وقت صنایع و معادن به عنوان فروشنده و «محمد شریعتمداری» وزیر وقت بازرگانی به عنوان خریدار در تالار تازه تاسیس بورس مذکور انجام شد.

سازمان بورس و اوراق بهادار
Securities & Exchange Organization

کانون نهادی سرمایه‌گذاری ایران

بورس انرژی
(سهامی عام)

مركز بورس اسلامی ایران (سهامی عام)

IFB IRAN FARA BOURSE

بورس اوراق بهادار تهران

شرکت اطلاع‌رسانی
و خدمات بورس بین
المللی

رایان بورس
(سهامی عام)

مركز مالی ایران
IFC IRAN FINANCIAL CENTER

شرکت مدیریت دارایی مرکزی بازار سرمایه
sukuk.ir

شرکت توسعه و مدیریت دارایی مرکزی
بورس اوراق بهادار تهران

نیم قرن کمک به صنایع و خدمات

Half a Century of Assistance to Industries and Services

◆◆◆ پنجاه سالگی بازار سرمایه ایران ◆◆◆

50th Anniversary of Iran Capital Market

شرکت بورس کالای ایران
IRAN MERCANTILE EXCHANGE CO.

شرکت بورس کالای ایران
Iran Mercantile Exchange

www.ime.co.ir

[imereport](https://www.instagram.com/imereport)

[@imereport](https://www.telegram.com/@imereport)

تهران، خیابان آیت الله طالقانی، نبش بندر اذلی، شماره ۳۵۱

نمابر: ۸۸۳۸۳۰۰۰

تلفن: ۲-۸۵۶۴۰۰۰۰